This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

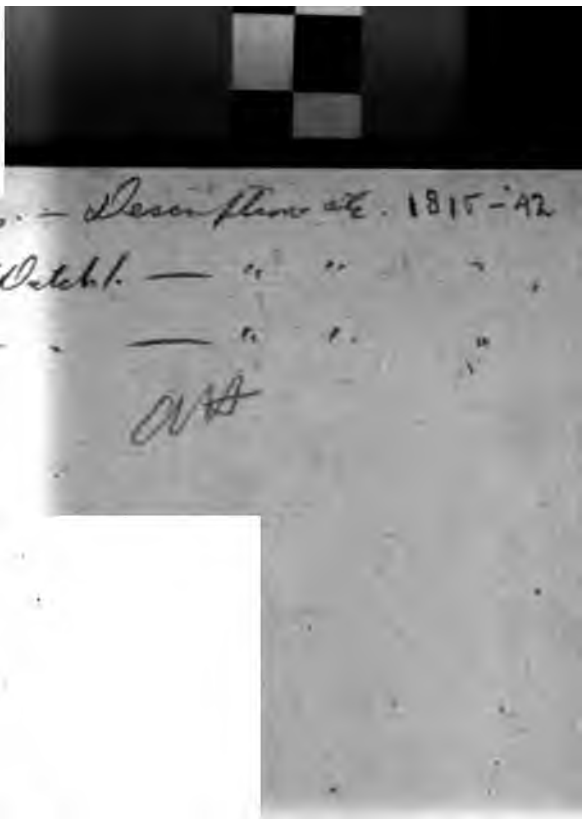

1. West Indies. — Description &c. 1815-42
2. Guiana (Dutch) — " " " "
3. Curaçao — " " "

REIZEN

IN

WEST-INDIË

EN DOOR EEN GEDEELTE VAN

ZUID- EN NOORD-AMERIKA.

REIZEN

IN

WEST-INDIË,

EN DOOR

EEN GEDEELTE VAN

ZUID-EN NOORD-AMERIKA;

DOOR

G. B. BOSCH,

PREDIKANT TE CURAÇAO,

EERSTE DEEL.

DE HAVEN VAN CURAÇAO.

Te UTRECHT, bij
N. VAN DER MONDE.
MDCCCXXIX.

REIZEN

IN

WEST-INDIË,

EN DOOR

EEN GEDEELTE VAN

ZUID-EN NOORD-AMERIKA;

DOOR

G. B. BOSCH,

PREDIKANT TE CURAÇAO,

EERSTE DEEL.

DE HAVEN VAN CURAÇAO.

Te UTRECHT, bij
N. VAN DER MONDE.
MDCCCXXIX.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
704916
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
L

VOORREDE.

Het zou mij in der daad nooit in de gedachte gekomen zijn, de drukpers in beweging te brengen, ten einde eenigzins breedvoerig aan anderen mede te deelen, welke plaatsen ik, buiten Europa, *bezocht, en welke opmerkingen ik op die reizen gemaakt heb, indien niet eenige mannen, voor wie ik, wegens hunnen stand, hunne geleerdheid en braafheid, betuig alle achting te hebben, mij hiertoe hadden opgewekt.*

De stukken van sommige mijner reizen, welke op onderscheidene tijden in de Vaderlandsche Letteroefeningen *waren geplaatst, als in het Mengelwerk van 1819,* een reisje naar Caraccas; *in dat van 1823,* een

bezoek op de eilanden Aruba en Bonaire; *in dat van 1827*, eene zomerreis in Noord-Amerika, naar den waterval in de Niagara, *en in dat van 1828*, het Staten eiland in de baai van Nieuw-York, *hadden hun bevallen*

Ik kon dezelve uitbreiden, en ik zo

lschen Lezer geene ondienst mede d

gten, die men in den laatsten tij

nderscheidene streken der nieuwe

ad, bijna alle overzettingen waren,

isschien toe te schrijven is, dat de

wetenschappelijke en aardrijkskundige Woordenboeken, vooral van de Nederlandsche eilanden in West-Indië, *zoo onnaauwkeurig zijn, — en ook omdat een Nederlander menige zaak uit een ander en voor zijne landgenooten belangrijker oogpunt beschouwt, dan vreemden zulks doen."*

Ik ben thans dezen Heeren wel zeer verpligt voor hunne opwekking, om mijne reizen uit te breiden en afzonderlijk in het licht te geven; want hoewel ik niet weet, of ik dezen of genen lezer er eenige dienst mede zal doen, en ik zulks, ook tot mijne verdere aanmoediging, slechts hopen mag, zoo heb ik er echter aan mij zelven, — en wij dven in der daad voor ons zelven altijd meer dan wij gelooven of althans

bekennen willen, — tot dus verre geen gering vermaak mede gedaan. Ik heb er, namelijk, de lange winteravonden van 1828 en 1829, toen ik tot herstel mijner gezondheid in het vaderland was, op eene aangename wijze door verkort; in dagen van aanhoudenden mist en regen, menig genoegelijk uur getrokken uit de levendige herinnering, die het mij schonk, aan die jaren, in welke ik, verre van het vaderland, in vreemde landen verkeerde, en ik vlei mij, als de stroom des tijds deze reizen meer en meer van mij afvoert, en de herinnering aan dezelve telkens flaauwer maakt, dat deze gedrukte bladen mij eene bron van aangename herinneringen van den afgeloopenen leeftijd schenken zullen.

Om deze voorrede spoedig te eindigen zal ik den Lezer kortelijk op drie zaken opmerkzaam maken:

Vooreerst, dat men in mijne reizen niet zal vinden gewaagde ondernemingen, wonderlijke lotgevallen, of buitengewone reddingen. Mijne reisjes, zoo wel ter zee, als te land, liepen altijd, zonder opmerkelijke tegenspoeden, gelukkig en stil af, gelijk tot dus verre, door de genadige leiding der Goddelijke Voorzienigheid, mijne gansche levensreize.

Hetgene men dus hier zal aantreffen bestaat uit

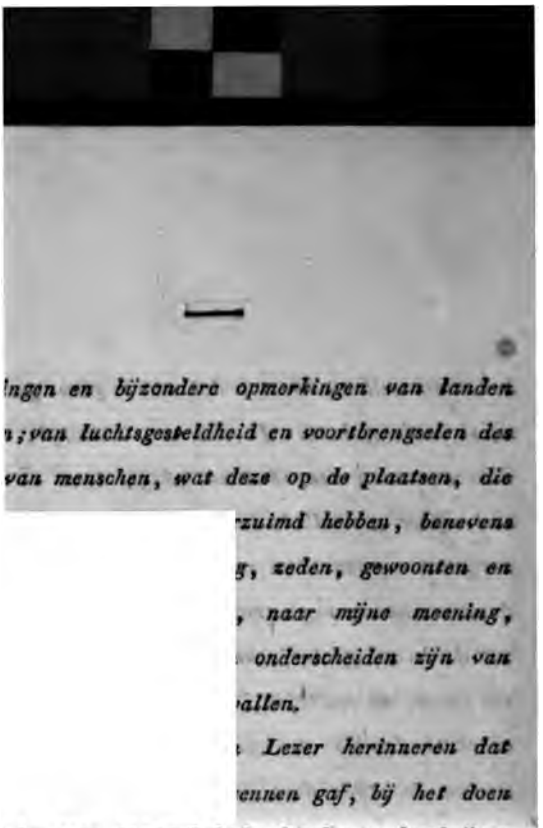

beschrÿ ingen en bijzondere opmerkingen van landen en sted ; van luchtsgesteldheid en voortbrengselen des gronds, van menschen, wat deze op de plaatsen, die ik bezo zuimd hebben, benevens derzelv g, zeden, gewoonten en levensw , naar mijne meening, reisbesc onderscheiden zijn van levensg allen.

Ten Lezer herinneren dat ik, gelÿ ennen gaf, bij het doen dezer reisjes geen oogmerk had, dezelve te beschrijven en uit te geven, — de korte fragmenten niet in aanmerking genomen, welke van sommige derzelve in de Letteroefeningen *geplaatst werden, — anders had ik misschien meerdere bijzonderheden kunnen opdoen dan ik thans gemeld heb.*

Het verzuimde echter hierin werd gedeeltelijk hersteld door het dagboek, hetwelk ik van mijne reizen gehouden heb, en door een levendig geheugen.

Hieraan is het toe te schrijven, dat er niet van alle plaatsen naar evenredigheid even veel gezegd is, maar dat sommige reisjes korter en andere breedvoeriger beschreven zijn. Onder deze laatsten vallen onze eigene bezittingen in West-Indië, *en hiervoor behoeft,*

zoo ik koop, wel eene verschooning gevraagd te worden, want gelijk ons eigen huis ons belangrijker is dan alle huizen in de gansche stad, en ons eigen land ons nader aan het harte ligt dan alle andere landen in de wereld, zoo verdienen, in die opklimming, onze eigene bezittingen in West-Indië *naauwkeuriger door ons gekend te worden, dan de groote en vruchtbare landen van andere Mogendheden, die dezelve omringen.*

Eindelijk moet ik er nog bijvoegen, — ter voorkoming van bedenkingen, welke sommige Lezers maken mogten, dat iemand, die, wegens deszelfs ambt, bij zijne gemeente staan *moet, zich zoo dikwijls op reis bevindt, — dat ik eenige der hierna te beschrijvene reizen gedaan heb ambtshalve, dat is, met oogmerk om de belangen van de Christelijke Godsdienst, zoo als die in ons Protestantsche Kerkgenootschap beleden wordt, te bevorderen; sommige uit noodzakelijkheid, dat is, omdat de vaartuigen, waarop ik mij, in het komen en gaan van en naar* Europa, *bevond, deze plaatsen aandeden, en ik, in het schuitje zittende, mede varen moest; andere weder gezondheidshalve, dat is, op last van den Doctor, als deze, ziende dat de Apothekerswaren mij niet hielpen, mij eene reis*

voorschreef, om daardoor den staat
te verbeteren; eenen enkelen keer si
een reisje vermaakshalve, en wel
scheidene jaren mijne standplaats n
en er zich eene geschikte gelegenh
aangenaam uitstapje te doen.

Meer heb ik den Lezer thans ni
Lied hem deze bladen aan in de
met verschoonende toegevendheid g
eenig genoegen en nut geven zullen.

REIS

NAAR DE

WEST-INDIË.

---

eerste reis naar de *West-Indië* was in
ndigheden zeer ongunstig, en geschikt om
altijd van eenen zeetogt af te schrikken.
mij toenmaals gezegd ware, dat de zee mij
dikwijls op hare ongestadige oppervlakte
vinden, hadde ik het in der daad voor
ehouden.

an het voorregt eens vrijen overtogts met Zr. Ms.
p van linie *den Prins van Oranje*, waarmede het
inoen en de ambtenaren in 1815 naar *Curaçao*
kken, was ik verstoken, omdat ik, als vrijwillig
met het korps Utrechtsche Studenten, uit liefde
aderland en vorst, naar *Frankrijk* getrokken
eerst van daar terug keerde, toen het genoem-
uit zoude zeilen. Ik moest dus zelf eene
id zoeken, om op de plaats mijner bestem-
omen. Na vele vergeefsche moeite hiertoe
hebben, bereikte ik eindelijk mijn oogmerk,

orschreef, om daardoor den staat
te verbeteren; eenen enkelen keer
een reisje vermaakshalve, en wel
heidens iaren mijne standplaats
ikte gelegen
doen.
zer thans u
aan in de
evendheid
geven zullen

REIS

NAAR DE

WEST-INDIË.

e eerste reis naar de *West-Indië* was in
ndigheden zeer ongunstig, en geschikt om
altijd van eenen zeetogt af te schrikken.
mij toenmaals gezegd ware, dat de zee mij
dikwijls op hare ongestadige oppervlakte
vinden, hadde ik het in der daad voor
gehouden.

het voorregt eens vrijen overtogts met Zr. Ms.
van linie *den Prins van Oranje*, waarmede het
oen en de ambtenaren in 1815 naar *Curaçao*
kken, was ik verstoken, omdat ik, als vrijwillig
met het korps Utrechtsche Studenten, uit liefde
vaderland en vorst, naar *Frankrijk* getrokken
eerst van daar terug keerde, toen het genoem-
ip uit zoude zeilen. Ik moest dus zelf eene
heid zoeken, om op de plaats mijner bestem-
e komen. Na vele vergeefsche moeite hiertoe
te hebben, bereikte ik eindelijk mijn oogmerk,

ken en het anker opwinden. Akelig kl
ooren de bevelen van den Loods en de
het eentoonig gezang der matrozen bij
had een' broeder bij mij, die mede in
met de loodsschuit terug keerde, het
hem was voor mij te treffender, naardie
alle deszelfs levendigheid vertoonde,
zag ik tevens den vaderlandschen bodem
wijderen. Treurig zag ik hem na, en
toe met mijnen doek, tot dat ik hem
verloor. Kort hierop begonnen de Holla
zich al flaauwer te vertoonen, en vóór
dwenen, wierp ik nog eens mijne blikk
en dacht: « Zie daar het oogenblik, da
laatst den grond gezien heb, waar ik ge
zal jaren levens doorbragt!"

Het vaartuig, waarop ik mij bevond,
en morsig scheepje, in welks enge en sl
kajuit, de uitwaseming van 6 menschen
dampring van gezouten vleesch, spek,
verder in en onder de kajuit lag, met
ijverden, om de meeste bestanddeelen de

het elders meer dan in ons vaderland bekende ongedierte, wandluizen genaamd, des nachts hun aanzijn in grooten getale deed gevoelen.

De reis door de Noordzee en het kanaal ging met een staanden oostelijken wind zeer voorspoedig; meerdere bijzonderheden, weet ik er ook niet van te zeggen, want ik lag onbewegelijk, zonder spreken, eten of drinken in de kooi; ik was ziek, — ziek van vermoeidheid, want sedert mijne terugkomst uit *Frankrijk* tot op mijne inscheping, was ik in eene gedurige drukte geweest; — ziek van aandoening, door het afscheid nemen van ouders, vrienden en vaderland; — ziek, ook door het rusteloos slingeren, schudden en duiken van het ranke vaartuig. Maar wat er gebeurde toen wij het kanaal uit waren en ons in de nabijheid van Biscaije bevonden, kan ik mij nog duidelijk herinneren: aldaar waaide namelijk een zware storm. Het was ook juist de tijd van het jaar, dat men, gelijk elk zeeman weet, in dit verblijf der stormen, het meest gevaar loopt, zijn graf in de zee te vinden.

In mijne kooi liggende, werd ik al spoedig gewaar, wat er gaande was. Alles, wat te voren nog vast gezeten had, sloeg nu heen en weêr; in elke kast en in iederen hoek, boven en onder, scheen het te spoken; alles kraakte en bewoog zich, als of de timmerlieden vergeten hadden de planken aan elkander te hechten; het zachtjes heen en weêr rollen in mijne kooi hield op, en veranderde in geweldig stoten en buizen. Ook van het verdek kwam mij ter ooren, wat er gebeurde, door het innemen der zeilen en het geschreeuw van den Kapitein, naar wiens zin de Ma-

reeds zoo ver door mijne eerste zeeziekte
begreep dat het voor een weetgierig mer
lang was bij zulk eene gelegenheid, al v
eens even, op het dek te gaan, te m
dikwijls had hooren zeggen, dat een
voor het gezigt aller schoonst en verhev
dezelve voor het gevoel was, had ik
vonden.

Na lang over dat plan gedacht te heb
ik op te staan, en mij naar boven te l
niet dadelijk op mijn hoofd teregt te ko
ik van een bedaard oogenblikje, waar in
bij zoo eene gelegenheid wel eens ko
om, met mijne beide handen mij aan
houdende, deze te verlaten, mijn' jas, s
aan te trekken, de kajuit door te kon
trap op te klimmen: dit alles is voor
voor het eerst in zijn leven op zee k
daarna zich in een' storm bevindt, al eer
jelijk werk. Ik was dan toch op het de
en plaatste mij, zekerheidshalve, aan den
kajuit, maar zag niets van dat schoone er

tag eigenlijk bijna niets, want eene stikdonkere duisterheid belette mij den mast van het vaartuig te zien; alleen werd ik nu en dan eene plek vuurs gewaar, het was de top van eene door den wind opgevoerde golf, die neder stortte; ook scheen, als het vaartuig oprees, de boeg van hetzelve een' vuurplas te doorklieven. Maar akelig hoorde ik den wind over het dek razen en tusschen het zeillooze touwwerk fluiten. Ik stond in gedachten hoe de Matrozen het bij zulk eene beweging, daar het vaartuig redelijk diep met den neus voor over ging, en dan weder, om niet onder te blijven, op zijn achterste ging staan, op het dek konden uithouden, en zeide in mij zelven: « Het is de gewoonte; ook die menschen zijn niet ziek door aandoening en door de zee, en zij hebben in twee vingers meer houvast dan ik in twee handen." In deze overdenking stoorde mij de Kapitein met mij toetetoroepen: « Ik zou maar naar de kooi gaan, Mijn Heer!" —— « Ja Kapitein!" —— antwoordde ik, terwijl ik reeds bezig was met den trap af te klimmen. Zeer onvoldaan over zulk eene belooning, na zoo vele moeite, begaf ik mij weder in mijne smalle vaste slaapplaats. Van tijd tot tijd kwam, tot afwisseling, de Kapitein beneden, om de twee nog half zeezieke kajuitjongens te beknorren en uitteschelden, om dat er zoo vele dingen los waren, en door de kajuit slierden. Ook de Passagiers kregen een woordje tot vertroosting, want op de vraag: « Hoe gaat het buiten, Kapitein?" — was het: « Er, waait een pest van een' storm, menschen!" — « Gaat de wind met

geheel gaat liggen, gelijk dikwerf gebeurt, een der gevaarlijkste tijdstippen op zee, schip als dan deszelfs vaart, vastheid e mist, en een spel is van elke op eene sc kende wijze aanrollende golf. Het groots wordt het meest bedreigd, dewijl eene g zelve breekt, en het schip omwerpt, ter kleinere of rankere vaartuig op haren rug lijker in de hoogte voert. Onder de versch voorbeelden van dien aard is, het vergaa gelsche vloot van den Admiraal RODNEY keerde in 1783 uit de *West-Indië* terug e de hoogte van het eiland *Terceira* door beloopen, waarop eene plotselinge windsti De Admiraal zag het gevaar aankomen, en op een kleiner vaartuig, dat hem behouden *Land* bragt; doch alle de groote oorlogsc ongelukten, waaronder zich de *Ville de* 110 stukken bevond, hetwelk 1200 Frans gevangenen aan boord had.

Ik stond met mijne twee medepassagiers o naar dit verschrikkelijk schouwspel te zien; ter ons aankomende golf dreigde ons in te

vak der zeevaartkunde, vraagden elkander dikwijls, hoe het mogelijk ware, dat zulk een klein en rank gebouwd vaartuig, zich tusschen bergen en dalen bevindende, er zoo gelukkig afkwam; doch aan het rustig gelaat van den kapitein en het bootsvolk, merkten wij dat er geen gevaar was. Men begrijpt ligt, dat bij zulk eene gelegenheid het vaartuig niet zeer waterpas blijft liggen, maar ter dienste van iedere golf staat, en gelijk deze het wil, allerlei complimenten maakt; daarom stonden wij midden op de Galjas, omdat het midden van een schip het minst, de uitersten, voor en achter, het meest bewogen worden, en hielden ons met beide handen vast, want houden wat men kan, was hier de boodschap.

Spoediger dan men zou gelooven, slecht zich de zee, vooral als de wind uit eene andere streek komt, hetwelk dan wel voor eenigen tijd zoo veel te meer hinder van de deining doet ondervinden, doch weldra wordt de zee effen en derzelver golving schikt zich naar den wind. Op sommige streken evenwel kan de deining lang uit eenen hoek voortkomen, ondanks variabele winden, zoo als ik zulks ondervond op de terugreis naar het vaderland: nagenoeg op de breedte der Azorische eilanden, naar mijne gissing 20 graden westelijker, hadden wij bij een' westen wind, lang hinder van eene noordelijke deining. Deze noordelijke deining, zeide de kapitein, ontmoet men hier meestal, hetwelk is toe te schrijven aan haar verwijderd begin, dewijl in deze rigting de zee zich tot aan *Groenland* uitstrekt.

Op den tweeden dag na den storm, hadden wij

bevond, en die wij ten naa
omdat wij weinige dagen te vo
hadden. Zulks is van het g
vaartuig, dat Europa nadert, (
binnen zeilen. Van de twee
in eene zandwoestijn of op (
geen spoor noch baak te vi
teeken hem tot gids dient, c
om het punt waar deze lijnen
alzoo de plaats, waar hij zich
palen, weet de zeeman er één
lijk die, welke van het oosten
en breedte genaamd wordt; de
midden op den dag aan den st
van eenen Octant, den Almana
rekening. Dit werk kunnen zel
rigten, en wordt hun soms, w
gehumeurd is, als eene aardighe
de andere lijn, de Meridiaan,
over den aardbol doet loopen,
naar het noorden, is op zee
en wordt bij den koopvaardijn
bij gissing, aan de vaart van h

Op oorlogschepen, ook op eenige Oost-Indievaarders, heeft men eene soort van horologie, chronometer of tijdmeter, welke, door een goed zeevaartkundige behandeld, al zeer naauwkeurig de lengte doet vinden. Verscheidene malen was ik naderhand aan boord van onze oorlogsvaartuigen, en zag met verwondering, hoe de bepaling van het uur, waarop wij land zouden zien, meestal uitkwam. — Doch wanneer men thans de lengte van eene plaats als zeker aannemen en op de kaart zetten wil, dan moet deselve niet slechts door kundige zeelieden met de meest volmaakte Tijdmeters waargenomen zijn, maar ook aangetoond worden door observatien der in- en uitgangen eener satelliet van Jupiter in de schaduw dezer planeet; der bedekking van de vaste sterren door het donker gedeelte der maan, en der afstanden van de maan tot de zon. Waar deze observatien niet geschied zijn, wordt de lengte ook niet als zeker aangenomen. Zoo werd in de *Connaissance des tems* te *Parijs* van 1827 de ligging van het eiland *Curaçao*, wat de lengte aangaat, als onbekend opgegeven.

Als de koopvaardij Kapitein land ziet, nagenoeg overeenkomende met zijn bestek, gelijk op mijne reis naar de Vereenigde Staten van *Noord-Amerika*, en op mijne terug reis naar het Vaderland gebeurde, dan is zulks toevallig, en hij is er dan ook uitermate verblijd over. — Dewijl hij zich dus met zekerheid op zijn bestek niet verlaten kan, is hij, van eene lange zeereis in de nabijheid van het land komende, altijd nederig genoeg, om zich te verootmoedigen voor het eerste vaartuig, dat hem van het land tegenkomt, om

gemoet komt, hetwelk zonder dat,
holle zee, niet wel gebeuren kan: hanc
hij in de terugkomst wil behandeld wez
deed onze kapitein niet, ondanks alle
zijn ambt- en letgenoot op het gevaarlijl
wendde, om bij hem te komen; hij ma
hele beweging om hieraan te beantw
zijnen koers, en deed als of hij geen
mag, dat in zulk een geval op zijne h
aanspraak had. Toen deze merkte, dat
te vergeefs was, ging hij op eenen afstan
heen, en riep ons door den scheepsroeper
you rascal!" (Verdoemde schurk!)

Dit voorval herinnerde ik mij op ee
wijze 12 jaren daarna te huis varende.
op dezelfde hoogte, toen wij nog drie da
de Europesche kust af waren, ontmoette
Engelsche brik, die, onze begeerte beme
ons toehield, en ons zijne lengte mededee
hij verhaalde, waarschijnlijk om ons te ke
ven, dat wij daar niet naauwkeurig meer
rekenen, dat hij reeds veertien dagen va
N. W. punt van de

mij toen bevond, beantwoordde dit ontkennend, bedankte den regtschapenen Engelschen zeeman voor zijne vriendelijke aanbieding; en na elkander eene goede reis toegewenscht te hebben, vervolgde elk zijnen koers.

Stellen wij nu deze twee voorvallen tegen elkander over, dan kunnen wij er uit leeren, dat niet alle Engelsche buffels en niet alle Nederlanders beleefde menschen zijn.

Nu is het waar dat mijn Nederlandsche Kapitein, met wien ik de eerste reis naar de *West-Indiën* deed, al weinige hoedanigheden bezat, welke in een goed zeeman vereischt worden; en ik moet betuigen, dat de afkeer, welke ik tegen de zee opvatte, gedeeltelijk ook aan hem was te wijten. Menigmaal zeide ik tot mijne medepassagiers: « Zoo ooit de zucht naar het vaderland bij mij sterk ontwaakt, zal het de zee zijn, die mij terug houdt van de reize derwaarts te ondernemen."

De geheele wereld weet, dat er onderscheid is tusschen het Noorden en het Westen, en tusschen koude en warmte; onze Kapitein beweerde het tegendeel, en verkoos, toen wij in de warmte kwamen, het luik van de kajuit niet open te doen, om er versche lucht en koelte in te laten, want zijn oom, bij wien hij als stuurman gevaren had, was dit nooit gewoon. Maar waar voer dan die oom op? — Wel op *Groenland*, en ook in de Oostzee! — Wij moesten alle onze welsprekendheid in het werk stellen, om den man te bewegen dan toch, om onzen gezondheidswille', eenen

zouveel zeil minderen, dat wij bevreesd
hij zou gaan bijleggen; en zulks, zoo s
omdat hij aldus gewoon was te doen in de
Dat ook een zeeman uit den tijd kan ra
aan onzen Mennonietischen Kapitein, die
zulk eenen hekel had dan aan het slinge
schip, waarover hij dagelijks bitter murm
nergens liever was dan op zijne geboorte
land, hetwelk hij voor het schoonste land
hij ooit gezien had of ooit zien zou.

Wij hadden het bijzonder geluk van
Oost-passaat te krijgen, waaraan wij het
hadden, dat wij geene lange reis maakten.
weet, wat de Oost-passaat is? Het is die
wind, welke, in de Atlantische zee, van
naar het Westen waait, dien men dikwijls
ger, maar altijd zeker op 30 graden van
ontmoet, en die met eene zachte veelal
koelte, op den met kleine en gelijkmatige
dekten blaauwen waterplas, het vaartuig naa
kringslanden voortstuwt. Deze wind wor
Oost of Zuid-Oost, naarmate men zich ten
ten Zuiden der evenachtslijn bevindt.

aardsbols van het Westen naar het Oosten, waardoor men gelooven zou, dat een tegenovergestelde luchtstroom ontstaan moest, welke zich over de gansche aarde zou uitstrekken, indien dezelve niet door verschillende omstandigheden daarin verhinderd werd. Doch LA PLACE heeft in zijn *Système du Monde* met eene wiskundige berekening aangetoond, dat deze oorzaak alleen zoo lang bestaan kon, tot dat de omwentelende beweging zich nog niet tot alle deelen van den dampkring had uitgebreid, en dat alle dampkrings lagen eindelijk dezelfde omwentelende beweging moeten aannemen als het ligchaam hetwelk zij omringen.

Er moet dus eene andere oorzaak van dezen oostelijken wind gezocht worden, en deze is te vinden in de aantrekkingskracht der zon, en in de meerdere uitzetting der lucht in warmer gewesten, waarheen de lucht, door de koude zamen geperst, stroomt om zich in evenwigt te brengen.

« Indien de wind hier altijd uit den oostelijken hoek stroomt, hoe komen dan de schepen naar *Europa* terug?" — Vraagt misschien een der Lezers, en zoo zullen waarschijnlijk de togtgenooten van COLUMBUS ook wel eens gevraagd hebben, toen zij geenen anderen wind op hunne reis ontmoetten, dan den oostelijken, welke hen elken dag verder en verder van huis voerde.

Onder de omstandigheden, welke eene verandering aan den wind veroorzaken, behoort inzonderheid het land: de Oost-passaat, den Atlantischen Oceaan over-

winden ontmoette, door de ligging van
noordelijke gedeelte veroorzaakt, waardoo
winden, grootendeels echter west- en noor
ontstaan. Langs dien weg nu keeren de
terug, als zij de voortbrengselen van
kunst en vlijt met de gaven der natuur uit
wereld, verwisseld hebben.

Veel bijzonders hadden wij op onze verd
niet. — Een Engelsch Fregat zeilde ons
snel uit het gezigt als wij het achter ons h
aankomen, namelijk in weinige uren tijds.
zee hol stond, en wij elkander niet konden
had men op dit Fregat de goedheid de
breedte op een zwart bord te schrijven, gel
malen gedaan wordt; doch wij konden het
bloote oog niet onderscheiden, en een verrel
er bij ons niet aan boord. Het was als of h
de leden lag, dat ik op een vaartuig zou ko
men zulk een nuttig scheepsmeubel niet bez
ik had mij van eenen zeer goeden voorzien;
gelukkig werd mij dezelve op eene onbesch
schandelijke wijze ontstolen, door den schipp
zelfs knecht van den Kapitein

maar daar hadden wij verscheidene dagen werk toe, en dat vaartuig was onze Fransche brik, van *Bordeaux* naar *Martinique* bestemd.

Franschen zijn overal *complaisant*, tot op zee toe. Onze Medezwalker op den eenzamen uitgestrekten waterplas noodigde ons om bij hem aan boord een schapenbout te komen eten. Onze Kapitein, die anders van zulke aardigheidjes in het geheel niet hield, liet zich echter door ons bepraten, om, dewijl het zeer kalm was, de boot in zee te zetten, en met ons den vreemden buurman te bezoeken. Om niet met ledige handen te komen, brachten wij eene mand met aardappelen mede, en dit was zoo veel als een schelvischje uitgooijen, om een' kabeljaauw te vangen, want wij kregen eene mand met beste appelen mede terug. Wij werden door den Franschen Kapitein en deszelfs Passagiers in behoorlijken stijl ontvangen en naar de kajuit geleid; maar van den schapenbout kwam niets, daar werd overheen gepraat. Nu konden zij denzelven ook niet geven, en dat wel eenvoudig daarom, omdat zij dien niet hadden; die goede menschen hadden geene schapen aan boord, even zoo min als wij: die uitnoodiging op dien schapenbout was slechts een bloot compliment, want zij dachten misschien niet dat wij tot hen zouden overkomen; maar Bordeauxwijn hebben wij gedronken, en een regt levendig discours gehouden, waarbij op de Engelschen gescholden werd, omdat die zoo vele koloniën van ons Franschen en Hollanders weggenomen hadden.

Intusschen was dat bezoek een wezenlijk uitstapje en iets vreemds. Ik had in zoo vele dagen altijd de-

oude morsige kast, waarin ik opgeslot
eenen kleinen afstand heen en weêr slinge
rende verscheidene dagen had dat buurpr
geest vervrolijkt en aanleiding tot onderho

Het passeeren van den Tropicus of ke
met een sisser af. Van dat doopen en
omstandigheden kwam niets; dat ging ook
de Kapitein, die gedurende zijnen gansch
met en zonder zijnen oom; op de kusten
gezwalkt had, passeerde op zijnen oude
het eerst den Tropicus, en kon, als bev
van zijne onderhoorigen geene wissewas
gen; alzoo was het ook met den stuurm
dan volgde in rang de schrijver van dit
lene, voor wien de Matrozen om het uitc
zijn ambt, hetwelk hij ook aan boord
eene groote achting betoonden. Een ande
woonde in de *West-Indiën*, en kon dus z
van huis komen, zonder onder den keer
gekropen te zijn; en om den wille van
bleef de derde of laatste Passagier van die
remonien bevrijd. Evenwel kwam *Nep*

derden Tropicus méestal plaats hebben, vond ik het denkbeeld, thans eigens te zijn waar ik, op de ganſche reis, het verſte van land verwijderd was.

De eentoonige dagen, hoe vervelend ook op den tijd, als men er in is, vervliegen het spoedigst, omdat niets bijzonders derzelver verloop kenmerkt. De lichte of donkere maan gaf, als wij des avonds bij eene aangename koelte op het dek zaten, eenige afwisseling. Wanneer het laatste plaats had, stond ik dikwijls een uur lang aan den boeg of voorsteven van het vaartuig naar het vuren der zee te kijken, en dit vreemde ſchouwſpel te bewonderen.

Al is de lezer nooit op zee geweest, hij zal zeker wel eens gehoord of gelezen hebben, dat er op dezen zouten waterplas een zonderling verschijnsel beſtaat. Als namelijk de maan verdwenen is, en vooral wanneer dikke wolken het gestarnte voor ons oog bedekken, schijnt het water, bij de geringste aanraking, in vuur te veranderen. Het zijn eigenlijk muurvonken of bolletjes, die, door eene wrijving tegen het water, licht geven, en door derzelver groot getal in een smelten, en als één vuur zich vertoonen, hetwelk eindigt, met aan alle kanten vonken van zich te verspreiden, even als een vuurwerk, dat men tot verluſtiging der oogen op feestdagen afsteekt. Ik klom wel eens bij eenen duisteren avond in den mast van het vaartuig, om op eenen afstand dit zeevuurwerk te aanſchouwen: het ſchip ſcheen in één vuur, dat bij de zwarte oppervlakte der zee sterk afstak, te drijven; met elken nieuwen ruk, die het deed om voorwaarts te komen, werd de omtrek van het vuur aan

stand geheel uit. Maar ik kon als tc
looven, dat het vuren der zee somtij
dat men de visschen kan zien zwemi
mij herinnerde eens in eene reisbesch
hebben. Ik heb zulks echter nade
dan eens gezien. Als ik, na eenen v
avonds in de haven van *Curaçao* zwer
maakte en verwonderde ik mij niet we
merkelijk verschijnsel: bij eene be
scheen ik, in plaats van in water, in vu
ik mijne armen met kracht uitsloeg,
een stroom vuurs om dezelve heen; al
drijven, was de geringste beweging gen
schijnsel te doen ontstaan; in mijne n
meermalen visschen, zelfs van eene klei
men; en als ik mij uit het water begaf
mijn lijf vele vuurvonken zitten, die la
eene na de andere uitgingen.

Wanneer de lezer, even als ik, in
water gezwommen had, zou hij ook v
zijn, gelijk ik toen was, om te wete
komt; maar eigen onderzoek brengt
want hee

lang met elkander oneens waren, dewijl sommige het vuren der zee aan de Electriciteit, andere weder aan phosphorieke eigenschappen der zee toeschreven. Thans echter schijnen zij nog al in een schuitje daaromtrent met elkander te wezen, en schrijven het aan iets toe, hetwelk gij ter maauwernood zult kunnen gelooven, en echter door verschillende waarnemingen bevestigd wordt. Dit lichten of vuren der zee ontstaat namelijk door kleine diertjes, Molusken, Medusa's en andere bewoners der zee. Deze infusie-diertjes zouden dan, zoo men opgemerkt heeft, de gezelligheid beminnen en in grooten getale bij elkander zijn, waaraan het toegeschreven zou moeten worden, dat men dit verschijnsel, onder dezelfde omstandigheden, op den eenen tijd meer gewaar wordt dan op den anderen. Ook zouden deze tallooze bewoners van den onmetelijken oceaan geene vrienden van het licht zijn, maar naarmate het duisterder wordt, de oppervlakte der zee bezoeken, en bij het licht der zon in de diepte nederdalen, althans in het water dat over dag geschept werd, heeft men deze diertjes niet kunnen gewaar worden.

Als dit lichten der zee plaats heeft, ontdekt men menigmaal nog een ander verschijnsel: kleine en helder groene bolletjes, namelijk, drijven somwijlen op het water. Ik heb zulks ook wel eens opgemerkt aan het strand der zee. Het luchtbolletje gaat van tijd tot tijd uit, en hergeeft weder zijn schijnsel; wanneer men den steen of het hout, waarop dit lichtend bolletje zich in het duister vertoont, in huis brengt, en bij de kaars beschouwt, dan ziet men

niets op de plaats, waar hetzelve gezeten heeft. Tot heden toe heb ik niet kunnen te weten komen, aan welke oorzaak dit verschijnsel is toe te schrijven.

Ik moet ten slotte van dit hoofdstuk aanmerken, dat ik in de zeven weken die ons vaartuig noodig had, om van Atlantischen oceaans naar den anderhalve gegeten, geslapen, gelezen twee passagiers, die met mij hun eene oude Portugesche Galjas vert de volgende stellingen van enzen en te wederleggen:

Voo n voorteekenen zaken zijn, waarna verstand en ondervinding diende te gelooven.

Ten tweede, dat brandewijn met rozijnen de lekkerste drank is, die er uitgevonden kan worden, en dus waarschijnlijk de Nectar der Ouden geweest is.

Ten derde, dat het Roomsche Kerk-geloof het beste is, aangezien men van tijd tot tijd het zondenpakje kan uitschudden.

Ten vierde, dat het volstrekt geene verbeelding geweest is, noch uitwerking van sterken drank, toen hij, Kapitein, eens in de Middellandsche zee, digt bij de straat van *Gibralter*, een gansch eskader schepen in de lucht zag zeilen.

ST. EUSTATIUS.

Na in zoo vele weken bijna niets dan water en lucht gezien te hebben, werd eindelijk op eenen morgen, bij het aanbreken van den dag, uit den mast de vreugdekreet aangeheven: « *Land aan stuurboord!* » Op het hooren daarvan, sprongen wij uit onze kooijen, en kwamen, naauwelijks half gekleed, op het dek, waar echter niets meer dan op den vorigen dag te zien was. Toen den mast in, waaruit wij in der daad langs den gezigteinder eene ongelijke blaauwe streep gewaar werden, veel overeenkomende met eene laag aan den horizon hangende wolk. Weinige uren daarna, zagen wij het ook van het dek, en verkenden het voor het eiland *Deseade*, hetzelfde dat COLUMBUS, op zijne tweede reis naar de nieuwe wereld, het eerst in het gezigt kreeg en daarom *Desirade* (het gewenschte) noemde, hetwelk naderhand in *Deseade* veranderd is.

Dit verkennen van land wordt opgemaakt uit de breedte, waarop het schip gestuurd is; uit de ligging van het land in betrekking met een ander; en uit de afbeeldingen, welke daarvan op de zeekaarten gevonden worden, welke laatste echter minder naauwkeurig

zijn dan men wel zou gelooven, zoo wel omdat de afteekeningen op sommige kaarten al vrij slecht gemaakt zijn, als omdat eene kleine afwijking van de rigting, waarin die verkenningen genomen worden, dikwijls het land geheel anders doet zien. Ik weet nog we tein eens zeer uit zijn humeur b d kaartenboek, waarin de verken n der eilanden geheel verschillen el waren afgebeeld, hield voor vóór de ontdekking van *Ameri*

Een dag, zagen wij *Antigua*, en zeil at eiland, dat wij ons, met een schoon gezigt op hetzelve, verlustigden, en op de heuvelen, die van verschillende kleuren schenen te zijn, suiker-plantagien, bosschen, huizen en molens zagen liggen; op eene wijze, dat wij ons verbeeldden, op eene schilderij te zien. Nog vóór het vallen van den avond, waren wij in de nabijheid van het hooge eiland *Montserrat*.

Bij een liefelijk windje en een zachter golf geklots, sliep ik aangenaam en vrolijk in: ook hintlerde mij, toen in de kooi liggende, het denkbeeld niet meer van slechts door een paar planken van eene grondelooze diepte gescheiden te zijn, want geruststellender kwam het mij voor, zoo nabij land te wezen, hoewel het in der daad gevaarlijker is dan in de opene zee.

Den volgenden morgen bij het ontwaken, zagen wij het eiland *Nevis*, en spoedig daarna bevonden wij ons digt onder *St. Christoffel*, meestal *St Kitts* genaamd, de geboorteplaats van CHRISTOFFEL, Keizer

van Haïti (*St. Domingo*), van waar hij, — zoo als ik eens heb hooren vertellen, — als slaaf gevlugt was en nooit zijn' vrijbrief heeft kunnen bekomen, omdat zijn meester, een rijke en zonderlinge Engelsche Planter, er nooit een instelde, onder zijne slaven een' Keizer te hebben, dan hem het aangeboden geld waard was. Men weet, dat deze CHRISTOFFEL, HENRI DE HENRIX (en de laatste), eenige jaren geleden, in een' oploop van het volk over zijne wreede regering, vermoord is, waardoor toen dat gedeelte van *St. Domingo*, waarover hij als Keizer geregeerd had, met de Republiek van PETION vereenigd is.

Het eiland *St. Christoffel* heeft mij, zonder op deszelfs bodem gewoest te zijn, een' aangenamen morgen verschaft. Met verrukking staarde ik dat bevallige eiland aan, hetwelk zich trots uit de zee verhief en deszelfs kruin in de wolken verborgt; hetwelk den voorbijvarenden, door het groen der onderscheidene suikerrietvelden, door de sierlijke en met tuinen en bosschaadjes omringde gebouwen, door het donkere woud, dat hooger op de bergen nog in het wilde staat, een bevallig tafereel voor de oogen stelt, en alzoo het gunstigste denkbeeld aangaande de West-Indische eilanden geeft.

Die dagen, in welke wij met eene kleine koelte langs deze eilanden dreven, waren wezenlijke feestdagen voor mijne oogen; ik had dit grootendeels aan onzen Kapitein te danken, die anders niet zeer nieuwsgierig viel, maar bij deze gelegenheid nabij het land hield. Nu is het algemeen bekend, dat het tusschen deze eilanden, behalve als er een orkaan

waait, on veilig varen is, en men ongehinderd het land va nabij naderen kan.

Na d t aan de lang gewenschte begeerte om land te zie voldaan was, kwam natuurlijk een andere wensch bij mij op, om namelijk op land te zijn. De hoop, ; waarop wij *St. Chris-toffel* v en zou, mislukte; want hoewel ons in de nabijheid van het Ne *Eustatius* bevonden, zoo waren te zeer beneden 's winds geraakt te kunnen komen. Ik maakte kennis met eenige mijner aanstaa Negers. Eene zeilboot met 5 pen, van *St. Eustatius* naar *St. Kitts* varende, kwam bij ons aan boord, en nam voor geld en goede woorden eenen mijner medepassagiers in, die het, toen hij zijn huis gezien had, niet langer aan boord kon uithouden, en daarom zich met deze scherpzeilende sloep naar wal liet brengen.

Wat doet toch niet de kracht der gewoonte: terwijl mijn medepassagier met den stuurman dezer boot bezig was, een accoord te maken, stond ik met opgespalkte oogen de meer dan half naakte zwarte gasten aan te gapen, en met naauwkeurigheid derzelver manieren en bewegingen te bespieden; in volgende jaren was ik door den dagelijkschen omgang, zoodanig aan die zwarte gezigten gewend, dat ik deze kleur niet eens opmerkte, vooral niet vreemd meer vond, en men mij bijna zou hebben kunnen doen gelooven, dat ik ook zwart was.

Dewijl wij den ganschen namiddag en avond op-

werkten, om digter onder *St. Eustatius* te komen, had ik mijne oogen niet van hetzelve afgewend. Nooit heb ik daarna met meerder gretigheid en belangstelling mijne blikken op eenig land geslagen dan toenmaals. Een gevangen man kan, dunkt mij, niet blijder zijn, wanneer hij, bij het herkrijgen zijner vrijheid, de poort zijns verblijfs geopend ziet, dan ik was, toen ik *St. Eustatius* van nabij beschouwde, en gereed stond, om aan land te gaan. Zeven weken was ik in der daad een gevangen man geweest, die met den kapitein, twee passagiers en twee kajuitjongens, zich in eene kleine kajuit beholpen had, waarin meer onaangename lucht en grootere morsigheid heerschten dan in een gevangenhuis, en waarin mij niet veel meer dan stokvisch, erwten en zakkoek was voorgedischt. Zonder een' oogenblik stil te zijn, schudde en slingerde dit drijvende gevangenhuis, en maakte dat ik niet gerust slapen, niet gemakkelijk zitten, niet naar behooren eten en drinken kon. De verschansingen waren de grenzen van het enge en gevaarvolle verblijf; zoodra als ik buiten dezelve zag, herinnerde mij de eenzame zee, — in welke men niet anders ziet dan een' enkelen vliegenden visch, vervolgd door een' hongerigen dolfijn, die deze oneindige massa waters doorklieft om zijn hier schaars te vinden voedsel te zoeken; — dat ik van het bewoonde gedeelte des aardbols was afgescheiden.

Zonder eene zeereis van derzelver onaangename zijde te beschouwen, en zonder er zoo afkeerig van te zijn, als ik vooral toen was, wordt het land belangrijker, wanneer wij er eenigen tijd van af geweest zijn; over-

tuigender gevoelen wij het, dat even gelijk het vischje in het water, de mensch op het drooge te huis behoort.

Elk land zou toen voor mij schoon en uitlokkend geweest zijn, maar zulks was vooral *St. Eustatius*, dat zich rg majestueus uit de zee opbeurd groen omkleedsel bij het heldere ijk afstak; het behoorde tot de aarvan ik mij door lezen en rec he denkbeelden gemaakt had; h ler nieuwe wereld, welke voor o tgebreidste beschouwingen opent, ens hare bevolking en beschavin verblijd was ik dus, toen ik, — droomende van COLUMBUS, den eersten stouten Europeaan die deze eilanden ontdekte, en meenende het *Indië* dat hij zocht, gevonden te hebben, aan dezelve den naam van *het Westelijk Indië* gaf, — uit mijn' slaap werd gewekt door het vallen van het anker, en kort daarna, bij het opkomen der zon, aan land gebragt werd.

Vreemder en treffender kan wel niets wezen dan, terwijl het vaderland, met deszelfs inwoners, gewassen, huizen en steden nog voor onze verbeelding staat, op een West-Indisch eiland verplaatst te worden. Vreemd in der daad kwam mij voor, toen ik te *St. Eustatius* aan land stapte, de bouworde der woningen en de ligging der stad; treffend de boomen en gewassen; zonderling de menschen, van welke ieder eene bijzondere kleur scheen te hebben.

Dewijl ik met het eerste Nederlandsche koopvaardij

vaartuig, dat men hier zag sedert den terug keer dezer kolonie aan het vaderland, was aangekomen, vonden wij ons spoedig omringd van eenige aanzienlijke Heeren met een bruin gelaat, Engelsche kleeding en deftige manieren; sommige hunner spraken Hollandsch, doch men kon duidelijk aan den vreemden tongval bemerken, dat zij nooit, althans in langen tijd niet, in den *Haag* of *Amsterdam* geweest waren.

Ik kan niet ontkennen, dat ik door mijnen overgang van het vaartuig op den vasten grond, en door niet zoo veel nieuws omringd te zijn, een weinig onthutst was, en aan twee oogen, twee ooren en één mond te weinig had, om alles af te zien, te hooren en de menschen te woord te staan. — Evenwel herinner ik mij nog zeer duidelijk, dat onder al deze drukte, die medereisgenoot, welke reeds dagen te voren aan wal gekomen was, mij kwam verhalen: « Begrijp eens; hoe verkeerd hier de zaken geloopen zijn, sedert ik in *Holland* ben geweest: daar komt mijn huisslaaf bij mij en zegt: « « *Meester Pieter!* het gaat hier thans niet zoo meer als te voren, dat gij mij zooveel kunt laten kloppen als gij maar wilt; daar zijn nu wetten op gemaakt.""

Doch ik heb daar overgeslagen te verhalen, hoe ik aan land gekomen ben. « Met eene sloep!" Dat is natuurlijk; maar er zijn tweederlei wijzen, om met eene sloep aan wal te komen: gemakkelijk en zonder gevaar, zoo als bijvoorbeeld te *Amsterdam* aan den buitenkant, waar, tot gemak van den reiziger, trapjes zijn, om uit de sloep op te klimmen, — of zeer moeijelijk en met den kans om, vóór men aan land komt,

nog eerst door het zeewater afgekoeld te worden, zoo als hier te *St. Eustatius*. Wat de reden daarvan is kan ik met weinige woorden zeggen: Het strand is, zoo als te *Scheveningen*, te *Katwijk* en op meer andere plaatsen in de wereld, gelijk met de zee, zoo dat de men aanrollen, en op het zand h als nu eene sloep op de laatste natuurlijk op het drooge te regt t; is zij echter tusschen twee b atste menigmaal onvriendelijk g len, wanordelijk aan wal te zette r zich in bevindt, zelfs nog door en aken. Men gevoelt, het is een hiermede te kunnen omgaan; de Negers, die er hunne broodwinning van maken om met booten af en aan te varen, kunnen dat best, maar de Europesche matrozen brengen hier menigmaal iemand in de verlegenheid. Om van het strand af te komen, is nog moeijelijker: de roeijers moeten, in het water loopende, de boot zoo ver dragen, dat dezelve vrij van den grond is, en dan er terstond inspringen, om dezelve, met behulp der riemen, verder in het water te brengen. Ik ben hier eens gelukkig van een gevaar bevrijd, hetwelk door deze moeijelijke inscheping op mij wachtte. Ik had, namelijk, met den kapitein afgesproken, om tegen zoo en zoo laat aan strand te wezen, om met hem aan boord te gaan, doch ik werd ergens opgehouden en kwam niet; des morgens vernam ik dat de sloep, bij het afsteken van land, het onderste boven geraakt was, en dat de Kapitein in

het water onder de sloep gezeten had, doch gelukkig gered was, hetwelk zoo gemakkelijk niet zou afgeloopen zijn, indien er meerdere menschen in de boot geweest waren; nu moet ik er bijzeggen, dat de matrozen dronken waren, hetwelk wel eens meer gebeurde, gedurende dat wij voor *St. Eustatius* ten anker lagen; onder anderen herinner ik mij nog eens, dat zij den ganschen nacht aan wal gebleven waren, en des morgens zoo raar aan boord kwamen, als of zij uit het water gehaald waren; zij hoorden toen de verwijtingen van den Kapitein, — dien zij anders, als hij aan het knorren was, zeer wel ten antwoord konden staan, — als arme zondaars geduldig aan; zij waren, moet men weten, bij de zwarte of bruine Kimfen geweest, waarover de Kapitein hen aldus bestrafte: « En gij, FREDERIK, die zulk een knap wijf te huis hebt, schaamt gij u niet. En gij, NIELS, die vrijdt met eene dochter van de Poppenkast (dat is, met eene dochter van iemand, die met de Poppenkast loopt): geloof mij, ik zal het haar zeggen!" En zoo kreeg elk er wat langs.

Op deze eerste zeereis vond ik reeds gelegenheid op te merken, hoe weinig belang vele Matrozen er in stellen, het land, waar zij aankomen, te bezien: zij snellen lijnregt, als zij uit de boot komen, naar het eerste Rumhuis het beste, waar zij zich op driederlei wijzen vermaken, vooreerst door zich dronken te drinken; ten andere om met elkander of met vreemde matrozen te vechten; en eindelijk in de magt van vrouwen te komen, die hen van hun geld en goed weten te berooven. Het verwonderde mij daarna niet

dere gemeenzaamheid, op het onderwerp huizen gebragt, dan had hij mij zeker n derheden kunnen zeggen.

Doch dit alles tusschen twee haakjes.

Ik was dan te *St. Eustatius* aan wal g had daar alles heel vreemd en heel nieuw De lezer weet zeker wat voor een land *Eustatius?* Foei! zou hij dat niet weten; dat het eene Nederlandsche bezitting is? niet sedert van daag of gisteren, maar sed 1639. Zou hij niet weten, dat het zoo ve staartje van het vaderland, dat is te zegge staatkundigen zin; in een' natuurkundige in zoo verre als de staart van een beest t chaam kracht en voedsel ontvangt, en dez vroegere dagen voor *Nederland* was, wat n twaalf pond zware staart van het Afrikaans voor den Kaapschen boer is?

Doch ten overvloede wil ik hier, zoo he eens mogt ontschoten zijn, verhalen wat: *St.* voor een land is.

Het behoort tot dien kring van schoone

Deze eilanden, waaronder er zijn van grootere uitgestrektheid dan menig koningrijk in *Europa*, behooren allen aan Europesche Mogendheden, een enkel uitgezonderd, met name *St. Domingo* of *Haïti*, dat zich reeds voor altijd van dezelve heeft afgescheurd, als eene Republiek op zich zelve bestaat, en tot heden geene andere menschen onder derzelver burgers aanneemt dan zwarten en gekleurden. Van dezen Archipel zijn de Engelschen het ruimst bedeeld, (van *Trinidad*, *Barbados*, *St. Christoffel*, *Grenada*, *Antigua*, *Jamaica* enz.) benevens de Spanjaarden, (van de hemelhooge, groote en rijke eilanden *Cuba* en *Porto-Rico*); minder reeds de Franschen, (van *Martinique* en *Guadeloupe*) en de Denen, (van *St. Croix*, *St. Thomas* en *St. Jan*); maar het allerminst de Nederlanders, (van *St. Eustatius*, *St. Martin* en *Saba*) en de Zweden, (van *St. Bartholomeus*).

De oostelijke van dezelve tot aan *Porto-Rico* worden de boven winds eilanden, en die, welke westelijk liggen, de eilanden onder den wind genaamd, en wel uithoofde van den aanhoudenden oostelijken wind, welke hier heerscht, waardoor de gemeenschap tusschen deze eilanden zeer moeijelijk gemaakt wordt, dewijl men van boven winds gemakkelijk naar beneden komen, maar van daar bezwaarlijk terug keeren kan. Om die reden geven de Engelsche zeelieden aan de eerstgenoemde den naam van loefwaartsche en aan de andere die van lijwaartsche eilanden.

Ook worden sommige dezer Antilles en wel de Oostelijke, *Karaïbische eilanden*, en het water, waarin dezelve gelegen zijn, *de Karaïbische zee* geheeten,

welken naam de vreedzame bewoners van *St. Domingo* aan de verblijfplaatsen hunner oorlogzuchtige en menschenetende naburen gegeven hebben.

Deze eilanden dragen, gelijk de overige gedeelten onzes aardbols, de kenmerken eener ontzettende omwenteli[illegible] overblijfsels te zijn van vast la[illegible]eaan zijn gebied hernomen heeft.

St. [illegible] volgens bovenstaande verdeeling, [illegible] eilanden behoort, ligt op 17° 19 [illegible]n 63° 10′ Wester lengte van *Gr*[illegible]nt 5 uren in den omtrek en bestaat [illegible]oogen berg, die aan deszelfs N[illegible] verscheidene kleine bergen of heuvelen bezit, waarvan sommige door diepe en ontoegankelijke kloven zijn van een gescheiden. De hooge berg is de top van eenen ouden vulkaan; nog draagt hij kolossale steenbrokken op zijnen rug, als kenteekenen eener geduchte omwenteling; aan deszelfs voet bij het strand der zee vindt men nog glimmend zwart zand, hetwelk men ook bij andere thans nog vuurspuwende bergen, nabij de zee gelegen, bespeurt, en hetwelk eertijds lava was, dat in de zee vloeide, en daaruit, na eene tijdruimte van eenige eeuwen, weder aan wal spoelde.

Ook heeft de klei-aarde, die men beneden dezen berg heeft, eenige eigenschappen van tras: zelfs worden er kleine stukjes puimsteen in gevonden, waardoor men dezelve gebruikt, om huizen en regenbakken te bouwen. Toen men op het einde van 1826 begon met het eiland *Curaçao* te bevestigen, trok men van

deze, met tras eenigzins overeenkomende, aarde, veel voordeel; een zestal vaartuigen werd een' geruimen tijd bezig gehouden, om dezelve van *St. Eustatius* te halen.

Gelijk het overige gedeelte der bebouwbare aarde, wanneer dezelve door menschen ontdekt wordt, was dit eiland eertijds met bosschen begroeid, welke langzamerhand plaats moesten maken voor suikerriet-velden. Het is wegens deszelfs kleinen omtrek niet waarschijnlijk, dat het den Karaïber tot een verblijf diende, toen de eerste Europeërs, welke Franschen waren, die het naderhand weder verlieten, op hetzelve aanlandden. Gelijk ik boven gemeld heb, was het in het jaar 1639 dat de Hollanders hier hun vaandel plantten; sedert dien tijd is het door de Engelschen, Nederlanders en Franschen meermalen op elkander genomen en hernomen; met bijzondere belangstelling echter kwamen de Hollanders altijd weder op voor dit kleine en niet zeer vruchtbare eiland, niet om het weinigje suiker, dat hetzelve oplevert, maar wegens deszelfs ligging tusschen de eilanden van andere mogendheden, waardoor zij geloofden eene geschikte gelegenheid te hebben, om hunnen handel uit te breiden. Zij bedrogen zich niet in hunne hoop.

Ondanks eene ongunstige reede, die het laden en lossen der goederen moeijelijk maakt, en gevaarlijk is in tijden, waarin een hevige zuidwestelijke wind waait, werd dit eiland allengs eene algemeene marktplaats in *West-Indië*. Deze voorspoed was een natuurlijk gevolg van de vrijheid, welke de handel hier genoot, en van de lasten en bezwaren welke op

welken naam de vreedzame bewoners van *St. Domingo* aan de verblijfplaatsen hunner oorlogzuchtige en menschenetende naburen gegeven hebben.

Deze eilanden dragen, gelijk de overige gedeelten onzes [illegible] de kenmerken eener ontzettende omwenteli[illegible] overblijfsels te zijn van vast la[illegible]eaan zijn gebied hernomen heeft.

St. [illegible] volgens bovenstaande verdeeling, [illegible] eilanden behoort, ligt op 17° 19 [illegible]n 63° 10′ Wester lengte van *Gr*[illegible]nt 5 uren in den omtrek en bestaat [illegible]hoogen berg, die aan deszelfs Noordwestelijke zyde verscheidene kleine bergen of heuvelen bezit, waarvan sommige door diepe en ontoegankelijke kloven zijn van een gescheiden. De hooge berg is de top van eenen ouden vulkaan; nog draagt hij kolossale steenbrokken op zijnen rug, als kenteekenen eener geduchte omwenteling; aan deszelfs voet bij het strand der zee vindt men nog glimmend zwart zand, hetwelk men ook bij andere thans nog vuurspuwende bergen, nabij de zee gelegen, bespeurt, en hetwelk eertijds lava was, dat in de zee vloeide, en daaruit, na eene tijdruimte van eenige eeuwen, weder aan wal spoelde.

Ook heeft de klei-aarde, die men beneden dezen berg heeft, eenige eigenschappen van tras: zelfs worden er kleine stukjes puimsteen in gevonden, waardoor men dezelve gebruikt, om huizen en regenbakken te bouwen. Toen men op het einde van 1826 begon met het eiland *Curaçao* te bevestigen, trok men van

deze, met tras eenigzins overeenkomende, aarde, veel voordeel; een zestal vaartuigen werd een' geruimen tijd bezig gehouden, om dezelve van *St. Eustatius* te halen.

Gelijk het overige gedeelte der bebouwbare aarde, wanneer dezelve door menschen ontdekt wordt, was dit eiland eertijds met bosschen begroeid, welke langzamerhand plaats moesten maken voor suikerriet-velden. Het is wegens deszelfs kleinen omtrek niet waarschijnlijk, dat het den Karaïber tot een verblijf diende, toen de eerste Europeërs, welke Franschen waren, die het naderhand weder verlieten, op hetzelve aanlandden. Gelijk ik boven gemeld heb, was het in het jaar 1639 dat de Hollanders hier hun vaandel planten; sedert dien tijd is het door de Engelschen, Nederlanders en Franschen meermalen op elkander genomen en hernomen; met bijzondere belangstelling echter kwamen de Hollanders altijd weder op voor dit kleine en niet zeer vruchtbare eiland, niet om het weinige suiker, dat hetzelve oplevert, maar wegens deszelfs ligging tusschen de eilanden van andere mogendheden, waardoor zij geloofden eene geschikte gelegenheid te hebben, om hunnen handel uit te breiden. Zij bedrogen zich niet in hunne hoop.

Ondanks eene ongunstige reede, die het laden en lossen der goederen moeijelijk maakt, en gevaarlijk is in tijden, waarin een hevige zuidwestelijke wind waait, werd dit eiland allengs eene algemeene marktplaats in *West-Indië*. Deze voorspoed was een natuurlijk gevolg van de vrijheid, welke de handel hier genoot, en van de lasten en bezwaren welke op

de naburige eilanden drukten. Alle mogelijke voordeelen en gemakken werden hier van gouvernementswege aan de scheepvaart verleend; zelfs nam men in het jaar 1756 de één percent geregtigheid van de goederen [illegible] in het Deensche eiland *St. Thomas* [illegible]kreeg. Hierdoor klom het eiland t[illegible]e hoogte van welvaart en rijkdom, [illegible]ogelijk in de geschiedenis der wer[illegible]rbeeld is, dat op zulk een nietsbed[illegible] vele uitgebreide zaken in den ko[illegible]erden. Men gaf het met regt den [illegible] *manten rots.* Inzonderheid b[illegible]oeide t[illegible]aats, wanneer, bij eenen oorlog van naburige mogendheden, *Nederland* onzijdig bleef: als dan werd het een pakhuis, waaruit de beide krijgvoerende volken de middelen verkregen, om te kunnen leven en met elkander te vechten, en de onderdanen van vijandelijke hoven kwamen menigmaal, bij de onzijdigheid der Nederlandsche vlag, hier gewigtige koopen sluiten.

Door den toenemenden levendigen handel werd het getal der inwoners voor een klein eiland zeer aanmerkelijk, doch het is nooit zoo groot geweest als sommige schrijvers hetzelve opgegeven hebben. Thans wordt de bevolking berekent op 2600 menschen, van welke 500 blanken, 300 vrije gekleurden en 1800 slaven zijn (*).

(*) De Heer VAN WIJK ROELANDSZ. geeft in zijn aardrijkskundig Woordenboek, gedrukt in 1822, de bevolking van *St. Eustatius* op, als bestaande uit 4,500 Blanken, 600 Mulatten en 10,000 Ne-

De regering was op dit eiland, ook onder den grootsten bloei, eenvoudig en onkostbaar. De Gouverneur werd door de West-Indische Compagnie aangesteld, en bezat een' Raad, zonder welken geene belangrijke zaken konden verrigt worden. De overige hoofd-ambtenaren waren de Fiskaal, de Secretaris en de Kapitein der burgerij. In lateren tijd heeft men zeer doelmatig de regtszaken van den raad des eilands afgescheiden, en een afzonderlijk hof van justitie opgerigt.

Sedert 1828 is het eiland gesteld onder het oppebestuur van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch *West-Indië*, die zijn verblijf te *Surinam*) houdt en aan welken de Directeur van *St. Eustatius* verantwoording van zijne regering schuldig is.

Zie zoo, dat is afgehandeld. — Nu ons weer verplaatst aan de baai. — Van het voorregt, dat wij hadden, om vasten grond onder onze voeten te hebben, en vrij te kunnen loopen, maakten wij gebruik, bleven nog eenigen tijd heen en weêr wandelen, en bezagen de zoogenaamde benedenstad, welke grooten deels uit pakhuizen, winkels en kroegen bestaat. Maar welk een treurig en terugstootend gezigt leverde deze

---

gen. Deze onnauwkeurigheid is wat al te groot, als men in aanmerking neemt, dat de Heer VAN WIJK een Nederlandsch aardrijkskundige, en *St. Eustatius* eene Nederlandsche kolonie is. Het verwondert mij, dat Zijn Ed. zich hierin niet liever gehouden heeft aan de opgave in het work van den Generaal J. VAN DEN BOSCH, hetwelk hij, bij het berigt aangaande dit eiland, in andere opzigten gevolgd heeft en dat hierin, hoewel niet geheel naauwkeurig, echter nader aan de waarheid komt.

benedenstad van nabij op! De woningen en pakhuizen, eenige weinige uitgezonderd, waren in een' vervallen en gehavenden staat; sommige hadden gebrokene deuren en vensters, waardoor men in de ruime maar ledige v andere hadden reeds een gedeelte en en der zon gelegenheid gegeven hijnen en planten te doen ontkiem oortbrengselen van Europa's fabrijker l lagen; terwijl men nog verder re ılslagene ruïnen overgegaan zag. V beurd, dat dit alles er zoo jammer ılks door een' orkaan geschied? neen! Had hier eene aardbeving plaats gehad? Was er brand geweest? Ook niet! Waardoor was dit dan veroorzaakt? — Heeft de Lezer nog een weinig geduld, dan zal ik het verhalen.

Door den grooten bloei en rijkdom van dit eiland was reeds lang de naijver van den magtigen nabuur, *Engeland*, opgewekt; maar toen eindelijk de Noord-Amerikanen en Franschen, in den oorlog met *Engeland*, zulk eene aanzienlijke ondersteuning van dit eiland verkregen, klom deze naijver tot eene geheime woede, waarvan eerlang eene vreeselijke wraakneming te wachten was. Reeds hoorde men in het huis der Gemeente in *Engeland* den wensch uiten: « *Dat* St. « Eustatius, *dat nest der zeeroovers, dat den Hol-* « *landeren zoo vele gelegenheden verschaft, om ver-* « *raderlijk met* Engeland *te handelen en deszelfs* « *vijanden bij te staan, in handen der Engelschen* « *mogte zijn.*" — Reeds had een Lord in het Parlement gezegd: « *Dat indien* St. Eustatius *voor* 3 *jaren*

« *verzonken was, het reeds lang met den Amerikaan-*
« *schen oorlog zou gedaan geweest zijn.*" — Toen daarna op het einde des jaars 1780 de oorlog met de Engelschen uitbrak, was de eerste toeleg van deze, om zich meester van *St. Eustatius* te maken, en inderdaad opende zich het voor de Nederlanders noodlottige jaar van 1781 met het verlies van dit eiland.

Nog voor men op *St. Eustatius* van de vredebreuk kennis droeg, verscheen de Engelsche admiraal RODNEY met 10 linieschepen en eenige fregatten vóór hetzelve, bezette de baai en gaf slechts één uur tijd, om te besluiten, of het eiland zich aan hem wilde overgeven, of door geweld van wapenen daartoe moest gedwongen worden. Dewijl het eiland buiten staat was, zich tegen de groote magt des vijands te verzetten, besloot de regering tot het eerste. Ontzettend was toen de buit, welke den veroveraars in handen viel: in de baai vond men, behalve een oorlogsfregat, omtrent 200 koopvaardijvaartuigen; eene vloot van 23 rijkgeladene koopvaarders was, onder geleide van een Hollandsch linieschip, daags te voren, van de reede van *St. Eustatius* naar *Europa* vertrokken, deze werd dadelijk achtervolgd, ingehaald en, na een kort gevecht, genomen. Men liet op de Forteressen van het eiland nog eenigen tijd de Hollandsche vlag waaijen, en door deze list vielen weder 17 andere Hollandsche vaartuigen in handen der Engelschen. Maar grooter nog waren de schatten, waarvan de veroveraars zich op dit eiland meester maakten: drie millioenen aan gereed geld; eene groote menigte wapenen en amunitie; rijke en volle pakhuizen met Europesche goede-

ren; een aanzienlijke voorraad van de voortbrengselen der keerkringslanden, waren de voordeelen, die *Engeland* van deze verovering trok, maar die ook veel bijdroegen, om deszelfs schande te vermeerderen en zijne staatkun[illegible]jen; want het behoorde reeds la[illegible] wetten of gebruiken van den oorl[illegible]afde volken, dat men de bijzonde[illegible]beslag nam en den weerloozen l[illegible]oral niet als de overgave, zonder [illegible]jkheden, in koelen bloede geschied[illegible]chter gebeurde op *St. Eustati*[illegible].

Na d[illegible] zich e[illegible] van de vaartuigen en de eigendommen van den Staat verzekerd had, maakte men zich meester van de goederen der kooplieden; daarna ontnam men den inwoneren derzelver goud, zilver en slaven; toen werden de besluiten dagelijks drukkender en de afpersingen grooter; men onthield aan de talrijke inwoners van een land, dat zich zelf niet voeden kan, den noodigen levensvoorraad, en stiet hen zelfs uit hunne huizen; eindelijk werden er lijsten van proscriptie gemaakt, en een aantal personen van het eiland verbannen. Zoodanig was de behandeling, welke nog in het laatste gedeelte der afgeloopene eeuw het eene Christenvolk het andere kon aandoen. RODNEY zelf beroemde zich in zijn schrijven aan het Engelsche gouvernement *over den gevoeligen neep, welken hij, door zijne handelwijze met* St. Eustatius, *den Hollandschen kooplieden had gegeven, en over de allersmertelijke gevolgen, welke de vijand door dezen slag ondervinden zou.*

Deze schandelijke handelwijze, — welke niet den uitvoerder, maar dergenen in wier dienst hij was, en die de bevelen daartoe gegeven hadden, te wijten was, — vond echter geene algemeene goedkeuring in *Engeland*, hetwelk weder het onderscheid tusschen het Engelsche volk en de staatkunde van het Engelsche kabinet deed zien. De kooplieden in *Londen*, verontrust over het schenden der wetten van vrede en oorlog, onder beschaafde volken aangenomen, en vreezende, dat deze maatregel, zoo verderfelijk voor de vrijheid van den koophandel, weder in gebruik komen mogte, leverden aan den Koning een verzoekschrift in, waarin met mannelijke taal werd aangedrongen op de teruggave der goederen, welke het eigendom van bijzondere personen waren, dewijl zij gelooſden, dat *St. Eustatius* genomen was *uit staatkunde en niet uit roofzucht*. In het Hooger- en Lagerhuis werden over dit onderwerp redevoeringen gehouden, die meesterstukken van welsprekendheid waren, en der menschheid en het Engelsche volk tot eere verstrekten. Doch de stem van redelijkheid en regtvaardigheid vond geen' ingang bij gevoellooze staatsdienaren: deze verdedigden het gedrag van RODNEY, zoo als men eene kwade zaak altijd verdedigen kan, en toonden door de bewijzen van goedkeuring, waarmede zij RODNEY vereerden, dat deze stiptelijk hunne bevelen volbragt had.

Maar onregtvaardig verkregen goed gedijt niet. De vinger der Voorzienigheid wees de veroveraars van *St. Eustatius* met hunnen geroofden buit, overal na: een groot gedeelte der rijkdommen, op dit eiland gevonden, werd op koopvaardij vaartuigen, onder geleide

van 2 Linieschepen en 2 Fregatten, naar *Engeland* gezonden, doch door eene Fransche oorlogsvloot ontmoet, onder den Admiraal DE LA MOTTE PIQUET, welke 23 schepen daarvan nam, en te *Brest* opbragt; RODNEY zelf keerde, eenige maanden later, met zijne overwinnende vl erug, en in de zee van Biscaije m een zware storm, door eene plo , waardoor bijna alle de liniesche reeds gezegd is, eene prooi de werden; de Admiraal had, tot zijn l van eene brik begeven, waarmed zen ramp te *Londen* bragt.

Op *St* het expeditionaire Leger des Generaals VAUGHAN, den togtgenoot van RODNEY, 670 man achtergelaten, om het eiland te bezetten, en het nog overgebleevene van den geroofden buit te bewaren, doch deze werden door den Bevelhebber van *Martinique*, den markgraaf DE BOUILLÉ, verrast en gevangen genomen. Deze heldhaftige daad werd ten uitvoer gebragt door een korps van slechts 400 Fransche jagers. Dewijl de sloepen in den nacht bij de landing, tegen de rotsen verbrijzeld werden, konden de overige troepen, tot deze onderneming van *Martinique* gezonden, niet aan land komen, en die zich reeds aan wal bevonden, zagen zich den terugtogt afgesneden. Deze overvielen het bijna eens zoo sterke garnizoen, en namen hetzelve gevangen. Voorbeeldig was het gedrag van den Franschen Bevelhebber, toen hij zich meester zag van het eiland en de nog voor handen zijnde goederen; alles wat aan de inwoners behoorde, gaf hij dezen terug, zelfs het geld van den

Kommandant en de Officieren van het Engelsch garnizoen, onthield hij dezen niet; alleen verdeelde hij onder zich en zijne heldhaftige krijgsmakkers de geldzakken, waarop de namen van RODNEY en VAUGHAN gemerkt waren. Hij stelde vervolgens eene Regering aan, heesch de Hollandsche vlag op de Forteressen, en verliet het eiland weder.

Intusschen was het oogmerk van het Engelsche kabinet met de overmeestering en uitplundering van *St. Eustatius* bereikt; van dien tijd af aan, was de bloei van het eiland voor altijd verdwenen, en de vernietiging van den handel zoo volkomen, dat het daarna zelfs geen' schijn van voorspoed meer vertoonde. Men schonk het wel in den aanvang van 1816, onder zekere bepalingen, eene vrije haven, en geloofde, dat hetzelve, na zoovele jaren van ongeluk, bij het terugkeeren der Hollansche vlag, het hoofd nog eens zou opheuren; deszelfs oude roem en gunstige ligging nabij de Engelsche en Fransche eilanden voedden deze hoop; doch de handel was verplaatst, de omstandigheden waren sedert de noodlottige verovering veranderd, zoo dat het te vreezen is, dat het thans armoedige *St. Eustatius* daar zal blijven staan als een der toonbeelden in de *nieuwe* wereld van een verschijnsel waarvan de geschiedenis der *oude* zoo vol is, dat namelijk eene plaats, na haren grootsten bloei bereikt te hebben, langzaam of plotselings afneemt, in het niet verdwijnt, en nooit weder iets van haren vorigen bloei zien laat.

Ledig en doodsch was het in de baai van dit eiland sedert de laatste bezitneming van hetzelve door de Nederlanders; meestal lag er niet meer dan een enkel

vaartuig; zelfs toen in het jaar 1826 de havens der naburige Engelsche bezittingen voor de Amerikaansche schepen, die volgens eene vroegere tusschen deze twee volken gemaakte overeenkomst, levensmiddelen daar bragten, gesloten waren, verbeterde de toestand van dit eiland [illegible] vaartuigen gingen zelven naar *N*[illegible] le goederen te halen, of zeilden [illegible]ij en handelden met *St. Thomas*. [illegible]oor de gunstige gezindheid van onz[illegible]rge over zijne onderdanen, die aan [illegible]Oceaans leven, niet minder te prijze[illegible] in het Moederland, de laatste [illegible] waarvan nog iets ten voordeele dezer plaats te hopen is. De koning heeft, namelijk, in 1828, aan de haven van *St. Eustatius*, zulk eene vrijstelling verleend, als er met mogelijkheid kan verleend worden, zoo dat alle vaartuigen met erkende vlaggen hier mogen laden en lossen, zonder iets te betalen. Aanvankelijk heeft ook deze maatregel bij de voortdurende sluiting der Engelsche havens voor den invoer van Amerikaansche proviand, eenigen handel op dit eiland terug gebragt; en dat deze moge voortduren en aanwassen, ook nadat het tegenwoordige misverstand tusschen de Engelsche en Noord-Amerikaansche Gouvernementen, betrekkelijk de koloniale havens, is verdwenen, — geve God!

De bovenstad is aangenamer, schooner en koeler. Twee wegen loopen van de baai tegen een' berg op, naar dezelve toe; welke wegen, door derzelver witte kalkachtige aarde, zeer warm en moeijelijk te bewandelen

zijn; de gegoedste ingezetenen laten daarom meestal hunne paarden aan de baai komen, waarmede zij den berg oprijden. De huizen zijn hier vrij goed onderhouden en opgeverwd; zij hebben, uit vrees voor de grootere verwoestingen, welke anderzins de orkanen aanrigten, geene verdiepingen en bestaan geheel uit hout, doch sommige bezitten gemetselde kelders, die den inwoners tot schuilplaatsen dienen, als zich dit gevreesd natuurverschijnsel vertoont. Aan regte wegen of straten zijn de huizen op korte afstanden van elkander gebouwd, en bezitten kleine tuintjes, welke echter geenszins met Europesche zorgvuldigheid onderhouden worden. Bij deze huizen, waarvan het midden de eetzaal is, en de vleugels de slaapkamers uitmaken, zijn meestal regenbakken gebouwd, welke alleen, dewijl deze plaats geheel uit bergachtig land bestaat, en dus geene putten of wellen heeft, de inwoners van water voorzien. Gebouwen, welke bij de gewone huizen afstaken, vond ik hier niet, behalve de kerk, welke aan de Hervormde Gemeente behoort, doch waarin een Engelsch Episcopaalsch Predikant, naar den gewonen ritus zijner kerk, de dienst verrigtte; dezelve ligt wel in de rij, doch vrij ver van andere huizen, te midden van een ruim kerkhof, is hoog en regelmatig gebouwd, met vaste banken voorzien, en wordt zindelijk onderhouden. Het was voor de oude Statianen eene aangename herinnering aan den vroegeren tijd, toen ik in deze kerk in de moedertaal de godsdienst uitoefende. — Een eigenlijk gezegd Gouvernementshuis is er te zoeken. De Gouverneur woont in een huurhuis, en als de eigenaar daarvan het ver-

kiest, moet het gouvernement verhuizen. Tegen den berg, nabij de bovenstad, ligt de hoofd-forteres *Oranje*, welke de baai bestrijkt, met de noodige gebouwen voor het garnizoen.

Eerst [illegible]or RODNEY is deze plaats op eene [illegible]kt.

Door [illegible]ektheid des lands en den stilstand [illegible]t men hier wel armoede, doch w[illegible]er was er eene 80jarige weduwe [illegible] over de 200,000 dollars rijk te [illegible]hten wenschten haar een' spoedige [illegible]t gouvernement had daar niets teg[illegible] in die hoop, het regt van collatorale successie had ingevoerd; doch de oude Statiaansche weduwe wil, hoe veel vermaak zij er anderen mede zou kunnen doen, hare schatten nog niet overlaten. Uit vrees dat de, bij haren dood, vrije slaven of slavinnen haar iets lekkers in het eten doen zouden, kookt zij zelve haar' eigen' pot.

Van deze bovenstad heeft men het ruime uitzigt op de zee en op de naburen, die nooit verhuizen, als *St. Bartholomeus*, *St. Martin*, *Saba* en *St. Kitts*, welk laatste eiland zoo nabij ligt, dat men bij stil en helder weder de Negers op het veld kan zien werken. De ligging dezer stad wordt niet weinig veraangenaamd door eene Atlantische koelte, welke gestadig over dezelve heen waait. In plaats van die ondragelijke West-Indische hitte, welke ik mij voorstelde hier te zullen ondervinden, gevoelde ik, in huis zijnde, eene aangename warmte, en eene frissche lucht, door het opene huis, over mij heen stroomen, welke te zamen

zachte en streelende gewaarwordingen deden ontstaan, en mij ruim en vrolijk adem lieten halen. Van dien tijd af was ik genoodzaakt het klimaat van *West-Indië* de voorkeur te geven, boven dat van 52 graden Noorder breedte, waaronder het vaderland ligt, en eene twaalfjarige ondervinding heeft hierin bij mij geene verandering gebragt, ook toen niet, toen ik daarna *Europa* en het Noordelijk *Amerika* bezocht had,

Doch zoo koel en aangenaam als het hier in de bovenstad was, is het niet beneden aan de baai, en dit moet men wel opmerken, want zoo is het niet slechts hier, maar op alle West-Indische eilanden. In de benedenstad houdt de berg grootendeels den wind tegen, die anders dezelve bekoelen zou; de huizen staan daarenboven op elkander gepakt, en beletten elke beweging der lucht; ook de berg doet een gedeelte warmtestof afstralen en aan deszelfs voet nedervallen, waardoor de hitte des te drukkender wordt. Wanneer men dus eene onpartijdige getuigenis van het klimaat van *West-Indië* hooren wil, dan moet men het niet uit den mond hebben van iemand, wiens omstandigheden hem de onaangename zijde daarvan leerden kennen, en die volgens dit alles beslist. Uit den mist en damp, welke de vreemdeling meestal boven *Amsterdam* en *Londen* ontdekt, kan men immers niet besluiten dat zoodanig de luchtstreek van *Nederland* en *Engeland* is?

Maar de Koopman, Ambtenaar of Planter, die zich voor de hitte der middagzon wachten kan, eene ruime en koel-gelegene woning uitkiest, en zich niet van

alle gemakken en genoegens berooft, uit schraapzucht om naderhand in *Europa* breed te kunnen uithalen, zal zeker altijd, en voornamelijk als hij het eens mist, ten gunste van het West-Indische klimaat spreken.

In de wij, naar oud costuum, een bez Gouverneur afleggen, doch dezen v is, en de eigenlijke Gouverneur an het eiland af, zoo ver als *Ut* opel; ja nog verder, hij was na del-Mina, op de kust van *Afrika*, e vlag altijd was blijven waaijen, ons vaderland en de Engelschen onze overzeesche bezittingen veroverd hadden.

Na dat wij nog hier en daar geweest waren, bleven wij des middags eten bij een zeker oud en aanzienlijk ambtenaar, die nog zuiver Hollandsch sprak. Ik was hier niet weinig verlegen, om dat ik, van overoude tijden, de gewoonte had, om eerst te willen weten, wat er op mijne vork was, vóór ik het in den mond stak, en nu verschillende soorten van geregten voor mij zag, waarvan ik sommigen in het geheel niet, anderen slechts bij naam kende. Doch die goede menschen lieten mij ook eerst proeven, vóór ik er eigenlijk gezegd van at, en gaven zich de moeite van er bij te zeggen, wat, voornamelijk voor vreemdelingen, het gezondste was. Meer uit waarheidsliefde dan uit pligtpleging, betuigde ik, dat alles mij uitmuntend smaakte, en dat ik mij zelven geluk wenschte, dat de West-Indische spijzen zoo in eens zich met mijne smaakzenuwen en mijne maag homologeer-

den. Inzonderheid herinner ik mij, dat de Ananás en Oranjeappel mij eene wezenlijke verkwikking waren. Uit dankbaarheid vertelde ik mijn' gastheer ook alles, wat hij van mij weten wilde, als: dat *Holland* nog op dezelfde plaats lag als te voren; dat het daar *Oranjeboven* was en blijven zou; dat daar weêr groote drukte was om kaas, boter en jenever te maken, en de heele wereld van die belangrijke voorwerpen te voorzien, en dergelijke wetenswaardige dingen meer.

De zon was intusschen de kim genaderd; wij stonden op, om nog eene kleine wandeling te doen. De avondschemering was kort, maar aangenaam; de wind, die de hitte des daags gekoeld had, ging liggen, en eene landelijke stilte heerschte in den omtrek. Het kwam mij voor, als of ik nooit zoo ruim adem gehaald, nooit zulk eene zachte koelte gevoeld, nooit zulk een zuiver levensgenot ondervonden had, dan toen. Doch ik schreef zulks niet alleen toe aan den aangenamen en koelen avond van een, in de Atlantische zee op 18 graden breedte gelegen, eiland, maar ook daaraan, dat ik van eene zeereis afkwam, in gunstige omstandigheden verkeerde, en vriendschappelijk ontvangen werd.

Den volgenden dag hield ik met niet minder genoegen het middagmaal bij den fungerenden Gouverneur. Aan tafel moet over het eten en de wijze, waarop men dit het best bereidt, gesproken worden, dat is zoo een oud gebruik; men voegt er bij, het staat in eene wet; ik meen in de wet van *Engeland*. Wij waren hier Europeërs onder elkander en vergeleken sommige der landsvoorthrengselen, welke voor ons

stonden, met Europesche spijzen, en vonden in sommige derzelve eenige overeenkomst met elkander: zoo, bij voorbeeld, had de wereld bekende Banaan of Pisang wel eenige overeenkomst met zekere soort van appel; inzonde[illegible] soort der Pisang, *Bacoba* genaamd[illegible] en met brood en vleesch-nat ges[illegible]moes; de Gujabes, op de-zelfde [illegible]s de peren, zou men haast daarvoor[illegible]

Het [illegible]leed dat deze vriendelijke *Quasi*-G[illegible]g vriendelijker Adjudant, die mij [illegible]rblijf op *St. Eustatius*, vele die[illegible]en, zulk een' korten tijd van de genoegens, welke dit eiland aanbiedt, hebben mogen gebruik maken: beide zijn spoedig daarna de slagtoffers dier grootere sterfelijkheid geworden, waaraan Europeërs tusschen de keerkringen zijn blootgesteld.

Toen het Zondag was, verzocht zeker aanzienlijk Heer, een Lid van den Raad des eilands, mij om met hem in de Methodiste kerk te gaan, hetwelk ik met genoegen deed. Het gebouw was een gewoon huis, de vergadering bestond uit zwarte en gekleurde menschen van beide geslachten, meest allen zeer goed gekleed. De leeraar, die de godsdienst uitoefende, was een jonge Engelschman met een gunstig voorkomen. Hij was eerst onlangs aangekomen, en zou, naar de gewoonte dier sekte, niet zeer lang vertoeven, maar wedor door een ander vervangen worden. Hij predikte over het lezen van den Bijbel, waarvan hij het nuttige deed zien, en de wijze leerde, waarop

zulks behoorde te geschieden. De taal, welke hij daarover voerde, was uitmuntend.

Na het eindigen van de godsdienst, gaf ik den Methodisten Prediker een bezoek. Hij en zijne vrouw, die een even zedig voorkomen had als haar echtgenoot, en, zoo als dikwijls in dit christelijk kerkgenootschap het gebruik is, ook dezen in het dienstwerk hielp, ontvingen ons zeer vriendelijk. Wij hadden een kort onderhoud met elkander, waarna wij hen weder verlieten onder hartelijke toewensching van zegen op den arbeid. Mijn geleider, die tot het geslacht der Westindische Planters behoorde, hetwelk anders geheel *hétérogène* met dat der Methodisten is, en, zoo als de Lezer misschien wel eens uit de Couranten zal vernomen hebben, gedurende verscheidene jaren, op sommige plaatsen, met hen in openbaren oorlog gelegen heeft, gaf mij aangaande deze inrigting eene gunstige getuigenis, prees den ijver der Leeraars, en verzekerde mij, dat zijne getrouwste en werkzaamste slaven tot deze Gemeente behoorden.

Over het al of niet voordeelige dezer Methodisten kerken in *West-Indië*, waarop ik naderhand nog wel eens zal terugkomen, is sedert eenige jaren veel gesproken en getwist. Ik geloof dat indien de Predikers altijd met bedaardheid en menschenkennis te werk gingen; altoos tijden, plaatsen en omstandigheden in het oog hielden, alles in hun voordeel zou spreken, en zij in onderscheidene opzigten, zoo wel in het godsdienstige en zedelijke, als in het staatkundige en burgerlijke, zeer veel nut onder de Negers en gekleurden stichten zouden; maar de groote hinderpa-

len, die zij zich zelven gelegd, de onaangenaamheden en onlusten, welke zij gesticht hebben, zijn te zoeken in het misbruik, dat zij van hunne dienst gemaakt hebben, in het overtreden der grenzen, welke aan alle d voorgeschreven zijn. In *Engelan* ter Predikers reeds dweeper, m ren zin, ook zijn, want wie mag dkoosd voorwerp dweepen, met een eel nuttigs, edels en groots in zich *moeste* het, in een' zekeren zin, ook zijn j geen land, waar, gelijk overal in veel te verbeteren en te bekeeren n zij zich niet bloot aan de ongemakken eener zeereis en aan de gevaren eener vreemde luchtstreek. Maar die dweeperij, als ik het zoo eens noemen mag, moest altijd onder het beheer van ons menschen verstand staan; die anderen leiden willen behooren zich zelven te bezitten, en die nuttig voor anderen wezen willen, dienden zich naar omstandigheden te schikken, zonder nogtans er hunnen pligt aan te onderwerpen. Doch zoo deden sommige der Methodisten niet: geheel met hun groot plan vervuld, hoorden of lazen zij de redevoeringen der Wilberforcianen, welke anders klinken in de Philantropische Societeiten in *Engeland*, en anders op de suiker plantagien in *West-Indië*. Reeds met eenzijdige denkbeelden vervuld, en met verkeerdelijk uitgelegde bijbelplaatsen in den mond, komen zij in een warm land, waar de luchtstreek hen nog meer opwekt, verhit en inspant; zij onderzoeken niet den staat der zaken; overleggen niet met deskundigen en

bedaarden over den weg, die hier in te slaan is; maar vervoegen zich terstond tot hunne onderdrukte broeders, de Negers, en spreken tegen dezen van vrijheid, regt en wet. Zij vinden sterken bijval, zonder dat zij nog weten uit welke oorzaken dit voorkomt; dit wekt hunne verborgene eigenliefde op, welke zij met alle menschen kinderen gemeen hebben; zij spreken met nog meerdere kracht, schoonheid en geestdrift, en zie daar de Negers, wier eigenliefde niet minder opgewekt en gestreeld is door zoo vele belangstelling in hen, door zulke schoone vooruitzigten, geheel in de hand dier leeraars, maar in wederspraak met hunnen arbeid en als in oorlog met de Planters.

Toen ik op *St. Eustatius* was scheen niemand iets tegen den toenmaligen Methodisten Prediker te hebben; ik hoorde wel nu en dan eene ongunstige uitdrukking tegen dit kerkgenootschap, doch die was van de Engelsche eilanden overgewaaid. Eerst door den volgenden zendeling leerde men hier de nadeelige gevolgen van eenen onberedeneerden en overdreven ijver kennen.

De nieuwe Methodist wedijverde met zijne vrouw, om de meesten tot de ware bekeering te brengen. Zij drong zich bij de huisgenooten des gouverneurs in, welke laatste echter uit wees verschoond bleef, en wekte hen op, om wedergeboren te worden; zij begaf zich in de barak der soldaten, waar zij aanspraken hield en zeide dat zij zoo vele duizenden mijlen ver gekomen was tot behoud hunner zielen. Dewijl zij nog eene jonge vrouw was, liep zij onder deze Polakken, Pruissen en waaruit al meer een Hollandsch-West-Indisch garnizoen bestaat, zeer groot gevaar,

zoo dat de Gouverneur verpligt was hieromtrent maatregelen tenemen.

Een volgende Gouverneur vond het raadzaam weder aan een anderen Methodist voorschriften te geven, hoedanig[redacted]e Nederlandsche bezitting omtrent [redacted]moest.

Hoe [redacted]*ius* is, heeft men er echter vers[redacted]ch van eene kleine soort; dikwijls [redacted]lijke aanbieding der Planters van [redacted]maakt. Eens ben ik er mede n[redacted]reden, welke op een uur afstands [redacted]t bezag daar, met al de belangstelling, welke dit voorwerp doorgaans den Europeërs inboezemt, den molen of de pers, het kookhuis en verdere benoodigdheden, door welkers behulp men van eene plant, welke tot de grassoorten behoort, suiker maakt. Ik had eens in mijne jeugd in een boek gelezen, ik meen het was in *Saltsman's Karel van Karelsberg*, dat als een mensch wist, hoe de suiker gemaakt werd, hij nooit van dezelve proeven zou, want dat aan elk klompje suiker een zweetdruppel hing. — Er werd wel niet gewerkt, terwijl ik hier was, doch aan de gansche inrigting, en aan het weltevreden gezigt en het bedaard of lui heen en weêr loopen der Negers, kon ik al terstond bemerken, dat dit zoo erg niet was. Naderhand zag ik suiker maken, en bij die gelegenheid de Negers, die bij het vuur in het stookhuis stonden, zweten; doch daarvan kwam niets aan de suiker, even zoo min als zulks aan ons brood komt, wanneer op een' warmen zomer

dag de boer zweetende in het veld arbeidt. Het is bekend, dat NAPOLEON uit een geheel ander beginsel tegen de suiker was; het is zelfs zeer waarschijnlijk, dat die welmeenende man het boek *Karel van Karelsberg* of waar dat onaangename denkbeeld van tranen en zweetdruppels aan de suiker instaat, nooit gelezen heeft; hij had een' hekel aan de suiker uit eene staatkundige en wijsgeerige redenering, evenwel niet op die beginselen gevestigd, naar welke men op de Hoogescholen statistiek en philosophie onderwijst, maar naar die van een' gelukzoeker, geweldenaar en onverzadelijken heerschzuchtige.

Doch het zij zoo het wil, over die suiker is al wat te doen geweest, lieve tijd! dat herinner ik mij nog: om dat ALEXANDER met zijne Russen, over welke hij toch als alleenheerscher anders vrij wat te zeggen had, zich niet met bietenstroop, gelijk de andere getrouwe vrienden en onderdanen van NAPOLEON, behelpen wilde, maar veritable West-Indische suiker hebben moest, ontstond er een' oorlog, welke aan meer dan een half millioen menschen het leven kostte; sprong het gansche Napoleontische Systema-continental in de lucht, en kwam, nadat in 25 jaren de zaken het onderste boven gekeerd waren, alles op den ouden voet, weder te regt; echter met eenige veranderingen en verbeteringen, hetwelk men niet vergeten moet er bij te zeggen. Aan de gevolgen van dien suikertwist verkreeg ook het lieve vaderland deszelfs aanwezen en wettigen vorst terug, en kwam de schrijver dezes te staan op schildwacht aan de voorposten van *Valenciennes*, in hoedanigheid als s. s. Theol. Studio-

sus en vrijwillig jager. Doch dit alles is door den stroom des tijds tot het voorledene gebragt en aan de geschiedenis van het onrustige geslacht der menschen verbonden. Wij kunnen nu onze witte en bruine suiker, onz[illegible] n en kl[illegible]ntjes, ongestoord en in vr[illegible] oedkoop, goedkooper zelfs dan men [illegible] wel wenscht; — en omtrent di[illegible] uppels, kan ik den Lezer volkomer[illegible] die in de suiker niet komen, en [illegible] mondstreelend overzeesch produkt, [illegible] rgdheid daaromtrent, eten kan als [illegible] s.

De vr[illegible] ezer Plantagie, de Heer M.....n, liet ons vervolgens zijne vruchtboomen en zijn moestuin zien, wier voortbrengselen ik reeds dangs te voren met zeer veel smaak gegeten had; ook bragt hij ons in zijne schuur met yams, om ons te doen zien, dat hij nog voor langen tijd kost voor zijne Negers had. De slaven op de Bovenwinds eilanden hebben tot hunne hoofdspijs deze yams, en als zij voor zich zelven werken willen, hebben zij ook Maïs, Bananen en andere vruchten, als ook gezouten vleesch of visch. De Lezer heeft zeker nooit Yams gezien, want die groeijen in *Nederland* niet, en confituren worden er niet van gemaakt: het is een dier menigvuldige aardvruchten, welke men in de nieuwe wereld vindt, als daar zijn: Patatoes, Cassave, Maniok enz., welke weder in onderscheidene soorten verdeeld zijn, allen broeders en zusters van onze aardappels, welke insgelijks oorspronkelijk in *Zuid-Amerika* te huis hooren. De Yams hebben eene zwarte kleur, nagenoeg als onze

ramanassen, maar zij zijn grooter en van onderscheidene gedaanten; van binnen gelijken dezelve daar ook wel wat op, doch zij zijn blaauwer van kleur en grover van vezelen; de smaak, weet ik op dit oogenblik niet waarbij ik die vergelijken zal.... Ja, zoo tusschen aardappelen en knollen in, en worden op dezelfde wijze als deze gekookt en gegeten. Of dezelve ook zoo zedenbedervend zijn als onze aardappels, dat is nog onbekend; dat hangt van de beslissing van zeker wondervol geleerd man af, nadat dezelve naauwkeurig door hem zullen onderzocht zijn. Doch ik vrees, ik vrees voor de nuttige Yams, die belangrijke buikvulling voor de Negers op de Bovenwinds eilanden, alzoo het beste soort van dezelve meelachtig is en het meest met de aardappelen overeenkomt!

Als men op *St. Eustatius* komt, moet men de Ponskom gaan zien, althans wanneer men jong, vlug, sterk te been en onbevreesd voor eene vermoeijenis is. De Ponskom is de krater van den grooten berg, welke eens, niemand weet hoelang het geleden is, vuur en brokken steen gespogen heeft, welke laatste daar nog te zien zijn.

Hoe het er in dien krater uitziet, zou ik omtrent net zoo goed kunnen zeggen als of ik er zelf in geweest was, maar dewijl ik eens en voòral voorgenomen heb, niets te beschrijven dan hetgeen ik met mijne oogen gezien, met mijne ooren gehoord, met mijne handen betast en met mijne voeten betreden heb, zoo moet ik betuigen dat ik niet in de Ponskom geweest ben. Ik ging wel met twee à drie vrienden opzettelijk daarheen, doch bleef op de suikerplantagie van Mevrouw

O..., welke het hoogste tegen den berg gelegen is, en waar wij maar eens even aangingen om uit te rusten. Ik bleef daar deels uit vermoeidheid, deels uit overleg, al zeg ik het zelf, omdat ik nog verder moest dan *St. Eustatius*, deels ook door overreding van de eigenares dezer Plantagie; ik verzocht daarom mijne vrienden maar alleen den krater van dezen eertijds vuurspuwenden berg op te nemen, en de goedheid te hebben, mij er iets van te vertellen. Bij hunne terugkomst vernam ik, dat zij door en door vermoeid waren, dat het zweet met stralen langs hunne aangezigten gedropen had, en dat zij meer dan eens in twijfel hadden gestaan van hun plan af te zien; verder, dat men van den rand van dien krater met meer gerustheid naar beneden dalen kan dan van dien des Vesuvius of Etna, dat men binnen in komende eene grootere vruchtbaarheid ontdekt dan op het overige gedeelte des eilands, en dat men alle de boomen en plantsoorten van hetzelve hier terug vindt, maar in eene veel grootere en schoonere gedaante. Een der inboorlingen van het eiland voegde er bij, dat, de weggeloopene Negers in deze Ponskom eene schuilplaats vonden, en er zich eenigen tijd in kunnen verborgen houden, dewijl zij er vele vruchten in vinden om van te leven.

Ik ben ook aan het uiterste einde des eilands geweest, alwaar de Heer K.... zijn' tuin heeft. Deze tuin is geene suikerplantage, maar eene soort van boerderij. De Heer K.... was een Vries van geboorte, hetwelk ook daaruit bleek, dat zijn naam op *a* uitging; zijn voornaam was, geloof ik, STOFFEL. Zijne vrouw

was eene inboorling des lands, en sprak beter Engelsch dan Hollandsch, opgemaakt uit de wijze, waarop zij zich in de laatste taal uitdrukte. — Zie zoo dat wordt hier ordelijk behandeld! — Om nu weêr tot den tuin terug te keeren. Deze was beter bewerkt en onderhouden dan eenig ander op dit land; lanen van kokosboomen en boschjes van Oranjes overtuigden mij, dat ik in *West-Indië* was. De groene bedden van onderscheidene Europesche moeskruiden, en de koeijen, schapen en varkens, welke ik hier zag, verplaatsten mij in *Holland*. De Heer K.... was een boer in zijn hart, gelijk ook, volgens zijn verhaal, zijn vader in *Friesland* geweest was; hij had echter vele gebruiken uit de beschaafde wereld overgenomen, zoo, bijvoorbeeld, zweeg hij altijd terstond stil, als zijne vrouw begon te spreken. Hij prees aanhoudend zijne eigene vlijt, zorg voor de groenten en het gevogelte, en meerdere doorzigt in den arbeid dan menig ander, hetwelk ook alles aan het werk te zien was.

Zijne vrouw noodigde mij uit, om aan te hooren, wat er onlangs met hare MARIA gebeurd was. Vooraf moet ik, tot opheldering van het belangrijke, dat nu volgen zal, zeggen, dat de Heer en Mevrouw K... geene kinderen hadden, en dat in *West-Indië*, in zoodanige omstandigheden, doorgaans een gekleurd kind, vrij of slaaf, dat is om het even, als lieveling aangenomen, opgebragt en bedorven wordt. Zulk een kind nu iets kwaads te doen, sleept even zulke gevolgen na zich, ja nog ergere dan in *Holland*, wanneer de eene nabuur den hond des anderen gooit of tapt. Wat er nu eigenlijk met de lieveling van Mevrouw

K...., MARIA, gebeurd was, ben ik vergeten, maar de Gouverneur had haar hevig doorgehaald en gezegd, dat hij haar morgen of dan zou laten halen en opsluiten. Ik moest nu MARIA zelve zien om te oordeelen of zij zi[illegible]was; ik zeide dat ik zulks volstrekt [illegible]lf of dertienjarige MARIA merken [illegible]voorkwam dat zij in het geheel [illegible]htig er uitzag. Ik was blijde, [illegible]genoeg geworden was om te zegge[illegible]ermoeijenis vroeg naar bed wenscht[illegible] een einde gemaakt werd aan het [illegible]laanwe kind. Intusschen was het [illegible]le arbeidzaamheid en vlijt van den Heer K.... en aan de praatachtigheid van deszelfs echtgenoote te mogen merken, dat het waarheid is wat de Courantier van *de Albion* boven zijn weekblad, hetwelk te *New-York* uitgegeven wordt, gezet heeft, en dat hij in de gedichten van HORATIUS gelezen had: *Coelum non animum mutant, qui trans mare currunt.* Dat is zoo veel gezegd als: die de zee overtrekken, veranderen wel van luchtstreek, maar niet van aard.

Ik dacht mij door eenen goeden slaap schadeloos te stellen voor het onaangename avond-gesprek, doch naauwelijks had ik mij in de armen van *Morpheus* geworpen, of ik werd gewekt door eenig geraas en beweging, welke ik onder mijne slaapplaats bespeurde. Dewijl ik vergeten had te vragen, of er ook verscheurende dieren op het eiland waren, was ik op het punt van om hulp te roepen, toen ik het geluid van kippen vernam en uit de beweging der andere hoe-

ken van de kamer merkte, dat ik in het gezelschap van een' haan met deszelfs hoenders was, welke de Heer K..., en zijne vrouw door de groote drukte vergeten hadden te doen delogeren. Om geene opschudding te maken vergenoegde ik mij om die genen, welke onder mijne slaapplaats zaten, weg te jagen, en na nog eenige oogenblikken met een paar Muskieten (Muggen) gestreden te hebben, sliep ik gelukkig weder in.

Gedurende twaalf dagen, welke ik op *St. Eustatius* was, werd ik reeds grootendeels terug gebragt van het vooroordeel, hetwelk ik, in *Nederland* zijnde, met velen mijner overige Landgenooten, omtrent de behandeling der slaven in *West Indië*, bezat. Ik zag wel den afstand, welke er tusschen de kleuren van blank en zwart bestond, en welke mij voorkwam tot in het belagchelijke toe getrokken te worden; — zoo bijvoorbeeld, vraagden mijn reisgenoot, de Heer PHOEL welke thans nog op *Curaçao* woont, en ik, waar ergens een haarsnijder woonde, dewijl onze hoofden, wegens ons vertrek uit *Nederland* in den winter, deze kunstbewerking hoog noodig hadden. Toen men er ons een' aan wees, en wij beweging maakten, om naar dezen te gaan, zeide de vrouw van den huize, waarin wij ons bevonden: « De Heeren schijnen niet te weten, dat die haarsnijder een man van de kleur is, en dat de Heeren dus niet wel in zijn huis wezen kunnen." Wij zagen elkander lagchend aan, maakten verontschuldigingen, dat zulks er voor

ons niet op aankwam, want dat wij vreemdelingen waren; en gingen met onze blanke aangezigten het huis van den bruinen haarsnijder vereeren; — maar ik bemerkte toch geene wreedheden en onregtvaardigheden [illegible] een enkele trek uitgezonderd, w[illegible] reden hier mededeel. Ik was me[illegible] bij een' Heer, welke ons verhaald[illegible] zich in stilte had verhuurd v[illegible] gter, maar dat hij dezen daarvoor [illegible] aten kloppen, en wel van de voete[illegible]. Even als of wij er aan twijfeld[illegible] genoegzaam was, voegde hij er [illegible] em toch niet kunnen laten geven dan van het hoofd tot de voeten?" — Wij zeiden, dat wij daaromtrent even zoo dachten als hij, maar dat wij er aan twijfelden, of het kwaad van den Neger wel zulk eene straf verdiend had. Doch dit beduidde hij ons in een' oogenblik, door aan te merken, dat de Neger zulks in het geheim, zonder voorkennis van zijn' meester gedaan had; dat zijne waarde er om verminderde; en dat iemand aan tafel niet meer dienen kan, die als beul geageerd heeft.

Deze menschlievende man, die, als sprak hij van eene loffelijke daad, ons verhaalde, dat hij zijn' slaaf zoo volkomen had laten afranselen, dat er ten dien opzigte niets van te zeggen viel, was een *Duitscher*, die met eene aanzienelijke inboorling des lands getrouwd was, en slechts gebrekkig onze taal sprak. Indien nu een vreemdeling dit zelfde gehoord had, wat ik uit den mond van dezen man vernam, dan kwam zulks weder op rekening der harde en onregt-

waardige behandeling, welke de Hollanders den slaven in *West-Indië* aandoen. Ik haal dit hier aan, omdat ik in het Mengelwerk der *Vaderlandsche Letteroefeningen* van 1826, eene allerschandelijkste uitdrukking omtrent de Hollanders vond, welke uit de pen van een' Duitscher gekomen was. Een Recensent, namelijk, van een Hoogduitsch tijdschrift *Jahrbücher der Theologie* enz. zegt: « Het resultaat van een der jongste reisbeschrijvers is, dat de ongelukkige Negers in *West-Indië* het menschelijkst behandeld worden door de Engelschen; reeds harder door de Franschen; gruwzaam door de Spanjaarden en Portugezen; maar met echte barbaarschheid en de uitgemaakste onmenschelijkheid door de Hollanders."

Bij hetgene gezegd is in de uitmuntende verdediging van ons schoolwezen en volkskarakter, door onzen geleerden Landgenoot R. VAN WILLIS, die daartoe aanleiding kreeg uit boven aangehaalde onteerende beschuldiging van het karakter der Hollanders, — kan ik, als iemand die sedert den aanvang van 1816 in *West-Indië* geweest is, voegen, dat men zonder overdrijving het grootste gedeelte der wreedheden en onregtvaardigheden, welke men den Hollanders in *West-Indië* aantijgt, op rekening der Duitschers stellen moet. In vroegere jaren — want ik moet hier in den voorledenen tijd spreken, dewijl de genoemde beschuldiging thans even zoo min op onze bezittingen als op die van andere Mogendheden toepasselijk is, — in vroegere jaren, zeide ik, waren, zoo wel op de eilanden als op Hollandsch *Guiana*, zekerlijk twee derden der Faktoors, Opzieners, Directeurs, ja

zelfs Administrateurs Duitschers. Indien het nu waar is, dat de slaven op de Hollandsche kolonien in *West-Indië met echte barbaarschheid en uitgemaakte onmenschelijkheid* behandeld werden, dan waren Duitschers . . . omdat de slaven op de kolonie . . . nden van bovengenoemde persone . . .

Ik z . . . en onmenschlievend zijn als bov . . . t, om naar de handelwijze dezer I . . . recteurs en dergelijken omtrent d . . . r van het Duitsche volk, hetwelk . . . e redenen hoogacht, te bepalen . . .

In het voorbijgaan moet ik echter aanmerken dat ik wel eens heb hooren zeggen dat het Duitsche volk een bijzonder karakter bezit om jegens degenen die boven hen gesteld zijn, gedienstig en vleijend te zijn, en, meer dan eenig ander, *gnädiger Herr!* te spelen; maar hoogmoedig en ondragelijk te worden als zij hooger gestegen zijn, en anderen onder zich krijgen. Zulk een karakter vindt in het land der slaven een ruim veld om zich te ontwikkelen.

Doch ik wil het niet hierin, maar in eene andere reden zoeken, waarom de Duitschers zooveel toegebragt hebben om den Hollandschen naam met onmenschelijkheid jegens de slaven in *West-Indië* te bevlekken. De Duitschers bezaten zelven geene kolonien, met uitzondering echter van het uitgestrekt en vruchtbare *Venezuela*, welke thans de helft van *Columbia* uitmaakt. KAREL de V had die provincie afgestaan aan de rijke kooplieden WELZER in *Augsburg*

voor eene aanzienelijke som, welke hij aan hen schuldig was; doch de Duitsche avanturiers, die hier heentrokken, ontvolkten en verwoesten het land zoodanig, dat zelfs Spanjaarden hier over klaagden en KAREL den V drongen in het jaar 1550 het verdrag met de WELZERS gemaakt, te verbreken.

De Duitschers dus zelven geene kolonien bezittende, waarop zij den overvloed hunner bevolking konden uitstorten, moesten zich naar andere landen begeven, maar waar konden zij gemakkelijker heen en met beter vooruitzigten dan naar het naburige *Nederland*, dat zoo rijk was, dat met eene geringe bevolking zoo vele kolonien bezat, zooveel handel dreef, dat zulk eene groote zee en landmagt noodig had? Te water en te land kwamen zij in grooten getalle afzakken, maar niet uit de *elites* van dezelve werden de West-Indische garnizoenen voltallig gemaakt. Deze stierven grootendeels als slagtoffers van de luchtstreek en van eene ongebondene levenswijze; eenigen echter trotseerden, door hun verstaald ligchaam, de eene en de andere, en waren uitgerust met onzedelijkheid, kracht en een goed oordeel. De zoodanigen had men juist noodig: in onderscheidene betrekkingen werden zij geplaatst, dikwijls reeds vóór hunne militaire dienstjaren nog ten einde waren; zij waren tot alles bruikbaar, en kweten zich met ijver in hunne betrekking; maar de uitwerkselen van een bedorven hart en de slechtste zeden moesten de ongelukkige slaven ondervinden; deze waren de voorwerpen hunner driften en heerschzucht; uit deze moesten de voordeelen getrokken worden, die hen ter eeniger tijd tot Heeren maken moes-

ten. Zoo gebeurden er op de Hollandsche kolonien schandelijkheden, welke op rekening der Hollanders gebragt werden, en waaraan deze slechts in zoo verre schuld hadden, dat zij dezelve niet door doelmatige wetten verhinderden.

Als ik [illegible] met verder mijne reizen te beschrijv[illegible] weder op dit onderwerp moeten

Het [illegible]hen mag wel in aanmerking ge[illegible] verdediging van het gene men de [illegible]rent hun gedrag in de kolonien [illegible]verdient wel dat men er bijvoegt,

ZEG HET VOORT!

Nota bene. Dat het resultaat van dien Reiziger, behalve het bovengemelde, nog valsch is, en waarschijnlijk meer is gemaakt, om zich eens sierlijk uit te drukken dan uit waarheidsliefde en met kennis van zaken, blijkt daaruit, dat hij de slaven door de Spanjaarden gruwzaam laat behandelen, terwijl het eene algemeen bekende zaak is, dat de anderzins zoo trotsche en tegens de Indianen zoo wreede Spanjaarden hunne Negerslaven in *Zuid-Amerika* ten allen tijde het menschelijkst van alle Europesche volken behandeld, en billijke wetten omtrent den slavenstand gemaakt hebben, reeds lang vóór de Engelschen er aan dachten, om daaromtrent maatregelen te nemen.

ST. MARTIN.

Twaalf dagen bragt ik op *St. Eustatius* door, die in mijnen staat van dienst voor vier en twintig geteld worden, maar die ik, wegens de genoegens, welke nieuwe en vreemde voorwerpen, eene zuivere en aangename hemelstreek, en een gul en vriendelijk onthaal, aanbieden, voor drie dubbel in mijnen afgeloopenen levenstijd aangeschreven heb. Niet dan met weerzin, nam ik van mijne vele vrienden, welke ik in den korten tijd hier gemaakt had, een hartelijk afscheid, en scheepte mij des avonds in. Onder het los maken der zeilen en het ligten van het anker, naderde de zon reeds de kim, en naauwelijks waren wij uit de baai, of ik zag dezelve met eenen vuur roden gloed zich in den blaauwen waterplas verbergen. Met de korte schemering, welke derzelver lijnregte ondergang naliet, verdween ook het eiland, dat ik met belangstelling nog bleef aanstaren, uit mijne oogen.

Verdrietig en ontevreden wierp ik mij nu weder in de kooi. — « Waarom? — Omdat gij, na twaalf genoegelijke dagen genoten te hebben, met mindere ver-

slechts zeer kort ongesteld geweest ben, al hoewel ik toen, wegens het gestadige onstuimige weder, er meer dan anders aan blootgesteld was.

Doch ik verplaats mij daar ongemerkt in het verhaal mijner reizen, tien jaren vooruit; ik moet weder naar de Karaïbische zee terug.

Met *St. Eustatius* in mijne gedachte, sliep ik spoedig in, en bevond mij weder, het grootste gedeelte van den nacht, denkbeeldig op hetzelve. Aan droomen had ik reeds vroeger geen gebrek, hetwelk ik hield voor een natuurlijk gevolg van de beweging van het schip. Indien onze slaap vast en versterkend zal wezen, dan behoort het ligchaam in volkomene rust te zijn, maar zulks is hetzelve niet aan boord van een schip, dat onder zeil is; het onophoudelijk gestoot en geschommel vermoeit ook ons ligchaam in den slaap, en brengt ons in eenen toestand, waarin wij meer geneigd zijn te droomen dan anders.

Met den morgenstond was ook mijne zeeziekte en mijn murmureren over het schip, zoo goed als voorbij. Zacht stuwde eene kleine koelte ons over het kabbelende water. Wij bevonden onstu sschen het Zweedsche eiland *St. Bartholomeus* en het Nederlandsche eiland *Saba*. Ik had eens gaarne op het laatstgenoemde willen gaan, om die menschen met Europesche kleuren te zien; maar alzoo de Kapitein zeide, dat hij op dat eiland geene boodschap had, werd ik buiten staat gesteld, den Lezer te kunnen zeggen, hoe het daarmede zij; nu heb ik het slechts uit de boeken. Het kan echter wel waar zijn, omdat de inwoners van dit eiland, dat slechts uit eenen hoogen berg bestaat,

« dige vloten vergaderen de metalen, paarlen en dia-
« manten, waarmede de zulke zich bedekken, die de
« volken berooven; ontelbare schepen, overladen met
« die kostbare vaten, waaruit de weelde het purper
« haalt, en waaruit de wellustigheden, de verwijfd-
« heid, de wreedheid en de ondeugd geschept wor-
« den. De vreedzame volkplanter van de rots Saba
« aanschouwt deze hoopen van dwaasheden, en spint
« gerust en stil het katoen, dat zijnen eenigen op-
« schik en rijkdom uitmaakt."

Het getal der bewoners van Saba — die misschien niet eens weten, dat een beroemd schrijver uit de vorige eeuw hunnen gelukstaat zoo verheven afschildert — beloopt, naar het gene ik vernomen heb, 1137 zielen, te weten 650 blanken, 27 vrije gekleurden en 460 slaven. Er wordt eene naauwelijks meldenswaardige hoeveelheid suiker, katoen en koffij geteeld. Door de lage temperatuur, welke op den kruin van dezen berg heerscht, tieren er de Europesche peulvruchten zeer goed. De groote en hard gekropte kool van Saba, waarvan de Abt RAYNAL spreekt, heb ik op de andere eilanden met veel smaak gegeten. Behalve de peulvruchten, wordt er ook een weinig vee naar de omliggende plaatsen verzonden. Het eiland Saba is door het Hollandsch Gouvernement van *St. Eustatius* in het jaar 1640 in bezit genomen, en dient tot verlenging van den titel des Gouverneurs van het laatst genoemde eiland, aan wien de kommandeur van *Saba* verantwoording van zijne regering schuldig is. Het is, wegens deszelfs natuurlijke gesteldheid, gemakkelijk te verdedigen, dewijl de twee wegen,

stil weder, tusschen de keerkringen gehuld zijn, en waarvan iemand, die geene andere dan Noordelijke landen bezocht heeft, zich moeijelijk een denkbeeld maken kan.

Hieraan, en aan de heldere lucht en het licht blaauwe water, is het mede toe te schrijven, dat bijna alle reizigers de fraaije gezigten der West-Indische eilanden, vooral van de grootste derzelve, met zoo veel ophef prijzen, en verklaren, dat geene pen in staat is, daarvan het schoone en verrukkelijke aan anderen mede te deelen.

Buiten de baai kwam ons vaartuig ten anker, zoodat de roeijers der boot er een zweetje bij haalden, toen zij ons aan wal bragten.

Hier verminderde spoedig het gunstige denkbeeld, hetwelk wij van dit eiland opgevat hadden, en zulks overtuigde ons meer dan ooit, dat meest alles op de wereld in een verschiet schooner is dan in de nabijheid. Het stadje *Filipsburg* is eene verzameling van houten huizen, welke grootendeels naar schuren gelijken, en die mij voor kwamen, slecht onderhouden en opgeverwd te zijn. De grond van den omtrek der stad bestaat uit wit zand, hetwelk even sterk werkt als derzelver ligging aan den voet der bergen, om de stralen der zon te doen terug kaatsen, en eene ondragelijke hitte te veroorzaken.

Mercurius was hier nooit geweest; hij scheen slechts een kaartje gestuurd te hebben, want in de gansche ruime baai lagen niet meer dan ééne Amerikaansche Schooner en een paar hier te huis behoorende kleine Barken.

Op de straten heerschte eene doodelijke stilte; deu-

ren en vensters waren gesloten; alles maakte eenen onaangenamen indruk op ons. Het onthaal bij den Kommandeur, naar wien wij ons het eerst begaven, was geëvenredigd aan al het bovenstaande. Zijn Ed. zat in e , zag ons met een paar groote o n, en sprak nu en dan slechts e jn Eds. Adjudant zat aan de ander en het was zoo donker niet, of i t het aangezigt van dezen lang zoo doch, misschien om zijn' Chef na ik ook deze bijna niets. Toen het bezo nandeur, — bij wien ik daarna ee r onthaal genoot, — afgeloopen was, wilde ik dit ledige *Arabie* maar terstond verlaten, en aan boord gaande, al mijne welsprekendheid op den Kapitein uitoefenen, ten einde hem te bewegen, spoedig onder zeil te gaan. Ik maakte echter nog dienzelfden dag kennis met eenige inwoners, en de zaken verkeerden weldra, zoo dat ik, buiten mijne verwachting, mijn anker liet vallen bij den Heer Secretaris BECKERS, wien ik nog wel zeer verpligt ben voor zijne aan mij bewezene vriendelijkheid.

Reeds den volgenden morgen maakte ik van het paard des Heeren BECKERS gebruik, om de nabuurschap van *Filipsburg* op te nemen, en begon, — hoewel ik niet veel van deszelfs vruchtbaarheid zeggen kan, — mij weder met dit eiland te verzoenen.

De warmte hinderde mij niet, om terstond weder uit te gaan en bezoeken af te leggen, ofschoon het reeds ver op den dag was, toen ik te huis kwam. Het is eene opmerking, welke ik bij mij zelven en bij

anderen dikwijls gemaakt heb, dat een Europeaan de hitte in een warm land bij zijne aankomst minder opmerkt dan in het vervolg. — Wij hebben ons ook doorgaans zulke overdrevene denkbeelden van de hitte van *West-Indië* gemaakt, dat het ons noodwendig moet medevallen; ook hebben wij in den aanvang meerdere krachten, om dezelve gemakkelijker te kunnen dragen. Maar vooral zijn wij door de warmte in eenen staat van opgewektheid en verhoogde levensvertering, waardoor wij onvermoeid schijnen te zijn; de warmte naauwelijks voelen; en ons aan de zon niet storen, welke laatste voor de aankomende Europeërs altijd nadeelig is, en voor vele somtijds doodelijk wordt.

Door deze bezoeken kreeg ik weder nieuwe kennissen; ook werd ik door eenige ten middagmaal verzocht, doch deze uitnoodiging luidde meestal op eenige dagen *zigt*, alzoo men hier zoo gemakkelijk met de pot niet klaar kan komen als op grootere plaatsen, waar men markten en vleeschhallen vindt. Als hier eene koe geslagt wordt, opent men vooraf eene inteekenings-lijst, en als er geen genoegzaam getal Inteekenaren komt, dan ziet de ondernemer van zijn plan af, en de koe blijft in de weide.

De betaling van het gekochte geschiedt op *St. Martin* grootendeels met suiker en wel met kontante suiker, of na den oogst, naarmate de voorwaarde bij den verkoop getroffen is. Meestal echter hoort men bij het sluiten van den koop: *I will pay you after the crop* (Ik zal u betalen na den oogst), en als de *crop* te gering uitvalt, hetwelk op dit eiland maar

al te d kwijls gebeurt, dan blijft het te kort voor den volgenden oogst staan. Het gebrek aan gereed geld was zoo groot, dat de geneesheer mij zeide, dat hij zijne *doctorale* rekeningen in suiker betaald kreeg. In lateren [illegible] verhalen, dat zelfs de Ambten[illegible] eens met suiker betaald zijn, h[illegible]re dan in de gewone beteekeni[illegible] was.

Wat [illegible] niet gezien had, zag ik hier, t[illegible]orgen eene nabij gelegene Plantagi[illegible]ier, namelijk, suiker maken, en [illegible]len, hoe dit in zijn werk gaat. a[illegible]en ik al eens gehoord," — zal misschien de Lezer zeggen; — nu dan kunt gij het van mij ook nog eens hooren; misschien hebt gij het vergeten, en gij houdt te veel van suiker om niet te weten hoe dezelve gemaakt wordt. Ik zal het u daarom kort en duidelijk zeggen.

Aan het woord suiker-*riet* kan men reeds hooren, van welke soort van plantgewas men de suiker maakt. Dat riet is uit *Oost-Indië* naar *Amerika* overgebragt, en ziet er zoo omtrent uit als het gras, wanneer men dit door een Microscoop bekijkt, want dat riet heeft min of meer 2 duim dikte, en is van buiten geelachtig en met geleden voorzien, welke van onder het digst bij elkander staan, doch van boven zich tot op eene span verbreeden. Lange, puntige en scherpe bladen bezetten rondom den stam, even als in het klein het gras of het riet, dat aan den waterkant staat. De hoogte van deze in het oog zoo schoone en voor den smaak zoo zoete plant is onge-

lijk; op onze kleine eilanden zal dezelve, naar mijne gissing, ter hoogte van een' mensch groeijen, en tegen de bergen nog kleiner, doch op *Suriname* of op *Porto-Rico* verheft zich dezelve tot op 8 of 9 voeten.

Het is voor het suikerriet lang niet onverschillig in welken grond men het zette. Bij voorkeur wil het op eenen vetten en vochtigen grond tieren. Deze laatste echter heeft ook daarin zijne maat, want de versche grond in *Guiana* (*Suriname*, *Demerarij* enz.) heeft deze beide vereischten in zulk een' hoogen graad, dat het suikerriet al te welig opgroeijen en te waterachtig zijn zou, indien men niet in het eerste jaar, na de ontginning van den grond, daarin Bananen of Cassave plantte. Waar men uitgestrektheid lands genoeg heeft, kiest men voor de suikerteelt eene blaauwe vette kleiaarde; en laat den grond, wegens de groote kracht, welke het suikerriet daaruit trekt, tot herstelling eenigen tijd rusten. Door het gemis van dit voordeel, zijn de kleine eilanden in *West-Indië* van minder belang voor de suikerteelt. Dezelve moeten nog daarenboven met eenen anderen tegenspoed worstelen, daarin bestaande, dat door sterke regens de beste aarde van de bergen afspoelt, hetwelk men, zoo veel mogelijk, door dammen zoekt te beletten.

De waarde eener suikerplantagie op de eilanden wordt echter minder door de ligging van den grond, dan door de soort van aarde bepaald. Dit verschil van aarde is zoo groot, dat volgens de statistieke opgaven, een akker lands op het eiland *St. Christoffel* twee okshoofden suiker van 1600 pond oplevert, een

op het voormalige Fransche eiland *St. Domingo* anderhalf okshoofd, terwijl men van een' akker op *Jamaica* niet boven een half okshoofd trekt.

Het planten van het suikerriet geschiedt op de volgende w[illegible] d rust geven of tot andere ein[illegible]rplaatst men de stammen in eenen [illegible]ers snijdt men stekken van de topei[illegible]et, en zet die, bij het naderen [illegible], in den grond. Zulks geschiedt [illegible] in voren of groeven, op 3 of 4 v[illegible] kander. Men bedekt bij het plat[illegible]me dunne laag aarde, om weder at[illegible], als men den grond omslaat, hetwelk men bij goede regens spoedig verrigten, en van tijd tot tijd herhalen moet, om te beletten, dat het onkruid de kracht aan de suikerplant beneme.

Het suikerriet vereischt eenen langeren groei dan eenig ander gewas van zijn geslacht: eerst 15 of 16 maanden nadat het geplant is, neemt de stam eene ligte gele kleur aan; een grooter getal bladeren verdort en valt af, en de overige worden bleeker: dit zijn de kenteekenen, dat de plant hare rijpheid verkregen heeft. Nu snijdt men het riet, dat van binnen broos, sponsachtig en zeer saprijk is, bij den wortel af, zuivert het van de nog overgeblevene bladeren en van het boven stuk, en brengt het naar den molen. Deze molens worden in beweging gebragt door paarden en ezels, of door wind of water, welke laatste zeker het goedkoopste zijn, omdat men den wind en het water om niet heeft; doch de

plaatselijke gesteldheid van sommige tuinen of Plantagien, laat zulks niet toe; ook is men, waar men deze voordeelen genieten kan, altijd nog afhankelijk van wind en getij, en daarenboven verpligt, de Negers door een' langdurigen arbeid te zeer te vermoeijen. De uitvinding van WATS, om door dampkracht de werktuigen aan den gang te brengen, is daarom van eene nuttige toepassing op de suikermolens. Op vele groote Plantagien, zoowel op de West-Indische eilanden als op Engelsch, Hollandsch en Fransch Guiana, gebruikt men daarom met een goed gevolg de stoommachines bij de suikermolens.

Het werk dezer molens bestaat in drie regt opstaande steenen rollen, die met ijzer beslagen zijn, te doen draaijen, waar tusschen men het suikerriet tweemalen steekt om uitgeperst te worden. Ik heb mij laten verhalen, dat er op sommige Engelsche Plantagien een werktuig aan dezen molen gevoegd is, waardoor het suikerriet als het uit de eerste cilinders komt van zelf tusschen de andere gebragt wordt. — Dit is zeer goed omdat het de helft van het gevaar vermijdt, dat hier mede vergezeld gaat; want wie ijst er niet van, als men bedenkt, dat, wanneer iemands vinger of een tip der kleederen tusschen deze cilinders komt, het gansche ligchaam er ingetrokken en onder een akelig gekraak der beenderen verpletterd wordt; en wanneer een ander werkman in dat ontzettend oogenblik, waarin het gevoel meer dan het verstand werkt, toevliegt, om den ongelukkige terug te trekken, hij mede dit allervreeselijkst lot ondergaat.

Het sap, dat door deze twee persen uitgedrukt

wordt, valt in een' bak, en loopt door eene goot naar het kookhuis, alwaar het over eene zeef, om er al dadelijk het ruwe vuilnis af te nemen, in eenen grooten koperen ketel valt. Hierin wordt het nu gekookt en uit den eenen ketel in den anderen overgebragt. Zulks geschiedt, om het suikernat van deszelfs vreemde bestanddeelen te zuiveren — tot welk einde men er een weinig ongebluschte kalk of kalkwater in doet — en om er de noodige dikte en vastheid aan te geven. Als deze werking — die wel de moeijelijkste in de suikermakerij is, en waarbij de Negers doorgaans een zweetje halen — verrigt is, wordt het in koelbakken geschept, om het te doen cristalliseren, waarna het in tobben of vaten gedaan, en op schragen gezet wordt, om er het niet gecristalliseerde te laten uitdruipen. Dit is dan de Melasse, welke de Lezer wel eens zal hebben hooren noemen; het andere is dan de goede suiker, welke in groote vaten gedaan wordt, waarmede men de ingewanden van een schip vol duwt om dezelve alzoo naar *Europa* te zenden, alwaar er misschien meer mede gemorst wordt dan tot dus verre heeft plaats gehad.

De Melasse wordt voor een groot gedeelte weder gebruikt, om er suikerbrandewijn, *rum* genaamd, van te maken; men mengt hiermede het afgeschepte schuim van de suiker, het grondsap, en eene zekere hoeveelheid waters, en laat het aldus gisten; na deze gisting wordt het in den distilleerketel gedaan en tweemalen overgehaald, waardoor het een helder, sterk en olieachtig vocht wordt, dat eenen onaangenamen reuk van zich geeft. Deze versche rum is,

wegens deszelfs ongezonde ja vernielende uiwerking, bekend onder den naam van *kill-devil*, dat is Moordduivel; doch de Negers kunnen, onder zwaarderen arbeid en bij regenachtig weder, er veel van drinken, zonder dat zulks hun eenig nadeel doet, hetwelk aan het spreekwoord doet denken: Voor de gezonden is alles gezond.

Door het lang staan, en dikwijls overtappen, verbetert zich de rum, verliest veel van deszelfs schadelijkheid, en wordt een aangename en verleidelijke drank, waarvan ik naderhand nog wel eens spreken zal.

Men had mij gezegd, dat de meeste ingezetenen op *St. Martin* van Engelsche afkomst waren, en dat slechts zeer weinige Hollandsch spraken. Het laatste echter viel mij zeer in de hand, en ik trof niet slechts onder de ambtenaren, maar ook onder de Planters, Nederlanders of derzelver afstammelingen aan. Bij een oud Nederlander, een' man van rang en middelen, ontving ik een vriendelijk en hartelijk onthaal. Hij zette mij met eene hem eigenaardige gulheid terstond van de oudste Madera-wijn voor, welke hij in zijnen welvoorzienen kelder had, en ook rum van...., vele eeuwen oud, had ik daar bijna gezegd, maar bij nadenken moet het wezen, van eene halve eeuw of daaromtrent, oud, zoo ik somtijds verkiezing had om een' regten grog te drinken.

Ik spreek daar van grog, doch ik heb in het eerste hoofdstuk dezes boeks vergeten te zeggen, dat ik daarmede reeds aan boord kennis gemaakt had. « Maar wat is een grog?" vraagt mogelijk een Lezer. Dat

is eenvoudig water en rum, dat men, om 't heel lekker te maken, met 2 glazen verscheidene malen door elkander laat loopen, tot dat er een schuimpje opkomt. — Water en brandewijn, of water en jenever is ook een grog. De laatste is de Nektar der Engelschen, misschien uit zucht naar het verbodene, dewijl voor hen de jenever contrabande is. — Wij Nederlanders behelpen ons met den eersten; sommigen zelfs is het onverschillig; zij nemen slechts, wat zij krijgen kunnen. — [illegible] en wijn is geen grog; dat blijft water en [illegible] behalve als men van den laatsten veel meer [illegible] van het eerste in het glas doet, dat wel eens [illegible] het wijn en water. Doch ik h[illegible] og niet uitgesproken. Aan boord, [illegible]n, leerde ik dien in *West-Indië* [illegible]emden drank kennen, en wel doo[illegible]ischen Heer, welken ik de eer had [illegible] te hebben. Deze riep gedurig de twee [illegible] JAN en JELLE, of JELLE en JAN, om hem zijne [illegible]s toe te brengen. Die jongens kwamen dan uit hunne schuilhoeken, op handen en voeten te voorschijn, met eene vlugheid, als of zij het endje touw van den Kapitein reeds voelden, en de woorden: booswichten! vagebonden! enz., reeds hoorden, — en bragten de eene water, de andere brandewijn of jenever aan. — In den beginne dacht ik, dat hij de zeeziekte wilde te gemoet komen, want als ik, uit de mij aangeborene neiging tot navolging, van dien drank gebruikte, had zulks in den aanvang bij mij die uitwerking; daarna geloofde ik, dat hij eene verstopping in zijnen tamelijk dikken onderbuik

had; doch niets van dat alles, — het geschiedde uit zucht, om de smaakzenuwen te prikkelen en te veraangenamen, en ook, laat ik dat niet vergeten te zeggen, om in een' toestand te komen, waarin men zoo vrolijk, zoo spraakzaam, zoo vlug en zoo moedig is. Dat het echter met die grogs het schreefje overgegaan is, bleek toen de Kapitein op een' Zondagmorgen weder van zijn' godendrank, brandewijn met rozijnen, wilde drinken, al de brandewijn vervlogen was. Ik wil hiermede niet zeggen, dat die Heer een bovenmatige drinker was, och neen! — hij dronk maar van tijd tot tijd een' grog, zoo als duizenden dat op alle plaatsen in *West-Indië* doen, om den langen dag kort te maken, en daar had de Kapitein niet op gerekend; deze geloofde, dat zijn brandewijn ook nog voor de terugreis strekken zou. — Ik heb naderhand van die grogs al heel rare, heel akelige dingen meen ik eigenlijk, gezien; ik heb er sommige menschen door zien sterven, die, naar den mensch gesproken, anders nog wel een tien- of twintigtal jaren zouden geleefd hebben; andere heb ik er krankzinnig van zien worden; andere hun' post verliezen; andere hun huis en hunne slaven er om zoek zien maken. — Ik zou al vele bijzonderheden van die grogs kunnen verhalen, bijvoorbeeld, van zeker aanzienlijk Heer, die zijne vrouw anders nooit sloeg, dan wanneer hij grog gedronken had, te weten rum-grog, welke bij hem een' kwaden dronk scheen te veroorzaken, want van anderen grog deed hij het niet; van een WelEer- (te voren) Waardig Heer, dien men, met zeer veel overleg (?) om zijne groote dorstigheid af te leeren, in eene andere

zeer gezond en sterke drank, met water gemengd, niet meer schadelijk is, dan moet gij zulks niet gelooven. Het water is, als het niet vuil of bedorven is, in *West-Indië* ruim zoo gezond en verkwikkend als ergens elders, mits men het niet te gulzig en te heet bezweet drinke; men kan er ook een *eau sucrée* of *limonade* van maken, hetwelk zeer vele goede eigenschappen heeft, waarover men Prof. HUFELAND in zijne *Kunst om het menschelijk leven te verlengen*, nalezen kan. — De rum mag zoo oud wezen, als men wil, zij verhit en prikkelt te zeer, zet de levensverterings, welke in een warm land reeds zoo sterk is, te hevig aan, en veroorzaakt gedurig nieuwen en meerderen dorst, welke verzwakkend is, en aanleiding geeft tot onmatigheid; — en of men in den rum water doet, dit zal zoo veel onderscheid niet maken, de hoeveelheid sterken drank krijgt men toch binnen en deze oefent op het ligchaam deszelfs vernielende kracht uit.

De Nederlandsche bevolking telt, naar de laatste opgave welke aan het Gouvernement gedaan is: 3500 inwoners, onder welke 700 blanken, 300 gekleurden en 2500 slaven zijn.

Of het praatje waarheid behelst, gelijk men ook in sommige boeken leest, dat de blanke vrouwen tegen den tijd, dat zij het getal der menschen vermeerderen zullen, zich naar het naburige Engelsche eiland *Anguella* begeven, om aldaar van den nieuwen Wereldburger een Engelschman te maken, weet ik niet; ik voor mij twijfel er sterk aan; — het kan wel zijn dat in vroegere tijden deze of gene gekke Creolin zoo iets gedaan heeft, misschien uit bijzondere betrekking

pels, ja, dat is wat anders, maar niet in de Nieuwe wereld; evenwel, dit is ook waar, te *Lima* is eene zijde der Cathedrale kerk nog de muur van den Zonnetempel der oude Peruvianen, maar deze haalt lang zoo hoog niet als sommige oude muren in *Rome*, of als de ruïnen van *Palmÿre*; — denk maar eens na, eerst anno 1525 kwam die zachtzinnige PIZARRO, om in *Peru* eene Christelijke Roomsche kerk te stichten.

Ik zal van *St. Martin* eindigen, als ik nog een klein uitstapje beschreven heb, hetwelk ik naar het Fransch gedeelte des eilands heb gedaan.

Wij, — ik en vijf of zes anderen, — maakten eene kleine Cavalcade uit, en verlieten het stadje *Filipsburg* bij het opkomen der zon. Het heette wel vóór het opkomen van het groote licht, maar men weet hoe dat gaat: nu eens moet er op dien gewacht worden; dan is het paard van dezen niet klaar; dan weder breekt er iets aan zadel of hoofdstel van het paard van een ander; — intusschen de zon wacht geen' oogenblik. De paarden waren, hoe klein ook in getal, alle van verschillenden aard, groot en klein, goed en slecht, van de Plantagiën en uit de stad, inlandsch en Noord-Amerikaansch. De inlandsche paarden, welke op de West-Indische eilanden voorttelen, zijn klein, doch sterk en geschikt voor bergachtig land, om welke reden zij ook met geene ijzers beslagen worden. Sommige eilanders laten paarden uit *Noord-Amerika* komen, welke niet voorttelen; dit willen de Noord-Amerikanen niet hebben; daarvoor werd gezorgd, toen dezelve nog in hun land waren. Deze paarden zijn vooral niet kleiner dan de Europe-

sche, doch kunnen zoo gemakkelijk niet in het vleesch gehouden worden dan de inlandsche. Die, welke men in de stad heeft, zien er beter uit dan die, welke op de tuinen of plantagien worden gevonden, dewijl de eersten beter verzorgd en opgepast worden. Derzelver onderhoud kost intusschen weinig: zij eten de bladeren van het suikerriet of gras, dat bij een weinig regen in overvloed groeit.

Als zoo vele Don QUICHOTTEN en SANSE PANCHES reden wij al pratende door elkander over den weg. Ik zeg al pratende, omdat men zich in het hooge Noorden van *Europa* verbeeldt, dat men in een heet gewest te traag is om te spreken, en bij zulk eene gelegenheid als steenen poppen door de paarden gedragen wordt; — doch dit is het geval niet, de warmte windt de menschen in *West-Indië* op en maakt hen spraakzaam, het gesprek behoeft slechts aan den gang gebragt te worden; — anders geeft men zich rustig over aan het zoet genot eener verhoogde levensvertering.

Het eerste, dat mij ontmoetten, was een groot ondiep binnen water, hetwelk eigenlijk eene zoutpan of zoutmoeras was; die, wanneer het in langen tijd niet geregend had, in vorigen tijd, op droogde, en, ik weet niet hoeveel, — maar het komt er op eenige duizenden vaten niet op aan, — goed zout opbragt; zulks was voor dit eiland van groot belang, want als er door gebrek aan regen geen werk op de suikerplantagien was, dan werden de Negers naar de pan gezonden, om zout te verzamelen, zoo dat men bij eenen mislukten oogst van suiker, nog altijd eenen

oogst van zout had: Doch dit belangrijk voordeel ging voor *St. Martin* verloren, toen in de laatste jaren de pan weigerde zout te zetten. De oorzaak daarvan schijnt eenigzins in het duistere te liggen; in het algemeen denkt men, dat er een toevloed van zoet water in de pan plaats heeft, het zij door onderaardsche kanalen of door het wegspoelen van dammen, welke de natuur zelve hier vroeger gesteld had, doch door anderen heb ik als eene gegronde reden daarvoor hooren aangeven, dat er te veel aarde of modder in deze zoutmoeras gekomen is, waardoor de zouteristallisatie verhinderd wordt. Men geloofde dat deze zoutpan wel weder in orde zou kunnen gebragt worden, indien men er vele onkosten aan doen wilde; doch het vooruitzigt daartoe is zeer ongunstig, dewijl het vertier van zout thans gering is, en het eiland *Curaçao*, kan, gelijk wij naderhand zien zullen, zoo veel zout opleveren, als men slechts begeert.

Vervolgens reden wij over hoogten en door laagten, die allen met suikerriet beplant waren, en, door den morgendauw verkwikt, een groen en schoon gezigt opleverden. De grond is hier in sommige streken zandachtig, en in andere van kleiaarde; doch over het algemeen steenachtig en niet vruchtbaar. Dit laatste is grootendeels toe te schrijven aan gebrek aan regen, hetwelk somwijlen zoo groot was, dat de suikeroogst er genoegzaam door verloren ging. Deze droogte wordt veroorzaakt, door dien het eiland lager ligt dan deszelfs naburen. De suikerplantagien, welke wij voorbij trokken, geleken, op eenigen afstand, wel naar kleine dorpen: het huis van den Planter, meestal op eene

hoogte gebouwd, om van daar het veld te kunnen overzien, de daarbij staande suikermolen, stookhuizen, magazijnen, benevens de van riet gemaakte woningen der Negers gaven eene aanzienlijke vertooning. Wij vonden hier en daar eene troep Negers en Negerinnen met een' zwarten Bomba of Opziener aan het hoofd, in het suikerriet arbeiden. — Negers, die ons op den weg tegen kwamen, of voor hunne hutten zaten, kaauwden meestal op een stuk suikerriet; zelfs maakten wij elkander opmerkzaam op een', die een cigaar in den mond had, en tegelijk een stuk suikerriet op at. — De tanden der Negers blijven, onder al het suikerriet kaauwen, dat zij van hunne jeugd af aan doen, wit en sterk, terwijl men anders zeggen wil, dat suiker door een vocht, hetwelk dezelve tusschen de tanden en op het tandvleesch zet, schadelijk voor ons gebit is; waarschijnlijk zal men hierbij in aanmerking moeten nemen, dat er onderscheid is tusschen de kunstig gefabriceerde suiker en het eenvoudige zoete sap eener plant.

Na omtrent een uur gereden te hebben, kwamen wij aan den berg *Concordia*, welke het Fransche gedeelte des eilands van het Nederlandsche scheidt; want wij bezitten slechts de helft, en wel de kleinste helft van het kleine en onvruchtbare *St. Martin*. De Nederlanders en Franschen, schijnen regt op [illegible] verkregen te hebben door eene bijna gelijkbezitneming van hetzelve, die in het jaar 1638 [illegible] moet plaats gehad hebben. De eersten zetten zich op de zuidzijde, en de laatsten op de Noordzijde des lands neder, en leefden eenigen tijd in vrede

met elkander, tot dat zij beiden van daar verjaagd werden door de Spanjaarden. Zoodra zij echter vernamen, dat deze het verlaten hadden, keerden zij in 1648 weder op hetzelve terug, en maakten van den berg *Concordia* de grenslijn, die voortaan bepalen zou, welkgedeelte des lands aan ieder behoorde. Ook sloten zij een verdrag van vrede en vriendschap, hetwelk getrouw nagekomen is, zelfs in tijden waarin Nederlanders en Franschen met elkander in oorlog waren.

De heerschende taal, welke door het geheele eiland heen gesproken wordt, is het Engelsch, dat de vereeniging van beide gedeelten des te meer bevordert en aanleiding geeft tot onderlinge huwelijken. De Nederduitsche en Fransche talen blijven echter in gebruik in stukken, welke van regeringswege uitgevaardigd worden.

De Inwoners, zoowel blanken als gekleurden en zwarten van beide gedeelten des lands, behooren tot de Protestantsche kerk; eenige echter van het Fransch gedeelte zijn Roomsch. Een Engelsch Predikant had langen tijd dienst gedaan te *Filipsburg* en te *Marigot*, de hoofdplaats van Fransch *St. Martin*; thans echter komen er van tijd tot tijd Methodisten van de naburige Engelsche eilanden, en stichten er, door het bevorderen eener godsdienstige gezindheid onder de eilanders, veel nut.

Van den berg *Concordia* hadden wij een ruim gezigt over ons gedeelte des eilands, en toen wij denzelven over getrokken waren, hetwelk, wegens het enge, steile en steenachtige pad, aan de paarden veel moeite

veroorzaakt had, lag het Fransch gedeelte voor ons. Wij zagen terstond, dat het uitgestrekter en bergachtiger was, dan het Nederlandsché, en reden verscheidene suikerplantagien voorbij, die echter weinig verschil [illegible] degenen, welke wij reeds gezien hadden. M[illegible]ft ook eenige katoenplanterijen en veetuine[illegible]te er zijn, die tusschen de 5o en 6[illegible]e bezitten. In vroegere jaren maakte [illegible]eiland meer werk van den tabak en indi[illegible] gebrek aan den noodigen regen heeft den lus[illegible]omen. De suiker en het weinige [illegible]m geteeld wordt, komen de Noord-Amerikaanen naien voor de waarde, die zij daarvoor in gezouten vleesch en visch, meel en eenige drooge goederen aanbrengen. Van het vee wordt wel eens eenige hoeveelheid naar elders gezonden. Overigens kweekt men Maïs, Bananen, Yams en peulvruchten tot eigen gebruik.

In het Fransch gedeelte des eilands merkte ik meer vruchtboomen op dan in het Nederlandsch, hetwelk toegeschreven wordt aan de grootere windschutting, die men hier door het gebergte heeft. Zelfs vindt men op het hoogst gedeelte des lands een *plateau* of bergvlakte, waar meer dan duizend vruchtboomen staan.

Wij reden niet verder dan tot *Marigot*, een plaatsje nog kleiner en armoediger dan *Filipsburg*. Hier lag nog eene Engelsche bezetting, waardoor ik bespeurde dat het na den vrede nog niet aan de Franschen was terug gegeven. Op deze plaats bestaat even zoo weinig koophandel als te *Filipsburg*. Op de reede van *Marigot*

lagen een paar kleine vaartuigen en eene Engelsche oorlogsbrik.

Meer bijzonderheden weet ik den Lezer aangaande dit eiland niet mede te deelen; doch zoo gij somtijds verkiest te weten, hoe groot hetzelve is, zulks kan ik u op een' voet na zeggen: de omtrek van het gansche eiland heeft 150,452 Rijnlandsche voeten, waarvan *Nederland* bezit 35,180 voeten in de lengte en 21,496 in de breedte. Die nu een beminnaar van de rekenkunst is, moest nu eens uitcijferen hoevele voeten *Frankrijk* van *St. Martin* bezit.

Het was, dunkt mij, billijk geweest dat *Frankrijk*, hetwelk naauw genomen, nog zoo ontzaggelijk veel aan *Nederland* moet terug geven, deze 150,452 Rijnlandsche voeten gronds in de Karaïbische zee aan ons alleen had laten behouden; als dan zoude het bezit van dit eiland nog van eenig belang zijn en de onkosten tot onderhoud van dubbele garnizoenen en ambtenaren vermijden, terwijl thans dit eiland voor beide Gouvernementen van geene waarde is.

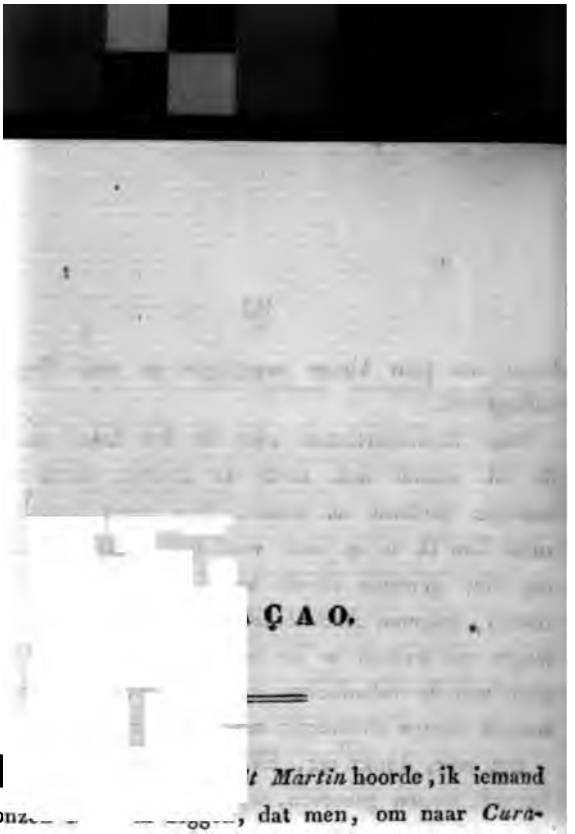

Ç A O.

I t *Martin* hoorde, ik iemand aan onz[illegible], dat men, om naar *Curaçao* te komen, zoo en zoo sturen, en vooral voorzigtig wezen moest, omtrent eene uit de zee opstekende rots, welke op eene dagreis van *St. Martin*, juist in die rigting ligt. Of deze rots er waarlijk bestaat, weet ik niet, want ik heb daarna nooit meer van dezelve hooren spreken. Maar, hetgene veel opmerkelijker is, in het midden der Atlantische zee, tusschen *Europa* en *Amerika*, waar men in eenige honderden uren geen land heeft, rijzen verscheidene klippen op uit eene peilloos diepe zee, en vertoonen zich als torens boven water. Op de nieuwste en beste zeekaarten vindt men dezelve in menigte aangewezen, en wel op waarnemingen gegrond. Zelden worden dezelve gezien wegens de verbazende uitgestrektheid der zee, waarin deze rotsen eene onmerkbare plaats beslaan, en omdat de koers zoo veel mogelijk van dezelve af gerigt wordt. De Kapitein, met wien ik de terugreis naar *Europa* deed, wees mij op de kaart zulk eene

rots aan, welke het waarschijnlijk geweest was, die zijn vader eens gezien en daarvoor bij gelegen had; ook hij zelf meende, op eene van zijne veelvuldige West-Indische reizen, door het eensklaps stil worden der zee en uit andere teekenen, in de nabijheid van zulk eene rots geweest te zijn; doch het was nacht, en een hevige, doch anderzins gunstige wind liet hem niet toe, den morgen hier af te wachten. Niettegenstaande de uitgestrektheid van het vaarwater, is het aanzijn dezer rotsen in het midden der zee zeer gevaarlijk, en wie zal durven bepalen, of niet eenige der zoo vele vermiste schepen zich tegen dezelve te barsten geloopen, en derzelver bewoners hier hun graf gevonden hebben?

Wat maakt de natuurkundige aardrijksbeschrijving van deze rotsen? Zijn het de overblijfsels van het Atlantis der Ouden? Zijn het de toppen der Chimborasso's van de Voorwereld, welke zich eens in de wolken verborgen hebben? —

Wij zijn echter genoemde rots, even als die, welke in het midden der zee liggen, gelukkig voorbij gezeild; op den tweeden dag zagen wij, en wel van zeer nabij, *Isles des Aves*, berucht door het vergaan van de vloot des Graven D'ESTRÉES, waarover ik in het vervolg iets zeggen zal, — Ontelbaar schijnt deze keten rotsen te zijn, waar tegen de zee breekt en eene branding veroorzaakt, welke bij dag den voorbijvarenden waarschuwt, dit verdelgings-oord, welkers gezigt in der daad schrik aanjaagt, niet te naderen.

Echter gebeurt het nu en dan, dat een vaartuig, door den ongelijken stroom misleid, op deze of de

nabijgelegene eilandjes *Roca* en *Orcille*, strandt, hetwelk dan voor de Curaçaosche visschers en eigenaars van kleine vaartuigen eenig voordeel aanbrengt met het bergen van het scheepsvolk en de lading, en met het sloopen [illegible] Deze rotsen en eilandjes behooren [illegible] duiz[illegible]den vogels, want ik weet niet, [illegible] het eigendom op dezelve aantrek[illegible] woners van *Curaçao* begeven zich wel [illegible] derwaarts, om kalk te branden en gras te [illegible]kken. Oo[illegible] er een tijd, dat men hier opzette[illegible] het regt van eigendom op de wr[illegible] schenden, door namelijk op dez[illegible] der gevleugelde bewoners weg te rooven, die daarover geene andere wraak kunnen nemen dan door hun ontzettend aantal den hemel als te verduisteren, eene vreeselijke jammerklagt over het gedane onregt aan te heffen, en op de eijerenroovers eenige vuiligheid te laten vallen.

Deze vogels zijne meeuwen van de soort der grijze en witte Goilands en blaauwe Mouettes. Ik heb er vele van gezien, die levend gevangen en tam gemaakt waren; deze hielden zich onder het andere pluimgedierte op, vlogen rondom het huis, doch verwijderden zich niet, kwamen zelfs in de kamers, en namen van onder de tafel stukjes brood weg. Derzelver eijeren worden in den broeitijd, om zoo te spreken, met geheele scheepsladingen naar *Curaçao* gevoerd, en daar voor eene kleinigheid verkocht. Als het u somtijds van belang kan wezen, te weten, hoe die eijeren er uitzien, dan moet ik u zeggen, dat zij veel gelijken, op onze kievitseijeren, en zeer visch-

achtig smaken, dewijl deze watervogels, bij gebrek aan ander voedsel, zich met visch moeten behelpen.

Dus wij raakten gelukkig, — en daar komt het maar voornamelijk op neêr, — deze gevaarlijke plekjes voorbij, doch den volgenden morgen stond ons eene nieuwe ramp voor de deur, die wij insgelijks ontkomen zijn.

Ik werd, namelijk, uit den slaap gewekt door een groot rumoer op het dek, waar uit ik de woorden: *« houd af! houd af!"* of zoo iets dergelijks, meende te hooren. Toen ik boven kwam, vernam ik weldra, wat er gebeurd was. Wij zaten, zonder dat iemand het wist, bijna op *Klein-Curaçao*.

De man, die aan het stuur stond, zag, bij het schemeren van den dag, branding digt vóór het vaartuig; nog in de onzekerheid of hij het regt had, gaf hij er dadelijk kennis van, en nu was alles in rep en roer: men hield af, en kwam nog gelukkig voor hetzelve heen. — Ik leerde deze bewaring hoogschatten toen ik nadacht, welk eene ramp het voor mij zoude geweest zijn, na storm, ongemakken en tegenspoeden uitgestaan, en de plaats der bestemming genoegzaam bereikt te hebben, nog te stranden, en zoo ik het leven er bij behield, toch alles te verliezen, wat ik bij mij had, en verschrikt en ongesteld, naakt en nat aan land te komen. Onze Kapitein had zulks ook niet spoedig vergeten, want toen hij het volgende jaar weder naar *Curaçao* moest, wilde hij van alle die eilandjes en rotsen niets zien: hij ging terstond naar de vaste kust van *Zuid-Amerika*, en hoopte van daar naar *Curaçao* over te steken; doch hij geraakte

ver beneden dit eiland, kon wegens stroom en wind niet opkomen, en moest een doorstek om het noorden maken, waardoor hij, ik weet niet hoe vele, maanden, reis kreeg.

Dat daar ook heel slecht gelegen; o afstands van de oostpunt van *Cu* ch bijna gelijk met de zee uit, zo ien kan, ten zij men er digt bij echter iets duidelijker te onderk toren van zware steenen, welken en de Overste DINGEMANS, met de s. brik *de Kemphaan*, daar gebouwd meen, nij zou denzelven, meen ik, nog hooger gemaakt hebben, indien de dood hem niet uit het land der levenden gerukt had.

De spoedig afnemende schemering deed mij nu het land zien, waar ik weldra mijn graf vinden, of een gedeelte van mijnen leeftijd doorbrengen zou. Het algemeene verkennings-teeken van *Curaçao*, van bovenwinds komende, is de Tafelberg, een breede en van boven platte berg, welke bij de laatste meting is gebleken te zijn 950 voeten hoog, schoon vroegere metingen denzelven gebragt hebben tot 1900 voeten, althans zoo hoog wordt dezelve abusivelijk in de boeken opgegeven.

Toen wij de oostpunt dezes eilands bereikt hadden, zeilden wij langs de zuidzijde, om in de haven te komen. Zeer ongunstig zag het land er uit: ontbloot van boomen, dor en graauwachtig vertoonden zich de heuvelen van 2 tot 300 voeten hoogte; het strand was meestal zandig, doch gedeeltelijk ook rotsachtig. Na

omtrent een uur gezeild te hebben, zagen wij het eerste kenteeken, dat dit land bewoond was: een huis, met eenige daar nevens staande gebouwen, deed zich zien op een' heuvel, nog aan de oostzijde des Tafelbergs, het was de woning van den eigenaar eener uitgestrekte Curaçaosche Plantagie of tuin.

Toen wij den laatstgenoemden berg voorbij waren, deed zich een aangenamer en vrolijker gezigt op. Hier ligt de Caracas-baai, wier ingang door eene batterij, met eenen daarboven gebouwden toren, verdedigd wordt. Sterk kan deze echter van landzijde niet genoemd worden, omdat er in de nabijheid een hoogere berg is, welke dezelve bestrijkt. De Engelschen namen daarom, toen zij in het jaar 1805 *Curaçao* blokkeerden, bezit van dezen berg, doch de dappere Nederlander BRION, — welke naderhand als Admiraal, meer dan eenig ander, den grond gelegd heeft tot de onafhankelijkheid van *Columbia*, en van wien ik naderhand hoop te spreken, als ik eene kleine reis beschrijf, welke ik in genoemde republiek gedaan heb, — deze BRION, toenmaals Kapitein der Curaçaosche schutterij, verjaagde, aan het hoofd van een detachement troepen, de Engelschen weder van dezen berg af, en noodzaakte hen, zich weder in te schepen. Naar ik gehoord heb, zal men binnen weinig tijds, op dezen berg insgelijks eene forteres aanleggen, welke, met het reeds bestaande kasteel, een kruisvuur over de baai daarstellen zal. Dit Fort, waarin een Officier en eenige manschappen in bezetting liggen, dient tot veiligheid voor vaartuigen, die, wegens stroom, ongelukken of vervolging van vijanden, in deze baai vlugten;

het kon evenwel niet beletten, dat, weinige jare
leden, een brutale Columbiaansche kaper twee S
sche vaartuigen uit deze baai wegroofde.

Men zegt, dat de Caracas-baai aldus genoem
omdat in vorige tijden de Spaansche vaartuigen
op de reede van *Laguayra* (dat als de baai va
racas kan aangemerkt worden) lagen, aldaar eene
lige schuilplaats vonden, wanneer de tijd van st
aankwam.

Als men het oog van dit kasteel afwendt, w
de vaderlandsche vlag geheschen wordt, wanne
een vaartuig voorbij zeilt, ziet men over deze ba
een dieper inloopend binnen-water, het *spaansc*
ter genaamd, van de baai, door eene smalle s
lands afgescheiden, rondom hetwelk zich een
buitenwoningen vertoonen, waaronder zelfs aa
lijke gebouwen zijn, voornamelijk dat van *St.*
bara, meest allen op kleine hoogten gebouwd
schen deze heuvelen zijn valeijen met vruchtbo
waarvan alleen, van dezen afstand, de kokos
zich laat onderkennen.

Spoedig bragt het intusschen voortzeilende
ons de Caracas-baai, met derzelver aangenaam g
achter den rug, en na weder eenige dorre be
slechts met eenige struiken bewassen, gezien, e
paar malen weder onze oogen verkwikt te hebbe
de groene valeijen, welke, met boomen beplant,
tijds eerst aan het zeestrand eindigen, zagen
de verte de huizen der stad, kregen een' loods
boord, en kwamen, na omtrent 3 uren van de
punt af gezeild te hebben, binnen de St. Anna

Het is eene aangename verrassing, eene der aangenaamste, welke ik immer ondervonden heb, als men uit zee komt, waar de golving het vaartuig heen en weêr slingert, waar het oog zich verliest over de uitgestrektheid van het water, en men zich op eens in de haven van *Curaçao* bevindt, waar het vaartuig onbewegelijk op het water ligt, tusschen twee rijen hooge en schoon gebouwde huizen.

Groot was de drukte, toen wij den hoek der St. Anna baai omstuurden, en in de schoone Curaçaosche haven waren. Gij hadt eens moeten zien, hoe van alle kanten het vaartuig beklommen werd. Sommigen deden zulks uit ambts bezigheden, als de Docter, de Adjudant van den Gouverneur, de Onderschout, de Visitateurs en de Soldaten; anderen echter uit nieuwsgierigheid, om kennissen te ontmoeten, brieven te vragen, enz. Bij zulk eene gelegenheid ziet men uit de meeste huizen aan de haven verrekijkers naar het vaartuig gerigt, om te bespieden, wie er aan boord zijn. Ook wordt dit laatste met de snelheid van eene seinmachine rondverspreid door slaven en slavinnen, welke hunnen meesters, doch inzonderheid hunner Meesteressen eene groote dienst meenen te doen, door spoedig al het aangekomene nieuws, waarbij doorgaans niet weinige leugens gevoegd worden, mede te deelen, waardoor men dus hier de hulp van baardscheerders, haarsnijders en andere ten deze opzigte niet noodig heeft. Zoo was het dan ook weldra ruchtbaar, dat er met ons mede was gekomen zeker Fransch Heer ROBAINE. Wij hadden dezen te *St. Martin* aan boord gekregen, waar hij het ambt van broodbakker waargenomen had, en

waar wij getuigen waren geweest van een teêrhart
afscheid dat hij, onder omhelzingen en het u
van *o! ma pauvre fille de couleur!*, van eenig
jes nam, welke door hare verschillende kleu
zien, dat zij van onderscheidene moeders war
en naauwelijks was zijne aankomst hier bekend
kwamen weder andere *pauvres filles de Coul*
ren vader verwelkomen, die te voren op *Cur*
dienst van *Mars* en *Venus* geweest was, en in
genoemde betrekking zelfs een Fort tegen de
schen had verdedigd. Ik keek over dezen trek
Turksche levenswijze zeer vreemd op; doch il
door vele jaren in *West-Indië* te zijn, op het
er zoo aan gewoon, dat het mij althans niet me
wonderde, dat PIETER of PAULUS eenige gekleur
deren in het wilde leopen had.

En zulks zal wel zoo lang in gebruik blij
de slavenstand in *West-Indië* en het daaraan
bondene onderscheid tusschen blanken en gekl
of zwarten bestaat, en de eersten het tot eene s
rekenen, niet om onechte en door derzelver
weder min geachte kinderen bij de laatsten t
wekken, maar om met deze een geregeld h
aan te gaan. — « Zijn dan deze onechte kinder
zeer ongelukkig?" — vraagt misschien iemand; —
hoe komen zij groot, en naar wiens naam worde
genoemd?" — De gewoonte doet, zoo als men w
in de wereld ongeloofelijk veel af: wat in den a
vang vreemd en onbegrijpelijk voorkomt, slijt d
dezelve allengs, en op het laatst doet zij ons gel
ven, dat het zoo behoort. De kleurlingen leven

t-Indië onder elkander, en maken, om zoo te ken, eene bijzondere *caste* uit. Zij worden in land, waar de behoeften zoo gering zijn, zonder e onkosten, groot, en doorgaans bestemd tot handrkslieden of zeevaarders. Zij zijn over het algemeen schikte en gedienstige menschen, doch hunne eiefde wordt spoediger gekwetst dan die van andeen, omdat zij in een wantrouwen verkeeren, als of , wat men tegen hen spreekt, voortkomt uit minachting, waarin zij door geboorte en kleur n.

geval zij hunnen vader kennen, mogen zij zich hem noemen, mits behoorlijk met het woordje er vóór. Hieraan denkende, wordt ons waarlijk medelijdende grimlach afgeperst over de dwaasheid ijdelheid van een gedeelte des menschelijken geehts. In *Duitschland* laat men er zich aan gelegen n als aan het hoogste goed, om het woordje *von* den naam te hebben; hij, wien zulks gelukt, zijn fortuin gemaakt, en laat zich gelden meer een schout onder de boeren. En hier is het zoo het teeken van den slavenstand als van eene onte geboorte, en inderdaad beide niet onnatuurlijk. slaaf, die het eigendom *van* zijn' meester is, t door het woordje *van* niet onduidelijk uit, wien behoort. PEDRO VAN A..., GUAAN VAN B ...., dat PEDRO de slaaf *van* den Heer A..., GUAAN het eigendom *van* Mevrouw B.... enz. Zoo ook duidt het woordje *van* niet oneigenaardig aan, dat men van dezen of dien afkomstig is, wiens eigenlijken naam men evenwel door eene onechte geboorte niet dragen

waa wij getuigen waren geweest van een teêrhart
afs d dat hij, onder omhelzingen en het uitro
van *! ma pauvre fille de couleur!*, van eenige n
jes m, welke door hare verschillende kleur dee
zie heidene moeders waren; –
en ankomst hier bekend, of
kw *uvres filles de Couleur* h
rer die te voren op *Curaçao*
die geweest was, en in eer
ge s een Fort tegen de Eng
scl keek over dezen trek uit
Tu vreemd op; doch ik w
do *Indië* te zijn, op het laa

er zoo aan gewoon, dat het mij althans niet meer v wonderde, dat PIETER of PAULUS eenige gekleurde k deren in het wilde leopen had.

En zulks zal wel zoo lang in gebruik blijven de slavenstand in *West-Indië* en het daaraan v bondene onderscheid tusschen blanken en gekleur of zwarten bestaat, en de eersten het tot eene scha rekenen, niet om onechte en door derzelver kl weder min geachte kinderen bij de laatsten te v wekken, maar om met deze een geregeld huwe aan te gaan. — « Zijn dan deze onechte kinderen zeer ongelukkig?" — vraagt misschien iemand; — « hoe komen zij groot, en naar wiens naam worden genoemd?" — De gewoonte doet, zoo als men we in de wereld ongelooflijk veel af: wat in den a vang vreemd en onbegrijpelijk voorkomt, slijt d dezelve allengs, en op het laatst doet zij ons gel ven, dat het zoo behoort. De kleurlingen leven

West-Indië onder elkander, en maken, om zoo te spreken, eene bijzondere *caste* uit. Zij worden in een land, waar de behoeften zoo gering zijn, zonder alle onkosten, groot, en doorgaans bestemd tot handwerkslieden of zeevaarders. Zij zijn over het algemeen geschikte en gedienstige menschen, doch hunne eigenliefde wordt spoediger gekwetst dan die van anderen, omdat zij in een wantrouwen verkeeren, als of alles, wat men tegen hen spreekt, voortkomt uit de minachting, waarin zij door geboorte en kleur staan.

Ingeval zij hunnen vader kennen, mogen zij zich naar hem noemen, mits behoorlijk met het woordje *van* er vóór. Hieraan denkende, wordt ons waarlijk een medelijdende grimlach afgeperst over de dwaasheid en ijdelheid van een gedeelte des menschelijken geslachts. In *Duitschland* laat men er zich aan gelegen leggen als aan het hoogste goed, om het woordje *von* voor den naam te hebben; hij, wien zulks gelukt, heeft zijn fortuin gemaakt, en laat zich gelden meer dan een schout onder de boeren. En hier is het zoo wel het teeken van den slavenstand als van eene onechte geboorte, en inderdaad beide niet onnatuurlijk.

Een slaaf, die het eigendom *van* zijn' meester is, drukt door het woordje *van* niet onduidelijk uit, wien hij behoort. PEDRO VAN A..., GUAAN VAN B...., dat is PEDRO de slaaf *van* den Heer A..., GUAAN het eigendom *van* Mevrouw B... enz. Zoo ook duidt het woordje *van* niet oneigenaardig aan, dat men van dezen of dien afkomstig is, wiens eigenlijken naam men evenwel door eene onechte geboorte niet dragen

mag. Ik heb zelfs wel eens opgemerkt, dat gekleurde menschen van regtswege gedwongen werden, dit woordje *van*, waar men in *Duitschland* dikwijls duizenden guldens voor geven wilde, aan te nemen. Zoo, bij voorbeeld, wilde een zeker gekleurd meisje, met name L[illegible] et zeker vreemd Heer in een wet[illegible] De aanzienlijke familie, wier na[illegible] welke zij, blijkens hare kleur, e[illegible]neling was, wilde zulks onder de[illegible]an, waarop zij dadelijk, naar de[illegible] het woordje *van* aannam, en zich[illegible]....o; toen was het goed. —[illegible] of van justitie, de Heer S....s, hoorde bij het aflezen der rol, dat daar iemand op stond, die zijnen naam droeg, en, dewijl hij merkte dat deze een mensch van de kleur was, belette hij den voortgang van het regtsgeding, ten zij de titel *van* voor den naam gezet werd. Zulks geschiedde, en de zaak kreeg weder derzelver gewonen loop.

Doch ik zie daar, dat ik mij ongemerkt in de gewoonte des lands begeven heb, zonder den Lezer nog te hebben laten zien de haven of St. Anna-baai, welke met regt voor de gemakkelijkste en veiligste haven van geheel *West-Indië* gehouden wordt. Het best zal wezen, dat ik met den Lezer in een pontje ga zitten, en zoo de gansche haven bezie; want of ik nu al zeide, waar ik het eerst, het schip verlatende, heen werd gebragt; op welk kantoor ik mij moest laten zien; hoe ik door dezen en genen ontvangen werd, zulks is van geen belang om te lezen.

Wij zitten dan nu in een pontje. — « Wat is een pontje? dat dienden wij toch eerst te weten!" — Een pontje is eene kleine vierkante schuit met eenen platten bodem, waarmede men in alle rigtingen de haven doorvaart, en die vooral dient, om, bij gebrek aan eene brug, de gemeenschap van beide de zijden der haven te onderhouden. Door derzelver groot getal en aanhoudend heen en weder varen, maken zij eene angename en levendige vertooning in de haven. In deze pontjes zijn banken, waarop doorgaans tot 6 en 8 menschen zitten kunnen. Op de achterste bank staat een Neger met een' grooten houten riem in de hand, waarmede hij heen en weêr in het water roeit, en dus eene drukking op het pontje veroorzaakt, die hetzelve over het water doet voortglijden, gelijk de visch zich in den vloed door zijnen staart beweegt en voortstuwt. — Ver kunnen wij met dat vaartuigje niet buiten de haven gaan, omdat de golving van de zee langs den zuidkant des lands, waar de haven is, heen gaat; maar zoodra men in den mond van de laatste is, wordt het water genoegzaam gelijk. Hier ziet men, dat de ingang der St. Anna-baai eng is, daar dezelve, volgens meting, nog geen 100 Ned. ellen breedte bezit en, blijkens de lichte kleur van het water, nog buiten in de zee twee banken heeft, waarvan men wil dat de oostelijke van tijd tot tijd aanwast. Tusschen deze twee banken moeten de vaartuigen met eene kleine bogt binnen komen, hetwelk dus niet zeer gemakkelijk is, te meer dewijl wind en stroom bijna altijd oostelijk zijn, zoodat men wel eens, bij wijze van spreken, gezegd heeft, dat de haven van *Curaçao*

met eene brandende ton van teer en pek verdedigd kan worden, dewijl de rook daarvan, door den oosten wind, in éene rigting over de haven vliegende, den smallen doortogt zou beletten te vinden. — Dewijl hier echter bijna nooit stormen waaijen, gebeuren er ook zelden ongelukken. Ingeval bij eenen noordelijken wind het vaartuig aan den mond vast raakt, heeft het door den draai deszelfs vaart verloren, en wordt weder gemakkelijk vlot gebragt.

De mond der haven wordt gevormd door twee riffen of landtongen, hetwelk wij terstond aan de benedenste [illegible] nnen, dewijl deze slechts tusschen [illegible] n breed is, en door een ondiep [illegible] einige ellen breedte, van het land [illegible] p deze westelijke punt der haven z [illegible] inboezemende Forteres liggen, va [illegible] g en 44 breed, voorzien van cas [illegible] abrasures boven elkander, voor 66 [illegible] n zwaar kaliber. In de keel of [illegible] elve kazernen, kruidmagazijn en [illegible] rteres is sedert het begin van 182[illegible] geheel van zeesteen, behalve de hoeken, die van gezaagde bergsteen zijn, welke, eenigen tijd aan de lucht blootgesteld, zeer hard worden. Zoo zijn alle posten en batterijen, die ik nog verder opnoemen zal, op dit eiland gemetseld.

Als wij ons omkeeren, en naar den anderen kant der haven zien, dan worden wij eene nog grootere en sterkere bevestiging van dezelve gewaar. Eene geflankeerde kustbatterij, om eens op zijn Ingenieurs te spreken, insgelijks gecasematteerd en van onder en

boven met vele schietgaten voorzien, is hier, in plaats van eene minder sterke en gebrekkige batterij, aangelegd, en kan, als het er op aankomt, met die van de andere zijde een allervreeselijkst kruisvuur daarstellen, en, tot verdere zekerheid, kan men over de monding der haven een' zwaren ijzeren ketting spannen, waarvan de kaapstanders zich bevinden aan de oostzijde in de casemat eener bastion en aan de westzijde in eenen overwulfden cijlinder.

Gij ziet verbaasd op, over zoo veel sterkte aan eenen op zich zelven reeds moeijelijken ingang der haven; ja! maar gij begrijpt, dat dit niet alleen is, om den vijand uit de haven te houden, maar ook om te beletten, dat hij niet, voor de aardigheid, de stad plat schiete, en dat zeevolk is altijd stout en durft dingen te ondernemen, die andere menschen wel laten zouden. Gij herinnert u wel, uit de dagen van Nederlands heldenroem ter zee, aan *Damiate* en *Chattam*, en in deze eeuw aan *Algiers* en *Palembang;* en zoo zijn in de laatste tijden, ik meen sedert dat gij en ik op de wereld zijn, door die Engelsche waterrotten al vrij-wat stoute stukjes ter zee begaan. Ik zou u te lang ophouden, anders zou ik er u eenige verhalen, die alleen in *West-Indië* gebeurd zijn. Zoo is onder anderen *Curaçao*, ten tijde der Bataafsche Republiek, op de allerstoutste wijze door de Engelschen genomen. Slechts vier Fregatten kwamen, te weten in tijd van oorlog, zonder eenige omstandigheden, die zelfde haven, waarin wij ons thans bevinden, binnen zeilen. « Die waren zeker goede prijs," — zult gij zeggen — « Die vlogen gewis in de kaars!" —

Wel neen! zij maakten zich meester van de stad, forteressen en Bataafsche oorlogschepen, en zonden het garnizoen en de equipagien naar *Holland*. De man die dit waagstuk ondernam, was waard dat een reizi-ger, [illegible] verblijf, op het eiland *St. Vince*[illegible]n hem zeide: « *Hier woont de he*[illegible] — Voor ons staat het tot besch[illegible]ng aangeteekend, omdat het ons d[illegible] eenigen tijd, een heldhaftig volk [illegible]de oude spreuk: *Concordia res p*[illegible]et, zich onderling verdeelt, en ve[illegible] voedt.

Wij verpraten intusschen onzen tijd, en moeten, in het pontje zittende, in de haven rond kijken. Gij ziet dat dezelve terstond eene aanmerkelijke breedte verkrijgt, en wel (echter naar mijne gissing) van 140 tot 150 Ned. ellen, en dat de Oostelijke forteres zich sluit aan een groot gebouw met al die vensters: dat gebouw is het gouvernements huis, en maakt grootendeels het front uit van het fort *Amsterdam*, dat eigenlijk meer eene citadel dan wel een regtstreeks verdedigings-middel mag genoemd worden. Hetzelve heeft eene doelmatige hoogte (relief) en is met kleine bastions of bolwerken voorzien, waarvan gij er een ziet vooruitkomen, waar het gouvernementshuis eindigt, en tot aan het water doorloopen; op hetzelve staat de vlaggestok en seinpaal, en onder hetzelve is de waag. Beneden het gouvernementshuis, in het midden des muurs, waarop hetzelve gebouwd is, is eene groote poort, waardoor men in het ge-

noemde Fort komt: aan die poort is ook de hoofdwacht. Nu wij hier voorbij varen, blijven de militairen op de banken, onder de schaduw van den muur, zitten; maar als er een oorlogsvaartuig voorbij komt, dan staan zij ordelijk op, en schouderen het geweer.

Zoodra wij dit bolwerk, dat met de noodige brases voor het geschut voorzien is, achter ons hebben, zijn wij aan de *Willemstad*, en zien in eene breede straat met groote en vrij schoone huizen, en langs den muur van het bolwerk in den hoek tegen het Fiscaalaat of huis van Politie, waar voor 2, 3 of 4 schellingen slaag gegeven wordt, naarmate de Meester of Meesteres gelooft, dat er verdiend is. Vervolgens varen wij den waterkant langs, waar een veertiental aanzienlijke huizen staat van twee of drie verdiepingen, voor welke meestal vaartuigen liggen, om te laden en te lossen; aan het laatste hoekhuis, dat een hotel is, en aan drie kanten een zeer schoon uitzigt heeft, eindigt het rif of de oostelijke landtong, door een binnen water, het *waaigat* genaamd, welks monding smal is, doch zich spoedig verbreedt en, om er eens een' slag in te slaan, zich 1000 ellen oostelijk uitstrekt. Die huizen, welke wij rondom dit binnenwater zien staan, zijn soorten van voorsteden, waarvan de eene *Pietermaai* en de andere *Scarloo* heet. Zie intusschen eens om naar den anderen kant van de haven! Niet minder schoon is de gansche rij huizen, welke van den hoek van het rifwater, langs dien kant der haven staan.

Als wij nu de smalle monding van het oostelijke binnenwater voorbij zijn, komen wij aan twee goede

scheepstimmerwerven, welke, even als die, welke aan de overzijde der haven, waar de huizen eindigen, staat, met goede woningen en ruime pakhuizen voorzien zijn. De vaartuigen, die wij hier vinden, zijn gedeeltelijk te worden, gedeeltelijk om te houdeplaats, omdat zij vóór de stad ebben.

Tu mmerwerven vernaauwt zich reeds t hier niet meer dan 120 Nederl h behoudt derzelver diepte, hetw aan de groote vaartuigen, welke werven liggen; iets verder wordt dezelve no[illegible]r, en loopt tusschen twee bergen door, waarna dezelve weder een weinig breeder wordt. — Hier zijn wij aan het hospitaal, aan den voet van een' berg van 190 voeten hoog, op wiens top een sterk Fort ligt, thans *Nassau* genaamd, hetwelk het grootste gedeelte der haven bestrijkt. — Dat is geene galg, dat gij daar boven op ziet! De galg, en wel eene van steen, staat op het rif aan den ingang der haven, een weinig beneden het westelijk Fort. — Zoo gij somtijds hier hoort zeggen, dat deze of gene waard is, om naar het rif gebragt te worden, dan moet gij echter niet gelooven, dat zulks zeggen wil, dat die rijp is voor de galg; maar dat beteekent eenvoudig, dat zoo iemand niet wel bij zijn verstand is, dewijl men te voren, toen men hier nog gewoon was de gekke menschen op te sluiten, den zoodanigen in het huis bragt, hetwelk op dat zelfde rif staat. Hetgeen gij boven op dit Fort voor eene galg zoudt aanzien, is eene seinmachine, welke de teekenen van de

aankomst der vaartuigen en alles, wat in het gezigt des eilands voorvalt, van den anderen seinpost, die een paar uren verder op staat, en met dien der oostpunt correspondeert, overneemt en aan de wacht op het bastion, bij het gouvernements-huis, mededeelt.

Tot aan dit Fort is de lengte der haven 1400 Ned. ellen, en in vergelijking dezer lengte smal, doch nu bekomt dezelve op eens eene aanmerkelijke breedte, of liever wordt een binnenwater van drie uren in den omtrek, in welkers diepste gedeelte eene vloot van wel 30 oorlogschepen geankerd kan liggen, beveiligd voor alle gevaren.

Wanneer wij nu uit het pontje terug zien, hebben wij tusschen de twee bergen door, een schoon gezigt langs de gansche haven met derzelver vaartuigen en het gewemel van pontjes en booten, en zien de zee voorbij dezelve heen rollen; aan onze regterhand hebben wij het Fort *Nassau*, hetwelk aan deze zijde op eene steile ontoegankelijke rots ligt, — waarvan groote stukken, welke in het rond verspreid liggen, afgescheurd zijn — en eene vertooning maakt van een oud en onoverwinnelijk kasteel aan den Rijn of aan den oever der Adriatische zee; — aan onze linkerzijde, waar de haven in een binnen water verandert, is een berg, tegen wiens massive rots het water met een zacht geklots aanspoelt, reeds eene diepte van vele voeten in de rots weggeknaagd heeft, en dus doet zien, dat er eenige eeuwen verloopen zijn sedert de laatste omwenteling der aarde het eiland in deszelfs tegenwoordigen toestand gebragt heeft. Vóór ons uit hebben wij in het binnenwater, doorgaans

het *Schottegat* genaamd, in alle rigtingen kleine eilanden en schiereilanden, grootendeels van rots, doch op welker oppervlakte, ook in den droogsten tijd, eene menigte kruiden wassen, welke mede van de verwonderlijke groeikracht der keerkringslanden getuigen. De oevers echter van dit binnenwater of lagoen zijn, enkele plaatsen uitgezonderd, met vruchtbare aarde bedekt, en vochtig door het water, dat bij eenen regen van de hooger liggende bergen afstroomt, en hier in den grond trekt, welke, om dit te bevorderen, op vele plaatsen afgedamd is. Daardoor hebben wij nu hier vele boomen, welke welig groeijen, en rondom dit binnenwater zulk een schoon gezigt, hetwelk niet weinig vermeerderd wordt door de onderscheidene sierlijk gebouwde buitenwoningen, meestal op hoogten gelegen.

Die kleine vaartuigjes, welke wij in de verte van verschillende kanten zien aankomen, zijn ook zoodanige pontjes, als waarin wij zitten. Deze komen van de omliggende tuinen, om groenten, vruchten, melk en andere voortbrengselen naar de stad te brengen. Er zijn ook waterkanoos onder, vaartuigen van dezelfde gedaante als deze pontjes, doch wel twee en driemaal zoo groot, welke dienen, om zoet water uit de rondom dit lagoen liggende putten naar de stad en naar de vaartuigen in de haven te brengen. — Thans zien wij hier geene zeilbooten, anders gebeurt het wel eens, dat de sloepen der in de haven liggende groote vaartuigen hier zeilen, en op eene vermakelijke wijze door de eilandjes kruisen. Te voren pleegde men daar veel gebruik van te maken, zelfs

admiraal te zeilen; doch sedert er eenige ongelukken gebeurd zijn, veroorzaakt door valwinden, welke van de bergen komen, wordt de lust daartoe gedurig minder.

Zoo wij aan alle kanten dit binnen water gingen bezigtigen, zouden wij eene groote verscheidenheid van schoone schilderijen ontwaren, vooral in den regentijd, als alles groen is, en het stille weder aan alles een landelijk en zacht voorkomen geeft. Bij zulk heel stil weder levert dit binnenwater een natuurtafereel op, dat voor den Europeaan geheel vreemd is: dan is namelijk het water als in een vloeibaar kristal veranderd, en op eene ongeloofelijke diepte ziet men den bodem, welke naar eenen uitgestrekten tuin gelijkt. Verschillende zeeboomen, koralen en planten van onderscheidene gedaanten en kleuren versieren den grond; daartusschen spelen veelkleurige vischjes, voor welke de schoonste in *Europa* verre moeten onderdoen, en wonen een aantal amphibien en insekten, hetwelk alles voor de natuurlijke geschiedenis nog menig voorwerp van eenen belangrijken aard bevat.

Na dit togtje met de pont, hebben wij nu ook het schoonste van *Curaçao* gezien: ik spreek natuurlijk van de gesteldheid des lands, want als ik in het algemeen sprak, dan weet ik wel, dat ik van de galante wereld strenge verwijtingen ontvangen zou, die ook allezins gegrond zouden zijn.

Wij hebben dus, wat de landsgesteldheid aanguat, het schoonste van *Curaçao* gezien, want als wij nu met het pontje terug keeren, dan stappen wij er uit

vóór h ort of de citadel *Amsterdam*, gaan onder
het gou nements huis de poort in, en komen bin-
nen in t fort; — en wat zien wij daar? — Niet
veel bij nders, behalve de Protestantsche kerk, welke
op dez , ik weet niet waarom,
is gebo niet van schoonheid en
doelma nt dezelve is ruim en
koel, l nsistorie kamer, een goed
orgel, heeft van binnen alles
van m n over dezelve, ziet gij
twee t , om in het Gouverne-
ments de raads-collegien ver-
gaderen nlijke woning van den
Gouverneur is. De overige huizen, die met de twee genoemde gebouwen een vierkant in dit fort uitmaken, dienen tot woningen voor de officieren van de bezetting en tot kantoren voor de Lands-ambtenaren.

Weet gij, wat nu nog al de moeite waard is, om van nabij te zien? Het zijn de onlangs op de oostzijde der haven nieuw gebouwde fortificatien, waarvan ik zoo even reeds gesproken heb, toen wij met het pontje aan den mond der haven waren. Als wij de poort van de citadel, — omdat nu maar zoo eens te blijven noemen, ten einde niet in de war te komen, — weder uit zijn, slaan wij links om, gaan door eene andere poort, en komen in het Fort. Wij kunnen ook regts omkeeren, en door eene poort, welke onder dat bolwerk, naast de waag, is, in de *Willemstad* komen; doch daar brengt ons zoo aanstonds de weg van zelven in.

Dit Fort, of liever deze kustbatterij, die, even als de

Forteres op den westhoek, 8 Ned. ellen min 20 duimen hoogte en 2½ el dikte heeft, loopt van de monding der haven bijna 200 Ned. ellen oostwaarts op langs de zee, bezit 136 brasses voor zwaar geschut en sluit overwelfde kazernen, werkplaatsen, kruidmagazijn, regenbakken enz. in zich; daar hetzelve eindigt, wordt eene gracht gegraven, waardoor de zee in vereeniging met het oostelijke binnenwater gebragt wordt, en dus de stad en de forteres op een eiland brengt. Deze gracht zal ten minste vijftien ellen breedte hebben, en drie of vier voeten diepte, naarmate het bevonden wordt, dat de klipsteenen grond gemakkelijk te bewerken is. Aan beide de einden dezer gracht, worden Bastions gebouwd, de eene aan den zeezeer en de andere bij het binnenwater, welke door eenen muur langs de gracht met elkander vereenigd, en met 55 stukken geschut voorzien zullen worden. In het midden daarvan, komt eene poort, waardoor met eene ophaalbrug over het water de gemeenschap met het overige gedeelte des lands onderhouden wordt.

Ondanks al dit nieuw aangelegde werk blijven nog in wezen de stadswallen en de daaraan grenzende Citadel met derzelver hooge en hechte muren en bastions.

Gij vindt dit magtig sterk! ja dat geloof ik: de ontzettende hoeveelheid steen, waaruit alleen de 200 Ned. ellen lange kustbatterij is zamengesteld, die allengs tot één ligchaam verharden zal, omdat dezelve uit zeesteen, kalk en tras gemaakt is, verbaast ons, en als wij dan in aanmerking nemen de moeijelijk-

schen gebouwd, welke laatsten, na hunne werkzaamheden des morgens in het fort en de stad verrigt te hebben, hier een vermakelijk *after noon* (achter middag) gingen houden.

Tusschen deze buitenhuizen, ziet gij een zeer groot gebouw, hetwelk tot het jaar 1828 het buiten verblijf van den gouverneur was. In der daad een prachtig gebouw, naar het uitwendige voorkomen geoordeeld, prachtiger dan misschien eenige woning van den gouverneur eener Provincie in *Nederland*. Doch na de staatkundige verandering, welke het eiland in het zoo even genoemde jaar onderging, waardoor de Gouverneur naar *Suriname* vertrok, in hoedanigheid van Gouverneur-Generaal van *Nederlandsch West-Indië*, en de Directeur des eilands in het Gouvernementhuis bleef residéren, is dit aanzienlijk gebouw aan een' Logementhouder verhuurd.

Laat ons nu maar denzelfden weg naar de stad terug gaan. Wij zouden ook wel, als wij een weinig verder terug gekeerd zijn, dat oostelijke binnenwater kunnen rond wandelen over de buurt *Scarloo*, en dan aan den smallen ingang van dit water aan de haven met een pontje overvaren, om zoo in de stad te komen; doch de weg is daarheen zoo slecht, men diende daar te loopen even als een turftrapper, om niet telkens tegen den puntachtigen rotsigen grond te stooten « Wordt dat niet gelijk gemaakt?" Ja, dat gaat zoo gemakkelijk niet, het is massive rots, zoo hard als staal. De menschen, die in deze mooije huizen op *Scarloo* aan de waterzijde wonen, laten zich daarom meestal met pontjes naar de stad brengen. Deze

gen; uit de vensters derzelve kunnen de overburen elkander wel de hand toereiken. Gij vindt het zeer endoelmatig, onder zulk eene luchtstreek, de huizen zoo op elkander te pakken? — Dat is wel waar: het is misschien daaraan toe te schrijven, dat elk, zekerheidshalve, binnen de muren der stad wilde wonen, en het gouvernement maar naar verkiezing liet bouwen; ook stonden in het begin de huizen een weinig verder van elkander af, doch toen kwam het in de mode, dat de verdiepingen gaanderijen moesten hebben: deze werden er bij gebouwd, en daardoor kwamen de huizen zoo op elkander te staan. In deze smalle straten heerscht altijd eene groote drukte; eene menigte arme Joden, Negerinnen en honden loopen hier door elkander; dikwijls is er onder de tweede opgenoemde soort van wezens oorlog, welke merkwaardig is door de snelle gebaarden en aanhoudende bewegingen des ligchaams, welke de strijdende partijen tegen elkander maken.

In deze stad zijn 275 huizen, bewoond door 1899 menschen, te weten 759 blanken, 569 mulatten en 571 Negers. De aanzienlijkste van de huizen worden door Joden bewoond, die zich in de stad geconcentreerd hebben, en er eene ruime en net gebouwde Sjaagoge bezitten. Hoewel er onder de Curaçaosche Joden eenige zeer gegoede en tevens beschaafde lieden zijn, zoo zijn er echter bij uitstek vele arme menschen onder hen: in het klein heeft dit daardoor wel eenige gelijkheid met *Amsterdam*. Het garsch getal van ABRAHAMS nakomelingen op dit eiland bedraagt 1665.

Nu wij alles gezien hebben, wat aan dezen kant der haven staat, zouden wij kunnen overvaren, om maar eens even ons oog te laten vallen op de *Ottabanda* of overzijde, ook de *Spaansche zijde*, genoemd. Die la den haven kant hebben Wij ree zijn zij wel groot en fraai, doch (nen bevalt mij niet; ik zal u z n warm land is men geneigd, beschutting geeft voor de sterke eral tusschen de keerkringen be izen luifels of schermen te maken, n van het woonhuis afkeeren. k, gelijk op alle warme plaatsen in de wereld, hier geweest zijn, blijkens sommige buitenhuizen, welke zoodanig eene luifel of scherm bezitten, die op vierkante of ronde pilaren rust, en eene aangename gaanderij uitmaakt, waaronder men het huis in de rondte kan omwandelen. Doch het schijnt dat sommigen deze gaanderijen digt doen metselen, en er kleine vensters in gezet hebben, denkende daardoor hun huis merkelijk te vergrooten en zich beter tegen den wind te beschutten; maar nu hebben zij, in plaats van eene gaanderij, een smal, laag en warm kamertje rondom de binnen vertrekken, onder de pannen gekregen, waarop de brandende zon den ganschen dag staat, en waarin men op eene ongemakkelijke wijze, wegens de smelte, huist; dat de binnen vertrekken verdonkert, van alle uitzigten berooft, en verwarmt door den gloed der pannen, die, als de vensters digt zijn, naar binnen dringt. En evenwel gaat men voort op deze ondoelmatige,

manierlijke en ongemakkelijke wijze de huizen te bouwen. Van buiten kan men daar niets van bemerken, en zou men zelfs gelooven, een ruim en gemakkelijk gebouw te zien, terwijl intusschen het genoemde smalle en van boven door dakpannen versierde en verwarmde kamertje, rondom het huis loopende, twee derden van de ruimte wegneemt, en van binnen eene of twee donkere en triestige kamers overlaat. Schoon er enkele voorbeelden zijn, dat men van deze bouworde is afgegaan, en gemakkelijke en koele woningen gemaakt heeft, zoo blijft echter de gehechtheid aan dezelve zeer sterk, omdat men reeds sedert lang zoo gewoon was te bouwen, en in zulke huizen geboren en opgevoed is.

Deze smalle en warme kamertjes onder de pannen, zijn zelden anders versierd dan met Mahonij-houten stoelen, kanapé's en tafels; in de andere kamers vindt men, naar evenredigheid van den rijkdom des huisbewoners, meer of min kostbare spiegels, schilderijen, glaswerk, sopha's en verder huisraad; — doch om zulks op den voet te brengen als in *Europa*, gaat hier bezwaarlijk, om dat de warme luchtstreek, de wind en de insekten het gebruik van behangsels, gordijnen en tapijten, waarmede men in koudere landen de kamers zoo versiert, tegen werken.

De huizen zijn over het geheele land van klip en zeesteen gebouwd, waardoor dikke en evenwel onsterke muren ontstaan, dewijl de steenen onregelmatig zijn en met klei en slechts een weinig kalk zamen gevoegd worden. Van buiten zijn dezelve wit of geel gepleisterd en met glazen schuiframen of zonnenschermen

voorzien. De daken zijn schuinsch en met pannen bedekt, om den regen op te vangen en langs gemetselde goten in bakken te brengen. Hierdoor vergadert en bewaart men het water, dat in helderheid, zuiverheid e[illegible] het beste welwater niet behoe[illegible] r dan een jaar lang.

Aan [illegible]verzijde der haven, ziet gij veel h[illegible]id; gij zoudt dikwijls denken, [illegible]verrigt werd, doch dat is onder[illegible] overal zoo in de wereld: dat lo[illegible]t praat en schreeuwt, en dat mi[illegible]ak eene groote opschudding. Inzon[illegible] de Curaçaosche Negers en vooral niet minder bij de Negerinnen, in eene groote mate het geval te zijn, althans men houdt hen elders voor luidruchtiger en woeliger dan hunne kleurgenooten van andere plaatsen. Zelfs heeft men in een weekblad genaamd de *Vigia*, hetwelk te *Puerto Cabello*, op de naburige kust van *Columbia*, uitgegeven wordt, het voorstel gedaan om de Curaçaosche Negers, welke zich sedert de omwenteling daar nedergezet hebben, weg te zenden. Dit voorstel geschiedde, om dat zij beschuldigd werden zoo levendig en luidruchtig te zijn, en bij iedere gelegenheid zulk een geraas en getier te maken. Zoo had men bij de omwenteling van 1826, toen eenige belanghebbenden de Provincie *Venezuela* van *Columbia* afscheiden en een federatif stelsel invoeren wilden, opgemerkt, dat vele dezer Curaçaoënaars in geestdrift over de straten liepen onder het geroep van: *viva la federacion!* hoewel zij dit woord waarschijnlijk voor het eerst in hun

hven hoorden, en even min als $\frac{9}{10}$ der bewoners van *Puerto Cabello* wisten, wat het eigenlijk beteekende.

In de eerste tijden van mijn verblijf op dit eiland, was ik dikwijls getroffen over de alleruiterste droefheid, welke de slaven betoonden, als bij eene begrafenis het lijk huns voormaligen meesters of van eenen van deszelfs nabestaanden uit het huis gedragen werd; ik zag dan deze menschen tot den hoogsten trap van wanhoop gevoerd, en was bevreesd, dat zij zich zelven een ongeluk veroorzaken souden. Toen ik hierover, bij gelegenheid eener lijkstatie, met een' der aanzienlijkste inwoners, sprak, kreeg ik tot antwoord. « Ol dat is eene oude gewoonte en stijl bij cene deftige begrafenis; maar gij begrijpt ligt, dat deze menschen niet gevoelen, wat zij uitdrukken; het is eene luidruchtigheid en vervoering, waarin zij zich gemakkelijk en niet ongaarne verplaatsen; het schijnt bij deze gezonde en sterke menschen een' zekere prikkel te wezen, en den omloop des bloeds te bevorderen. Zij kunnen echter ongeloofelijk spoedig tot bedaren komen: ik heb dikwijls gemerkt, dat zij tusschen het hevigste gegil en de aandoenlijkste jammerklagten, voor eenige oogenblikken, zeer bedaard met andere spraken. « Eens," vervolgde hij, « was ik getuige, dat een aantal Negerinnen begonnen te weenen, te gillen en de handen te wringen, meenende aan eene beweging, die zij bij de deur ontdekten, dat het lijk zou uitgedragen worden, waarop een huisbediende de deur uit kwam, en tot haar zeide: « « Zijt gij gek! begint gij nu al! het lijk wordt nog in geen half uur begraven!"" waarna zij dadelijk ophielden, en de

eene de andere verweet het eerst begonnen te hebben. Toen het half uur om was, en het lijk buiten de deur zou gebragt worden, kwam de huisbediende terug en zeide: « « Nu! nu is het tijd! begint nu!"" Toen eschreeuw, dat allengs tot de w rsloeg, en gepaard ging met hand chtige trekken in het aangezig

Aa of overzijde, waar wij zoo veel ing onder de gekleurden en zwar usschen de 5 tot 600 huizen, te w e, en het getal menschen zou, naar de laatste opgave den wijkmeesters, 2389 bedragen, waarvan 652 blanken 717 zwarten en 1020 kleurlingen zijn. Joden wonen er aan dezen kant niet. Gij begrijpt misschien om welke reden? Omdat zij hunne Synagoge in de stad hebben, en op den Sabbath niet over het water *varen* mogen. Dit laatste veroorzaakte in tijden van levendigen handel eenige hinder. Wanneer, namelijk, Vrijdags, na den ondergang der zon, eenige Joden met een vaartuig binnen kwamen, en dat vaartuig wegens de vele andere schepen op eenigen afstand van den wal leggen moest, waren zij verpligt, de letter der wet opvolgende, nog 24 uren aan boord te blijven, hetwelk, als men van eene zeereis komt, en zich nabij zijn huis bevindt, een hard geval is. Maar bij geluk is wel verboden, op den Sabbath over het water te *varen*, maar niet, om over het water te *gaan*, derhalve plaatsten zij eenige pontjes naast elkander, lagen planken over de-

ève, en *gingen* dus als over eene brug naar den wal. e Joden echter, die VOLTAIRE gelezen hadden, *voeren* ok op den Sabbath naar den wal.

De schoonste huizen hebt gij aan den waterkant geien, toen wij met het pontje door de haven voeren. e groote lange straat, de *Breedstraat* genoemd, aarin wij al dadelijk kwamen, toen wij uit het ontje stapten, heeft ook wel eenige groote huizen, loch de meeste zijn klein, hoewel nog al zindelijk nderhouden. — Hier staat de Roomsche kerk, die r te voren niet zeer gunstig uitzag, doch thans door den Kapellaan, bij afwezigheid van den Pastoor, die voor zijne gezondheid naar *Holland* was, vrij wat opgeknapt is.

Aan het einde van deze lange straat, dat is te zegen lang voor *Curaçao*, maar kort, zeer kort, als ij die met de *Kerkstraat* in *Amsterdam* of *Broadway* n *Nieuw-York* wilde vergelijken, — dat woord *lang* s even als *groot* en *klein*, betrekkelijk; — aan het inde van die straat dan komen wij aan *den rooden eg*, een naam, al te zeer gekend onder de zeelieden, ie in tijden eener heerschende rotkoorts zoo vele nunner jeugdige en bloeijende medemakkers naar de hier staande kerkhoven gebragt hebben.

Gij vraagt mij naar wandelingen? Neen! die zijn hier niet. Men moet zich hiervoor schadeloos stellen met een toertje te paard of in de chais te doen, waartoe de wegen aan beide kanten der stad zeer goed zijn; zelfs is het niet te ver voor een middagridje, om het gansche binnenwater om te rijden. Doch de liefhebberij daarvoor is niet groot, mis-

schien om dat men er weinig opwekkingsmiddelen toe heeft, en om dat men het te gemakkelijk doen kan, dewijl de paarden hier redelijk koop zijn, en met weinig onkosten kunnen onderhouden worden. De meeste hebben chaisen, eenige zelfs v *Noord-Amerika* komen.

Er op den berg te komen, welke of *Otrabanda* ligt, en bij de sch de haven uitkomt; dit zou men a nnen aanmerken, en wordt ook a wd, dewijl hier, na den midda chen zich vertreden. Wij zouden kunnen gaan, om ons in een ruim uitzigt te verlustigen; jammer dat de toegangen zoo smal, vuil en slecht zijn.

Gij moet echter niet denken, — en dit had ik bijna vergeten aan te merken, — dat die 5 of 600 huizen, waarvan ik gesproken heb, allen in deze *Breedstraat* staan. Er zijn aan deze *Otrabanda* eene menigte straatjes, steegjes, gangetjes, poortjes « in welke allen", — zeide Pastoor STOPPEL, toen hij het over de ontuchtigheid had, waarvan hij iets meer wist dan een ander, omdat hij den menschen de biecht afnam, — « in welke allen het van de hoerhuizen wemelt!" — Dat is op eene fatsoenlijke wijze gesproken, al is het niet van den kansel: in welke allen de zwarte en gekleurde bedienden, gelijk overal in *West-Indië*, ongehuwd met elkander leven.

Op dezen platten berg, — die, hoewel grootendeels van rots, echter met struiken en kreupelhout bewassen is, waartusschen verscheidene wegen zijn, —

liggen twee groote en schoone huizen, in een van welke ik twee jaren, vooral wegens deszelfs overheerlijk uitzigt, met het allergrootste genoegen gewoond heb, en dat ik niet ligt zou verlaten hebben, indien de toegangen beter geweest waren. Laat ons maar eens even op het balkon van dit huis gaan! Van hier overziet gij alles, wat wij tot hiertoe beschouwden; de gansche stad, de forteressen, de voorsteden *Piestermaai*, *Scarloo* en overzijde, hebben wij hier voor ons met de haven en de twee binnen waters, juist zoo als men gewoon is een Panorama af te schilderen. Al de buurten zijn, van dezen afstand beschouwd, aan elkander; de tusschen ruimten van vele huizen en derzelver ongunstige bouworde wordt men hier niet gewaar, zoodat men in der daad zou gelooven hier eene groote stad in *Europa*, in de gedaante eens langwerpigen driehoeks, voor zich te zien. Over dit alles heen, ziet men de zee met kleine golfjes voorbij stroomen; somtijds wordt het oog hier bezig gehouden door te letten, hoe veel moeite de vaartuigen hebben, die van beneden opkomen, om de haven te bereiken: zij gaan telkens over stag, en maken nu een' goeden, dan weder een' slechten boeg; somtijds blijven zij eenigen tijd op dezelfde hoogte zeilen, zonder vooruit te komen; somtijds zelfs dawt de sterke stroom ze nog meer terug. Aangenamer en gezelliger wordt dit zeegezigt, wanneer bij helder weder de hooge bergen van *Coro*, eene provincie van *Columbia*, zich aan den gezigteinder op doen, en door de straalbreking zich als zeer nabij vertoonen, zoo zelfs dat men de boomen op de diep

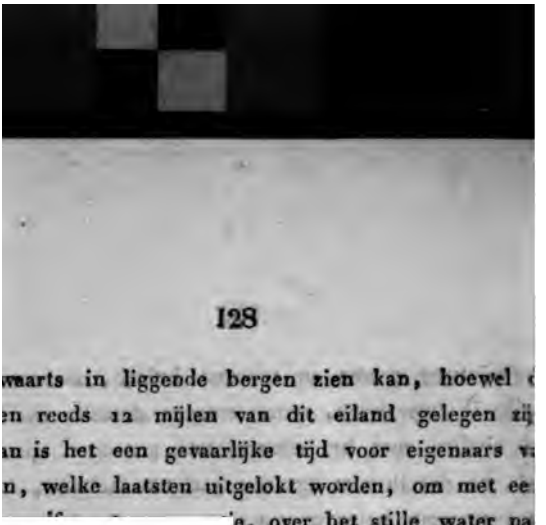

lar waarts in liggende bergen zien kan, hoewel
ku en reeds 12 mijlen van dit eiland gelegen zij
Al an is het een gevaarlijke tijd voor eigenaars v
sla n, welke laatsten uitgelokt worden, om met ee
ca e, over het stille water na
de elegene vaste kust te vlugte
D oral in den aanvang van h
V n soldaat van het garnizoe
ma zou van daar over land na
E p de vraag van den officie
hc egd hebben, zeide hij, d
hij gaan zijn, — dat is dag
lijl op den anderen, — z

als hij dat in *Duitschland* eens gedaan had.

Doch wij hebben de uitzigten van dezen berg n niet allen beschouwd. Wanneer wij onze oogen oo telijk wenden, zien wij den tafelberg en langs e groot gedeelte der zuidkust. Snel en zwierig kom hier de vaartuigen, met volle zeilen, van wind stroom af. Ik had hier dikwijls een sierlijk en trots gezigt van vele vaartuigen te gelijk te zien af kome eens zelfs van eene Spaansche vloot van 24 koopva dijschepen, geconvoijeerd door het linieschip *de A* en 2 oorlogs korvetten, welke naar *Panama* beste waren. Als bebouwd was eensklaps de eenzame s met zoo vele drijvende woningen, die, met derzel witte breed uitgespannen zeilen, eenen ganschen omtr besloegen, en zich bewogen op de seinen van h bevelvoerende oorlogschip.

Verscheidene malen heb ik ook van hier Spaans

en Columbiaansche kapers elkander zien jagen, waarbij ik dikwijls de meerdere slimheid der laatsten, die doorgaans met Engelsche, Fransche of Noord-Amerikaansche zeelieden bemand waren, opmerkte: zij wisten door goede wendingen, ingeval zij sterker waren, den vijand van de haven af te snijden, en, zoo zij door overmagt vervolgd werden, tot onze verwondering behouden binnen te komen.

Somtijds zelfs zeilden de eskaders der beide strijdvoerende partijen rustig met elkander, omdat het eene het andere niet aan durfde. Een' enkelen keer echter zag ik van hier een klein zeegevecht, als het dien naam dragen mag. Er lagen namelijk voor deze haven 2 Columbiaansche korvetten en eene brik, toen er van beneden winds eene Spaansche korvet, genaamd *de Maria Francisca*, kwam opwerken. Toen deze, op het gezigt van den sterkeren vijand, niet afhield, maar zijn' koers vervolgde, zeiden de Spaansche Emigranten, die uit nieuwsgierigheid op dezen berg waren zamen gekomen, tegen de omstanders: « Ha! nu zult gij eens zien, welke dappere helden onze zeelieden zijn! Zij schuwen geen' overmagtigen vijand, neen! zij zeilen denzelven moedig tegen, en zullen zoo aanstonds zegepralend de haven binnen komen."

De beide Columbiaansche korvetten zeilden *de Maria Francisca* een weinig te gemoet, en toen zij nabij gekomen waren, begroetten zij dezelve met eene volle lag, waarop deze eenige schoten terug deed, en vervolgens hare vlag streek.

Deze Spaansche korvet kwam van de *Havanna*, en had eene zeer aanzienlijke hoeveelheid gelds aan boord,

waa mede het Spaansche leger, dat in meer dan ee
jaar geene soldij ontvangen had, moest betaal
wor den.

Van sommigen heb ik daarna gehoord, dat de kapi
tei n boord zijnden schat voora
reed verkocht had; doch ande
ren root dobbelaar was, en een
gede t hij overbrengen moest, op
de had, waardoor hij zich niet
ande dan zich aan den vijand over te
geve loof ik, dat zeker waar is,
dew ret, zelfs nog toen zij door
den vijand aangevallen werd, zich al vechtende in de
haven of in eene der baaijen had kunnen redden.

Gij verwondert u, dat ik deze aangenaam gelegene
woning verlaten heb. — Ik wil u de reden daarvan wel
zeggen. Het was, ook behalve de slechte toegangen, om-
dat ik gedurig door dieverij geplaagd werd, en de Politie
in dien tijd, te traag en te onverschillig was, om hier
tegen de geringste maatregelen te nemen. — Om u
een staaltje mede te deelen, hoe het op *Curaçao* ge
steld was met de Politie, ingeval er niets bij te ha
len viel, moet gij weten, dat ik eens hier met mijn
knecht voor dievenvanger gespeeld heb, en een' aan
rander van eens anders eigendom gevat, gebonden, en
aan het gerecht overgeleverd heb; doch ondanks mijn
invloed, welken ik mij vleide te hebben bij den Raad
Fiscaal, — die hier een veel te groot Heer was, om
zich met dieverijen te bemoeijen, — kon ik het
echter zoo ver niet brengen, dat de kwaaddoener
naar behooren gestraft, en er een einde aan het ge

stelen gemaakt werd. — Die muur, welken gij
an eenen kant van het huis ziet, vormt eene
plaats, waarin ik onderscheidene soorten van
edierte hield. Veel malen had ik reeds het
t gehad, te zien, dat het getal van dezelve ver-
de, en toen ik daarover mijnen Europeschen
ernstig onderhield, werd zijn naijver opge-
zoo dat hij besloot, niet te zullen slapen, voor
n hoender- en kalkoenendief had betrapt. Hij
g zich, met een' hartsvanger gewapend, tus-
het hoog staande Indiaansche koren (Maïs),
ik, — die wel veel van mijn pluimgedierte,
og meer van mijne nachtrust hield, — onbe-
naar bed ging. Toen ik even in slaap was,
k door een alarm gewekt; ik begreep dadelijk,
gaande was, sprong uit mijn bed, greep een
, en was in een' oogenblik op de plaats, waar
tegenwoordigheid hoogst noodig was; want ik
mijn' moedigen knecht worstelende met een'
n en sterken Neger, die de hand, waarin mijn
den hartsvanger hield, gevat had, en pogingen
om een' aftogt te maken. Op mijne dreigende
g met het zwaard, gaf hij zich echter gevangen.
s een vrij Neger uit het beneden gedeelte des
die het gemakkelijker vond, om, voor de wei-
ehoeften, welke hij had, nu en dan eens bij
en uit stelen te gaan dan er voor te werken.
zulke soort van lieden zijn er vele op dit ei-
waardoor de diefstallen, welke reeds zoo me-
ig door de slaven gepleegd worden, nog talrijker
De dieverijen strekken zich echter zelden ver-

uit dan tot het stelen van schapen, pluimgedi
chten enz. Weinige voorbeelden zijn er, da
re gepaard gingen met huisbraak, en nooit i
eurd, zoo ver ik weet, dat er een moord bi

te laten over het karakte
igheden waarin zij verke
merken, dat dit veelvuldig
er natuurlijk is, niet alle
ip van beschaving, waar
n eergevoel, of uit het g
hun wel eens gegeven

ne zij in hun voordeel hebben
ven de Europeanen, bij voorbeeld: 1°. hunne l
welke, even als de nacht, zwart is; 2°. de gelij
der zwarte aangezigten op elkander, waardo
moeijelijk te onderscheiden zijn; 3°. het warme
maat, waarin zij des 's nachts genoegzaam naal
stelen gaan, en gevolgelijk niet bij de kleederen
nen gepakt worden; zelfs niet bij het lijf, omd
handen langs hunne gladde huid afglijden; 4°.
lijk een zwak geloof aan spoken, waardoor zij o
ken tijd van den nacht, zelfs op het spookuur, k
twaalf, zeer gerust, en overal durven heen gaan
weg te halen, hetgeen zij over dag in het oo
kregen hebben.

Er is slechts een middel, waardoor de ont
dieverijen tegen gewerkt worden, of waardoor me
thans verhindert, dat geene vreemde slaven k
stelen. Dat middel is even zoo onregtvaardig als
bij ondervinding weet, dat het zeer veel helpt: h

eigene slaven verantwoordelijk te stellen en te
len, voor hetgene er gestolen wordt. Hierdoor
len niet alleen de slaven waakzamer gemaakt;
zoo er iets weggeroofd is, weten zij ook bijna
door de derde en vierde hand uit te vinden, wie
er kleurgenooten de dieven geweest zijn, terwijl
laatste, wetende dat hunne medemakkers verant-
delijk zijn, menigmaal van hunne rooverijen af zien.

eren wij echter terug tot den Neger, van wien
ns meester gemaakt hadden.

dat wij hem handen en voeten gebonden had-
begaf ik mij weder ter rust, doch werd tot
malen toe gewekt door een geweldig leven, dat
vangen Neger en mijn knecht maakten. De een-
namelijk, merkende, dat wij de kunst van iemand
te binden gebrekkig verstonden, had tot twee
toe zich los gewerkt, en de laatste niet gaarne
gevangene willende laten ontsnappen, was er ter-
bij geweest, en had hem, onder toevoeging van:
akker! jou zwarte kaaiman! enz., weder vast
veld.

en het morgen was, werd onze gevangene, naar
Fiscalaat gevoerd, — want zelf mag men een
Neger niet laten straffen, op verbeurte van eene
boete; en zoo het een slaaf is, moet deze naar
meester gebragt worden, die hem dan *ad libitum*
, — werwaarts ik mij later ook heen begaf, om
genwoordigheid van den Delinquant, als klager
treden, en een verhaal van het voorgevallene te
. Dit gedaan zijnde, zeide de Fiscaal, dat hij

er hem in mijne tegenwoordigheid 25 zou laten opgeven, en daarna laten loopen, want dat hij hield van eene parate executie. Ik zeide, dat de moeite, om dezen dief te vangen, te groot was geweest, om hem zoo dadelijk weder los te laten, en dat ik hoopte, dat er een einde aan de dieverij bij mij zou gemaakt worden; want dat deze neger waarschijnelijk twintig malen bij mij gestolen had.

De Fiscaal vraagde den Neger: « Hebt gij meermalen bij Mijn Heer gestolen?" — De Neger antwoordde natuurlijk: « *neen!*" Ik merkte aan, dat hij nog iemand in zijn gezelschap had gehad, wien hij reeds een' kalkoen over den muur had toegeworpen, toen hij, een' tweeden hebbende, door mijn' knecht gegrepen werd. — De gestrenge handhaver der wet vraagde: « Wie was die andere, welken gij bij u hadt?" — « Dien ken ik niet Mijn Heer!" — Zich tot mij wendende: « Hoort gij wel! hij zegt dat hij dien niet kent." — Ik nam de vrijheid van er bij te voegen, dat hij, Fiscaal, wel wist, dat kerels, met ruggen ter dikte van eene eiken plank, wel 25 klappen voor een hoen wilden hebben, laat staan dan voor een' kalkoen; dat ik kans had, dat die zelfde Neger heden avond weder bij mij kwam stelen; dat hij daarenboven het hekwerk gebroken had, om in den tuin te komen, enz.; doch niets kon helpen. Hij, Fiscaal, hield van parate executie, en daarom zou de diender, toen ik weg ging, den gevangenen Neger e 25 opgeven.

Om mij zelven eenige vergoeding voor deze ondoelmatige behandeling, welke eer tot aanmoediging da

tot afschrik der dieven bij diende, te bezorgen, ging ik des avonds, gelijk ik meermalen gewoon was, een bezoek bij den ouden Fiscaal afleggen, die anders nooit ontevreden op mij geweest was, dan eens omdat ik het woord *Fiscaal* met eene *k* schreef; dat was Fransche wind, zeide hij, en daar hield hij niet van. — Toen ik eenige oogenblikken bij hem geweest was, begon ik hem te verhalen van *Kampen*: Hoe daar eens, naar men vertelt, een dief was los gebroken, welke buiten de poort zijne pijp stond te rooken, toen twee geregtsdienaars naar hem zochten. Toen een van deze hem meende te herkennen, werd hij echter daarin aan het twijfelen gebragt door de aanmerking van den anderen, dat de dief, welke uitgebroken was, geene pijp in den mond gehad had. Om echter uit deze onzekerheid te geraken, ging men hem vragen, of *hij* wel de uitgebroken dief was, en op het ontkennend antwoord, vervolgden de geregtsdienaars hunnen weg; — hoe weder, op eenen anderen tijd, een dief veroordeeld werd, om gehangen te worden, waar tegen deze zoo hevig protesteerde, dat de regters in groote verlegenheid geraakten, en besloten, het vonnis te veranderen, en eindelijk op het gedurig protesteren van den gedetineerde hem nog geld toegaven, om maar van hem af te wezen.

De Fiscaal zag mij vragende aan, waartoe deze vertelsels dienen moesten? Ik zeide hem, dat ik mij dezen morgen verbeeld had in *Kampen* te wezen in den tijd, waarin men deze vertelseltjes daar laat voorvallen, want dat het gebeurde van dien morgen deze verhalen wel wat nabij kwam. Hij begon daarop he-

woonte des lands, des avonds aan huis een huwelijk voltrokken en tot middernacht de bruiloft bij gewoond had, dat ik mij te paard zette, om naar beneden te rijden.

Koel en aangenaam was de nacht; de maan scheen helder, en gaf genoegzaam licht, om er des noods bij te kunnen lezen; geen enkel wolkje was aan den hemel te zien; een grooter getal sterren dan met het bloote oog in een noordelijk land. te ontdekken zijn, flonkerde aan het uitspansel en herinnerde aan den sterrenhemel der Chaldeërs en Arabieren; eene Atlantische koelte waaide over het veld, en veroorzaakte door de boomen en struiken, die zij bewoog, een geruisch hetwelk de stilte afbrak, die in de rondte heerschte. Met één woord, het was een West-Indische nacht!

Snel voerde mij het paard over berg en dal met een gemak, dat men alleen door het rijden op pasgangers verkrijgen kan. Wat een pasganger is, wist ik reeds vóór ik naar *Curaçao* ging, want ik was eens in *Holland* in gezelschap van eenige heeren, die lang op *Curaçao* geweest waren, en met veel ophef van hetzelve spraken: onder al het gunstige, dat zij mij daarvan verhaalden, behoorde dan ook, dat de Paarden er zoo hard liepen als de wind waaijen kan, en ons toch zeer gemakkelijk droegen; dat men, terwijl alles groen en paarsch voor de oogen werd, wegens de vaart, die deze beesten hadden, gerust een glas vol met water in de hand houden kon, zonder dat er een droppel uitstorten zou! — Nu dat is tot daaraan toe. — Intusschen is dit zoogenaamde *pasgaan* der

kunst, om aan paarden dezen pasgang te leeren, regt verstaan, is thans zeer gering: waaraan men het dan ook toeschrijft, dat het getal der goede pasgangers gedurig vermindert.

Of de paarden in *Normandië*, in *Frankrijk*, en in een zuidelijk gedeelte der Vereenigde Staten van *Noord-Amerika* dezen zelfden pasgang loopen, weet ik niet; doch dat de paarden der kozakken een' anderen gang gaan, daar ben ik, dunkt mij, van verzekerd: deze gaan, geloof ik, een' triple of drieslag, zoo als sommige der slechtste paarden op *Curaçao* ook loopen, die men den schuif of pas niet leeren kan, en waarmede men op verre na zoo spoedig niet als met deze vooruit komt.

Deze paarden zijn van eene kleine soort, en waarschijnlijk van de naburige Spaansche kust overgebragt. De paarden behooren daar eigenlijk niet te huis; want gij herinnert u nog wel, gelezen te hebben, dat bij de ontdekking van *Amerika*, de Indianen hoe vreemd opkeken, op het zien van ruiters, en dat die eenvoudige zielen geloofden, dat man en paard één wezen waren, voor hetwelk zij nog banger waren dan 500 jaren later een landlooper zonder paspoort in het groote Fransche keizerrijk voor een' [illegible].

Als men denken, dat de Paarden op dit eiland [illegible] burige vaste land, van waar dezelve [illegible] n dezelfde soort moesten zijn, doch [illegible] n groot onderscheid tusschen: niet alp de kust grooter en van eene andere [illegible]ding, maar ook koppiger, kwaadaar-

vriend, de weinige uren door, die de ten einde loopende nacht nog begeerde.

Bij de laatste schemering der maan, kwam weldra de zon, die hare komst slechts weinige oogenblikken vroeger aangekondigd had, bijna regtstandig boven de kim oprijzen. Hoe laat het toen was, zal de Lezer zeker ten naastenbij wel weten als ik hem zeg, dat *Curaçao* op 12° 13′ ten Noorder breedte en 308° 20′ lengte ligt. « Wel zoo min of meer 6 uur?" Juist! Ik wist wel, dat gij wat van de aardrijkskunde verstond. Zoo gij het naauwkeurig wil weten, dan is het geheele verschil in lengte van dag en nacht op dit eiland in het gansche jaar 43½ minuten. De langste dag is 12 uren 43½ minuten en de kortste 11 uren 16½ minuten.

De zon, die het middel is, waardoor alles leeft en groeit, brengt ook in *West-Indië* de menschelijke werkzaamheid aan den gang, en wint het klokkeluiden, trommen en andere middelen uit, welke de menschen aan hunnen arbeid herinneren.

Van het woonhuis der Plantagie *Ascention*, dat op eenen kleinen berg ligt, zag ik naauwelijks de eerste stralen der oprijzende zon, of alles kwam beneden in beweging: de Negers verlieten hunne hutten, en begaven zich naar hunnen arbeid; de wachters dreven de koeijen, ezels, schapen en kabrieten, — welke des nachts in opene, doch met steenen muren omringde pleinen, *koralen* genoemd, doorbrengen, — voor zich henen naar de schrale weiden; de Bakier ging sommige paarden in een' nabij gelegenen waterput wasschen, andere verzorgde hij van versch voeder;

naden lengte en breedte de schoonste landen der arde in deszelfs natuurschap heeft, alle waarde voor en landbouw verliezen, en veroorzaakt op hetzelve, s dit ongeluk eenige jaren achter elkander plaats eeft, de grootste ellende: als dan verkrijgt de gan-he oppervlakte van het land eene barre en vale leur gelijk in *Nederland* de heidegronden; de boo-en sterven voor een groot gedeelte uit, en die de gemeene verwoesting ontkomen, staan treurig en laderloos als des winters in het noorden; de scha-en, die gewoon zijn hun voedsel laag langs den rond te zoeken, worden de eerste slagtoffers dier lle droogte: zij weigeren al spoedig de jongen, die ij werpen, op te voeden, graven de wortelen van et gras op, en als men, na hunnen dood, hen pent, vindt men aarde en steentjes in de ingewan-en; het hoornvee, dat zich nog een' tijd lang met le bladeren der boomen onderhouden heeft, verma-ert en verzwakt, valt eindelijk neder, en kan zich iet meer oprigten; de Paarden ondersteunt men nog et langst met het maïs-stroo, dat van vroegere jaren ewaard is, doch als dit verbruikt is, strekt zich de terfte ook tot deze dieren uit.

De eigenaars der Tuinen of Plantagien, die dus unne rijkdommen zien wegsterven, zijn dan nog daar-nboven in de droevige noodzakelijkheid, om Turksche rwe uit *Noord-Amerika* te ontbieden ten einde nne slaven van eten te voorzien, en het gereede eld wordt hierdoor uit het land gevoerd. « Dan is lk een land, — zal men zeggen, — niet geschikt woning van menschen?" Dat is in een' zekeren

ten voedt, wordt ondersteund met Turksche tar-
indien de voorraad van maïs verteerd is.
rscheidene Europesche groenten worden er ge-
kt en uit de waterputten begoten.
n de omliggende plaatsen, worden bij zulk eene
te, verscheidene versche levensmiddelen aange-
t; uit *Porto-Rico* zelfs stuurt men hoornvee. En
oord-Amerikanen, welke gansch *West-Indië* van
en van gedroogde en gezouten levensmiddelen
nen, blijven niet in gebreke, wanneer zij verne-
, dat de droogte op *Curaçao* aanhoudt, het ste-
naar de haven dezer plaats te wenden. Zoo heeft
op dit eiland, ook bij de grootste droogte, nog
l ruime stof, om God voor zijne goede gaven te
ken.
e luchtsgesteldheid blijft echter, ook wanneer het
rende een geheel jaar niet geregend heeft, waar-
eenige voorbeelden zijn, gezond en vochtig. Men
lde, toen men zeide of schreef, dat de lucht
Curaçao, — en dus ook van sommige andere
sen, die even zoo gelegen zijn, — droog is.
s kan niet waar zijn op een eiland tusschen de
kringen, te midden der zee, waar eene warmte
80 en zelfs 90 gr. Far. eene groote hoeveelheid
er doet uitdampen, en in de lucht opgelost houdt,
ler dat deze hare helderheid en doorschijnend-
vaarliest, derhalve kan de lucht, die over het
e en laag gelegene *Curaçao* heen stroomt niet
rs dan in zich zelve verzadigd en vochtig we-
, even min als van een schip, hetwelk over de
rvlakte der zee zeilt. VON HUMBOLT vond op

sommige plaatsen van het vaste land van *Zuid-Amerika*, waar het in vele maanden niet geregend had de Hijgrometer nog eenige graden meer vochtigheid aanwijzende dan in *Europa*, waaraan hij het toeschreef, dat de boomen in zulk een' langen droogen tijd . Ook zullen de beminnaars van n, guitarren en andere besnaa andelen, aan deze hijgrometers, , op *Curaçao* de waarheid daar ndervinden.

G oorzaak van dit gebrek aan regen sgierig zijn te weten, of het g der Europeanen aldus geweest is?

De oude lieden op *Curaçao*, die gelooven dat het in hunne jeugd veel meer geregend heeft, en die weder van hune ouders, gelijk deze ook van een vroeger geslacht, hetzelfde gehoord hebben, zonder te begrijpen, dat men de dingen in de jeugd anders beschouwt dan in den ouderdom, en dat die verandering niet in de natuur maar in ons zelven te zoeken is, schrijven dit gebrek aan regen, hetwelk men van den laatsten tijd het beste gevoelt, behalve aan de zonde en de ongeregtigheden der menschen, ook toe aan het wegkappen der boomen.

Om van den menschelijken hoogmoed te zwijgen, die in de klagt doorstraalt, welke vele oude menschen dikwijls aanheffen, om zich boven hunne jeugdige natuurgenooten te verhovaardigen, en te toonen, dat zij tot een beter geslacht behooren dan hetgene tegenwoordig bloeit, — zoo zal de tweede reden, het

gkappen der boomen namelijk, in de ooren van me-
; een beter klinken, vooral van hen, die eenige
nis der natuurkunde bezitten, en den invloed der
omen op den regen weten. Doch bij eenig onder-
ek zal men ook bevinden, dat deze reden, welke
nich zelve waar is, op *Curaçao*, wegens deszelfs
tuurlijke ligging, niets afdoet.

Toen de Nederlanders van dit eiland bezit namen,
s hetzelve met kreupelhout bewassen, als met de
ssenilla of Mancanilla, bekend door derzelver geu-
e doch vergiftige vrucht en vernielend vocht, dat
j den regen van de bladeren druipt; het stokvisch
brazilie-hout, dat wegens de verf, welke er van
emaakt wordt, het voordeeligste product dezes lands
as; de Watapanan; de Caraware en anderen, en
chter was er toen zulk eene droogte geweest, dat
et grootste gedeelte van het vee der Spanjaarden en
ndianen was uitgestorven. Thans nog zijn de nabij-
elegene eilanden *Bonaire* en *Aruba* met dit kreupel-
out begroeid, en het regent daar vooral niet meer
an op *Curaçao*. Ook zijn alle hooge en breed ge-
akte- en gebladerde boomen eerst later van elders
ier overgebragt, en staan in sommige der laag gele-
ene valeijen, inzonderheid in den omtrek van het
innenwater, waarin de haven uitkomt, in getallen
n eenige duizenden bij elkander, zonder dat daar
eer regen valt dan op de naburige dorre *Savanen*
aar men weinig meer dan de Cactus en eenige struik-
wassen vindt.

A. VON HUMBOLT zegt, dat de regen, welke jaar-
ks in *Europa* valt, op 18 duimen kan gerekend

worden, doch in *Noord-Amerika* ter breedte van 40 graden op 40 duimen, en tusschen de keerkringen over het algemeen op 70 duimen, hoewel er sommige plaatsen zijn, waar het op veel hooger kan geschat word

Op men bevonden, dat er in de aller timen waters gevallen is, en in g enkel buitengewoon gunstig jaar tusschen de 20 en 30 duimen

W gesteldheid van dit eiland voor l men dit alles ook zeer gemakk pen: *Curaçao* is een eiland 11 of 12 uren lang, en 2 tot 3 uren breed, op 12 mijlen afstands van het uitgestrekte en hooge vaste land van *Zuid-Amerika* gelegen; het bestaat uit laag land, meestal heuvelen van 1, 2 en 300 voeten hoog, welke slechts door twee min of meer aanzienlijke bergen worden afgewisseld, namelijk, door den Tafelberg, welke aan de oostzijde des lands ligt, en 950 voeten hoog is, en door den Christoffel-berg aan de westpunt, welke de gedaante van eene piek of naald heeft, en, volgens de laatste meting eene hoogte van 1200 voeten bereikt, zoodat het gansche land, behalve de laatst genoemde berg, waartegen men wel eens kleine en lage wolken ziet aankomen, die echter aan beide kanten langs denzelven heen gaan, verre beneden het luchtgewest ligt, waarin de wolken drijven. De oostelijke of passaat-wind nu waait, enkele dagen uitgezonderd, bestendig over het land, en voert de regenwolken, die door niets gestuit worden, naar de hooge

bergen van *Columbia*; met eene kracht, waaraan de boomen geen' hinder kunnen doen.

In dit lot deelt ook de gansche Noordwestelijke zeekust van *Columbia*, van *Cumana* tot *Carthagena*, en is daardoor dikwijls aan sterke droogte blootgesteld, met uitzondering van sommige plaatsen, waar de *Andes* zich tot aan de zee uitstrekken.

Volgens dezen regel zou het op *Curaçao* en naburige eilanden nooit regenen, en evenwel gebeurt het in sommige jaren, dat er meer water uit den hemel valt dan men wenscht, zoo zelfs, dat men het veld niet naar behooren bearbeiden kan, en er heerschende ziekten door ontstaan. In het algemeen, — een enkel jaar uitgezonderd, — regent het zooveel, dat men in een noordelijk land er een' goeden oogst door verkrijgen zou, maar menigmaal niet genoeg, om zulks in een heet gewest te erlangen. In zulke gevallen hebben de wolken, door tegen het hooge gebergte te stuiten, daar op elkander te pakken en zich in elkander te ontladen, derzelver gewoon gewest verlaten, en zijn lager afgezakt; de landwinden drijven dezelve nu naar de zee terug, waarin zij zich uitstorten, en dus tevens de eilanden, welke in de nabuurschap gelegen zijn, van water voorzien.

Deze werking, welke eene bijdrage tot de theorie des regens is, kan men op *Curaçao*, wegens deszelfs ligging nabij het hooge vaste land, met oogen zien, en levert een natuurtooneel op, dat bijzonder in zijne soort is. Reeds in de maand Julij, waarin de regentijd op de vaste kust begint, stapelen zich ten zuiden aan den gezigteinder, waar langs zich de ber-

gen van *Columbia* uitstrekken, groote massa's wolken op elkander, welke allerlei gedaanten vormen, en dikwijls veel overeenkomst hebben met de afteekeningen der ijsbergen nabij de *Noordpool*. Deze wolken worden d[illegible] en verkrijgen afwisselende en pra[illegible]le vele lagen van wolken op elka[illegible]hillende rigtingen en de meerder[illegible]enheid van dezelve. Bij het ond[illegible]lt dit tooneel belangrijker bliksem[illegible] de toppen dezer berge van w[illegible] ganschen gezigteinder e doen d[illegible] wolken en derzelver in- eensme[illegible]kennen. Dit duurt doorgaans tot middernacht, wanneer het lichten begint te verflaauwen, en zich nu en dan slechts nog in de verte doet zien. Met den morgenstond zijn die banken verdwenen, doch beginnen zich tegen den middag weder langzaam te zetten, om met den avond hetzelfde tooneel te vertoonen als op den vorigen dag.

Als deze werking bijna dagelijks een paar maanden heeft plaats gehad, dringen zich de wolken gedurig verder over de zee, doch de hevige oostpassaat schijnt derzelver verderen voortgang te beletten; eindelijk wordt het stiller, of ook zuidelijke en zuidwestelijke winden doen zich gevoelen; nu komt de zware, van wolken zwangere lucht vrijer opzetten; in de verte hoort men den donder, die allengs nadert, en menigmaal ziet men de wolken door den bliksem derzelver electriciteit verliezen, in elkander smelten, en op weinige mijlen afstands zich in de zee uitstorten. Alsdan is de toestand der inwoners van *Curaçao* ge-

lijk aan dien van *Tantalus*, wien het water aan de lippen kwam en echter van dorst versmachtte, want sedert meer dan twee maanden heeft men de werking van den regen in de verte op de vaste kust aanschouwd, daarna het in de nabijheid in de zee zien regenen, zelfs de water-lucht ingeademd, en men verkeert als nog in eene droogte, die doorgaans reeds 5 of 6 maanden geduurd heeft. Ten laatste echter strekt zich de regen-lucht, die van de kust terug gedrongen wordt, ook over het eiland uit, en somtijds vereenigen zich daarmede de wolken, die van het oosten komen aandrijven, en als dan regent het op eene wijze, waarvan iemand, die nooit in de keerkringslanden geweest is, zich geen denkbeeld kan vormen: met stroomen stort zich het water uit den hemel; de vlakten zijn spoedig in eene zee herschapen; van de bergen vloeit het water in de engten, hier rooijen genaamd, doorbreekt de sterkste dammen, en voert, onder een groot geraas, steenen, boomen en alles, wat zich in deszelfs vaart opdoet, met zich mede.

Doch ook met den gewonen oostelijken wind, krijgt men dikwijls op *Curaçao* zware regens; als dan heeft dezelfde werking, die ik zoo even beschreven heb, op de bovenkust, zuid-oostelijk van dit eiland, plaats gehad, en de regen, die zich ver in de zee uitstrekte, wordt door den gewonen passaat westelijk gevoerd, en overstroomt dus dit eiland; van daar dat men weinig tijds vóór het vallen van den regen, uit deze rigting, in het oosten het lichten opmerkt, dat anders zelden gebeurt, en zulks met grond voor een gunstig voorteeken houdt.

Eindelijk ook zijn wij gewoon met een' noordelijken wind, — die hier even zoo zelden waait als de zuidelijke, — zoo geene zware regens, althans aanhoudende buijen te krijgen: dit zijn de laag over de zee drijvende wolken, welke van *Porto Rico* en *St. Domingo* komen, en naar de vaste kust drijven, maar zich on uitstorten, en aan *Curaçao*, da eg ligt, wat mededeelen.

Uit a ier opgemerkt heb, ziet men, d een regen te wachten is dan uit de naburige landsgesteldheid, h verlaten, en zich met den beneden ıseerd hebben; dat men dus afh burige landen, en als het ware va deze iets ontvangt; en dat de landsgesteldheid van *Curaçao*, met of zonder boomen, waarschijnlijk niets afdoet, zoodat het op deze plaats, wanneer het eiland er niet lag, even zoo veel of even zoo weinig regenen zou.

Ongunstig derhalve is de ligging van *Curaçao* en naburige eilanden, even als die der Kaapverdische, voor den regen. — Doch diezelfde reden, welke *Curaçao* zoo zeer in deszelfs nadeel heeft, maakt weder in andere opzigten dit land tot eene gezonde, veilige en aangename woonplaats.

Terwijl het leven op Nederlandsch, Engelsch en Fransch Guiana (*Suriname*, *Demerary* en *Cayenne*), veronaangenaamd wordt door legioenen insecten en onderscheidene landziekten, — hetwelk beide veroorzaakt wordt door den moerassigen grond en de veelvuldige regens, — is men op *Curaçao* van deze pla-

gen bevrijd. Het getal der insecten, vooral van die, welke hinder doen, als Schorpioenen, Muskieten enz., is zeer gering, en de drooge grond vereenigt zich met de zee-lucht, om alle uitwasemingen of schadelijke dampen van hier of elders komende, te beletten, en het land gezond te maken.

Terwijl men op de boven winds-eilanden blootgesteld is aan de hevigste orkanen, die niet slechts den vlijt van vele jaren in éénen dag vernielen, maar ook 's menschen leven in groot gevaar brengen, — is men op *Curaçao* daaromtrent geheel veilig, dewijl het als in eene kom ligt, en door eenen kring hooge eilanden omringd is, waarop de orkanen breken en uitwoeden.

Terwijl op de nabij gelegene vaste kust de aarde menigwerf zoo hevig beeft en schudt, dat steden en dorpen in puinhoopen veranderen, voelt men op *Curaçao*, uit hoofde van deszelfs lage ligging, naauwelijks eenen geringen en onschadelijken schok.

Hierbij komt nog, dat terwijl men op andere West-Indische eilanden, wegens de orkanen, in lage en houten huizen moet wonen, die wel eens eene prooi der vlammen worden, men op *Curaçao* gerustelijk hooge en steenen huizen kan bouwen; en, terwijl andere eilanden met onrust de toenemende verlichting en vrijheidsgeest der zwarte bevolking zien, men op dit eiland, wegens gebrek aan bergen en bosschen, en ongeschiktheid om deszelfs inwoners zonder uitwendigen toevoer te voeden, daaromtrent onbezorgd is.

Zoodat men, door de bevrijding van alle deze onaangenaamheden en gevaren, waaraan de naburige lan-

den zij blootgesteld, dit eiland, in eenen lijdelijken zin, ge akkig noemen mag, en zulks juist door deszelfs natuurlijke ligging voor droogte en onvruchtbaarhei l.

« Ma and aanmerken, *Curaçao* mag da zen of niet, het behoort toch to lstreek, en daar brandt de zon t 'savonds 6 ure op het hoofd rs; daar leidt de mensch een ee n; daar breekt hem het zweet, veging, aan alle kanten uit; en is alles waar, en daarom raad ik, n hiervolgenden personen af, ooit naar *West-Indië* te gaan.

1°. Allen, die het licht schuwen: ik bedoel niet de *Domperianen*, maar dezulke, die niet van het zonnelicht houden; die liever mist en nevelen, regen en sneeuw zien, en het schooner vinden wanneer de zon, door de weken en maanden lang betrokkene lucht, slechts eenige stralen op ons nederwerpt.

2°. Allen liefhebbers van variatie of afwisseling, die gaarne de vier jaargetijden op éénen dag hebben, en gelooven, dat zulks voor het menschelijk ligchaam regt gezond is, weshalve zij het noodeloos en slechts eene gewoonte vinden, als in het voor- en najaar de koets van den Docter huis aan huis stil houdt; en die meenen dat alle landen, welke deze heerlijke afwisseling niet hebben, er ongelukkig aan toe zijn; waaronder begrepen zijn *Spanje*, *Madera*, *Griekenland*, de boorden der Middellandsche zee, en zoo verders.

5°. Allen, die het geluk des levens in lengte der dagen zoeken. Aan deze was, om hun oogmerk ten volle te bereiken, tweederlei raad te geven, namelijk, of hunne van de eenvoudige natuur afwijkende levenswijze te verlaten, en zich te onthouden van alles, wat het leven verkorten kan, als daar is, het te zamen wonen in groote steden, de kunst om lekker te koken, het drinken van warm water met koffij en thee, van wijnen, likeuren enz., of zich hooger op naar het Noorden te begeven, waar het bloed langzaam door de aderen kruipt, en de mensch in zijne onder de sneeuw begravene hut niet zelden 150 of 160 jaren oud wordt.

4°. Allen, die in *Europa* het vette der aarde bezitten, en van grootvader of grootmoeder verstand en geld, eer en aanzien geërfd hebben.

5°. Allen beminnaars van groote gezelschappen, als van Comedien, Concerten, Societeiten, enz., welke in *West-Indië* of in het geheel niet zijn, of slecht bezocht worden.

6°. Allen, die tot het schoone geslacht behooren, en, gelijk het allezins betamelijk en loffelijk is, hoogen prijs stellen op de lieve en zachte tint van het aangezigt en de schoone en roode kleur der wangen. Het hart doet mij nog zeer, als ik er aan denk, hoe menigmaal ik het klimaat in *West-Indië* hieromtrent de grootste verwoestingen heb zien aanrigten; medegevoel, aandoening en leedwezen overweldigen mij bij deze gedachte op nieuw, en beletten mij verder over het klimaat van *West-Indië* thans iets te zeggen, dan alleen dat er in de maanden Junij, Julij en Augustus

op *Cu* *açao* meestal een onaangenaam natuurverschijn-
sel pla ts heeft: dan waait er een hevige wind, de
lucht dampig en de stof vliegt elk om de ooren. —
Deze w ind, die reeds ver in zee begonnen is, wordt
geduri , tot dat hij op de bene-
den k ndigt, en aldaar in een'
aanhot egaan.

Ond e gesteldheid des lands,
wande iendelijken gastheer, den
Heer bij die gelegenheid met
een aa , op het vierkante steenen
plein, dat, gelijk op alle Plantagien, rondom het woonhuis van *Ascention* loopt. Aan de andere zijde van het huis, dat ongelukkig op dezelfde wijze gebouwd is als die in de stad, waarvan ik te voren gesproken heb, had ik een aangenamer uitzigt dan aan genen kant: aan het einde van eene groote vlakte lag zoodanig eene Oasis, hier eenvoudig weg een hofje genoemd, en wel eene der grootste op *Curaçao*, welker honderden hooge frissche en groene boomen bij den dorren omtrek verkwikkend afstaken; langs die geheele zijde stuit het oog op eene rij lange en platachtige bergen; alleen over het hofje openen dezelve zich als met eene breede kloof, die de baai van *Ascention* vormt, waar tusschen men de zee ziet voorbij rollen. Dit alles levert te zamen een aardig tooneel-gezigt op, hetwelk aan eene plaat uit de geschiedenis van WILLEM TELL herinnert.

Intusschen zagen wij in de verte een veertiental

ruiters in een' grooten drift aanstuiven, het was het aanzienlijk gezelschap, waarbij ik mij voegen zou, en dat des morgens, na het opkomen der zon, van eene andere Plantagie was afgereden. Geen Admiraal of Kolonel was van de ondergeschikte magten te onderkennen, de ruiters waren allen met linnen broeken en dunne buisjes gekleed, hadden witte strooijen hoeden op, en draafden, gingen pas of galoppeerden door elkander, naarmate de bekwaamheden der paarden zulks gedoogden.

Naauwelijks waren zij tegen den berg van het huis opgereden, en aldaar van hunne paarden afgestapt, of er was eene groote drukte op het plein en in de gaanderijen van het huis: sommigen hadden in de haast, waarmede zij afgereden waren, vergeten koffij te drinken, hetwelk men buiten en in de stad bij het opstaan gewoon is te gebruiken, en verzochten nu, — bij de gewone en opregte aanbieding, wat zij gebruiken wilden, — om dezen morgendrank; anderen verkozen een glaasje klaren jenever; deze stak eene cigaar op; gene vulde zijne moffenpijp, die hij nog mede uit *Holland* gebragt had. De eene pochte op zijn paard, dat zoo hard geloopen had; de andere was nieuwsgierig, of er ook wat in de stad was voorgevallen, en dat alles met een leven en eene beweging, zoo als men dit bij zulk eene gelegenheid in den staat eener hoogere opgewektheid van een warm gewest verwachten kan.

De tijd van het morgen-eten was intusschen genaderd, hetwelk, zoowel in de stad als op den tuin of plantagie, tusschen 10 en 11 ure plaats heeft.

De gasten zetten zich, zoo gekleed als zij gekomen waren, aan tafel, dewijl er geene Dames in het gezelschap waren; anders doet men, ter eere van het schoone geslacht, meestal lakensche rokken aan.

Onze tafel was rijkelijk voorzien van brood, boter, kaas, ch, visch en vruchten, waarvat aandeel gebruikte, en er nu en water en wijn, of bier bij dro

Ik ve er in een warm land wel goed ge gegeten werd: aangaande het la j, zoowel bij deze gelegenheid van het tegendeel; het kwam mij daarna natuurlijk voor, dat bij eene groote levensvertering ook het herstellingsvermogen naar die mate werkzaam zijn zou; dat de versche en frissche zeelucht, die men op de West-Indische eilanden inademt, de eetlust bevorderen, en dat de meerdere uitwaseming de spijsvertering, die door het drinken verzwakt wordt, weder behulpzaam wezen zou.

Na het ontbijt verdeelde zich het gezelschap. De ouderen van dagen gingen op hun gemak een partijtje *whist* spelen, of in de hangmat wat leggen rusten; doch sommige jonge hekspringers moesten, hoe warm het ook was, op de jagt gaan; anderen besloten eene wandeling in het hofje te doen: onder deze laatsten bevond zich ook mijn persoon.

Reeds bij het inkomen van dit laag gelegen land, vertoonde zich alles geheel anders dan buiten hetzelve. Groeikracht, vruchtbaarheid en gulheid deden zich hier overal opmerken, en zoo het over het gan-

sche land dus gesteld was, behoefde de grond in waarde voor de andere eilanden niet onder te doen. Verschillende vruchtboomen trokken mijne aandacht tot zich, inzonderheid de Mango, de Sapatille, de Manaja, de Cachou, enz Het is jammer, dat niet elke Europeaan gewoon is, om de voortbrengselen van een ander land dan waarin hij geboren werd, onbevooroordeeld te beschouwen; hoeveel meer hulde zou men doen aan de pracht, schoonheid en den rijkdom der vruchtboomen in de keerkringslanden, en de werken des Scheppers in andere deelen der aarde eerbiedig bewonderen. De bovengenoemde vruchtboomen zijn groot, breed getakt en schaduwrijk, even als de grootste boomsoorten in *Nederland*, maar de bladeren, geheel van elkander in gedaante en kleur verschillende, zijn belangrijker en schooner. Wat verder voortwandelende, wees men mij eenige vruchtboomen van mindere grootte en schoonheid, als: de Gujabes, Papaai en den Zuurzak. Deze laatste vrucht, welker naam hare smaak en gedaante aanduidt, werd op *Curaçao* in het wild gevonden, en van daar naar andere plaatsen overgebragt. Het is daarom, dat deze vrucht op de Fransche West-Indische eilanden *Corossol* geheeten wordt naar een der oude namen van dit eiland.

In deze streek van het hofje stonden ook de Pompelmoes-, Appelchina- en Oranje-boom. De vruchten van dezen laatsten noemt men in *Nederland* Curaçaoappelen, en van derzelver schillen wordt de bekende likeur gestookt. Bij het denken aan deze Curaçaolikeur herinner ik mij het volgende voorval, dat mij

ee in eenen vrolijken luim bragt, en mij nog di
w s deed lagchen, als ik er aan dacht. Op mij
r e door *Zwitserland*, namelijk, was ik te *Int*
i *n*, en vond daar in den herberg een zwaarlij
I l zijne Vaderlandsche Coura
te ch nedergelegd, waarop ik
v dezelve ter lezing te verzo
h niet alleen met blijdscha
1 oor met mij in een gespre
'1 een Nederlander was, we
o vergenoegd stond als zat
o bij eene flesch Champagn
nc een Nederlander," voegde
mij toe, « dan geef ik u terstond mijne hand; ik ho
veel van uw volk, en ik denk, dat er geen di
beter is in de wereld dan de Hollandsche jenever;
der daad, het is een overheerlijke drank." — Als
hem verder verhaalde, dat ik sedert twaalf jaren e
inwoner van het eiland *Curaçao* was, veranderde zij
vrolijkheid in eene soort van geestdrift. « Hoe
zeide hij, « zijt gij van *Curaçao?* Ik kan u verzek
ren, dat ik onder alle likeuren de verkiezing geef a
de Curaçao; ik heb dezelve ook hier bij mij, maar
bid u, vertel mij hoe die uitmuntende likeur g
maakt wordt.....

Het gaat met deze likeur als met de Madera-wij
geen tiende, misschien geen twintigste gedeelte wo
van de Curaçaosche Oranje schillen gemaakt. Men b
dient zich ook daartoe van de schillen der oranje a

en uit andere landen, welke wel van dezelfde soort
, doch in waarde geene vergelijking met de eerste
ben, en daarom ook veel lager in prijs staan.
Zulks is toe te schrijven aan de meerdere kracht en
dere waterachtigheid, welke de eersten bezitten,
dit wordt weder veroorzaakt, omdat bij minder
n de natuur meer tijd en inspanning behoeft, om
vrucht tot volkomenheid te brengen. Dit is met
r vruchten het geval, die op *Curaçao* in zelfstan-
heid en geurigheid, boven die van andere plaatsen
nuten; zoo is het voor de Gouverneurs van som-
e plaatsen op het vruchtbaar *St. Domingo* of
s altijd een aangenaam geschenk, als de vaartui-
eene mand Curaçaosche Sapatilles voor hen me-
brengen.

ij eenen zoetwater-put in het hofje waren eenige
den van Europesche moeskruiden, welke in den
gen tijd geregeld des morgens en des avonds be-
n worden, en waarvan de oppervlakte zooveel mo-
jk los en koel gehouden wordt.

n *West-Indië* komen die Europesche groenten het
t voort, welke onder den grond geteeld worden,
: roode-biet, rammenas, radijs, wortelen en spargies.
, welke aan lucht en warmte blootgesteld zijn,
kool, salade, erwten, enz. tieren zeer slecht; hier-
zijn echter uitgezonderd de snijboonen, die wel
in, doch in fijnheid en smakelijkheid vooral niet
der dan die in *Europa* zijn, en die men hier het
sche jaar door heeft.

In het laagste en beste gedeelte van den hof stond
Banaan of Pisang, die nuttige en sierlijke plant

met hare breede en 6 tot 8 voeten lange bladen, o
wel ter gezigt wij ons terstond overtuigen buiten *Eu*
rop te zijn, — die den Amerikaanschen wilde, toe
dez in den Plantentuin te *Parijs* kwam, deed uit
roe *mijn vaderland weder!*" —
In ht-groene, satijn-zachte, trot-
sch is, dat de overgang der krui-
der jnt uit te maken, komt uit
een gen mergachtigen stam, een
pui r, die zich opent en bloemen
voo allen, komen de bananen te
voo elkens meer in getal, naar
mat die uit den kelk komt, lan-
ger wordt, tot dat dezelve een' tros vruchten oplevert
die een' sterken arm vereischt, om denzelven te dragen.
Met de rijpheid van de vrucht, eindigt ook het leve
des booms. Men snijdt dezen aan den grond af, om
de spruiten, welke zich rondom den stam zetten
spoediger te doen groeijen, en nieuwe planten te ve
krijgen. De Banaan heeft eene grootte en gedaante
eenigzins overeenkomende met onzen komkommer, e
is die vrucht, welke, het zij gekookt, gestoofd of g
braden, door derzelver eenvoudig, gezond en smakelij
voedsel, het grootste gedeelte der bewoners van d
zuidelijke nieuwe wereld onderhoudt, en met regt he
Manna der Amerikanen genoemd wordt.

Na een open veld doorgegaan te zijn, dat men voo
de teelt van meloenen en watermeloenen houdt, —
welke het gansche jaar door hier te krijgen zijn, i
den regentijd van achter de dammen, en in de droog
te uit het lage land, — kwamen wij op eene plaats

waar vele honderden kokosboomen regelmatig geplant zijn. Wie ziet dit alleropmerkelijkst voorwerp der natuur, en prijst niet de wijsheid en goedheid des Scheppers? — Een gladde stam van slechts tusschen de 1 en 2 voeten breedte rijst uit den grond, en verheft zich meestal lijnregt tot eene hoogte van 60 of 70 voeten; daar vormt hij eene donker groene en sierlijke kruin van bladeren, welke van 10 tot 15 voeten lang zijn, en waaronder in de rondte de trossen noten hangen. De wind schudt dit zonderlinge gevaarte heen en weder, doch werpt hetzelve niet om; de noten worden oud en droog, maar vallen niet af. Te weden met den grond waarin hij geplant wordt, wanneer er slechts nu en dan regen valt, groeit deze palm in klei- en zandgrond en zelfs op zoutachtigen bodem, aan den oever der zee, welig op. In het veelvuldige nut, dat hij aanbrengt, is hij even zoo bijzonder als in gedaante; om er slechts iets van op te noemen: de stam dient voor paalwerk, inzonderheid in het water, waarin het duurzamer is dan ander hout; de bladeren geven koele zonneschermen, of dekken de huizen; het merg aan den top is de smakelijke palmietkool; van de vezelen der vrucht maakt men touw; de noot dient tot eten, drinken, en om er olie uit te persen; van de schil der noot maakt men bekers en andere fraaijigheden.

Na dat ik nog hier en daar een' enkelen dadelboom, welke het naast aan den kokosboom komt, doch minder sierlijk is, en tot mindere nuttige einden dient, opgemerkt had, hielden de vruchtboomen op, en wij kwamen aan het Mangle-bosch, welks lom-

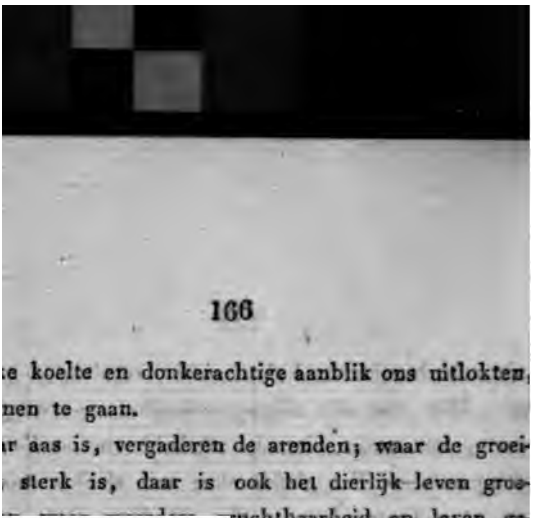

mer … koelte en donkerachtige aanblik ons uitlokten,
er … nen te gaan.
V … r aas is, vergaderen de arenden; waar de groei-
kra… sterk is, daar is ook het dierlijk leven groo-
ter; … uchtbaarheid en leven ge-
von … ok de slooping algemeener.
Ter … len en in de vlakten van
Aes… ls ontdekte, (als de Wara-
was … , waarvan de eerste hoen-
der … t zijne prooi maakt,) en
ver… agedissen uit derzelver ver-
blij… ggen, langs den grond met
kru… een paar steenduiven gewaar

wordt, — bespeurt men in dezen vruchtbaarder oord meer leven en beweging in het dierenrijk. Tusschen de boomen onthielden zich verschillende vogels, van welke de belangrijkste zijn: de Tjoetjoebi, wegens hun liefelijk gezang; de Tropial, door die bijzonderheid dat zij veren en gezang op het schoonst met elkande vereenigen, en de onderscheidene soorten van de Colobri. — Elk kent zeker dit kleine en prachtig diertje, dat den overgang van het gevleugeld insec tot de vogelen uitmaakt, met de snelheid van een gedachte zich beweegt, het geboomte verlevendi door zijn gegons, en het oog veraangenaamt door zij glinsterende kleuren.

Op den grond ontdekte ik overal de gaten, waar land-krabben, diep in den grond, hun verblijf hie den. Bij dag laten zij zich slechts eenen enkele keer zien, doch des nachts verlaten zij hare schui plaatsen en worden als dan bij toortslicht, hetwel

haar de oogen verblindt, door de Negers gevangen, en vervolgens gegeten.

Ik wilde van eenen zoeten lamoenboom een stokje snijden, dat eene geurige reuk en smaak heeft, en daarom hier door de vrouwen bemind wordt, om in den mond te houden; doch het kunstig gemaakte en met regelmatige celletjes voorziene nest der hevig stekende *Mari-bomba's*, dat ik in dezen boom gewaar werd, schrikte mij terug. Dit insect is eene soort van wespen (guêpe maçonne) en van gedaante gelijk sommige Parijsche Dames, als zij, ingevolge den eisch der mode, zich sterk in het corchet laten rijgen.

Ik hoorde eenig geraas onder de bladeren, en vernam, dat het eenige soldaten waren, die met hunne bagagie over den grond marcheerden. « Het dat is vreemd!" — Ja, dat kon die kapitein ook niet begrijpen, toen zijne waschvrouw hem kwam zeggen, dat de soldaatjes des nachts zijn linnengoed hadden vernield. — « Dat zal hun duur te staan komen!" riep de Kapitein uit, terwijl hij met drift naar zijnen rotting greep; — want het was nog in den tijd, dat de hoplieden er geducht met den rotting op kwamen, van waar dan ook, zoo sommigen meenen, de titel van *Wel Gestrenge* of *Wel Edel Gestrenge* zijnen oorsprong zou hebben. — De waschvrouw, in de veronderstelling dat de kapitein wist, waarvan zij sprak, zeide lagchende, dat het kleine soldaatjes waren. « Dat is hetzelfde!" antwoordde de toornige krijgsman, « groot of klein, ik zal ze laten ranselen, dat er de lappen bij hangen, en hun de lust benomen wordt, weder aan mijn goed te raken!" — Hierop verklaarde

de waschvrouw zich duidelijker, en zeide, dat het een klein beestje was, en wel eene soort van landkrab, die eene zeeslak dood maakt, en bezit van derzelver huis neemt, waarmede zij, onder het maken van een groot geraas, over de bladeren in het veld, of over den planken vloer in het huis loopt; en dat het eenen grooten klaauw of knijper heeft, waarmede zij hevig bijten kan, en het linnengoed vol gaten maakt. Vervolgens verhaalde die waschvrouw, dat zij van iemand gehoord had, die zulks in een boek had gelezen, dat de soldaat wel eens zijn huis verlaat, om voedsel te zoeken, en altoos zijn eigen huis weet terug te vinden, zoo het inmiddels door een ander betrokken is, er vinnig om vecht, en zoo het te klein wordt, naar den zeekant gaat, eene grootere zeeslak aangrijpt, en zich met *geweld* meester van derzelver woning maakt; en dat dit beestje daarom in alle talen den naam heeft van *soldaat*.

Op dit verhaal van de waschvrouw veranderde de toorn van den Heer Kapitein in een groot gelach. Hij herinnerde zich daarenboven, onlangs van een' zijner bekenden te hebben hooren verhalen, dat er op dit land een schelpdier is, dat niet slechts woningen van zijne medeschelpdieren, maar ook wel andere daartoe geschikte zaken tot zijne woning uitkiest. Zoo had die zelfde bekende van den kapitein onlangs zijne tabakspijp met eenen grooten kop van zelve over de vloer zien wandelen, waarover hij ten hoogste verwonderd was; bij nader onderzoek bleek het, dat zulk een soldaatje in den kop der pijp zat, en daarmede, even als met zijne schulp, voort marcheerde.

Terwijl de zon in dit hofje sterk stak, en de boomen eene vrije doorstrooming van den wind verhinderden, wilden wij, wegens warmte en vermoeijenis, op een' omgevallen boom gaan zitten; doch de mieren, die tegen ons opkropen, en de muskieten, die ons verontrustten, noodzaakten ons op te staan. Vele en groote spinnen merkte ik op, welke allen, zoo men mij verhaalde, onschadelijk waren, uitgezonderd eene zeer kleine zwarte spin met een geel of rood kruisje onder het lijf, de *Aranje* genoemd, wier beet bij den sterksten Neger, ondanks alle aan te wenden middelen, eene hevige ziekte veroorzaakt, en eene koe of een paard doet sterven, als deze dezelve met hun voeder inslikken.

Aan verscheidene boomen hingen aarden kwabben of zakken, waaruit strepen van dezelfde stof slangsgewijze langs den boom liepen, en vele duizenden houtluizen in zich hielden, die ter vernieling van den boom met de groeikracht in strijd zijn. Deze houtluizen zijn van onderscheidene soort, doch hebben meestal eene grootte als middelmatige mieren; sommige zijn, om hare vernieling spoedig te kunnen uitbreiden, van vleugelen, doch allen van eenen harden en scherpen bek voorzien; zij zijn in *West-Indië* doorgaans oorzaak, dat men een huis reeds vernieuwen moet op een' tijd, waarin men in *Europa* gewoon is, hetzelve als pas gebouwd te beschouwen.

Op den vruchtbaren grond van het hofje, die uit eene vette kleiaarde bestaat, volgt bij de laatste rij kokosboomen een harde en toch zandachtige grond, wiens witachtige vlekken de doorslaande zoutdeelen

doen zien. De mangle-boom tiert hier echter zeer goed, zet nieuwe spruiten, en vormt een geheel bosch. Wij wandelden eenigen tijd in hetzelve en verbeeldden ons, bij het woeste voorkomen van dit hout, [illegible] Parakieten schreeuwend vlogen, [illegible] oevers van eene rivier in *Guiana*.

Aan [illegible] was een klein zout water, w[illegible] water-mangleboom stond, wiens [illegible] aar beneden in het water groeije[illegible] modder of op steen, nieuwe[illegible] zich verheffen, weder nederdale[illegible] m uitmaken, welke eene baai omvat, of, gelijk in *Suriname*, eenige uren langs eene rivier of kreek zich uitstrekt, en een ondoordringbaar bosch vormt. Aan de nederwaarts hangende takken van dezen boom, hechten zich in het water eene zeer kleine doch smakelijke soort van oesters die, als het water laag is, allen schijn hebben, alsof zij aan de boomen groeijen.

Na tusschen de engten der twee bergen of rotsen welke zich boven verbreeden, doorgegaan te zijn kwamen wij aan de baai. De zee kwam hier statig aanrollen met hooge en wit gekuifde golven, welke opeens eindigden; doch aan beide zijden der baai sloegen dezelve onder een sterk gedruisch tegen de rotsen, sprongen in de hoogte, en vormden kleine, doch niet onaardige watervallen. Wij konden van hier bijna de gansche noordzijde des lands zien, omdat het eiland boogsgewijze met eene mijl diepte of pijl uitloopt. De zee breekt hier overal op eene kust van

massive rots, hetwelk het eiland van deze zijde genoegzaam ongenaakbaar maakt, want zelfs de weinige baaijen, welke men aan deze zijde heeft, kan men niet zonder gevaar naderen.

Deze gansche noordkant draagt het kenmerk van eene verandering, welke het eiland ondergaan heeft. Namelijk op 8 of 10 minuten afstand van het strand ziet men eene andere rij rotsen van ongeveer 30 tot 40 voeten hoog, welke van onderen zijn uitgehold door het water, dat hier gedurende eene ontzettende tijdruimte moet tegen aangespoeld zijn. Deze rotsen schijnen nog vroeger dan toen de golven tegen dezelve sloegen uit de zee opgeligt te zijn; zij zijn met groote poriën voorzien, hebben het voorkomen van schuim of scoria, dat eenmaal vloeibaar was, doch, aan de lucht blootgesteld zijnde, langzaam gestold is, hetwelk te duidelijker blijkt, als men in dezelve schulpen en andere voorwerpen opmerkt, welke in de thans harde rots als gebakken zijn. Opmerkelijk is het, dat het grootste gedeelte der bergen op dit eiland aan de noordzijde afgebroken zijn, en de rotssoort, die uit seyniet en serpentijnsteen is zamengesteld, doet zien, waaruit zij bestaan, terwijl aan de zuidzijde de bergen hellend afloopen, en met aarde bedekt zijn.

Wij verlieten — omdat wij over vermoeidheid begonnen te klagen — spoedig de baai, waar wij echter nog eenige vreemde voorwerpen zagen, welke zeker veel waarde zouden bezitten, zoo zij ongeschonden in een kabinet van naturalia geplaatst werden; aan strand waren, namelijk, uit zee aangespoeld zeegewassen, zeeappels, polijpen en sponsen, ook eenige hoor-

nen en schelpen, benevens eenige kwabben en zeekatten.

Iemand uit het gezelschap, die hier bekend was, en ons herwaarts geleid had, deed den voorslag, om niet door het hoje terug te gaan, omdat het daar, ondanks de vele boomen, drukkend warm begon te worden, maar langs eenen weg buiten om, waar de zeewind eene vrije doorspoeling had, hetwelk wij zeer verstandig vonden. Onder het terug wandelen, verhaalde hij ons, [illegible] die wij verlaten hadden, meermale [illegible]n, hetwelk waarschijnlijk uit e[illegible] de vaste kust afgespoeld is ([illegible] hier onlangs een boomstam o[illegible]ij eene aanzienlijke canо of boot [illegible]en dat, als er een orkaan op d[illegible] waait, in welk geval het op [illegible]eer stil is, den volgenden dag [illegible]eene verschrikkelijke hoogte stijg[illegible]t zulk eene branding veroorzaakt [illegible]loofelijk ver over het land henen spat.

Wij gingen eenen waterput voorbij, waar een aangenaam lommer was door de vele boomen, welke rondom denzelven stonden, voornamelijk Tamarinden en Knippen. Deze boomen zijn wel groot en lommerrijk, doch leveren geene aangename vruchten op, ten minste de zure Tamarinde niet. De vrucht van den laatsten wordt alleen gebruikt, om bij eene enkele gelegenheid als eene limonade gedronken, of ook geconfijt naar *Holland* gezonden te worden; doch de zoete Tamarinde geeft eene aangename vrucht, die

door sommigen hoog geschat wordt. Deze boom wil echter alleen in vette en vochtige gronden tieren, terwijl de zure Tamarinde de voor *Curaçao* zoo belangrijke eigenschap bezit, dat hij op de dorste gronden en zelfs op bergen, waar weinige aarde gevonden wordt en hij zijne wortels tusschen de klippen zetten moet, goed voortkomt, en de allervinnigste droogte uithoudt, zoo zelfs dat er geen voorbeeld, — zoo ver ik weet, — bestaat, dat een Tamarinden boom door droogte gestorven is.

« Hier bij dezen waterput — zeide onze geleider, die zeer op de hand van het Britsche volk was, — hebben de Engelschen, die zoo wel te land als te water heel slim zijn, toen zij eenige jaren geleden het eiland blokkeerden, den toenmaligen Bataven eene leelijke pots gespeeld: zij verborgen zich tusschen deze boomen, en des avonds kwamen zij, natuurlijk onverwacht, voor het huis van *Ascention*, waar het Hoofdkwartier der Bataafsche troepen was, en namen alle de zich aldaar bevindende Officieren gevangen. De Officier, die met eene patrouille was uit geweest, om te recognosceren, bemerkte niet eer deze vreemde en ongenoode gasten dan toen hij in huis kwam; men wilde hem grijpen, doch hij, — die dan ook in het geheel niet links was, — vlugtte naar het middelvertrek, blies het licht uit, liep om de tafel heen en aan de andere zijde de deur uit, terwijl zijne vervolgers tegen de tafel, welke in het midden van het vertrek tusschen de twee deuren stond, teregt kwamen, dezelve met de glazen stulpen of zetters — waaronder in *West-Indië* het licht brandt, om niet door

den wind uitgewaaid te worden — en eenige flesschen en kelkjes omver stieten, en dus onder elkander met het gestadig geroep van *Damn! Damn!* eene groote verwarring veroorzaakten."

Onder het maken van onze aanmerkingen op dit voorval, kwamen wij te huis, waar alles in diepe rust was. Ook de Jagers kwamen spoedig op dagen, zonder meer geschoten te hebben dan eenige wilde blaauwe duiven, eenige steenduifjes, welke iets grooter zijn dan onze musschen, en een paar Leguanen. Deze laatsten zijn op *Curaçao* talrijk en van verschillende soort en kleur, en maken eene schakel uit in de keten, die de hagedis aan den krokodil verbindt. Zij zijn hier tot vier voeten lang, en op de andere West-Indische eilanden nog langer, en hebben een afzigtelijk voorkomen.

Het lijf is dik, graauw of groen van kleur, dat naar het blaauwachtige zweemt en gedurig verandert, en met kleine schubben bedekt; in den lang uitloopenden kop vonkelen groote oogen, en op denzelven is een beweegbare kam met verscheidene punten, welke over het gansche lijf heen loopt. De staart maakt het grootste gedeelte van dit dier uit, en is met knobbels bezet; de pooten, welke met 5 teenen en scherpe nagels voorzien zijn, zijn kort, doch doen de Leguanen met groote snelheid over den grond kruipen, en derzelver prooi vangen, want zij eten, behalve gras en kruiden, ook insecten, kleine hagedissen en vogels. Door de terug stuitende gedaante dezer dieren, walgt men ook om derzelver vleesch te eten, maar wanneer men iemand onwetend een' schotel gebraad van het-

zelve voorzet, betuigt hij, dat het in smakelijkheid gelijk staat aan malsch hoendervleesch.

Om deze dieren te vangen, kan men een schot kruid uitwinnen, door dezelve langzaam te naderen, en een' strik om den hals te werpen; zelfs zegt men, dat men onder het fluiten met den mond, dezelve over het lijf kan streelen.

Vele voorwerpen voor de jagt zijn hier ook niet, dewijl men, wegens de geringe uitgestrektheid van dit eiland, en gebrek aan hooge bergen en groote bosschen, geene wilde dieren vindt, met uitzondering van de Reebokken, welke tot het geslacht der Damherten behooren. Doch deze zijn, wegens derzelver groote schuwheid en bekende snelheid, waarmede zij over de scherpe en met meloendistels (*cactus melococtis*) en andere doornachtige planten begroeide rotsen loopen, moeijelijk te schieten. De beste wijze om dezelve te krijgen, is dat een Neger, voorzien met een schietgeweer, zich op eene plaats verschuilt, waar de reebokken gewoon zijn hunnen weg te nemen, en daar met geduld den tijd afwacht, tot er een voorbij komt.

In den regentijd echter, en vooral als er veel zuidelijke en westelijke winden waaijen, is hier meer, om te jagen: het getal van land- en watersnippen is er dan dikwijls ongeloofelijk groot, en van de vaste kust komen als dan geheele troepen eenden overvliegen. De Negerjongens spelen hier altijd voor jagthonden, dewijl deze laatste hier ongeschikt zijn om het wild op te zoeken, wegens de stekelplanten, welke op onbebouwde landen en tusschen de klippen groeijen, als

r *Ilplap* genoemd — met een weinig madera-wijn nengd, omdat zij anders te zeer verkoelt, gedron- n te hebben, begaf elk zich naar zijne hangmat, apezel of canapé, om door rust of slaap zich van vermoeijenis wat te herstellen.

Ik was verblijd, na twee dagen en eenen nacht na onophoudelijk in beweging geweest te zijn, ein- lijk eenige rust te genieten. « Maar is dit dan niet gezond," vraagt waarschijnlijk iemand, « zoo vele rmoeijenis te nemen in een heet gewest, waar men s aankomt, en het ligchaamsgestel van den Euro- aan nog niet gewoon is?" — Niet slechts onge- nd, maar hoogst gevaarlijk, ja doodelijk! Ik heb nig Europeaan, — die met zijne volle krachten in *'est-Indië* kwam; die van geene hitte of vermoeid- id wist; en, niet bedenkende, dat men in een rm land in eenen staat van verhoogde levensverte- g en opgewektheid verkeert, at en dronk, danste sprong, naar aanleiding van een gul en gastvrij thaal, dat de vreemdeling in deze landen ge- st, — het slagtoffer dezer verkeerdheid zien wor- n. Zoo ik daarom tot het gild der Esculapen be- oorde, en bij den titel van *Medicinae Doctor* ook e noodige bekwaamheden bezat, dan zou ik een ein boekje schrijven, en dat aan de vreemdelin- n voor niet met al in de handen stoppen. In t verhandelingje zou ik hem zoeken aan het rstand te brengen, dat het *acclimateren* — zoo ge- kkig als ik dit alles nu inzie — bestaat in het jchaam met dezelfs bloed, vochten en verdere toe- ehooren, die gesteldheid te geven, welke onder die

gedacht; men laat den vreemdeling doorgaans naar zijn goeddunken leven, en als dan het vuur, dat in zijn binnenste smeulde, en door luchtstreek en levenswijze gedurig aangestookt werd, eindelijk losbarst, haalt men de Apotheek door elkander, om den voor de wereld verlorenen man eenige oude medicijnen toe te dienen, ten einde te toonen, dat er niets aan den zieke verzuimd is, en eene geregelde *historia morbi* te kunnen opmaken.

Doch om van deze geneeskundige uitweiding tot het verhaal van mijn toertje in het land terug te keeren:

Na een paar uren in de hangmat gelegen te hebben, die ik gaarne nog met een paar uren had willen vermeerderen, kondigde de meerdere beweging onder de gasten aan, dat de tijd nabij was, om het middagmaal te houden. Ik stond op, waschte en kleedde mij, en begaf mij onder het gezelschap, waar men druk bezig was, met bittertjes te drinken, ten einde, zoo als het heette, de maag te prepareren. Lands wijze, lands eer; ik deed ook mede, en nam een glaasje madera-wijn tot een bittertje, en wel tot een aangenaam en aromatiek bittertje, gemaakt door de schil van een' limoen er in te leggen: dit is — als ik wel verstaan heb — eene uitvinding der Engelschen, die zich door nuttige ontdekkingen, zoo wel in het fabrijkwezen als in de kunst, om lekker te eten en te drinken, voor de wereld verdienstelijk gemaakt hebben.

Om vier ure gingen wij aan tafel, en aten soep, vleesch, visch, groenten, vruchten, en ik weet niet

wat al meer, en dronken rooden wijn en Madera; of het nu juist Madera-wijn geweest is, dan wel Xeres, of Tenerif, daar kan ik niet voor instaan, want men drinkt overal in de wereld zoo veel Madera-wijn, dat onmogelijk een vierde gedeelte er van op het eiland *Madera* kan gemaakt zijn. Kenners kunnen het proeven, maar welstaanshalve is men gewoon den goeden Madera-wijn van den Gastheer te prijzen, ofschoon men bij zich zelven overtuigd is, dat dezelve nooit op het eiland van dien naam geweest is. Ook dronken wij een glas porter of bier, bij het brood en kaas, dat tusschen het middagmaal en het nageregt gebruikt wordt. Bij grootere maaltijden staan de vrouwen, midden onder het desert, op, en begeven zich in eene andere kamer, terwijl de mannen blijven zitten, om braaf op de gezondheid van het schoone geslacht te drinken, wat te praten en een' cigaar te rooken, waarna doorgaans de eene man na den anderen opstaat, en zich weder bij de Dames vervoegt, om koffij of thee te drinken, alles naar de wijze der Engelschen. Doch bij deze gelegenheid stonden wij allen te gelijk op, omdat wij afgesproken hadden, vóór het ondergaan der zon nog een toertje te paard te doen.

Wij reden over zeer goede wegen, welke alhier jaarlijks, na den regentijd, worden in orde gebragt, en aan beide zijden met den cilindervormigen cactus beplant zijn. Dit gewas dient over het gansche land tot heggen, hetwelk wel niet sierlijk staat, doch tot dat einde zeer nuttig is, eensdeels omdat deze heggen zoo gemakkelijk gemaakt worden, door slechts stukken van dit gewas in den grond te steken, welke

k in de grootste droogte voortgroeijen en aan alle anten uitschieten, en anderdeels omdat zij door erzelver veelvuldige stekels door menschen en beesten geëerbiedigd worden.

Wij gingen een paar huizen en tuinen voorbij, welke genoegzaam in den smaak waren als *Ascention*, hetwelk ik hier boven omschreven heb. Ook zagen wij een gehucht van vrij Negers, zijnde een aantal strooijen hutten op een' dorren grond, waar niets groeide. De planters, die wij bij ons hadden, klaagden bij die gelegenheid, dat zij van deze vrij Negers veel last hadden: hun getal werd gedurig aanmerkelijk grooter, en zij hadden geen vast middel van bestaan, waardoor velen hunner leefden van zelven te stelen, of gestolen goed op te koopen.

Na een groot uur gereden te hebben, kwamen wij weder te huis, en vielen op den theepot als de vliegen op de stroop. Hoewel wij reeds eenige kopjes thee gedronken hadden, gingen wij echter het grootste gedeelte van den avond voort met drinken, sommigen met wijn en water, en anderen met grogs. Zulk een avond op het land gaat in *West-Indië* spoedig om, dewijl door een weinig in het hofje of den tuin te wandelen, of een toertje te paard te doen, en te huis komende, thee te drinken, een groot gedeelte van den avond voorbij gaat, en men zich tegen tien ure ter rust begeeft, om weder vroeg te kunnen opstaan. Zelden echter gaat zulk een avond onder een groot gezelschap voorbij, dat er geene grapjes gemaakt worden, welke in welvarende tijden dikwijls in het zeldzaamste liepen.

Ook op *Ascention* scheidde het gezelschap niet, zonder het een en ander gedaan te hebben, dat een luidruchtig gelach na zich sleepte. Onder anderen gaf daartoe aanleiding zeker Heer, welke te veel spraakwater gedronken had, en met zeer veel omslag van woorden te kennen gaf, dat geen mensch zulk een' lossen slaap over zich had als hij.

Ik heb dikwijls opgemerkt, dat de menschen in het algemeen er opgesteld zijn, dat men het daarvoor houde, dat zij weinig eten; en met genoegen de bewondering zien, welke men dan aan den dag legt, dat zij evenwel zoo gezond, zoo dik en vet zijn. De man, wiens roem in het eten gevestigd is, en wiens smeerbuik er het uiterlijke kenteeken van draagt, zal men echter somtijds hooren zeggen: « Gij zoudt niet gelooven, hoe weinig ik ondanks mijne lijvigheid eet, gij kunt dit aan mijne vrouw vragen; wat eet ik? Des middags een bord soep; soep moet ik altijd hebben, maar dat kan men niet rekenen, dat kan men niet onder het eten tellen; nu, wat gebruik ik vervolgens? een stukje vleesch met wat groenten of een stukje van een' vogel (onder dit stukje van een vogel is wel eens een halve kalkoen te verstaan). Het is waar, ik neem een ditje of een datje voor mijn desert, doch dit is niet noemenswaardig; ook betuig ik u, dat ik zulks doe, meer uit gewoonte en om den etenstijd door te brengen dan wel uit eetlust"

Ook is het niet vreemd, en natuurlijk te verklaren, dat de menschen hun' gewonen slaaptijd bijna altijd korter opgeven dan dezelve in der daad is: zoo kan men, bij voorbeeld, als iemand klaagt, dat hij niet meer dan twee

uren des nachts slaapt, gerust zulks op vier uren stellen, en men heeft zeker niet het minimum van zijnen slaap. Maar dat men zich ook moeite geven kon, om anderen te doen gelooven, dat men zeer los slaapt, vernam ik toen voor het eerst.

Die Heer dan sliep, naar zijn zeggen, zeer los, en was bij het geringste geraas wakker, ja ontwaakte, als er een kakkerlak door de kamer liep. — Ik noem daar een' kakkerlak, de Lezer kent zekerlijk dit bekendste van alle bekende insecten uit de Oost of West? Herinner u eens, misschien hebt gij er wel eens een' gezien in een kabinet van natuurlijke geschiedenis, — zoo als men eene plaats noemt, waar men alle snippertjes van het menschelijk ligchaam, gedierten en insecten in fleschjes bewaart; — het is een diertje zoo als de Hollandsche Meikever, maar platter van gedaante en donkerder van kleur; het kan vliegen ook, doch is te dom om er veel gebruik van te maken, althans als het zich met vliegen redden kon, zet het zich op een' loop, en wordt door een mensch, hond óf kat gevangen en afgemaakt, zonder dat er veel bloed bij gestort wordt, want gij weet, het behoort tot de insecten, dat is gekorven of bloedelooze diertjes. Deze kakkerlakken zijn in de warme landen eene wezenlijke plaag in de huizen; zij kruipen in alle boeken en gaten, kisten en kasten, bederven het eten, en vernielen linnen, kleederen en boeken.

Zulk een kakkerlak nu kon niet in de slaapkamer loopen, of die Heer ontwaakte. Toen hij nu, insgelijks aan de gevolgen van dat spraakwater, spoedig de

slaapkamer opzocht, stelde hij het gezelschap in staat, eene proef te nemen van zijne losheid in het slapen.

In *West-Indië* heeft men niet noodig, om, gelijk in koudere landen, veel omslag te maken tot het geven van een nachtverblijf aan zijne gasten: canapé's, slaapezels en hangmatten dienen voor rustplaatsen. De laatsten verdienen allen lof wegens gemakkelijkheid en koelte; zij worden des avonds met lange touwen vastgemaakt aan ijzeren haken, welke aan den zolder zitten, en die, — als men nog niet weet, waartoe zij dienen moeten, — ons zouden doen gelooven dat men in een' slagers-winkel was.

In zulk eene hangmat was die Heer met zijnen losten slaap, bij verkiezing, gaan liggen. Zoodra men bemerkte, dat hij in diepe rust was, maakten een paar Heeren de touwen van de hangmat los, en bragten den slapende op het pleintje van het huis, waar het overige gezelschap nog in de koelte zat. Toen men zag, dat hij nog meer velen kon, bond men de hangmat aan twee boomen, welke bij het pleintje stonden, zonder dat de slapende er iets van bemerkte; zelfs de eerste geweerschoten, die men op het pleintje deed, konden hem niet wakker maken; eerst na veel geraas en luidruchtig gelach, begon hij in zijne hangmat te brommen, en werd, nadat hij lang genoeg tot vermaak van het gezelschap gediend had, weder in zijne kamer gebragt.

Den volgenden dag verlieten wij *Ascension*, en reden naar eene andere Plantagie, welke 2 of 3 uren

verder zuidwestelijk op lag, en *Santa-Cruz* heette. Wij bezochten eerst de baai van dien naam, waar wij eenige visschers met hun werk bezig vonden, en bezagen vervolgens een vervallen fort, hetwelk hier gebouwd was, om in oorlogstijden eene landing van den vijand te beletten. Deskundigen uit het gezelschap vonden dit fort zeer ondoelmatig, en merkten te regt aan, dat de gansche zuidzijde des lands geschikt was om er te landen; dat men dus een geheel leger noodig had, om alles te bezetten; en dat daarenboven zulk een klein nest niet bestand is tegen het vuur van oorlogsvaartuigen.

Tegen den tijd van het morgen-eten, kwamen wij in het woonhuis dier Plantagie aan, welke een der voornaamste tuinen des lands is, en, wegens hare ligging en vele boomen, het meest aan Europeanen bevalt; dezelve behoort aan eene hoog bejaarde en zeer gegoede weduwe, welke gewoon is hare gasten op eene bij uitstek vriendelijke en gulle wijze te ontvangen.

Wij wandelden des morgens nog in het uitgestrekte en vruchtbare hofje, dat voor een groot gedeelte met suikerriet beplant was, en waar wij een' windmolen vonden, welke diende, om het suikerriet uit te persen. Deze tuin, benevens een andere, met name *Santa Martha*, is de eenigste, waar suikerriet geteeld wordt, waarvan men, wegens deszelfs geringe hoedanigheid en hoeveelheid, geene suiker maar slechts rum maakt.

De Lezer, gewoon zijnde aan suiker, koffij, indigo, enz. te denken, wanneer hij van eene West-Indische

vocht; zelfs heb ik in de laatste jaren op het eiland *Aruba* eene geheel nieuwe soort van dezelve gezien, welke van de naburige vaste kust kwam, en een sap in zich bevatte, hetwelk veel met dat van het suikerriet overeenkwam, en werkelijk maakte een der inwoners van hetzelve eene goede stroop.

Deze Maïs-stokken met derzelver bladeren worden even als het hooi in *Europa* op bergen gestapeld, en met belangstelling bewaard, om dat dezelve het hoofdvoedsel der Paarden zijn, en in groote droogte tot ondersteuning van het hoornvee dienen. Ook dekt men met dezelve de daken der neger-huizen, en bemest er den grond mede, om dien los te maken, en deszelfs zuurheid te benemen; zelfs gebruikt men het onderste gedeelte van den stam tot brandstof. De zeeman, die deze Maïs van *Guinea* overbragt, maakte zich voor dit eiland even verdienstelijk als hij, die den eersten aardappel uit *Amerika* naar *Europa* voerde.

Hoe meer de Curaçaosche Planter van dit nuttig graan trekt, hoe blijder hij is: dit is gemakkelijk te begrijpen, doch hij is te vreden, wanneer hij *de kost* heeft, gelijk men dat hier noemt, dat is zoo veel als hij noodig heeft tot gebruik op zijne Plantagie; want dan heeft hij het voedsel voor zijne slaven, ook gedeeltelijk voor zijn eigen huisgezin en voor het pluimgedierte; dan heeft het zoo veel geregend, dat hij, behalve de Maïs-stokken voor de Paarden en Ezels, genoegzaam gras op de weilanden heeft voor zijn Hoornvee, Schapen en Cabrieten; en dan hebben zijne lage landen rankvruchten, en de boomen dragen ook in den droogen tijd, door de vochtigheid uit den grond te trek-

Eenige tuinen, namelijk, en wel die, welke uitgestrekten grond en bergen hebben, laten toe, dat men Brazilie- of verfhout op dezelve kapt, hetwelk, hoewel langzaam, echter in goede regen-jaren weder aangroeit.

Andere hebben zoutpannen, welke jaarlijks eene aanzienlijke hoeveelheid zout opbrengen, en nog veel meer zouden kunnen opleveren indien er meerder vertier van was.

Ik oordeel het niet onbelangrijk, hier iets te zeggen aangaande dit voortbrengsel des eilands, en den Nederlandschen Lezer te doen zien, dat wij op onze eigene bezitting een voor de keuken zoo noodzakelijk artikel hebben, hetwelk in hoedanigheid datgene verre overtreft, wat wij van *Portugal* en *Spanje* ontvangen. Men is op *Curaçao* nog altijd in de hoop, dat het, mogelijk door den tijd, met andere belangen van het moederland zal kunnen overeen gebragt worden, om het nadeel van den verderen afstand dan zoo even genoemde landen te vergoeden, door den invoer van het Curaçaosche zout, als komende van eene Nederlandsche bezitting, gemakkelijk te maken. Het zou iets toebrengen, tot verlevendiging van de scheepvaart naar deze kolonie, en veel bijdragen tot nut eener plaats, die voor den landbouw van geene waarde is, en door het opdroogen van de eenigste bron harer welvaart, den handel, thans diep verarmd is.

In *Portugal* en *Spanje*, wordt, zoo als bekend is, het zout gemaakt, door bij hoog water sluizen open te zetten, en eene afgedamde zoutvlakte te doen overstroomen; waarna men de sluizen digt maakt, en het

zeewater gelegenheid geeft, door de kracht der zon, zich uit te dampen, en tot zout te zetten.

Hoewel de getijden op *Curaçao* niet zeer merkbaar zijn, — met uitzondering van sommige weken, menigmaal ook wel van maanden, waarin op de naburige va n westelijke winden waaijen, en doch hier eenige voeten vloed o men echter van dit middel, ev *Portugal*, gebruik bij geheel k of binnenwaters. Deze worden gemeenschap met de zee gebragt den regentijd het overvloedige en bij hoog getijde het benoodigde zeewater doet instroomen, waarna dit kanaal weder gesloten wordt.

Een mijner vrienden verhaalde mij, op de volgende wijze geheel onverwachts in het bezit van eene zoutpan gekomen te zijn. Op zijne plaats had hij nabij de zee een stuk land dat bijna altijd onderwater stond, hij besloot, om dit af te dammen, ten einde daardoor in droogen tijd brak gras te krijgen; dit is een gras, hetwelk op een zoutachtigen grond nabij den oever der zee groeit, en ook in de grootste droogte nog altijd eenig versch voeder voor het vee oplevert; doch in plaats van met de droogte brak gras te zien, zette zich een uitgestrekt veld met zout, hetwelk vervolgens door steenen dammen afgedeeld, en eene der beste zoutpannen des lands geworden is, welke hem, bij eenen goeden aftrek van zout, wel eens 12,000 guldens in het jaar heeft opgebragt.

Het grootste gedeelte der zoutpannen echter is

gzins kunstmatiger: men zoekt, namelijk, in de baaijen, welke dit eiland aan de zuidzijde heeft, ı vlakte, die van natuur of door uitgraving lager lan de waterspiegel der zee, scheidt dezelve door men van alle gemeenschap met de zee af, en vert dezelve in vierkante steenen bakken van min of r 100 voeten lengte en even zoo vele breedte, rin men door goten of pijpen het water uit de ger gelegene zee naar verkiezing brengt. In eene le zoutpan echter, gelegen aan het binnenwater, rin de haven loopt, wordt het water door windne gebragt. Op eenen anderen tuin bestaat eene tvlakte, waarop de gevallene regen zoutachtig dt, en meer uitgedámpt zijnde, kristallen achtes ı laat.

le meerdere of mindere hoeveelheid, zoo wel als betere of slechtere hoedanigheid van het zout gt af van de plaatselijke ligging der zoutpannen, van het gunstige of ongunstige weder. Een zandtige bodem is voordeeliger voor eene zoutpan dan modderachtige. Nog beter echter is een bodem rots of klipsteen; zoodanige zoutpan is er, zoo ik weet, op *Curaçao* geene, maar het Gouvernent bezit er eene op het naburige eiland *Bonaire*, lke wegens deze en andere goede eigenschappen ırschijnlijk wel de beste in de ganschc wereld wezal. Er moet in de nabuurschap eener goede tpan geene zandachtige en losse grond zijn, waar r er stof in waaijen kan. Dezelve moet zoo veel jelijk afgescheiden zijn van allen toevoer, niet hts van zeewater, maar ook van zoet water, hoe-

welk in den regentijd van de bergen af naar
stroomt. Hoewel zware regens de kristalschieting
het zout verhinderen, of, daartoe gekomen zijnde,
der doen smelten, zoo is er echter eenig regen
noodig om groot gecristalliseerd, en zoet zout te
men, want in zeer drooge jaren is het zout bi
neus of bitter. Behalve dit alles is er tot eene
en spoedige cristallisatie van het zout een sterke
noodig, die eenige speling in het water maakt,
zelve voor eene al te groote warmte bewaart, en
ker doet uitdampen.

Volgens den pésé sélé of zoutmeter staat het r
water op 0 gr., het zeewater op 5 gr., de alhier
de zee afgescheidene binnenwaters op 10 tot 15
en als het tot pekel uitgedampte zeewater begi
cristalliseren op 30 gr. Zoodra het zout begi
cristalliseren, wordt het zwaarder dan de pekel
zakt naar den bodem: alleen aan de kanten blijft
zitten, en ook aan stokken, welke men in de
steekt. Somwijlen legt men in deze zoutpannen
nen, kruizen en andere figuren, waartegen zich
zout met groote kristallen en gelijkvormig zet ter
van verscheidene duimen. Toen de groote zoutpa
het eiland *St. Martin*, waarvan ik vroeger sprak,
in eenen goeden staat was, pleegde men op die
geheele scheepjes, huizen en andere voorwerpen,
hout gemaakt, in dezelve te doen becristalliseren
naar andere plaatsen, als aardigheden voor kind
tot geschenken te zenden.

Ik heb dikwijls zulke, aan een stuk hout gecr
listeerde, zoutklompen, eenige jaren bij mij in

aad, zonder dat dezelve in eenige opzigten veran-
rden; als het zout fijn gemaakt wordt, is het wit
ijk sneeuw, en, hoewel het waarschijnlijk nog
nige niet tot het eigenlijke keukenzout behoorende,
standdeelen in zich heeft, is het echter sterk en
et van smaak, en geschikt, om zonder eenige zuive-
g op de tafel gebruikt te worden. Wanneer de
gst van dit grove en sneeuw wit gecristalliseerde
nt zoo groot is, dat men het in de gewone maga-
nen niet bergen kan, dan maakt men in de opene
cht daarvan hoopen, welke met Mais-stroo gebla-
rd worden, en eene korst verkrijgen, waarlangs het
ater stroomt, dat door den regen valt.

De prijs van dit zout is ongelooflijk gering: voor
n' gulden of 24 stuivers levert men het vat, dat
o tot 180 oude ponden inhoudt, aan boord der
artuigen. Weinige jaren geleden, was er nog een
ed vertier daarvan door de Noord-Amerikaansche
artuigen; doch sedert men in de Vereenigde Staten
malen gegraven heeft naar de binnenlandsche zout-
onnen, is zulks zeer verminderd; evenwel nemen
g sommigen dezer vaartuigen bij gebrek aan andere
uur lading, eenige hoeveelheid mede. Nu en dan
ok brengt men eenigen voorraad van dit zout naar
dere eilanden, en sedert de gemeenschap met *Suri-*
me door landsvaartuigen geopend is, bestaat er der-
aarts eenig vertier, hetwelk bij al het overige nut
ok dit voegt, dat aan de slaven aldaar eene meerdere
eveelheid zouts kan toegediend worden.

Op de meeste groote tuinen, kan men ook nu en dan, vooral als er een groot Mangle-bosch op is, een' kalkoven branden, zonder daardoor veel nadeel aan de pl ats toe te brengen; doch daar werd spoedig misbr ik van gemaakt want men heeft voorbeelden dat C vooral die, welke tot de Joodsc n, den eenen tuin na den andere het hout voor kalkovens weggel der verkochten. Dit ver- oorzaal ade voor het eiland, niet zoo z , dat er zoo veel regen valt a lat zulks, gelijk ik te vo- ren re den grond door de hevige zonnestralen doet uitdroogen, en het land van derzelfs sieraad berooft. Er zijn hier plaatsen, waar het te voren aangenaam was, wegens de vele boomen, doch waar het er thans als in *Holland* op de heidegronden uitziet, omdat men hier de ongelukkige gewoonte heeft, van wel boomen om te kappen, maar geene anderen in derzelver plaats te planten, dewijl dit, zoo als men voorgeeft, geheel mislukt, zoo er eene groote droogte opvolgt, of ook een werk zou wezen, — uit hoofde van den tragen groei der boomen op het drooge *Curaçao*, — voor de kleinkinderen. Thans echter bestaat er sedert 3 of 4 jaren van Gouvernementswege een verbod, om een' kalkoven te branden, zonder vooraf aan te toonen, dat men daartoe het overvloedige hout bezit, en de toestemming der regering te hebben.

De berekening, die men met het branden van zulk een' kalkoven heeft, is ook in der daad, op een

land, waar de voortbrengsels der tuinen niet belangrijk zijn, en waar men in den droogen tijd weinig werk voor de slaven heeft, zeer verleidelijk. Dikwijls hoorde ik den Planter met een' glans van vergenoegen op zijn aangezigt verhalen, dat hij op zijne plaats in dit of in het volgende jaar nog een' kalkoven branden kon; en een' kalkoven van bij voorbeeld 36 voeten in middellijn levert 2400 schepels kalk op, welke tegen 15 st. het schepel berekend, *f* 1800 uitmaken.

Het branden van zulk een' kalkoven gaat hier meestal met vreugdebedrijven, vooral onder de Negers, vergezeld; dikwijls heb ik zulks met genoegen bijgewoond, en in latere jaren, toen ik zelf eenen tuin gekocht had, dezelve ook gegeven.

Men had mij, — toen ik het geluk trof, eigenaar te worden van een' schoonen en welgelegenen tuin, *Zoelandia* genaamd, — onder de voordeelen van mijnen koop opgenoemd, dat ik er, wegens de vele boomen, die er op stonden, gemakkelijk twee kalkovens kon branden. Ik had intusschen weinig lust, om mijne Plaats door het wegkappen van boomen te verwoesten; doch, toen ik er eenigen tijd geweest was, zag ik de noodzakelijkheid in, om hier en daar een' boom om te werpen; want hier zag ik een' ouden, nutteloozen, krom gegroeiden boom, daar één' zwaren tak, die afgehakt moest worden; — en zoo ontstond bij mij de gedachte, om eenen kleinen kalkoven aan te leggen.

De *Bomba*, die het bestuur over dezen, 24 voet in middellijn halenden, kalkoven zou hebben, maakte ook vooraf zijn plan van bouwen: de eerste laag hout

moest wezen 5 voet hoog, daarop 4 voet steenen; de tweede laag 4 voet hout, daarop 5½ voet steenen; en dan zou dezelve, bij stil weder aangestoken, 1500 schepels kalk opleveren. De ervaren kalkoven-aanlegger is [illegible] dat hij denzelven waterpas maakt. [illegible] eningen zoo digt met klein hout [illegible] ch lucht door kan dringen. In het [illegible] lkoven wordt een lange koker va [illegible] un hout gemaakt, die als pek h [illegible] en aangestoken wordende, het vi [illegible] den brengt, waar de oven dan he [illegible] nden.

Toen [illegible] ar was, moesten de buren verzocht worden; want een' kalkoven te branden en de buren niet te verzoeken, dat is, naar lands wijze, eene volslagene tegenstrijdigheid. Ja, men kan u de menschen nog met naam en toenaam opnoemen, die bij eenen kleinen kalkoven zulk een groot getal buren verzocht hadden, dat deze, — die het dan ook te grof aanleiden, — meer verteerden dan de geheele kalkoven opbragt.

Reeds zes uren vóór dat de buren kwamen, was mijn kalkoven in brand gestoken, omdat men anders het mooije van de vlam niet zou kunnen zien, dewijl het hout nat en vast zamengepakt is, en dus eene geruimen tijd noodig heeft, om goed door te branden.

Hoewel de kalkoven niet verre van het huis was aangelegd, had ik toch nabij denzelven, bovenwinds eene soort van loots of tent van gevlochtene kokosbladeren laten maken, waarin tafel, stoelen, en ook eenige ververschingen gebragt waren, ten einde degen-

nen, die zich bij den oven wat warmen, de oogen in de vlam verlustigen, of ook de vrolijkheid der Negers van nabij zien wilden, daartoe in de gelegenheid te stellen.

Toen het gezelschap, na het ondergaan der zon, naar den kalkoven ging, vonden wij denzelven in vollen dikken damp staan; hier en daar deed zich echter de vlam, die van binnen reeds aan het woeden was, door de reten van het hout zien, en trachtte naar buiten te dringen. — Op dezen oogenblik, toen alles rondom mij in vreugde was, en ik, naar ouds gewoonte, gelukwenschingen ontving met het branden van den kalkoven, kwamen er treurige herinneringen in mij op: hier werden mij, namelijk, levendig voor de verbeelding gebragt de akelige tooneelen van brand, welke jaarlijks zoo vele ongelukken in het moederland veroorzaakt, en waarvan ik zoo dikwerf getuige was geweest; doch was ik tevens verpligt, dit onder de voordeelen van het verblijf op *Curaçao* te rekenen, dat men er voor het onzettend verschijnsel van brand bewaard is, hetwelk men doorgaans toeschrijft aan het zoutzuur in de lucht. — Indien zulks waar is, dat ik ook wel geloof, dan zijn wij aan dat zoutzuur in de lucht veel verpligt, want de huisslaven gaan altijd zeer roekeloos met het vuur om, zoodat wij anders hier gedurig brand zouden hebben. — De voorbeelden daarvan zijn zoo weinig, dat toen een schoolonderwijzer aan de kinderen eene prent liet zien, waarop de brand van een aanzienlijk gebouw afgeteekend stond, en vraagde, wat zij geloofden dat

dit v e, deze tot antwoord gaven: « Daar wordt een' k koven in den brand gestoken."

Men weet zich hier echter twee voorbeelden van brand e herinneren, de eene veroorzaakt door den opstal der Negers in 1795, en de andere bij de landin 1804, welke laatste alle huize plaatsen of tuinen, die zij onder trachtten in brand te ste- ken, den boven opgenoemden hinde zeer veel moeite kostte, en op s s ten halve gelukte; men ziet e huizen, welke bij die geleg ken, maar onder het bran- den va gen, en waarvan de helft onver- brand staan bleef.

Toen de Negers, die zich bij mijnen kalkoven reeds braaf vrolijk maakten, en aan wie reeds vooraf rum was uitgedeeld, het gezelschap zagen aankomen, vormden zij eene groep, en hadden er een' aan hun hoofd, die, bij gebrek van vlaggedoek, een' zakdoek aan een' stok had gebonden, hetwelk hun vaandel moest verbeelden; hiermede zwaaide hij, onder het maken van vele grimassen, en het aanheffen van een gezang of geschreeuw, over de hoofden van het gezelschap, nam vervolgens den doek van den stok af, spreidde dien op den grond uit, en bleef voor de plaats staan springen: dit sein is bekend; elk der vrienden werpt er eenig geld op, waarvoor door de Negers rum gekocht wordt, om zich verder te vervrolijken. Bij den gloed van den kalkoven vormden zij nu hunne krin-

gen om te dansen; hunne muzijk bestaat in eene trom in derzelver oorspronkelijken staat; twee ijzers, waarmede zij op elkander slaan; en een hoorn van eene koe die hun tot blaas-instrument dient, waarmede zij een zeer onaangenaam gebulk maken. Meestal dansen er slechts twee te gelijk, die gedurig door anderen afgewisseld worden; hun dans bestaat in draaijen en veelvuldige ligchaamsbewegingen, en met de beenen langs den grond te schuifelen; een' enkelen keer waagt het de jonge danser van dezen regel af te gaan, en een paar groote luchtsprongen te doen; de aanschouwers sluiten eenen digten kring om de dansenden, en laten hun niet veel meer plaats over dan zij noodig hebben, om zich om te draaijen. De eersten nemen ook het grootste aandeel in den dans; zij klappen allen in hunne handen, en heffen een zeer eentoonig geschreeuw aan, door welke vokale muzijk, gevoegd bij de instrumentale, de maat van den dans niet onduidelijk gehoord wordt; ook is het moeijelijk te beslissen, wie zich het meest vermoeijen, die zelven dansen, of die er naar staan te kijken.

Nadat wij om middernacht ons avondeten gebruikt hadden, gingen wij weder eens naar den kalkoven zien, die nu in volle vlam stond, en in den donkeren nacht een akelig, maar treffend gezigt opleverde. De gloed, dien dezelve veroorzaakte, was, hoewel wij bovenwinds stonden, zoo groot, dat wij denzelven slechts op eenen afstand konden naderen. De Negers echter stonden nader bij den kalkoven te dansen, dan wij konden verduren met er naar te kijken, en waren zoo ijverig in den dans, dat zij geen acht op ons,

no op de brandende hitte van den oven, gave
Zij hadden zich nu in twee hoopen verdeeld, omd
hun getal te groot was geworden door de aankoms
van Negers en Negerinnen uit de nabuurschap, di
zich [illegible] ongenoodigd, bij hen gevoegd had
den. [illegible]der ophouden duurde hun dan
voo[illegible]s nieuwe verheffing van ge
sch[illegible] zonder grond, hunne aan
hou[illegible]rolijkheid op.
[illegible] in den nacht; de buren waret
lan[illegible]; en ik zelf had mij reed
ter [illegible]kon, — zoo wel omdat he
uur[illegible] op ik [illegible] was te gaan rusten, reed
lang voorbij was, als door de muzijk der Negers, —
niet in slaap geraken; ik stond daarom op, om nog
maals te gaan zien, in welken staat het vuur thar
den kalkoven gebragt had. Ik vond nog slechts ee
derde gedeelte der Negers bezig met dansen; de ar
deren lagen in alle rigtingen rondom den kalkoven o
den grond te slapen; de rum had bij hen zijne we
king gedaan. — Zoodra zij, die nog wakker gebleve
waren, mij zagen, kwamen zij mij nog wat rum vr
gen. Hoezeer zij het wel zouden hebben kunnen ste
len met hetgene zij gebruikt hadden, liet ik hun ec
ter nog eene kan rum geven, om des te spoediger e
einde aan de vrolijkheid te maken, en van hunne o
aangename muzijk bevrijd te worden.

Des morgens was de kalkoven in gedaante en zel
standigheid geheel veranderd: de 17 voeten hooge e
24 voeten breede houtmijt was in eenen kleinen e
lagen hoop witte steenen veranderd; het vuur h

het hout in rook en asch opgelost, en de harde steenen in eenen weeken staat gebragt, zoodat deze slechts op een weinig waters wachtten, om zich geheel tot kalk te ontbinden. Dien dag echter braken rook en vlam van het vuur, dat nog van binnen brandde, aan alle kanten uit; eerst den volgenden dag konden wij den rand een weinig met water begieten, waarmede wij den 3den en 4den dag voortvoeren, naarmate wij merkten, dat het vuur verteerd was, tot dat wij eindelijk den ganschen oven konden blusschen, waardoor dezelve zich aan alle kanten uitzette, en mij meer witten en zuiveren kalk opleverde dan ik van denzelven verwacht had.

Hier moet ik de vrijheid nemen, den Lezer te herinneren, dat dit laatste eene kleine uitweiding was, die te pas kwam bij het spreken over de voortbrenselen van den Curaçaoschen grond, en dat wij met onze gedachten moeten terug keeren naar het hofje van *Santa-Crux*, waar dat suikerriet stond, en dien windmolen, waarin van suikerriet rum gemaakt wordt.

Een van het gezelschap zeide, dat deze molen veel bijgedragen had, om den Neger-opstand, anno 1795, te verergeren; hij meende, eigenlijk, niet den molen, maar hetgene er instond, te weten, den rum. De Negers braken, namelijk, in het begin des opstands, dezen molen open, waar zij eenige vaten nieuwen rum vonden en uitdronken, waardoor hunne hoofden geheel met warmte, vrijheidszucht en razernij vervuld werden.

Een ander uit het gezelschap zeide, dat de zon reeds aan het toppunt stond, waardoor onze ligchamen genoegzaam geene schaduw meer gaven; en dat het hoog tijd was, om naar huis te gaan: het zweet, dat op [illegible], getuigde van de waarheid, die [illegible], en onze dorstige monden stemden in zijner

Het ov[illegible] dezen dag bragten wij op de wijze als den volgen[illegible]r. De gesprekken op het land loopen, — gelijk op de zee over winden, schepen en reizen, en in het oorlogsveld over gevechten en marschen, — over den akkerbouw en het daarvoor gunstige weder; doch op *Curaçao*, — en op sommige plaatsen op de vaste kust, als op *Paraguana* en te *Cumana*, zoo als de Heer A. VON HUMBOLT verhaalt, — zijn die veelal nog van eenen bijzonderen aard, en gaan over den regen: in den droogen tijd noemt men de gunstige of ongunstige voorteekenen op, welke zich voor het aanstaande regensaizoen vertoond hebben, die dan, — hoewel het honderdmaal bewezen is dat zij onzeker zijn, — meest altijd gunstig zijn, om dat men geneigd is, te gelooven, wat men wenscht. In den regentijd spreekt men over het onderscheiden vallen der regens, welke alhier in verscheidene klassen verdeeld worden: de groote regens alleen in *drie* soorten, als: grond-regens, plant-regens en rooijen-loopen, welke laatsten eene kleine uitlegging vereischen, omdat zij bijna aan iets anders doen denken. Men moet weten, dat de engten tusschen de bergen en de voren, welke naar de laagten loopen, hier *rooijen* genoemd worden; indien het nu zoo zwaar

regent, dat het water niet in den grond trekken kan, maar door deze engten en voren stroomt, dan loopen de rooïjen. Deze rooïjen-loopen maken een belangrijk tijdpunt in het leven van den Curaçaoschen Planter: met geestdrift weet hij zich het jaar te herinneren, waarin hij drie rooïjen-loopen in eene week kreeg.

Ik bezocht nog met het aanzienlijke en vrolijke gezelschap, waarin ik mij bevond, een paar andere tuinen, welke echter in waarde en schoonheid beneden dien stonden, welken ik reeds bezocht had. Alleen verwonderde ik mij, hier Joodsche landbouwers te vinden. Ik was zoo gewoon, de Joden te beschouwen als zich alleen met de *speculatie* bezig houdende, dat het mij verblijdde, hen hier ook in een nuttiger bedrijf te vinden. Het Gouvernement is daar ook verblijd over, niet alleen omdat het gelooft, dat de Boer een nuttiger lid in de maatschappij is dan degene, die van het schagcheren leeft, of met loterijbriefjes en pijpendopjes te koop loopt, maar ook omdat het aan 's lands kas niet onverschillig is, of er vele Joden eigenaars van Plantagien zijn; want deze menschen zijn in de wieg gelegd, om handelaars te wezen: niemand zal dit tegenspreken; het is zelfs zoo zeker, dat een Israëliet, toen een Heer hem riep met den naam van: « *Jood! Jood!*" — op goeden grond toornig werd, zich omkeerde, en zeide: « What lig je te schreeuwen: Jood! Jood! khan je dan niet seghen Khoopman!" — Door dezen aangeborenen speculatie-geest koopen en verkoopen zij gedurig hunne tuinen, en betalen daarvoor den 50tigsten penning, als eene landsgeregtigheid, benevens andere onkosten aan de dure secreta-

de feestdagen van deze rusten, en op hunne eigene arbeiden, doch hiertoe behoort een permissiebillet van het Fiscalaat, dewijl er anders boete opstaat, en het Fiscalaat is hier niet minder duur dan de Secretarie, terwijl de kleine inkomsten der tuinen de uitgaven van dien aard bezwaarlijk maken.

Zoo ook ondergaan de Joodsche Planters hier nog een ander verlies met het verkoopen van schapen: deze laatsten, van het mannelijke geslacht zijnde, worden voor een groot gedeelte gesneden, om dezelve in den droogen tijd vet te maken; doch dit mogen de Joden, naar hunne instellingen, niet doen, en zijn dus van eene der voornaamste inkomsten van eenen Curaçaoschen tuin verstoken. Om echter hun eigen voordeel met het gebod des Heeren in overeenstemming te brengen, hebben sommigen hunner er een huismiddeltje op uitgevonden: zij zetten, namelijk, deze schapen op naam van den Bomba of opziener der Negers, die dezelve dan snijdt, en als de zijnen verkoopt, maar het geld vervolgens aan zijnen Meester ter hand stelt. Welk een trek van speculatie geest, oude nationaliteit en onbeschaafde denkbeelden omtrent Hem die de geheime overleggingen der menschen kent, en hart en nieren beproeft!

Met dit uitstapje op het land, zoo wel als met de wandeling in de omstreken der haven, heb ik, zoo ik mij niet vergis, den Lezer bekend gemaakt met de lands- en luchtsgesteldheid, met de voortbrengselen

sche bevolking des eilands op 15005 zielen, te weten: 2758 blanken, 5970 vrije Mulatten en gekleurden, en 6280 slaven.

Van dit getal zijn 3399 mannen, 4997 vrouwen, 3153 jongens, en 3456 meisjes.

Van de blanke bevolking zijn 358 paren gehuwd, hetwelk geenszins gering is, als men in aanmerking neemt den slechten toestand des lands, zonder handel en zeevaart, en gekweld met gedurige droogten, waardoor er voor velen geen vooruitzigt is, om met eere een huisgezin te onderhouden. De slaven mogen volgens koloniale wetten, om daarvoor bestane redenen, in geen huwelijk treden.

Doch van het getal van 5970 vrije lieden, zijn slechts 135 paren wettig getrouwd, waaruit de tegenstanders der invoering van een wettig huwelijk onder de slaven een bewijs zien, dat een wettig huwelijk onder deze lieden als nog niet wenschelijk is, door hen zelven niet begeerd wordt, en slechts aanleiding geven zou tot grootere verwarringen en ontheiliging van de instelling des huwelijks.

Omtrent de boven gedane opgave der bevolking, moet ik nog aanmerken, dat men het getal der inwoners van deze Nederlandsche bezitting niet naauwkeurig bepalen en gerust 1 of 2000 hooger stellen kan. Een der voornaamste redenen hiervan is, dat de vrije slaven en gekleurden een Nomaden- of zwervend leven leiden; en even als de Joden in *Europa* vóór de Napoleontische overheersching geenen familie-naam hebben. Wanneer bijvoorbeeld een vrij Neger uit de Oosten- of west-divisie des eilands gestolen heeft, en

Hij vond er weldra eene, en bragt zijn voornemen ten uitvoer. Toen hij met zijne nieuwe bruid de raadzaal uittrad, stonden zijne vrouw, met welke hij voor den Pastoor getrouwd was, en hare kennissen, die getuigen van het eerste huwelijk waren, aan de deur, en gaven hem hier in hunnen toorn den bijnaam van *Matteeuw doos beer*, dat is MATTHEUS *tweemaal*, te weten, tweemaal getrouwd, welken naam hij sedert behouden heeft.

Dewijl zelfs onder de Negers geene groote voorraad van verschillende doopnamen zijn, is men verpligt de naamgenooten te nommeren. Wanneer, bijvoorbeeld, de maandelijksche zamenkomst der Landstorm plaats heeft, waartoe alle de vrijlieden behooren, die buiten de wijken der stad wonen, en waarvan alleen de Onder-officiers gewapend zijn, wordt de lijst in diervoege afgelezen:

Pedro I.?.....

Antw. Is ziek!

Pedro II.?....

Antw. Tegenwoordig!

Pedro III ?....

Antw. is weg!

Weet niemand, waar hij gebleven is?

Antw. Neen! niemand weet waar Pedro III. gebleven is, enz.

de taal van de handelaars der wereld, waarin nog daarenboven HOOFT schreef, en VONDEL dichtte, algemeen gekend werd; — dat dezelve ten minste in hun eigen land meer gewaardeerd en als de heerschende op onze West-Indische Bezittingen ingevoerd werd?

Doch wij moeten ook hierbij tot hunne verontschuldiging in aanmerking nemen, dat de handelgeest, die onze voorouders bezielde, in eenen zekeren zin, schadelijk voor eene eigene taal is, omdat dezelve hoofdzakelijk, of laat ik liever zeggen bij uitsluiting, van andere oogmerken, winst en voordeel zoekt, en om dit te bereiken, al van veel doet afzien, wat men anders gaarne wenschen zou; te meer heeft zulks plaats, als men nog daarbij veel in zijn nadeel heeft, om in dit oogmerk te slagen. Was dit niet zoo bij de oude Nederlanders, die bijna geene andere eigene landsvoortbrengselen tot den handel hadden dan kaas, boter en jenever; die een land bewoonden zoo ongunstig gelegen, met gevaarlijke kusten, zonder één goede haven; die te klein in getal waren, een' te uitgebreiden handel dreven, eene te groote vloot bemannen moesten, te veel volksplantingen bezaten, om zich van landskinderen alleen te bedienen; die dus buitenlanders tot allerlei dienst noodig hadden. Is het, wanneer men dit in aanmerking neemt, wel zoo onvergefelijk, dat onze voorouders, bij deze omstandigheden, in het zoeken naar eenen steeds uitgebreideren winstgevenden handel, als de eenigste bron hunner welvaart, zich op de kennis van vreemde talen toelegden, en dat zij, — toen bij de drijfveer van

ten het vaderland nog bij voortduring onze taal houdt voor een' bedorven zij-tak van het Hoogduitsch, zoo wat meer of min als het Platduitsch, en dezelve spottenderwijze noemt de ruwe taal van visschers en van kaas- en turfboeren, welke de aanzienlijken des volks zich schamen.

De Engelschen, die in kennis van vreemde talen voor onze landgenooten moeten onder doen, en ook minder redenen hebben, om vreemde talen te leeren, waarbij hunne eigene schade zou lijden, hebben in die weinige jaren, dat zij van dit eiland meester zijn geweest, hunne taal hier zeer bevorderd. Alle kooplieden, vele andere ingezetenen, ook sommige van het schoone geslacht, en eenige zwarten en gekleurden welke zij tot huisbedienden gehad hebben, spreken hunne taal; doch dezelve is niet doorgedrongen tot de tuinen, noch tot de gehuchten der vrij Negers, aldaar wordt alleen het Spaansche *jargon* in al deszelfs wanluidendheid en armoede bewaard. Het is wel der moeite waard hier iets van deze taal, welke op eene onzer vaderlandsche kolonien gesproken wordt, te doen kennen, omdat dezelve die bijzonderheid bezit, dat men met weinige regels, hare gansche *grammatica* mededeelen kan, waardoor dus het geduld van den Lezer niet lang behoeft opgehouden te worden.

Deze taal, — indien dezelve dien naam dragen mag, — heeft geene lidwoorden, noch geslachten: van de moeite die deze laatsten in onze taal veroorzaken, is men dus bevrijd. Het meervoudige getal wordt aangeduid door het woordje *nān*. Om alle woorden te verbuigen, heeft men niet meer noodig dan

veel doenlijk van hunne ooren te weren, dan is het ongeloofelijk, hoe spoedig en gemakkelijk zij echter dit laatste leeren, door het van de huisbedienden onder elkander te hooren spreken, terwijl zij in het Nederduitsch met veel moeite, slechts weinig vorderingen maken. Dit is echter eene verschijning, waarover de inwoners van *Curaçao* zich geenszins te verheugen hebben, dewijl het leeren van dit *papiamento* in de jeugd een' allernadeeligsten invloed uitoefent op andere talen, die zij naderhand leeren. Men moet niet op *Curaçao* geweest zijn, om onbekend te wezen, wat er van het Nederduitsch wordt, als men in hetzelve het *papiamento* overbrengen, en tijden, geslachten en getallen door elkander warren hoort; ook bij de meest beschaafdsten en geletterden blijven nog in gevorderde jaren de sporen over van den nadeeligen invloed, welken dit zoogenaamde *papiamento* uitoefent op onze taal en derzelver uitspraak.

Daarenboven moet zulk eene hoogst armoedige taal ook schadelijk voor het verstand der kinderen zijn, dewijl zij geene woorden hebben, om zich behoorlijk uit te drukken, en hunne denkbeelden meer dan anders binnen enge grenzen beperkt blijven.

Sedert de Nederlanders weder bezit van dit eiland genomen hebben, in het begin van het jaar 1816, heeft onze taal aldaar zeer veel veld gewonnen, vooral door de oprigting van goede scholen, waarin men, voor het eerst, zoo lang *Curaçao* eene Hollandsche kolonie was, de taal volgens regelen onderwijst (*).

(*) In welk opzigt de Heer P. PHOEL, lands Schoolonderwijzer der

rden, dat zij geheele zinnen niet konden verstaan, idat dezelve grootendeels uit voor hen onbekende aansche woorden bestonden.

Hoe nuttig de Pastoors ook daardoor in het godsdienge voor de Roomsche ingezetenen hier worden, zoo is t echter te bejammeren, dat zulks gepaard moet gaan it eenen verderen ondergang der Nederduitsche taal bij nne gemeente; dit toch zal ieder, zonder dat men *Curaçao* behoeft te wesen, gemakkelijk kunnen maken, want hierdoor maken zij het Nederduitsch der minder noodzakelijk voor de Roomsche ingetenen, ja stijven deze in het *papiamento;* door ekjes in deze taal uit te geven, banen zij den weg, i er ook in te kunnen schrijven, waardoor men op school letters leert maken, om niet in het Holdsch maar in het *papiamento* zich schriftelijk uit drukken; eindelijk wordt deze taal door elke vertering in dezelve, als een natuurlijk gevolg van dit es, nader aan het Spaansch gebragt, waardoor delve nog meerder gevestigd, en gevaarlijker voor onze d in deze kolonie wordt (*).

Tot de Gemeente, waarvoor de Pastoors het waagn in dit *jargon* te prediken, en dus langen tijd ten ze opzigte zich aan eene critische beoordeeling bloot stellen, behooren op deze plaats alle Negers en na alle gekleurden.

---

*) Te voren was er wel door den waardigen Graaf DE LARREY, Professor in deze taal kan zijn, een Woordenboekje daarin gereven *ten dienste der Vreemdelingen*, doch dit kon om die rede inig of geen nadeel aan onze taal veroorzaken.

en bevattelijker dan al die omslag der Roomsche kerk, die, zoo als het heet, op de zinnen moet werken. De Negers zijn over het algemeen, zoo ver ik hen gedurende 12 jaren heb leeren kennen, veel minder bevooroordeeld en minder ligtgeloovig dan de geringe volksklasse in *Europa*. Ik heb verscheidene malen met hen over de biecht, de heiligen, het vagevuur, en andere R. K. zaken gesproken, doch het was meestal met glimlagchen, dat zij daarover hun oordeel zeiden. Als er iets nieuws in de Roomsche kerk was gebeurd, of als er eenige aardigheidjes waren vertoond, dan kwamen zij het doorgaans lagchende vertellen. Deze opmerking hebben verscheidene mijner kennissen met mij gemaakt.

Door de Negers aan de Roomsche kerk over te geven, en niet, gelijk op de Engelsche bezittingen, van hen Protestantsche Christenen te maken, is men voor deze kolonie schadelijk, wegens de bekende stelling der Roomsche kerk: *Extra ecclesiam nulla est salus.* (Buiten de kerk is geene zaligheid). « Dat is het overal," zegt gij — ja! dat is het ook; doch nergens zoo zeer als op eene plaats, waar Slaven en Geringen *Roomsch*, en Meesters en Aanzienlijken *Protestantsch* zijn, waar nog daarenboven de zwarte en blanke kleur, tusschen de menschen eene natuurlijke verwijdering en jaloerschheid doet ontstaan; op zulk eene plaats kan deze anti-rational en anti-christelijke stelling, hoe noodwendig die dan ook tot instandhouding der Roomsche kerk wezen moge, nog gevaarlijker dan elders worden, omdat dezelve bij de natuurlijke verwijdering en bij de ontevredenheid en wan-

gunst, die de kolonie-inrigting veroorzaakt, nog daarenboven godsdiensthaat en verdoemzucht doet geboren worden.

Zoo lang men hier zachtmoedige en verdraagzame Prieste[illegible]chriften van de Godsdienst der li[illegible]t men aan deze nadeelige omsta[illegible]e wezenlijke waarheid kan men [illegible]or de Maatschappelijke zamenlev[illegible]stelling op *Curaçao* en onderhoc[illegible]nd was, en dat elke slaaf zijn' r[illegible]er er bij te denken, dat deze e[illegible]was.

Geli[illegible]NO was, die met eere omtrent 50 jaren bij de Roomsche gemeente hier gestaan heeft, zoo waren ook zijne voorgangers en derzelver Kapellanen geweest, gezellig en verdraagzaam. Om van dit laatste slechts een staaltje te geven, zoo zij het hier bij gevoegd, dat deze evengenoemde waardige oude man, die de achting en het vertrouwen van alle inwoners genoot, om de 2 of 3 jaren de nabij gelegene eilanden *Bonaire* en *Aruba* bezocht, en aldaar de kinderen der Protestanten doopte, zonder de ceremonien, bij de Roomsche kerk in gebruik, alleen op het *credo* en het *Pater noster*, en daarvan eene afzonderlijke lijst hield, welke hij bij zijne terugkomst op *Curaçao* aan den kerkeraad der Hervormde gemeente overhandigde. En om te doen zien, hoe men van de zijde der Hervormde Christenen deze verdraagzaamheid, die overal onder de belijders van de Christelijke Godsdienst behoorde te bestaan, wederkeerig beantwoordde, zij het hier alleen gezegd, dat er op dit eiland zelden

een gegoed inwoner van de Hervormde gemeente stierf, zonder in zijnen laatsten wil zoowel aan de Roomsche als aan zijne eigene kerk gedacht te hebben.

Deze toestand veranderde echter, doch in eenen slechten zin, in het jaar 1817 of 1818, zoo wat ten tijde, waarin men in *Europa* onder de Roomschen begon te woelen, en waarin men van hooger hand aan de Roomsche geestelijkheid geheime instructien schijnt gegeven te hebben, (zoo althans is het mij voorgekomen uit de verrigtingen der Pastoors, die daarna op *Curaçao* en op *Suriname* aangekomen zijn), om van de algemeene rust en vrede, die aan de volken van *Europa*, na eenen 25jarigen strijd, te beurt viel, en van de onverschilligheid waarin vele Protestanten, ook door al hun philosopheren, meer dan ooit verkeerden, gebruik te maken, om de zoogenaamde Moederkerk in haren gedurig afnemenden luister nog eens het hoofd te doen opbeuren.

Pater STOFFEL, in de wandeling STUFFEL genaamd, komt de schande toe, van op deze plaats het eerst de vaan van onverdraagzaamheid en verdoemzucht geplant te hebben. Hij wilde, — zeide hij al terstond bij zijne aankomst aan zijnen ouderen ambtgenoot PIRAVANO, — bij geen een' Protestant een' voet over den drempel zetten, hoewel vele aanzienlijke Protestanten hem verwelkomd hadden. Zijne Predikatien, waarin hij zijne gemeente altijd opmerkzaam maakte op derzelver voorregt van tot de eenige, ware en zaligmakende kerk te behooren, en de daar buiten levenden onmeêdoogend verstiet, maakten grooten opgang, zoodat sommige Protestanten met papier en potlood in de

kerk zaten, om fragmenten zijner leerredenen af te schrijven. Ik geloof, dat deze fragmenten verloren zijn geraakt: jammer van zulke stukken, dewijl ze anders een niet onaardig toevoegsel bij de *Sermoenen van Pater* CORNELIS VAN BRUGGE zouden uitmaken. De Regering was reeds opmerkzaam gemaakt op het gevaarlijk gedrag van dezen man, en wijlen de Gouverneur KIKKERT sprak reeds van dezen onruststoker maar eens naar *Holland* te zullen opzenden. Dit laatste zoude in der daad gebeurd zijn, dewijl er een geschrift van het Ministerie van kolonien in handen der Regering gesteld werd, hetwelk genoemde Pater STOPPEL aan den Amplissimus van *Holland* ingezonden had, en waarin de Regering en de ingezetenen van *Curaçao* op de schandelijkste wijze gelasterd werden. Hij beschuldigde hen daarin van hem hindernissen in den weg te leggen, de slaven van de godsdienst af te houden, enz; doch de dood, — veroorzaakt door de toenmaals hier heerschende rotkoorts, — redde hem uit zijnen onaangenamen toestand, waarin hij zich te meer bevond door eene verklaring van den Heer PIRAVANO, als Praefectus Missionis, dat het berigt van STOPPEL valsch was; dat hij gedurende eene bijna 5ojarige dienst op de kolonie van de zijde der Regering altijd ondersteuning in zijn dienstwerk ondervonden, en groote verpligting had aan de Protestantsche ingezetenen, die hem altijd de hulpvaardige hand geboden hadden.

De opvolgers van deze beide Pastoors, — want de Heer PIRAVANO stierf kort daarna in zeer hoogen ouderdom, — zijn menschen, die Voorkomen, Be-

schaafdheid en Kennis in hun voordeel hebben, maar die aan de Protestanten meer dan eens gegronde redenen tot ontevredenheid gegeven hebben. Ik wil hier thans niet verder over spreken, maar nog alleen aanmerken, dat een Leeraar ijverig, zeer ijverig kan wezen, zoo zelfs dat hij zijne gezondheid en leven er door in de waagschaal stelt, en daardoor zijne gemeente weder van zijne dienst berooft, zonder daarom ongeoorloofde wegen in te slaan, en eene andere gemeente tot last of ergenis te zijn; en dat het te hopen is, dat deze anderzins geschikte godsdienst-Leeraars door eenige jaren verblijf alhier, zullen ingezien hebben, dat proselijtenmakerij en verdoemen van anders denkenden hier minder nog dan ergens elders te pas komen, en vele gevaren ook voor die Leeraars zelven zouden kunnen ten gevolge hebben.

De Opzieners der Roomsche gemeente zijn, zoo lang de onlusten op de Spaansche kust geduurd hebben, door onderscheidene Priesters en Monniken, bij afwisseling nu eens van de koningsgezinde dan weder van de independentsche zijde, geholpen geworden; doch altijd schijnt men redenen gehad te hebben, om op deze menschen ontevreden te zijn. Pater FIRAVANO zeide mij, toen ik hem naar deze vraagde, veel verdriet van hen te hebben, alzoo zij elk meer dan eene vrouw hadden. Pater STOPPEL klaagde, met hen niet te kunnen spreken, en nu verneem ik, dat men zeer onvergenoegd over hen is, dewijl zij voor eene kleinigheid de zonden vergeven, als, bijvoorbeeld, aan iemand eenige poenitentie opgelegd is, die hem wat te zwaar voorkomt, dan gaat hij naar zulk een' uitland-

den; om die reden dreef men zulks in de samenleving dikwijls tot een belagchelijk uiterste, zelfs ten opzigte van 'hen, aan wier gelaat men het naauwelijks meer zien kon, dat hunne over-grootmoeders gezigten gehad hadden zoo zwart als de schoorsteen; om die reden dan ook liet men de Negers buiten de gemeente der Europeërs en derzelver blanke afstammelingen; want men vermeed elk middel, dat een denkbeeld van gelijkheid kon verwekken, en daardoor viel het den Leeraren der Roomsche kerk ligt, menschen te winnen, die men, zoo al niet buiten de Protestantsche kerk weerde, althans niet voor dezelve opzocht.

Daaruit dus leerde ik het verschijnsel verklaren, waarom de Nederlanders van de 17de eeuw, — die anders als ijveraars voor de ware *Gereformeerde* kerk bekend stonden, — met onverschilligheid aanzagen, dat de Roomsche Missionarissen, die hoewel Pastoors in *Holland* zijnde, echter door het Collegie *de propaganda fide* gezonden werden, zoodra het deze vergund werd zich op de West-Indische kolonien te vestigen, eenen uitgebreiden werkkring vonden. Zoodanig geven de omstandigheden eene andere gedaante aan eene zaak, dat nog in dezen tijd iemand op *Curaçao* beweerde, hoezeer de zorg voor de Gereformeerde kerk bij onze voorouders daaraan merkbaar was, dat men dezelve zuiver gehouden heeft van het zwarte volk; en dat, toen ik eens aan den kerkeraad voorstelde, om één' dag in de week te bepalen, waarop aan gekleurde ouders gelegenheid kon gegeven worden, om hunne kinderen in onze kerk te laten doopen, dewijl toch deze plegtigheid, maar de gewoonte des lands,

nu en dan aan deze in huis bediend werd, — men mij zulks weigerde, uit aanmerking dat de gekleurden zich reeds te veel lieten voorstaan, en dat het onderscheid, hetwelk nog tusschen de blanken en hen overgebleven was, wel zoo wel mogelijk in stand mogt gehou

Int rkennen, dat dit alles geschied lt, zonder vooruit te zien op den ooroordeel tegen de kleur der en het woord *slaaf* in *West* zijn als thans in *Europa*. Zoo eren tijd ook in ons vaderland pen van onechte kinderen, omtrent welke men openlijk hard en liefdeloos te werk ging, en sommige Leeraars, niet indachtig aan het voorbeeld van hunnen Heer (JOHAN. 8. v. 7.), met pauselijke waardigheid handelden, zonder te bedenken, dat openbare tentoonstelling het ware middel niet is, om tot verbetering der menschen te werken, en dat eenige, hierdoor afgeschrikt, hunne kinderen tot de Roomsche kerk bragten, en dus het gebied van den Paus uitbreidden.

Men vraagt mij misschien, of deze staatkunde, welke men in het kerkelijke op *Curaçao* heeft in acht genomen, ook op andere kolonien in *West-Indië* gevonden wordt? en ik antwoord: ja! in zoo verre geene andere omstandigheden zulks weder anders wijzigden. Op de Spaansche en Fransche bezittingen werden alle Protestanten geweerd, en dus konden de Negers tot geene andere dan tot de Roomsche kerk overgaan. De Engelschen handelden op hunne kolonien in den geest

der staatkunde van het Moederland, en hielden de Leeraars van zich verwijderd, die, naar de onfeilbare instellingen hunner kerk, prediken, dat anders denkenden verdoemd zijn, dat men aan ketters geen woord behoeft te houden, en den Vorst gehoorzaamheid kan opzeggen, als deze door den Paus in den ban gedaan is. Alleen op die bezittingen, welke zij van de Franschen en Spanjaarden overmeesterd en behouden hebben, lieten zij de eenmaal gevestigde Roomsche gemeenten in wezen. Evenwel betoonde de heerschende kerk, om bovengemelde reden, weinig ijver om hare leer onder de Negers uit te breiden, van welke flaauwheid reizigers uit hun eigen volk dezelve beschuldigen, en het is daaraan mede toe te schrijven, dat de Methodisten, die zonder dit koloniaal vooroordeel, — als ik het zoo eens noemen mag, — in *West-Indië* kwamen, zulk een' opgang maakten onder de Negers, hetwelk men goedkeurend zou aangezien hebben, om dat het de Negers en gekleurden bragt, buiten de kerk waarin de blanken gingen, indien niet sommige der Methodisten het hoofd van de slaven warm maakten, en onrust en gevaar in de kolonien bragten.

Alleen de Moravische Broeders hebben in *West-Indië* eenig voordeel aan het Protestantisme gedaan, en wel in Hollandsch *Guiana*, en op de Deensche eilanden *St. Thomas* en *St. Crux*; zelfs strekten hunne werkzaamheden zich uit tot sommige Engelsche eilanden, als *St. Kitts* en *Antigua*.

Zij waren, buiten de Methodisten, de eenige Onroomsche Leeraars, die *Europa* verlieten, om de Ne-

gers in *West-Indië* met het Evangelie bekend te maken, en het is voornamelijk door hunne zorg, dat er een aanzienlijk getal menschen met eene zwarte kleur op zoo evengenoemde plaatsen tot de Protestantsche kerk [illegible] Protestansche kerken rein en blan [illegible] hetwelk de vrouwen, die hier gelij [illegible] te brengen hebben, lang niet met [illegible] aanzagen, dewijl zij eenen afkee [illegible] leur hebben, zoo zelfs dat eene [illegible] rde, uit den hemel te zullen loop [illegible] leger of Negerin naast haar kwam [illegible] gingen er echter niet zelden menschen van de kleur tot dezelve over. Zoodra, namelijk, door gedurige vermenging met blanken, doch bijna altijd buiten het huwelijk, de kenmerken van Neger-afkomst verloren gingen, begon men zich aan de Protestantsche kerk aan te sluiten, en de kinderen in dezelve te laten doopen, en dit bevestigt, dunkt mij, niet weinig het gevoelen, dat het de minachting voor de kleur is, die de Negers en derzelver veelkleurige afstammelingen van het kerkgenootschap der Blanken gescheiden hield.

Alleen kunnen de Joden in *West-Indië* zich beroemen, — indien daar eenige stof tot roemen in is, — dat zij hunnen Aziatischen oorsprong met geene Afrikaansche of Amerikaansche menschenrassen vermengd hebben. Terwijl de eene Christelijke familie de andere beschuldigt van nog eenige druppels zwart bloed, — gelijk men het gewoon is te noemen, — in de aderen te hebben, terwijl zelfs een

nkele het zich tot eene eer rekent, om van moeders
ege niet van de Negers, maar van de vrij geborene
ndianen af te stammen, — staat het vast, dat de
nden hun geslacht van de eene en de andere zuiver
n onvermengd bewaard hebben. De onechte kinde-
n, die zij bij zwarte of gekleurde vrouwen verwekt
ebben, en die men, kennelijk aan hunne Aziatische
uzen, op sommige plaatsen in *West-Indië*, in groo-
n getale ziet loopen, hebben zij nooit getracht tot
unne kerk te brengen, zelfs zulks stellig geweigerd,
o daar aanzoek toe gedaan werd. Ik ken op *Cu-
çao* een gekleurd man, die sedert eene reeks van
ren een ijverig waarnemer der Joodsche kerkedienst
, die alle Hebreeuwsche gebeden kan uitschreeuwen,
o goed als een geboren Jood, en oog en mond sluit
oor spek, schildpad, en wat verder niet caucher is,
, uit geene potjes wil eten, waarin Christenen ge-
ookt hebben; tot belooning van dit alles, verzoekt
ij slechts opgenomen te worden onder het getal van
BRAHAMS nakomelingen; doch hier is geen denken
an; men laat hem wel bij voortduring de kerkedienst
aarnemen, doch weigert hem in de gemeente in te
jven.

Dewijl de kerkelijke Archieven der Hervormde ge-
eente alhier gedeeltelijk door de kakkerlakken op-
egeten, en gedeeltelijk verkocht zijn voor scheurpa-
ier, om bij gelegenheid van het Nieuwejaars-feest
oetzoekers te maken, door den knecht van den Heer
ETER WILL, — die hier van het jaar 1810—1816
efungeerd heeft als Predikant bij de Engelsche Epis-
opaalsche gemeente, als kapellaan van het garnizoen,

en als Leeraar van de Hervormde kerk, en wiens hoogschatters hem den lof nageven, dat hij voor eene zekere hoeveelheid rum ook de dienst in de Roomsche kerk gaarne zou verrigt hebben, — zoo heb ik geene echte bescheiden wegens de stichting der Gereformeerde gemeente kunnen verkrijgen; van hooren zeggen heb ik het, en er is volstrekt geene reden, om het in twijfel te trekken, dat er al vroeg, dat wil zeggen, korten tijd na dat de Hollanders bezit van het eiland genomen hebben, eene houten loots ter uitoefening van de godsdienst in het Fort gebouwd is, en dat dezelve naderhand in een steenen gebouw veranderd is.

Op *Curaçao* is de zorg onzer voorvaders voor de Gereformeerde kerk, — welke reeds, naar het gevoelen van sommigen daarin zoo luisterrijk zigtbaar was, dat men buiten dezelve alle menschen gehouden heeft, die eene andere kleur dan de Europesche hadden, — niet te miskennen: zoo hadden, bij voorbeeld, de Hervormden, toen zij zagen, dat de dienst, in dit warm gewest, voor één' Predikant te zwaar viel, en door diens dood nog daarenboven de gemeente langen tijd van godsdienst-oefening verstoken kon blijven, uit eigene beweging een hoofd- en familie-geld betaald, om daarmede een' tweeden Predikant te bezoldigen, welk geld in lateren tijd door de regering des lands aan zich getrokken is, om ook den tweeden Predikant van Gouvernementswege te onderhouden. Bij afwisseling werd de godsdienst uitgeoefend door één' en twee Leeraars, dikwijls ook was de gemeente een' geruimen tijd herderloos. De grootere sterfelijkheid der Europeërs in de keerkringslanden was ook bij de Predikanten

merkbaar: ik vond in de kerkelijke boeken van de eerste helft der vorige eeuw daarvan een treffend voorbeeld: een der beide jonge Predikanten stierf, en het laatste dienstwerk des anderen bestond in het aanschrijven in het kerkelijk Protocol, dat hij den vorigen Zondag eene lijkrede op zijnen afgestorvenen ambtgenoot gehouden had; een paar dagen later legde men ook zijn lijk naast dat van zijnen ambtsbroeder in het graf.

Insgelijks bespeurde men de belangstelling der Hervormde Ingezetenen in het verrijken van hunne kerk. In het jaar 1770 was het kerkefonds zoo aanzienlijk, en het getal der armen, door de toenemende welvaart des lands, zoo gering, dat men het voor den geschikten tijd oordeelde, om een nieuw en aanzienlijk kerkgebouw op te rigten. Reeds was het grootste gedeelte van het gebouw voltooid, toen het werk langzamer begon voort te gaan, en, ondanks den aandrang der gemeente-leden, die bijdragen in personeel of materieel gegeven hadden, om het ten einde te zien, ten laatste geheel ophield. Men bemerkte spoedig, wat er aan scheelde: het geld! Eene som van meer dan *f* 100,000 Hollandsch was er geweest, maar waar die gebleven was, wisten alleen de administrateurs. Hier had pligtverzuim van verschillende kanten plaats gehad, voornamelijk bij een' der administrateurs, die het geld onder zich gehad had, doch ook bij de overige kerkeraden, die, uit vrees om zelven met de moeijelijke administratie belast te worden, dezen langer in dienst gelaten hadden dan behoorde, en eindelijk bij den raad van Politie, die verzuimd had het oppertoe-

zigt op de kerkekas te houden. De schuldige administrateur verdween of liever men liet hem verdwijnen, ook uit aanmerking, dat hij een neef van den Gouverneur was, terwijl de bezittingen van den anderen administrateur op geregtelijke uitspraak verkocht werden, d [illegible] t gedeelte toereikte, om het te kort [illegible] hij aansprakelijk was, te vergoed [illegible] ebouw een' geruimen tijd half afg [illegible] , werd het eindelijk door nieuwe [illegible] van de [illegible] neente voltooid.

Ook [illegible] htten hier in het midden dər vc [illegible] ieente, en bouwden eene ruime [illegible] ker [illegible] uit vrijwillige bijdragen zoowel van de ingezetenen, waaronder zelfs de Joden met eere genoemd worden, als van de koopvaardij-kapiteins, welke toenmaals van *Holland* op deze zeehaven voeren. Deze kapiteins waren meestal uit het nog noordelijker gedeelte van *Europa*, dan waarin *Holland* ligt, en behoorden dus tot de Luthersche gemeente; uit groote gehechtheid voor hunne kerk, waarvan men ook in *Amsterdam* kan spreken, bragten zij uit *Holland* vele bouwstoffen mede, om eene kerk op te rigten, en voorzagen zelfs hunnen Predikant met overvloed van Hollandschen wintervoorraad.

Ongelukkig echter verduurde dit kerkgebouw niet lang de eeuw, waarin hetzelve gesticht was: in 1804 trof, bij eene belegering van dit eiland door de Engelschen, een gloeijende kogel dit gebouw, bleef in het houtwerk zitten en deed het, ondanks den tegenstand, welken anders de lucht hier aan biedt, van binnen uitbranden. Van dien tijd af hebben de Luther-

schen hunne godsdienst bijna altijd in het kerkgebouw der Hervormden uitgeoefend, en deze omstandigheid legde den grond tot eene vereeniging der beide Protestantsche kerken tot één gemeente.

Dewijl deze gebeurtenis het eerste voorbeeld van dien aard is in het gebied van onzen Koning, daar toch in de Zuidelijke Provincien van ons vaderland, geene werkelijke toetreding van twee reeds bestaande gemeenten tot eene kerk heeft plaats gehad, zal het hier niet ongepast zijn, iets daaromtrent te melden, te meer dewijl zulks mij in de gelegenheid brengt om rekenschap af te leggen van mijne handelwijze in eene zaak, welke ik openlijk betuig, naar mijn vermogen bevorderd te hebben.

Toen de Luthersche kerk afbrandde, was de tijd voor het vaderland en *Curaçao* reeds verdwenen, waarin Deensche en Noorweegsche schippers met Hollandsche schepen, bouwmaterialen konden aanbrengen, en de Lutherschen zagen echter zoo gaarne de afgebrande kerk weder opgebouwd. Men vervoegde zich daarom, kort na de terugkeering des eilands onder het Nederlandsch Bestuur, met een request aan onzen Koning, verzoekende dat van 's landswege het kerkgebouw mogt hernieuwd worden. Zeer wijselijk werd dit van de hand gewezen, want de Luthersche gemeente was hier zeer klein, verarmd en oefende derzelver godsdienst kosteloos uit in het gebouw der Hervormden; en de geldmiddelen van het pas herlevende vaderland, — dat nog daarenboven kortelings eenen geduchten oorlog had helpen ten einde bren-

gen, — waren in geen' voordeeligen toestand. Bij deze weigering deed Z. M. door Hoogstdeszelfs Minister voor de Kolonien, den Heer FALCK, een' *wensch* voegen, of de beide gemeenten zich niet tot eene Protestantsche kerk zouden kunnen vereenigen, terwijl als dan de Luthersche Predikant, die door zijne gemeente onderhouden werd, door het gouvernement zou betaald worden, op gelijken voet als zijn Hervormde Ambtgenoot. Deze wensch werd in het begin van 1818 door den Gouverneur der Kolonie aan de Kerkeraden der Hervormde en Luthersche gemeenten te kennen gegeven, met uitnoodiging om hierop berigt in te dienen. De overweging van deze zaak was kort; het antwoord kwam hierop neder: « Wij waren in het kerkelijke « gesteld onder de Hoog Eerwaarde Commissie in « *'s Gravenhage*, door Z. M. den Koning belast met « de zaken der Protestantsche Kerken in *Nederlands* « *Oost-* en *West-Indië*, wij konden dus zonder voor- « kennis en goedkeuring van dezelve in deze gewigtige « zaak niet handelen." — Op ons schrijven echter verkregen wij dit laatste, en daardoor kwamen tusschen de beide kerkeraden broederlijke bijeenkomsten tot stand.

De zaak, waarover gehandeld werd, stond aan beide kanten zeer ongelijk; de Hervormde Gemeente was talrijk, en bezat nog het aanzien harer voormalige privilegien, welke haar niet gelijk in het Moederland met de omwenteling van 1794, maar eerst kortelings ontnomen waren; de Luthersche daarentegen was klein, en zag van tijd tot tijd hare voornaamste steunpilaren zich ontvallen. De Hervormde was in

bezit van een aanzienlijk kerkgebouw, waaraan in de laatste jaren veel verbeterd en verfraaid was; de Lutherſche Gemeente had het hare door de vlammen zien verteren. De Hervormde bezat een kerkefonds van omtrent *f* 60,000, uitgezet op gebouwen en Plantagien; de Luthersche daarentegen kon geen *f* 10,000 aanbrengen.

Hier moest dus van de eene zijde eene opoffering gedaan worden, of het ondernomen werk viel reeds bij den aanvang in elkander. Dit laatste stond in mijne magt, indien ik in plaats van hinderpalen uit den weg te ruimen, nog meerdere opgezocht had, waartoe mijn invloed bij mijne gemeente mij genoeg in staat stelde; doch ik zette persoonlijk belang ter zijde, en zocht de belangen van anderen, waarover ik niet beschikken kon, naar mijn geweten te vereffenen. Ik volgde daarom in deze zaak de inspraak van mijn hart, zocht in het Evangelie naar den wil van mijnen Meester CHRISTUS, en trachtte de eer van het Protestantisme te bevorderen.

Met overleg van mijn' ambtgenoot stelde ik tot dat einde een plan ter vereeniging op, hetwelk, na door den Lutherschen kerkeraad aangenomen te zijn, naar de bovengenoemde kerkelijke commissie gezonden werd, ter bekoming van koninklijke en kerkelijke goedkeuring. En nadat Z. M. de Koning de voordragt tot dat einde van Z. E. den Minister voor de Kolonien en van den Directeur-Generaal voor de zaken der Hervormde kerk gezien had, door welken de genoemde commissie in dezen gehoord was, werd het in handen gesteld van eene commissie uit den Raad van Staten voor de

sommige, onder welke zeer kundige lieden waren, gemaakt werden, overtuigde ik mij, dat deze vereeniging niet die bijna onoverkomelijke zaak was, waarvoor ik dezelve in den aanvang gehouden, en veel minder zwarigheden in zich bevatte dan men bij het uitwendig voorkomen daarvan gedacht had.

Ik was reeds vroeger, maar vooral tijdens het werk tot de vereeniging ondernomen werd, in de gelegenheid geweest, op te merken, dat onder beide gemeenten het onderscheid van gevoelen, hetwelk bij de Hervorming, Lutherschen en Calvinisten verdeelde, verzacht of geheel verdwenen, en de gehechtheid aan Augsburgsche Confessie en Dordrechtsche Sijnode zeer gering was.

Doch al hadden de geschillen bestaan als in den tijd, waarin er met hevigheid over getwist werd, zouden dezelve dan nog wel gegronde redenen geweest zijn, om deze vereeniging verhinderd te hebben?

Zou men thans niet, zelfs onder de voorstanders der Nederlandsche Hervormde kerk, grooter uiteenloopende gevoelens vinden, dan er oorspronkelijk tusschen Lutherschen en Hervormden bestonden?

Zou het onderscheid in de Hervormde kerk tusschen de zoogenaamde regtzinnigen, die zich niet meer stichten onder den regtzinnigsten Hervormden Prediker, en ten tijde van LUTHER en CALVIJN zekerlijk geene Protestanten zouden geworden zijn, die, zoo geheel in den zin der Roomsche kerk, maar strijdig met den geest der liefde van het Evangelie en met het beginsel van het Protestantisme, dat vrijheid van geweten eerbiedigt, vaststellen, dat ieder die niet

belet den Leeraar om ver te werpen, hetgene zijn voorganger gepredikt heeft?"

Ik zou deze vragen ook kunnen doen, en toepassen op de Hervormde, Luthersche en andere Protestantsche gemeenten. Ik zou kunnen vragen: wat thans den jeugdigen Hervormden Leeraar dwingt, in alles het voetspoor te volgen van den 70 of 80 jarigen Predikant? Wat hem hindert om, zoo al niet aan te toonen, dat sommige leerstukken van oude Theologische Stelsels op verkeerd uitgelegde Bijbelplaatsen gegrond waren, althans dezelve van zijne geloofsbelijdenis af te schrappen?

« Dan ziet het er in dezen opzigte gevaarlijk uit met het Protestantisme!" zal men aanmerken. — Veel minder gevaarlijk, voor het welzijn der kerk en de eeuwige belangen der menschen, dan dat het ongeloof en de onverschilligheid zich, even als in de Roomsche kerk, onder de oude vormen verbergen; veel minder gevaarlijk voor het Protestantisme dan wanneer het in dezen tijd aan sommigen gelukken mogt, zich tot hoofden van een nieuw kerkgenootschap op te werpen. De scheuring, daardoor veroorzaakt, bleef als dan in wezen, gelijk nu bij de twee Lutherschе kerkgenootschappen in *Amsterdam*, terwijl bij het mislukken hunner pogingen, hunne twisten bij een volgend geslacht reeds vergeten zijn, gelijk zulks gebeurd is met *Voetianen* en *Cocceanen*. En die gesteldheid der Protestantsche kerken, waardoor dezelve in dezen tijd minder aan banden, door menschen gemaakt, gelegd zijn dan te voren, is in het geheel niet gevaarlijk, zoo lang de Bijbel, waarin de

dingen klaar zijn, die tot zaligheid vereischt worden, gespend blijft; zoo lang de hoofdwaarheden van het Evangelie het richtsnoer der Protestanten blijven.

Hier nu is mijn antwoord op de vraag: „Op welk leerstelsel is uwe vereenigde Gemeente gevestigd?" Het is gevestigd op een' grond, die hechter en duurzamer is dan die, waarop de instellingen van den Paus en de Concilien rusten; dan die, waarop de gevoelens gevestigd zijn van hen, die zich zelven *'s Heeren volk* en *uitverkorenen* noemen, en hoogmoedig en onkundig genoeg zijn, te begeeren, dat ieder zoo denken en gelooven moet als zij; — die grond is: *het Evangelie, op welke leer de vereenigde gemeente gevestigd is;* (*) en vindt men deze uitdrukking te algemeen, dan kan de bijvoeging het nader wijzigen: *dat die leer overeenkomstig is met de grondbeginselen van het Protestantisme;* en deze grondbeginselen behoeven in den hoofdinhoud van het vereenigings-plan niet genoemd te worden, want dezelve zijn bij ons Protestanten immers bekend, en worden ons nog jaarlijks herinnerd op het feest der kerkhervorming. Zoo men beweert, dat de uiterlijke vorm van godsdienstoefening eene te groote vrijheid verkrijgen zou, dan is daarin bij het genoemde Reglement voorzien, door te zeggen: *Dat het aan de Predikanten en den kerkenraad overgelaten wordt, voor de openbare godsdienstoefening steeds zoodanige verordeningen te maken als tot meerdere stichting der Gemeente dienen kan, echter alleen in den geest der besluiten, welke daarom-*

(*) Zie voornoemd Reglement Art. 1.

trent door de algemeene Sijnode der Hervormde kerk in Nederland *genomen zijn, of nog mogten genomen worden.* En omtrent de bediening des Avondmaals is er aangemerkt: *Dat dezelve gemeenschappelijk aan eene tafel gevierd zal worden, zoo als zulks met de oorspronkelijke instelling en den aard dezer plegtigheid overeenkomt* (*).

Ik heb wel eens andere bedenkingen gehoord, welke er omtrent de vereeniging der Protestanten gemeenten op *Curaçao* gemaakt werden; zij zijn namelijk, deze: « Van waar zal de Predikant komen bij eene vacature, en wat zal de gemeente zeggen, zoo een hedendaagsch Lutersch Predikant tot haar overkomt, en koud en droog eene wijsgeerige Leerrede opdischt, die naauwelijks door het verstand der toehoorders verstaan en door hun hart volstrekt niet gevoeld wordt, en waarin die Evangelische zin niet vernomen wordt, welke, over het algemeen, thans niet slechts de oude, maar ook de jeugdige Leeraars der Hervormde gemeente bezielt?"

Het eerste bezwaar is gemakkelijk uit den weg te ruimen, want de vacature bij de gemeente kan aangevuld worden door eenen Predikant uit dat kerkgenootschap in *Nederland*, waartoe hij behoord heeft, door wiens overlijden de vacature ontstaan is. Het andere is van eenen teederen aard, waarvan ik de gegrondheid niet aannemen, maar wel betwijfelen mag, indien men, namelijk, in het algemeen en niet van eenige uitzonderingen spreekt.

(*) Zie voorneemd Reglement Art. 2, § 1 en 4.

Maar vraagt men: « Waren huishoudelijke zaken geene hindernissen, die de toetreding van beide gemeenten tot één kerkgenootschap in den weg waren? Er is immers ook hierboven aangehaald, dat de zaken van beide zijden, bij de Curaçaosche gemeenten, zeer ongelijk stonden?" — Indien dit eene reden van voortdurende verwijdering geweest ware, dan zou die onedel en klein geweest zijn, want dan was zij gegrond op persoonlijken hoogmoed en tijdelijk eigenbelang. Als Hervormd Predikant had ik rang en voordeelen boven mijn' ambtgenoot; ik was door den Koning aangesteld, en werd van Gouvernementswege gesalarieerd; mijne gemeente was de eerste en grootste; ik trok eenig bijzonder inkomen, dat ik nu met mijn' ambtgenoot zou moeten deelen; zelfs zag ik vooruit, dat ik de gunst van eenige vrienden, die aan vooroordeelen bleven hangen, er door zou kunnen verliezen; maar ik zou het met mijn geweten niet hebben kunnen overeenbrengen, om die reden eene zaak ongenegen te worden, welke op zich zelve goed en wenschelijk was, en ik heb een te gunstig denkbeeld van mijne ambtgenooten in de Hervormde gemeente, om niet te vertrouwen, dat zij in mijne omstandigheid, ook aldus zouden gehandeld hebben.

« Over zijne eigene belangen, — kan men hier aanmerken, — mag men beschikken; maar omtrent die van anderen moet men regtvaardig wezen." Maar wie toch leed er op *Curaçao* schade bij, dat het kerkgebouw ter dienste van een grooter getal Prote-

beware ons voor despotieke overheden, maar zoo deze zelve ooit op ons eiland regeren, dan zouden de ramen, die zij stichtten, zich tot het kerkelijke kunnen uitstrekken, ook zonder dat dit in naauwere betrekking tot hen stond.

Doch ik wil het thans eens toestaan: er is dan bij de vereeniging der Gemeenten op *Curaçao* van den eenen kant eene opoffering gedaan, die op alle plaatsen in *Europa*, waar deze vereeniging is tot stand gebragt, niet behoefde gedaan te worden, die waarschijnlijk zelfs weder elders van eenen anderen kant gekomen is, en dus in dit opzigt de schaal weder in evenwigt stelde. Maar wanneer werd er eene goede zaak tot stand gebragt, zonder dat er eenige moeijelijkheden te overwinnen waren, zonder dat er eenige opofferingen gedaan werden?

Want ik noem het, in de overtuiging mijns harten, eene goede zaak tot stand brengen, als men van gelukkiger omstandigheden, waarin men leeft, gebruik maakt, om verdeeldheden te doen eindigen, die, hoe natuurlijk derzelver ontstaan ook zijn moge, men echter gewenscht had, dat reeds in de eerste dagen der Hervorming hadden opgehouden; en als men gemeenten vereenigt, die te lang van elkander gescheiden waren, al ware zulks in den laatsten tijd ook slechts in naam en uitwendige gedaante.

Ik noem het eene goede zaak tot stand brengen, als men naar de leer van JEZUS en zijne Apostelen allen twist vermijdt en liefde en eensgezindheid helpt begunstigen. Hoe zeer toch bevorderde onze Heiland den vrede en de eendragt onder zijne Leerlingen; hoe

stantsche Christenen gegeven werd? Wie werd te kort gedaan, als men aan de kinderen der Lutherſche armen toegang verleende op de Diakonie-school der Hervormden; wie kon het onregtvaardig noemen, als men dacht aan de naauwe vereeniging waarin twee gemeenten leefden, die elkanders openbare godsdienst bijwoonden, en toegang tot elkanders Avondmaal hadden, die zelfs door familie en bloedverwantschap onderling verbonden waren? Wie, zeg ik, kon het onregtvaardig noemen, als men verarmde Lutherſche en Hervormde Broeders eenige ondersteuning toevlokte uit dezelfde kas, *al ware* er ook geen fonds naar evenredigheid van beide zijden aangebragt? Heeft ook niet de vereeniging hare geldelijke voordeelen door het vermijden van dubbele uitgaven, welke bij de twee gemeenten vereischt werden, en door het onderhouden uit 's Lands kas van den voormaligen Lutherſchen Predikant, die te voren grootendeels, door zijne gemeente bekostigd werd? „Zulks brengt ook, — zal men aanmerken, — dien Predikant en zijne gemeente in naauwere betrekking tot het Gouvernement." Wel nu, is zulks dan niet goed? Hier heeft men immers niets bij te verliezen, maar wel bij te winnen, dewijl die betrekking tot het Gouvernement geenen invloed oefent op de geloofsleer, noch op de kerkelijke gebruiken, maar het onderhoud der kerk en kerkelijke dienaren ruimer en zekerder maakt, en *nog andere voordeelen heeft op eene plaats waar vele Roomsche kerken zijn.* Het is waar, er kan misbruik van gemaakt worden, zoo in lateren tijd eigendunkelijke ambtenaren de grenzen hierin overtreden. God

beware ons voor despotieke overheden, maar zoo deselve ooit op ons eiland regeren, dan zouden de rampen, die zij stichtten, zich tot het kerkelijke kunnen uitstrekken, ook zonder dat dit in naauwere betrekking tot hen stond.

Doch ik wil het thans eens toestaan: er is dan bij de vereeniging der Gemeenten op *Curaçao* van den eenen kant eene opoffering gedaan, die op alle plaatsen in *Europa*, waar deze vereeniging is tot stand gebragt, niet behoefde gedaan te worden, die waarschijnlijk zelfs weder elders van eenen anderen kant gekomen is, en dus in dit opzigt de schaal weder in evenwigt stelde. Maar wanneer werd er eene goede zaak tot stand gebragt, zonder dat er eenige moeijelijkheden te overwinnen waren, zonder dat er eenige opofferingen gedaan werden?

Want ik noem het, in de overtuiging mijns harten, eene goede zaak tot stand brengen, als men van gelukkiger omstandigheden, waarin men leeft, gebruik maakt, om verdeeldheden te doen eindigen, die, hoe natuurlijk derzelver ontstaan ook zijn moge, men echter gewenscht had, dat reeds in de eerste dagen der Hervorming hadden opgehouden; en als men gemeenten vereenigt, die te lang van elkander gescheiden waren, al ware zulks in den laatsten tijd ook slechts in naam en uitwendige gedaante.

Ik noem het eene goede zaak tot stand brengen, als men naar de leer van JEZUS en zijne Apostelen allen twist vermijdt en liefde en eensgezindheid helpt begunstigen. Hoe zeer toch bevorderde onze Heiland den vrede en de eendragt onder zijne Leerlingen; hoe

waarschuwde hij hen tegen onverdraagzaamheid en liefdeloosheid, tegen alle aanmatigingen en veroordeelingen; hoe welmeenend poogde hij den secten-geest en eindelooze twisten zijner landgenooten te doen ophouden; hoe menigmaal zocht hij *Jeruzalems verdeelde inwoners bijeen te vergaderen, gelijk eene hen hare kiekens bijeen vergadert onder hare vleugelen.* En ziet eens, hoe zeer de Apostel tegen deze verdeeldheden ijvert, als hij *de Christenen bidt, dat er toch geen twist noch scheuringen onder hen heerschen,* en hen waarschuwt met te zeggen: *Ik ben van* PAULUS, *ik van* APOLLOS, *ik van* CEPHAS, *en ik van* CHRISTUS, *als of* CHRISTUS *gedeeld en* PAULUS *voor hen gekruist ware, en zij in den naam van* PAULUS *gedoopt waren, daar toch* PAULUS *en* APOLLOS *niet anders waren dan dienstknechten, door welke de Christenen geloofd hebben.*

Ik noem het eindelijk eene goede zaak tot stand brengen, als men de eer en de belangen van het Protestantisme bevordert. Bij voortduring toch wijzen de Roomschen met minachting op het werk der Hervorming, dewijl het aanleiding gaf tot zoo vele secten, welke, naar hunne meening, met elkander in eenen openbaren oorlog blijven leven. Zij vinden daarin het middel, om de eenheid hunner kerk te prijzen, en het gevaarlijke aan te toonen, daarvan slechts eenigzins af te wijken. Door hun dit wapen te ontnemen, bragt men hun gewis eenen gevoeligen slag toe, en bleef men met meerdere kracht protesteren tegen het misbruik, dat er onder zoo vele Christenen van de schoone en weldadige leer van JEZUS gemaakt wordt,

dit kan ik mede afleiden uit het gedrag der Roomsche Pastoors op *Curaçao*, toen het feest van de vereeniging der Protestantsche kerken gevierd werd. Zij betoonden er hunne ontevredenheid over, voeren op dien dag, — volgens het getuigenis van eenige geloofwaardige menschen, — in eene leerrede hevig uit tegen deze vereeniging, en zagen er eene nog verdere afwijking in van de Moederkerk, zoo als zij dezelve gelieven te noemen, van welke wij Protestanten waren afgedwaald: welke handelwijze mij niet weinig versterkte in het denkbeeld van de deugdelijkheid der zaak, welke ik bevorderd had.

Hartelijk wensch ik daarom, dat er op andere plaatsen voor de Protestantsche gemeenten een gunstige tijd kome, waarin zij ook door eene uitwendige vereeniging zich zullen versterken tegen de nooit ophoudende woelingen der Roomsche kerk, die wrijvingen tusschen Protestanten noodeloos maakt, die de beide uitersten van ongeloof en bijgeloof onder hare oude vormen vereenigt, die alle ongelijksoortige middelen aanwent, om hare uitwendige grootte en luister te vermeerderen, en zelfs in ons vaderland thans een' Jezuitisch-Jacobijnschen aanhang gevormd heeft.

Het denkbeeld kan voor iederen Protestant niet anders dan aangenaam zijn, dat er een tijd nadert, waarin men ook elders verwijderingen zal doen ophouden, waarbij de eerste Kerk-Hervormers hunnen loffelijken arbeid door den dood staken moesten; het vooruitzigt kan niet anders dan verblijdend wezen, dat eens de omstandigheden gunstiger zullen worden, om verdeeldheden te eindigen, die de Hervormers zelven

OPKOMST EN VERVAL

VAN

CURAÇAO.

Onder dezen titel hoop ik de geschiedenis van een klein en onvruchtbaar eiland, gelegen in de Karaïbische zee, nabij de bogt van *Coro*, af te handelen, en zal zulks doen, gelijk GIBBON en MONTESQUIEU van het magtige *Rome* deden, namelijk, zoo goed als ik kan.

Ik zou hier het voorbeeld kunnen navolgen van menig Geschiedschrijver of Godgeleerde, die bij het behandelen van hun onderwerp, hoe gering dat dan ook ware, de zaak van de schepping der wereld af ophaalde. Uitgebreider veld, om veel te schrijven, betere gelegenheid, om een' grooten roem van geleerdheid te vestigen, kan er wel niet wezen; want al sloeg ik dan, kortheidshalve, alles over, wat er van dien tijd af gebeurd is, welke allergewigtigste en allergeleerdste vraagstukken bleven er dan toch nog ter behandeling over, bijvoorbeeld: om te spreken over

drage ook dienen, om ons den gewonen gang van landen en volken te herinneren; want wat ons in de geschiedenis des menschdoms in het groot geboekt is, vinden wij hier in het klein weder, namelijk: een gering en onmerkbaar begin; vlijt en inspanning om het tot eene zekere hoogte te brengen; inwendige verdeeldheden en twisten, het gewone gevolg der verschillende, ingebeelde of wezenlijke belangen der menschen; uitwendige vijandelijkheden, waarmede het kleine en menigmaal op zich zelf staande eiland te worstelen had; en eindelijk eene spoedige afneming van alle welvaart, en eene terugkeering om te worden, wat het te voren geweest was, namelijk, een niets beteekenend en armoedig eiland. Mogt daarom het uur, dat aan de lezing daarvan besteed wordt, niet tot den verloren tijd gerekend worden.

De Hollanders hebben het regt op dit eiland, de oudste hunner bezittingen in *West-Indië*, verkregen, niet door eene ontdekking van hetzelve, maar door het regt van den oorlog (*).

(*) De Abt DE LA PORTE in zijnen *Nieuwen Reiziger*, 12de deel 136sten brief, doet het voorkomen, als of de Hollanders nog eenige aanspraak op de ontdekking van dit eiland kunnen maken. Hij vertelt, namelijk, dat een Hollandsch vaartuig, door eenen storm beloopen, zijnen koers verloor, en op *Curaçao* aankwam, waar men slechts Wilden aantrof, die nog geene gemeenschap met Europeërs gehad hadden. Deze bragten het scheepsvolk naar eene plaats, waar iemand begraven was, en ook in de hut, waar deze eens scheen gewoond te hebben. Hier vond men een stuk hout, waarop met een' spijker geschreven was, dat zeker Franschman, met name

Reeds meer dan eene halve eeuw, hadden onze voorouders zich als een onafhankelijk volk staande gehouden en hunnen grond aan de Spaansche onderdrukking ontweldigd, reeds zag men in alle zeeën hunne vaartuigen, die 's vijands koophandel verwoestten en zijne oorlogschepen bemagtigden; reeds hadden zij hunne overwinnende wapenen uit het vaderland naar de nieuwe wereld overgebragt; *Brazilië* was veroverd, en op *Porto-Rico* waaide de Hollandsche vlag; maar nog was het magtige *Spanje* te trotsch, om te buigen, en de onafhankelijkheid der *Nederlanden* te erkennen. Deze laatsten trachtten daarom hunnen vijand ook in *Amerika* nog meer te verontrusten, en nog grootere afbreuk te doen, en zochten tot dat einde in de nabijheid der vaste kust van dit nieuwe werelddeel eene bezitting te verkrijgen, van waar zij, in oorlog, de Spanjaarden bestoken, en, in vrede, met hen koophandel drijven konden. Geene betere plaats kon daartoe uitgedacht worden dan *Curaçao*. Misschien waren er nog berigten voorhanden van vroegere reizigers, misschien was men nader bekend met *Curaçao* geraakt door BOUDEWIJN HENDRIKS, die in 1626 met een eskader in deze wateren gekruist, op het nabij gelegen eiland *Bonaire*

J. R. PERRIN, hier schipbreuk geleden had, en bij de Wilden van dit eiland gastvrij ontvangen was en eenige jaren gewoond had; dat hij thans zijn einde voelde naderen, en den reiziger, die eens op dit eiland mogt komen, verzocht voor zijne ziel te bidden. Doch dewijl dit, uit verscheidene omstandigheden opgemaakt, eene dier fabeltjes is, waarvan de genoemde *Nieuwe Reiziger* zich dikwijls bedient, wil ik hierbij niet stil staan.

Spaansche gevangenen aan wal gezet, en veel vee en verwhout van daar weggenomen had; althans de Bewindhebbers der West-Indische Compagnie hadden het oog op *Curaçao* geslagen, en zochten verlangend naar eene gelegenheid, om nader met hetzelve bekend te worden, toen zekere JAN OTZEN, die eens op dat eiland gevangen geweest was, zich aanbood. Terstond rustte men nu eene kleine vloot uit, bestaande in één schip, genaamd *Groot Hoorn*, twee jagten *de Eenhoorn* en *de Brak*, benevens éene Fluit *de Engel Gabriel* geheeten, met oogmerk om zich meester van *Curaçao* te maken. De Heer J. VAN WALBEEK, die bij de eerste verovering van *Brazilië* aldaar Raad geweest was, werd tot Opper-Directeur benoemd, en aan PIERRE LE GRAND, die insgelijks in *Brazilië*, doch in militaire betrekking, gediend had, het bevel over de soldaten, die uit 180 koppen bestonden, toevertrouwd (*).

Deze vloot verliet den 04den Mei des jaars 1634 de vaderlandsche kust, en kwam den laatsten Junij voor *Bonaire* ten anker. Van hier konden de schepelingen nog denzelfden dag te *Curaçao* komen, en echter duurde het nog eene volle maand, eer zij de haven hunner bestemming bereikten. De oorzaak hiervan was een misslag, welke thans nog ieder jaar begaan

(*) De voornaamste bronnen, waarvan ik mij in het behandelen dezer geschiedenis bediend heb, zijn: de handelingen der W. I. Compagnie; de notulen van den Raad des eilands; HERING, beschrijving van *Curaçao*; en eenige handschriften van bijzondere personen. De Fragmenten daarvan zijn op onderscheidene tijden door den Heer P. PHOEL in de Curaçaosche courant geplaatst.

wordt, en vooral te vergeven is aan de eerste vaderlandsche zeelieden, die dit eiland opzochten: zij geraakten, namelijk, voorbij de haven, en konden wegens den sterken stroom niet meer boven dezelve komen waren, de vaartuigen zoo lang n loopen, dat men die breedt men weder westwaarts sturen, komen kon. Hiermede verliep aand Julij, want eerst den 29sten het hun, door een vorig ongelu en, de haven binnen te gerake

Dit en aan den Koning van *Spanje*. Het was reeds vroeg ontdekt door de Spaansche zeevaarders die nog vóór den afloop der vijftiende eeuw de kusten tusschen de *Oronoque* en *Magdalena* bezochten. Deze konden de genoemde kusten niet langs varen, zonder de rij van rotsachtige eilanden op te merken, welke in het gezigt der provincie *Venezuela* liggen, en met *Margaretha* beginnen, en met *Aruba* eindigen. Eerst in 1527 werd dit eiland door Keizer KAREL den V aan het landschap *Coro* gevoegd, en door den Gouverneur van hetzelve JUAN DE AMPUEZ in bezit genomen. Het is bij die gelegenheid, dat men in de geschiedenis van *Amerika* het eerst vindt gewag gemaakt van het eiland *Curaçao*.

De oorsprong van den naam dezes eilands ligt in het duister. De Spanjaarden gaven aan de nieuw aangewonnene landen zelden den naam van den ontdekker; sommige noemden zij naar den Heiligen, op wiens feest zij de ontdekking deden; aan eenige ge-

ven zij den naam van eene stad uit *Oud-Spanje;* aan andere weder lieten zij de namen behouden, welke de plaatsen bezaten, toen de Europeërs dezelve ontdekten. Onder deze laatsten schijnt dit eiland te behooren, dat oudtijds op onderscheidene wijzen geschreven werd, als *Curaquirra*, *Quiraca*, *Corrosol* en *Curazao*, waarvan het nutteloos is, de beteekenissen te gissen.

Toen nu, op den boven genoemden tijd, de Hollanders de haven van dit eiland binnen liepen, verscheen de Spaansche Gouverneur met eene vrede-vlag bij hen, en nam door schoone beloften, om tijd te winnen, den schijn aan, als of hij tot eene onderhandeling komen wilde. Hij stak echter nog dienzelfden avond, na eerst zijne eigene goederen geborgen te hebben, den brand in het dorp *St. Anna*, dat aan de haven lag, dempte de waterputten; en vlugtte met de zijnen naar het westelijk gedeelte des lands.

Den volgenden dag zond men van boord der vaartuigen twee afdeelingen troepen, die in twee onderscheidene rigtingen het land gingen onderzoeken. De eerste ontdekte, op omtrent een uur afstands van den ingang der haven, eenige verlatene woningen, benevens tuinen met waterputten, en verraste aldaar een' Indiaan, die hen eenigzins bekend maakte met de sterkte der Spanjaarden en de gesteldheid des lands. De andere afdeeling, slechts uit 25 man bestaande, trok hooger op oostwaarts, tot dat zij bij een aan eene ruime en schoone baai gelegen Indiaansch dorpje kwam, hetwelk ook reeds door de Spanjaarden met

den naam van eenen Heilige gedoopt was, en *St. Barbara* heette. Hier werd deze afdeeling door 70 Indianen aangevallen, die door de Spanjaarden dronken gemaakt, en tot deze vijandelijke daad gedwongen waren, aanval 4 soldaten kwetsten, waa rschoten op hen deed, die aan kostten, en de overigen verstroo n begon het expeditionaire leger mp op te rigten, en stak daari elf roeden in het vierkant, af, i gedeelte des lands, aan het binn aven uitloopt, zoo dat men ook gemeenschap met de kleine vloot onderhouden kon. Nog heden ten dage wordt deze omtrek, waar zich de eerste Hollanders nedersloegen, *het kwartier* genoemd, en somtijds denkt de nakomeling hier nog aan, als hij op eenen koelen avond vermaakshalve dezen weg henen rijdt, die de aangenaamste en meest bezochtste op dit eiland is.

Intusschen hadden de landingstroepen eene gewigtige aanwinst gedaan: zij hadden verscheidene paarden opgevangen, en daarmede een korps ruiters, sterk 12 man, opgerigt, en nu besloot de Directeur, den Bevelhebber der troepen met het gansche leger af te zenden, om den Spaanschen Gouverneur in het westelijk gedeelte des eilands te vervolgen, latende middelerwijl het versterkt kamp door het bootsvolk bezetten.

De Hollandsche troepen trokken diep landwaarts in; doch de Spanjaarden en hunne getrouwe Indianen waren van hunne komst onderrigt, en vlugtten voor hen uit. Deze togten werden meermalen herhaald, en

gedurig verder uitgestrekt, waardoor de Spaansche Gouverneur in benaauwdheid werd gebragt, een' Priester naar den Directeur VAN WALBEEK zond — die zich toen reeds te *St. Martha*, 7 uren van *het kwartier*, gevestigd had — en daarna zelf verscheen, om onderhandelingen te openen, welker uitslag was, dat de Spanjaarden en het grootste gedeelte der Indianen het land ruimen, en niet meer mede nemen zouden dan tot hun lijf behoorde, en dat de Hollanders hun eenen vrijen overtogt naar de vaste kust verleenen zouden. De Directeur trok daarop met zijne troepen naar *het kwartier* terug, en deed twee vaartuigen gereed maken tot overvoer der Spanjaarden.

Een paar dagen later verschenen in der daad de Spanjaarden en de Indianen in het Hollandsche legerkamp. De eersten waren in het geheel 52 zielen sterk, onder welke de Gouverneur, een Priester en de Oud-Gouverneur, laatstgenoemde een zeer geschikt man voor eene Kolonie, want hij had 12 kinderen. De Indianen, die mede het eiland verlaten zouden, maakten een getal uit van 415 menschen, onder welke 205 weerbare mannen zich bevonden. Slechts 20 Indiaansche huisgezinnen, bestaande in 75 koppen, bleven op *Curaçao*. Deze zouden hun eigen opperhoofd hebben, doch aan het Hollandsche Gouvernement onderworpen wezen, en voor deszelfs hoornvee zorg dragen.

De Indianen waren alle Christenen, en de plaatsen, waar zij woonden, waren toegewijd aan Heiligen der Roomsche kerk, waardoor de namen van zoo vele *Sinten*, als thans nog de Curaçaosche tuinen dragen, ontstaan zijn. Het was dus waarschijnlijk mede door

den band der Roomsche kerk, dat de Indianen zoo gehecht aan de Spanjaarden, en aan hunne nieuwe meesters zoo ontrouw waren, hetwelk gedurig bleek aan de moeite, die zij deden, om insgelijks het eiland te verlaten, en uit de hulp, die zij, in het begin, aan de vijanden van het land zochten te bewijzen.

De bovengenoemde opgave der Indianen bevestigt eene meermalen gedane opmerking, dat de voortteling der oorspronkelijke bewoners van *Amerika* zeer gering is: hoe weinige kinderen moeten er onder een getal van 415 menschen geweest zijn, van welke 105 weerbare mannen waren? en in de 20 huisgezinnen, welke op het eiland achter bleven, telde men slechts 75 zielen. Het zou niet moeijelijk wezen, thans op hetzelfde eiland, in 5 huisgezinnen van afstammelingen der Europeanen, een grooter getal, namelijk, van vader, moeder en kinders, te vinden. Het is mede aan deze geringe voortteling, — een problema voor den Physiologist, — toe te schrijven, dat deze Indianen op dit eiland langzamerhand geheel verdwenen zijn. En zou uit dit zelfde verschijnsel het verhaal niet ontstaan zijn, waarvan de Abt de RAYNAL melding maakt, dat op *St. Domingo* de Indianen besloten hadden, geene gemeenschap meer met hunne vrouwen te hebben, om geene nieuwe slagtoffers voor de Spaansche wreedheid op de wereld te brengen? Zou wel een natuurdrift, wiens inwilliging den Neger-slaaf zijnen toestand helpt getroosten, door geheel eenvoudige en zinnelijke menschen kunnen overwonnen worden? Zou de liefde voor het nageslacht, dat nog niet

ms aanwezig is, wel zoo groot kunnen zijn? Zou
e hoop of verwachting op verbetering in de toe-
omst wel zoo geheel uit het menschelijk hart ver-
wijnen kunnen?

De Hollanders waren alzoo meester van *Curaçao*.
in eerste werk schijnt geweest te zijn, om zich aan
oostzijde van den ingang der haven te vestigen; en
ar, waar thans eene batterij van den eersten rang,
orzien van de voordeelen en sieraden van den nieu-
ren bouwtrant, is opgerigt, werd eene vesting in
re kindschheid aangelegd: men nam, namelijk, le-
ge vaten en tonnen, vulde die met steenen, en
ijkerde planken achter dezelve, alzoo de rotsach-
e grond ieder werk van eenen anderen aard verhin-
rde. Vervolgens plaatste men eenige stukken ge-
hut achter deze zwakke borstwering, bestreek met
ze de haven, en dekte zich van de landzijde voor
nen vijandelijken aanval.
Intusschen zond de Directeur een vaartuig naar
olland met een berigt van het voorgevallene, en
ne beschrijving van het eiland, ten einde van de
windhebberen der West-Indische Compagnie te we-
, of men hetzelve verder in bezit houden wilde.
tgene de Directeur van de gesteldheid van deze
ats meldt, is te vinden in de notulen der W. I.
mpagnie van dien tijd, en van den volgenden inhoud:
« Wij kunnen tot nog toe niet beslissen, of *Cu-
-açao* een vruchtbaar of onvruchtbaar eiland zij;
wij hebben hierover reeds onderzoek gedaan bij de
Spanjaarden en Indianen, doch het oordeel daarom-

« treft is verschillend; dit zal dus met der tijd en uit
« de ondervinding moeten blijken. Het land is berg-
« achtig, doch er zijn ook vele schoone valleijen; het
« grootste gedeelte van den grond is overdekt met
« boo[illegible]oonlijk *stokvisch-hout* wordt
« g[illegible] wordt gebruikt, en hoewel
« er[illegible]t van het eiland is wegge-
« vo[illegible] overvloed van hetzelve, en
« h[illegible]er jaarlijks aan. De meeste
« vrt[illegible]e echter uit het bezit van
« d[illegible] trekken, bestaat in de
« sc[illegible]t eene wijkplaats der Hol-
« lan[illegible]leze wateren bevaren, kan
« dienen."

Intusschen pakten donkere wolken zich te zamen, boven het hoofd van de kleine bezetting der nieuwe Hollandsche volkplanting. Op de naburige vaste kust, namelijk, rustten de Spanjaarden zich uit, om *Curaçao* aan de Hollanders weder te ontnemen. Zulks vernam men van éénen tot de Spanjaarden behoorenden Indiaan, welke gevangen genomen werd. Ook kwam het uit, dat 2 Spaansche officiers met eene boot aan wal geweest waren, om te bespieden, en met de Indianen te onderhandelen. Terstond nam de Directeur de noodige maatregelen van voorzorg: hij zond een gedeelte der troepen naar de baai *St. Barbara*, om daar eene landing te beletten, liet de Indianen nader bij het Fort komen, om hun gedrag beter te kunnen gadeslaan, en deed het vee te zamen drijven, om hetzelve, bij eenen vijandelijken aanval, naar de in het

binnenwater gelegene eilandjes te kunnen overvoeren. Doch de Spanjaarden, die de dapperheid der Hollanders niet enkel bij gerucht kenden, en dus op geen vriendelijk onthaal rekenen konden, daagden niet op. Om echter iets naders omtrent de inzigten der Spanjaarden met *Curaçao* te weten, werden er twee vaartuigen uitgezonden, om langs de vaste kust te kruisen. Deze maakten zich meester van eene kleine bark, van welke men vernam, dat er te *Caracas* werkelijk eene uitrusting, om *Curaçao* aan te vallen, gereed gemaakt was, doch dat het grootste gedeelte der manschappen, — die waarschijnlijk liever in de schoone vallei van *Caracas* rondwandelen dan op *Curaçao* met dat ongemakkelijke Hollandsche zeevolk vechten wilden, — gedeserteerd was.

Ondanks den gunstigen afloop dezer voorgenomene expeditie, bleef echter de bezetting van *Curaçao*, die naauwelijks 200 man tellen kon, achter hare zwakke borstwering in eenen neteligen toestand, door de overmagt der Spanjaarden, zoo te *St. Domingo*, als op de vaste kust, te meer dewijl deze laatsten eene aanzienlijke vermeerdering van troepen gekregen hadden, alzoo het Spaansche garnizoen, hetwelk in *Brazilië* gecapituleerd had, juist op dien tijd, door de Hollanders, — die waarschijnlijk niet wisten, dat hunne landgenooten bezit van *Curaçao* hadden genomen, — met 4 groote compagnie-schepen op de kust van *Venezuela* aan wal gezet werd.

Hoe verblijd waren dan de nieuwe volkplanters, toen zij uit hunne onzekerheid en gevaarvollen toestand gered werden door de aankomst van twee vaartuigen uit

Wanneer ik naar mijn eigen
moet het voor alle Nederlan
herinnering zijn, als men ons o
meer dan gewone doorzigt or
zich bronnen te openen, waa
tot hen en hun nageslacht voort
doorzigt toonden de Hollanders
in de keuze, om uit den groo
rika, slechts een paar eilande
Curaçao, tot hun eigendom t
derzelver kleinheid en onvrucl
der magtige naburen niet opwek
ker behoud zij, bij de groote
mede zij zich op andere deelen
den, geene belangrijke opoffering
en die juist geschikt waren, om
den, wat *Holland* in *Europa* w
en stapelplaatsen voor de nabure

Zoodra de kleine versterking c
gekomen, en men nu met zek

de gedaante van eenen vijfhoek; *het kwartier* werd gesloopt en in plaats daarvan een klein Fort gebouwd op eenen daarbij gelegenen berg; de soldaten, die daaraan werkten, werden geregeld betaald; en om de Indianen tot vrienden te houden, deelde men onder hen rations brood en vleesch uit, welke deze meer dan eene eeuw lang getrokken hebben, en wel zoo lang zij onvermengd bleven.

Spoedig begon zich de groote nuttigheid der bezitneming van *Curaçao* te doen gevoelen, want reeds in 1635 en 1636 kwamen de Hollandsche vaartuigen, die in de Mexicaansche golf en langs de kusten van *Terrá Firma*, *Cuba* en *St. Domingo* kruisten, in de haven van dit eiland de op den vijand veroverde prijzen binnen brengen, of van hunne togten uitrusten, en zich van verschen leeftogt en water voorzien. Ook werd het eiland van eenig belang gevonden, wegens deszelfs twee voortbrengsels, Brazilie-hout en Keukenzout, aan welk laatste *Holland* gebrek had, zoo lang de oorlog met *Spanje* duurde.

De bevolking dezer kolonie ging langzaam voort, want *Holland* had in de Nieuwe Wereld, ten zuiden en ten noorden der linie, in uitgestrekte, schoone en vruchtbare landen, volkplantingen aangelegd, te weten in *Brazilië* en in *Nieuw-Nederland* thans *New-York*, aan welke heerlijke landen, gelegen onder eene gematigde luchtstreek, de Hollanders, die toenmaals hun vaderland verlieten, de voorkeur gaven boven het rotsachtige *Curaçao*.

Evenwel verzuimden de ambtenaren der West-Indische Compagnie en de soldaten het bevel niet: *Weest*

baar en vermenigvuldigt! Zij namen zich vrouwen uit het Indiaansche volk, hetwelk weder vermeerderd werd, toen eenigen van de kust naar hunne geboorteplaats terug keerden op het vernemen, dat de teruggebleevene Indianen op *Curaçao* door de Hollanders [illegible]rden. Het is aan deze bijzondere [illegible] dat eenige der oudste familie[illegible] tot de blanke inwoners of e[illegible]ndiaansche vrouwen afstammen. [illegible]menging het oorspronkelijke Indi[illegible] spoediger verdwenen is.

Z[illegible]de Spanjaarden voortduurde, was [illegible] ligging in het midden der vijandelijke bezittingen, en door deszelfs schoone en veilige haven, voor het vaderland van veel nut geweest: toen in het jaar 1648 eindelijk te *Munster* de vrede met *Spanje* gesloten, en dit eiland voor altijd aan *Holland* afgestaan werd, begon het van eenen anderen kant deszelfs voordeelen aan te bieden: de handel, namelijk, opende zich met de vaste kust, en de oude Hollanders wisten nu van dat zelfde volk, dat zij van hunnen grond verjaagd, *tachtig* jaren bestreden, en een' onverzoenelijken haat toegedragen hadden, op eene verwonderlijke wijze, gedurende den vrede, voordeel te trekken.

Doch korten tijd hierna had eene gebeurtenis veel invloed op de vermeerdering van dezen handel, zoo wel als op de bevolking van dit eiland, eene gebeurtenis, die wij Nederlanders ons nooit voor den geest kunnen brengen, of droefheid vervult ons hart, en klagten komen over onze lippen. In het jaar 1654

ging, met de overgave van *Fernambuc*, het schoone en rijke *Brazilië* eindelijk geheel voor *Holland* verloren; dat *Brazilië*, waar der Hollanderen beleid, moed en standvastigheid zoo luisterrijk geschitterd hadden; waar de Graaf MAURITS VAN NASSAU de vaderlandsche eer met eenen heldenmoed gehandhaafd had, dien men verwachten kon van eenen afstammeling van een huis, zoo beroemd in het voortbrengen van helden; en waar men zulk eene uitgestrektheid gronds veroverd, zoo veel voordeel van getrokken had, en zulke schoone vooruitzigten van verwachten kon. Dat *Brazilië* ging voor *Holland* verloren, omdat het algemeen welzijn opgeofferd werd aan de zuinigheid, en aan het oogenblikkelijk belang der West-Indische Compagnie; om dat staatkundige zaken en krijgsverrigtingen behandeld werden naar koopmansberekeningen; omdat men bekwame en dappere mannen aan hun lot overliet, en magt en vertrouwen schonk aan menschen, misschien vol met talenten voor een koopmanskantoor, maar die, voor staatsmannen en krijgslieden willende spelen, spoedig de goede zaak in verwarring en eindelijk ten gronde bragten.

De Nederlanders, van welke sommigen reeds 30 jaren in *Brazilië* gewoond hadden, en anderen zelfs nooit de duinen en dijken van *Holland* hadden gezien, en bij wie dus het verlangen naar het Moederland niet zoo groot was, verspreidden zich nu grootendeels over de Hollandsche bezittingen in *Amerika*. Verscheidene Familien zetten zich op *Curaçao* neder; ook de West-Indische Compagnie begon door het verlies van *Brazilië*, hare aandacht nog meer

op dit eiland te vestigen, en eenen nog belangrijker handel met hetzelve aan te knoopen.

Weldra strekte de handel van dit eiland zich uit langs een groot gedeelte der vaste kust van *Zuid-Amerika*, van de *Orinoco* tot de *Magdalena*; van *Cumana* tot *Porto-Bello* zag men bijna geene andere koopvaarders dan met de Nederlandsche vlag. De woningen en pakhuizen, die men naast de Forteres gebouwd had, werden zoo talrijk, dat men eenen muur om dezelve trok en dus eene stad het aanzijn gaf, die men naar den Stadhouder van *Nederland*, de *Willemstad* noemde.

Zulk eenen toenemenden koophandel kon het oog der Joden niet ontgaan, die uit *Portugal* verdreven, eene schuilplaats in het gastvrije *Holland* gevonden hadden: in het jaar 1659 verkregen verscheidene Joodsche familien van de bewindhebbers der West-Indische Compagnie vergunning, zich op *Curaçao* te vestigen. Zij bewoonden een *kwartier* aan het binnenwater, hetwelk nog naar hen, het *Joden-kwartier* genoemd wordt, en mogten in de stad niet overnachten; eerst op het einde der vorige eeuw kregen zij daartoe verlof, waarvan zij zulk een goed gebruik maakten, dat zij binnen weinige jaren genoegzaam de eenigste blanke bewoners in dezelve geworden zijn.

Intusschen vestigde zich hier meer en meer een uitgebreide handel. De Inwoners geloofden na den vrede met de Spanjaarden, in een gerust bezit van hun onvruchtbaar eiland te zijn, toen zich een

nieuwe en magtige vijand op deed, die zijnen vernielenden arm naar hetzelve uitstrekte: het was de wellustige en bloeddorstige LODEWIJK de XIV, die den tijd, welken hij niet in de armen zijner maitressen doorbragt, besteedde om plannen te beramen, ten einde de welvaart der volken te stuiten, en overal, waar hij kon, verderf en ellende te stichten, en wiens langdurige en meestal voorspoedige regering ons in het geloof aan de leer der onsterfelijkheid bevestigen kan.

In het jaar 1672 werd door dezen koning de oorlog aan *Holland* verklaard, en tevens bevolen, de kolonie *Curaçao* te veroveren. Dit laatste zocht men in het volgende jaar ten uitvoer te brengen. De Gouverneur van het Fransch gedeelte van *St. Domingo*, DE BAAS, trachtte zulks door verraad te doen, geen vreemd middel in de hand van den trawant eens Dwingelands. Men wil, namelijk, dat hij den Gouverneur van *Curaçao* omgekocht had, en het land met een klein korps troepen dacht te overmeesteren (*). Hij waagde het, om met 3 of 400 man eene landing te doen in het oostelijk gedeelte des eilands, in de Caracasbaai, en, voorzien van eenige stukken geschut, naar de stad te trekken. Toen hij eenen kleinen berg in bezit had, welke de stad bestrijkt, zeiden de burgers: « De Franschen zijn *al te na!*" van waar nog heden deze heuvel *de berg Al-te-na* heet. De Kapitein der burgerij nam daarop den Gouverneur gevan-

(*) Zie Abt RAYNAL *Geschiedenis der Indiën*, Deel. 4 pag. 341.

gen, — wiens kwade trouw echter nooit anders dan uit zijn wijfelend gedrag bewezen schijnt te zijn, — en verwelkomde met het geschut van de bastions der stads wallen, den *al te na* zijnden vijand zoodanig, dat d[illegible]erug te trekken.

Het [illegible]ls bestond slechts uit 80 soldat[illegible]erland in dien tijd, door den [illegible]t deszelfs magtige naburen, [illegible]aan de kolonien kon zenden, [illegible]s sterker, want in de haven [illegible]ilrijke vaartuigen, die gewoon [illegible]evaar en strijd vergezelleden s[illegible]ven; en zeelieden, die dagelijks hun graf zien, zijn altijd te vreezen, als hun wil zich met hunne krachten paart.

De fransche aanvallers, verschrikt over het ongunstig onthaal, dat zij genoten, en ziende, dat de magt der Hollanders op dit eiland niet zoo gering was als zij meenden, trokken, met schande beladen over hunne laaghartigheid en zwakheid, naar hunne vaartuigen terug, en scheepten zich weder naar *St. Domingo* in. Dezen smaad, zijnen anders zoo zegevierenden wapenen aangedaan, wilde de trotsche LODEWIJK wreken. « Hij gaf last, — zegt de Abt RAYNAL, — om den hoon uit te wisschen, welke, in zijne oogen, door dezen onvoorzigtigen stap, den luister eener Regering, met wonderen vervuld, bezwalkte (*)." Er werd daartoe eene vloot uitgerust

(*) Deel IV. pag. 342.

zoo sterk en talrijk als er misschien ooit eene uitgerust is geworden, indien men in aanmerking neemt, dat dezelve bestemd was, om een klein eiland te overmeesteren, dat slechts 80 soldaten tot deszelfs bezetting had. Doch de Voorzienigheid, die in vroegere en latere eeuwen aan Dwingelanden zoo dikwijls derzelver magteloosheid liet gevoelen, om hen te verootmoedigen, gaf ook ditmaal aan LODEWIJK eene geduchte les, en redde tevens, — op een tijdstip dat Zij het vaderland tegen hem bewaakte, — deze vaderlandsche bezitting uit de roofzieke klaauwen van dezen veroveraar.

In den aanvang van het jaar 1678 vertrok uit de haven van *Brest* eene vloot van 20 oorlogschepen, en van een aanzienlijk getal kleinere vaartuigen, die met groote onkosten voor eenen overzeeschen togt was uitgerust, en stelde zich onder bevel van den graaf D'ESTRÉES, denzelfden, die aan den Hollandschen vlootvoogd DE RUITER, meer dan eens gelegenheid gegeven had, deszelfs naam onsterfelijk te maken, en die zich thans in *West-Indië* bevond, alwaar hij in het voorgaande jaar de Hollandsche bezetting op het eiland *Tabago* had aangevallen, eerst met groot verlies was afgeslagen, doch daarna, toen de Admiraal BINKES gesneuvelde, hetzelve veroverd had.

Ook de Gouverneur van *St. Domingo* moest, op bevel des konings, zich met 1200 uitgelezene manschappen bij de vloot voegen. Toen deze Gouverneur, met name Monsr. POUANCEU, hoorde, waarvoor al die toestel dienen zou, riep hij in verbazing uit: « Hoe! is deze zoo kostbare uitrusting voor *Curaçao*?

Dat nest verdient zulk eene eer niet! Ik zou het gemakkelijk met een paar oorlogschepen en 300 man kunnen overmeesteren." Doch de orders waren er; men moest *Curaçao* de eer aandoen van hetzelve met eene verschrikkelijke magt te nemen, en om de vele en kostbare goederen, welke men voor deze eer van *Curaçao* weghalen zou, hadden zich te *Martinique* verscheidene koopvaardijschepen bij de vloot gevoegd.

Omstreeks Paschen verliet de vloot het laatst genoemde eiland, en wendde het steven naar *Curaçao:* dáár had de vooruitloopende faam reeds alles in angst en droefheid gestort; aan verdediging tegen zulk eene magt was niet te denken; men verbeeldde zich reeds te zien de ontzettende vloot in de haven, dood en verderf uit de honderden vuurmonden uitbrakende; de rijkdommen en goederen, de vruchten van vele jaren inspanning en vlijt, aan de roof en plundering der op buit loerende soldaten en het woeste zeevolk overgegeven; en de vlammen uit de pakhuizen en woningen ten hemel stijgen!

Terwijl men dus nog hopeloos en neêrgeslagen het naderende onheil te gemoet zag, en ieder vaartuig, dat aan den gezigteinder zich vertoonde, schrik en ontsteltenis verspreidde, — bestond de magtige vloot van 20 oorlogschepen reeds niet meer! Een enkel oogenblik vernietigde de langdurige zorg, de vele verwachtingen en een groot gedeelte van de schatkist des trotschen LODEWIJKS.

Niet meer dan eene halve dag-reis van *Curaçao*, als men van het Oósten naar het Westen vaart, ligt

een eiland, naar de vele vogelen, die er gevonden worden, het eiland *Aves* geheeten, en in deszelfs nabijheid eene bank van klippen, welke zich halve maansgewijze noordwaarts uitstrekt; bij dag is dit rif zigtbaar door de zee, die op hetzelve breekt, hetwelk gewoonlijk branding genoemd wordt, doch des nachts en vooral bij hoog en kalm water, is het bijna niet te ontdekken. *Tot hiertoe*, was er van boven besloten, zoude de scheepsmagt van D'ESTAING komen, *en niet verder!*

Des avonds vóór den dag, waarop deze Vlootvoogd *Curaçao* dacht te vernielen, had hij zijne schepen in zulk eene slagorde geschaard, als of hij eerst nog de vloot van DE RUITER zou ontmoeten; en aan den grooten mast van zijn admiraalschip had hij een licht geplaatst, op dat alle schepen bij hem blijven konden. Ondanks de waarschuwingen van zijnen eersten loods DU BREUIL, en van een' der scheepsbevelhebberen, die hem opzettelijk een berigt zond, om hem aan het eiland *Aves* te herinneren, stevende hij echter, zich op zijne berekeningen verlatende, en niet aan den stroom denkende, met volle zeilen zorgeloos voort, — en eensklaps zaten alle vaartuigen bijna gelijktijdig op het doodelijke rif. Van de 20 oorlogschepen ontkwamen slechts twee, de *Bourbon* en de *Dromedaire*, het vreeselijk gevaar, door bij tijds te wenden; doch de kleine vaartuigen wilden ook wezen, waar hun Admiraal was, en liepen zich ook allen, met uitzondering van twee, op de met water bedekte rotsen te bersten.

Het tooneel, dat de opkomende zon, bij het an-

ders zoo eenzame eiland *Aves*, toen bescheen, laat zich niet beschrijven. Geen penseel van den geoefendsten schilder was in staat, hiervan een tafereel te leveren.

Gedu[illegible]s reeds een groot gedeelte der sch[illegible]n meer dan 300 menschen hadden [illegible]olven gevonden: de vaartuigen, [illegible]s daags uithielden, werden door ied[illegible]lf bedreigd, den laatsten geweldig[illegible]t te ontvangen, die dezelve ontbinden zou. [illegible]rbaarste, dat men bezat, het eig[illegible]n; de wanorde was algemeen; het geruisch der branding vermengde zich met het gekraak der wrakken en het geschreeuw der matrozen en soldaten, en verdoofde de bevelen der officieren. De sloepen, die van de vaartuigen, welke het verderf ontkomen waren, ter redding uitgezonden werden, haalden de schepelingen uit de kaken des doods, want vreeselijk stond de branding rondom de gestrande vloot, en verpletterde tegen de scherpe rotsen allen, die buiten de boot geraakten, of met dezelve omsloegen.

Volgens het verhaal van den Engelschen reiziger DAMPIER, die kort na dit ongeval het eiland *Aves* aandeed, was er een vaartuig onder de vloot van D'ESTRÉES, geladen met de fijnste wijnen, en bestemd voor de Fransche opper-officieren; dit belangrijke artikel voor de schipbreukelingen op *Aves*, wilde men bovenal behouden. Velen, die reeds gered waren, begaven zich naar dit vaartuig, doch vóór zij den wijn aan wal zochten te brengen, begonnen zij daarvan te

drinken, en bleven daarmede voortvaren, tot dat er eene hooge zee kwam aanrollen, die plotselings het vaartuig, en met hetzelve het aardsche leven van 50 menschen vernietigde.

Onder de geredden op *Aves* bleven verwarring en ellende voortduren. Het gezag der bevelhebbers, eenmaal verbroken zijnde, was niet meer te herstellen; de wet der natuur was hier alleen van kracht: de sterkere sloeg en mishandelde den zwakkere, en ontnam dezen de levensmiddelen, die nog met groot gemaar aan wal gebragt werden. Eene bijzondere omstandigheid vermeerderde de losbandigheid en wanorde: de hulptroepen van *St. Domingo*, namelijk, bestonden voor een groot gedeelte uit de bekende vrijbuiters, *Flibustiers*, die zich te voren in deze wateren, door hunne helden- en gruweldaden, zoo berucht en gevreesd hadden gemaakt; deze waren in hun element, toen op den vreeselijken oogenblik van stranding een *terreur panique* zich over de gansche vloot verspreidde. Zij, sterk en gehard, gewoon aan vervolgingen, gevechten en schipbreuken, redden zich het eerst, maakten zich met geweld meester van de behoudene goederen, en waren bestand tegen alle ongemakken, tegen de felle hitte, honger en dorst, die hen op het ongastvrije eiland *Aves* wachtten. Maar de Europeërs konden niet tegen zoo vele ontberingen onder eene voor hen ongewone luchtstreek; zij moesten zich grootendeels voeden met de vischetende vogelen van dit eiland; — « het getal dezer vogelen," zegt DAMPIER, terwijl hij daar was, « is thans zeer verminderd, doordien de schipbreukelingen

der Fransche vloot dezelve gedood hebben, om zich voedsel te verschaffen," — en vele bezweken, vóór er vaartuigen kwamen, om hen uit hunne ellende te verlossen. Om deze te halen, was de Gouverneur van *St Domingo*, — die aan *Curaçao* de eer misgund had, om de magt van den *grooten* LODEWIJK te gevoelen, en Hoogstdeszelfs beroemden Vlootvoogd D'ESTRÉES te zien, — terstond met een der geredde vaartuigen naar zijn eiland vertrokken; doch er verliepen meer dan drie weken, eer er hulp kwam opdagen.

Men behoeft naauwelijks te zeggen, dat de blijdschap op *Curaçao* ten top klom, toen men daar de tijding van de geheele vernietiging der Fransche vloot vernam. Zulk eene redding van eene naderende ramp lag buiten het bereik van menschelijke gissingen. De inwoners zagen er met regt den vinger der wakende Voorzienigheid in; en opdat zij en hunne kinderen deze wonderlijke bewaring nooit zouden vergeten, vierden zij jaarlijks op eene godsdienstige wijze den dag, waarop de Fransche vloot verongelukt was; en deze jaarlijksche dank- en biddag is in stand gehouden tot het laatst der afgeloopene eeuw.

Van de koperen kanonnen, die vervolgens door de *Curaçaosche* vaartuigen opgevischt werden, zijn in *Holland* eenige stukken geschut gegoten, die op dit eiland, als een aandenken aan de boven verhaalde gebeurtenis bewaard werden, tot dat dezelve in het jaar 1800 door de Engelschen, bij de bezetting van dit eiland, werden weggevoerd.

Het is opmerkelijk, dat dit gansche voorval, — zoo ver ik weet, — in geene van onze Vaderlandsche

Geschiedenissen vermeld wordt; en zou echter de tijding van het ongeluk, den graaf D'ESTRÉES overkomen, hetwelk aan LODEWIJK een aanzienlijk gedeelte zijner vloot ontnam, en zijne schatkist verder uitputte, niet *iets* bijgedragen hebben tot het sluiten van den vrede tusschen *Frankrijk* en *Holland* te *Nijmegen* in Augustus 1678?

Sedert dezen vrede bragt *Curaçao* een ruim aandeel bij aan den toenemenden rijkdom des vaderlands. In vele jaren verontrustte geen vijand deszelfs oevers; zelfs toen bij de vredebreuk van 1689 de Franschen *Suriname* aanvielen, maar afgeslagen werden, en *St. Eustatius* veroverden, bleef *Curaçao* verschoond. Het zou niet slechts het laatste gedeelte der 17e eeuw, maar ook de 18e eeuw bijna geheel vreedzaam doorgebragt hebben, indien LODEWIJK de XIV hetzelve niet nog vóór zijnen dood, een' gevoeligen slag had toegebragt.

Op het einde van den laatsten oorlog, waarin onze Staat met dezen grijzen Veroveraar gewikkeld was, en hem zelfs eenmaal gedwongen had, den vrede te smeeken; bijna gelijktijdig, dat de Hollanders in het hart van *Frankrijk* gedrongen waren, en den Dwingeland van *Europa*, den Brandstichter van den *Paltz*, den Moordenaar der Protestantsche Christenen, te *Versailles* op zijnen troon deden beven; omstreeks het midden des jaars 1712, zeilden uit de haven van *Toulon* 8 oorlogschepen, onder bevel van JAQUES DE CASSARD, met order om de kolonien van *Holland* en deszelfs bondgenooten te plunderen.

De uitvoering daarvan gelukte verwonderlijk wel. Eerst vielen deze roofschepen op de Kaapverdische eilanden, en vermeesterden, plunderden en legden de hoofdstad *St. Jago* in de asch; daarop kwamen zij te *Suriname*, alwaar de verschrikte Planters de brandstichting afkochten voor *f* 800,000. Ook *Berbice* en *Essequebo* gaven zij een bezoek; deze verkozen insgelijks liever vrijwillig, zoo veel zij konden, op te brengen dan met vuur en zwaard verwoest te worden; eindelijk verschenen zij den 16den Februarij des jaars 1713 voor de haven van *Curaçao*. Het garnizoen des eilands was zwak, er lagen geene oorlogsvaartuigen, en de schutterij schijnt slecht uitgerust geweest te zijn; evenwel besloot de Raad om de Militairen, Burgers en Matrozen bij een te brengen, en den vijand, die in het westelijk gedeelte des eilands geland was, te gemoet te gaan en aan te vallen; doch dit liep ongelukkig af. In twee gevechten werden zij door den vijand geslagen, en genoodzaakt in verwarring naar de stad te vlugten. De Franschen maakten van hunne verwarring gebruik, lieten hun belegeringsgeschut te water aanvoeren, en rigtten eene batterij op, waarmede zij de stad begonnen te beschieten, zonder daarin door de belegerden gehinderd te worden.

Wanneer men de notulen van den Raad van die tijden, in welke dit voorgevallene in deszelfs omstandigheden beschreven is, naleest, vindt men alle ongelukken, welke het eiland door den inval van DE CASSARD overkomen zijn, toegeschreven aan de onwilligheid van het zeevolk, in hetwelk, door de vele vaartuigen, die ook toenmaals in de haven lagen, de

cht tot verdediging gelegen was. Doch ik werd, urende mijn verblijf op *Curaçao*, toevallig in de egenheid gesteld, te vernemen, dat de rampen, toenmaals het eiland troffen, toe te schrijven zijn i die zelfde oorzaak, waardoor zelfs groote vol- a afdalen en door kleinere overwonnen werden, weten, aan gebrek aan opperhoofden van moed beleid.

Een mijner vrienden, namelijk, stelde mij eens een d manuscript ter hand, hetwelk hij in den boedel n een' zijner overledene bloedverwanten gevonden d: het was een vers, waarin op eene satirieke wijze daden bezongen werden dier heiden, welke, bij landing van DE CASSARD, met zoo vele zorg hun ren voor het land bewaard hadden. Daaruit bleek t, dat de gezagvoerenden in plaats van de zeelie- n voor zich te winnen en aan te moedigen, hen be- sdigden en onwillig maakten; in plaats van tijdige aatregelen te nemen, om den landenden vijand af- euk te doen, de voorslagen daartoe, of geheel van i hand wezen, of door dralen verwaarloosden; i in plaats van een voorbeeld van dapper- sid en zelfsopoffering te geven, het eerst den jand de hielen lieten zien, en lafhartiglijk de vlugt amen.

Het dichtstuk zelf, dat, vooral den tijd in aan- erking genomen, zeer goed geschreven is; deszelfs auwkeurige aanteekeningen, welke verscheidene daad- aken behelzen; en deszelfs anderzins groote over- enkomst met de notulen van den raad, getuigen niet einig voor de waarheid van deszelfs inhoud.

terug gegeven worden, zoo de wapenstilstand tusschen de oorlogvoerende Mogendheden gesloten was.

Na eene langdurige onderhandeling kwam deze som tot op 115,000 Pesos, en terwijl deze onaangename gasten het land afstroopten, en koren, vee, zelfs slaven naar de schepen voerden, schonk men aan elk der beide Fransche commissarissen 1000 Pesos, om de zaak te bespoedigen. Dit hielp: een paar dagen later zeilden de roofschepen met den buit weg. De wapenstilstand was werkelijk geteekend, doch de brandschatting is nooit terug gegeven. Misschien heeft men er geen aanzoek toe gedaan, omdat men sedert eene halve eeuw zoo gewoon was, van wege den Franschen Koning alle verdragen en overeenkomsten naar willekeur te zien verbreken, en deze schending slechts eene kleinigheid was, in vergelijking van zoo veel grooter ontrouw en bedrog, waarmede LODEWIJK de XIV zijne regering bezoedeld heeft.

Met dien aanval eindigden in deze eeuw alle vijandelijkheden, en een gunstige tijd begon van toen af voor *Curaçao* aan te breken. Bijna honderd jaren lang heerschten hier vrede en geluk. De voorspoed nam gedurig toe. Niet slechts werd hier het dagelijksch brood gewonnen, maar rijkdom viel dengenen te beurt, die zich van de gunstige omstandigheden bedienen wilde. De grijsaard had in zijne jeugd geene betere tijden gekend; de jongeling ijlde de welvaart niet vooruit. Het was de gulden tijd, die voor ieder land eenmaal bloeit.

Men geloove echter niet, dat die eeuw voorbij ging, zonder dat eenige ramp het eiland trof. Immers ook het gelukkigste tijdperk van ons menschelijk leven loopt nooit zonder tegenspoeden af: wij mogen in bedroevende omstandigheden ons de vervlogene beelden van den gouden tijd, dien ieder mensch, deze korter, gene langer, in dit leven genoten heeft, met al deszelfs bekoorlijkheid voor den geest brengen, die tijd echter was niet geheel onvermengd: menige teleurstelling, menig ongeval, menig blijk van afgunst onzer medemenschen waren de doornen van de roos, die toen zoo heerlijk voor ons bloeide. Zoo gaat het ook met den goeden tijd, waarin ieder land eens deelt; zoo ging het ook met *Curaçao*.

Uit de rij van rampen, welke dit eiland gedurende het tijdperk van bloei troffen, en welke het tegenwoordige geslacht met mindere of meerdere naauwkeurigheid nog weet te verhalen, wil ik slechts de volgende drie kortelijk aanstippen, omdat dezelve daadzaken zijn, welke in den tijd geboekt werden.

In het jaar 1738 was het land in partijschappen verdeeld. De oorzaak hiervan was reeds in vroegere jaren begonnen, en ligt geheel in het duister. De Gouverneur des eilands, de Heer VAN COLLEN, plaatste zich aan het hoofd van de eene partij, welke hij ten koste der andere begunstigde. Hierdoor vermeerderde de wanorde. De haat, die de beide partijen elkander toedroegen, vertoonde zich dikwijls in openbare gevechten.

Hunne Hoogmogenden, de Staten-Generaal, een

einde begeerende te maken aan verdeeldheden, die de welvaart des lands ondermijnden, zonden uit *Holland* een' anderen Gouverneur, met name JAN GALES. Deze, in plaats van aan het vertrouwen, waarmede men hem vereerde, en aan den pligt van regent des lands te beantwoorden, en door gematigdheid en verstandig overleg de gemoederen te bedaren, en de twisten te doen vergeten, voegde zich terstond, bij zijne aankomst, bij de tegenpartij van den aftredenden Gouverneur, en kwelde en vervolgde den aanhang van dezen. Nu begonnen de twisten met grootere hevigheid te woeden. De vorige Gouverneur VAN COLLEN, ziende zijne tegenpartij zegepralen, viel van droefheid in eene ernstige ziekte; op zijn sterfbed deed hij zijne thans zoo mishandelde vrienden bij zich komen, en verzocht hun, alles aan te wenden, om vergoeding te bekomen voor het geledene onregt. Toen hij overleden was, werden zijne papieren en effecten door den Gouverneur GALES in beslag genomen. De Raad des eilands lag in een' openbaren oorlog met den Gouverneur, en dreigde dezen, zoo hij geweld gebruikte, toevlugt te zullen zoeken bij de in de haven liggende oorlogschepen; want de bevelhebber van dezelve, de Kommandeur PETERSON, was insgelijks een vijand van den Gouverneur, aan wien hij, volgens de onvolkomene inrigtingen van dien tijd, niet ondergeschikt was. Hoe zeer door de bemoeijingen der oorlogsvaartuigen de onlusten vergroot werden, bleek op den 1sten September 1739, toen er tusschen het scheepsvolk en sommige burgers een hevig gevecht voorviel, hetwelk begon met vuistslagen tusschen een' zee-officier en een' burger, waar-

op van beide zijden hulp aansnelde, zoodat spoedig een groot getal matrozen en burgers met elkander handgemeen waren, bij welke gelegenheid de scheepskapitein VERSTEVEREN door een geweerschot gekwetst werd. Eerst nadat er alarm geslagen en de gewapende schutterij aangerukt was, trok het scheepsvolk naar de vaartuigen terug.

Dagelijks vielen er onlusten voor (*). De verbittering nam telkens toe. Eenige inwoners verlieten werkelijk het land, en vele kooplieden dreigden, zich elders te zullen nederzetten. Eindelijk werd, op aanhoudend ingekomene klagten, de Heer J. GALES, in het jaar 1740, door de Staten-Generaal uit zijne betrekking ontslagen, en de Heer J. FAESCH als Gouverneur aangesteld. Deze was reeds met lof bekend door zijn bestuur te *St. Eustatius*, en vervulde ook op *Curaçao* door zijne gematigdheid, onzijdigheid en regtvaardigheid, de pligten van een braaf regent. De inwoners erkenden ook ditmaal de waarde van een' goed bestuurder der kolonie te bezitten, — welk laatste te grooter is, als men haren afstand van het moederland in aanmerking neemt. — Om de ongelukkige verdeeldheid uit te wisschen, schikten zij zich naar den raad en het bevel van den Gouverneur, keerden tot orde en rust terug, en de tijd deed het overige.

Een ander ongeluk trof dit eiland in het jaar 1752, door een' opstand onder de Negers. Vele bijzonderheden

(*) Men vindt deselve uitvoerig verhaald in het bekende werk: *Het ontvoerd Holland.*

daarvan niet opgeteekend; alleen weet men de
rige omstandigheid, dat men verpligt was vele van
lve ter dood te brengen, waardoor de opstand
niet verder verspreidde dan tot die Negers, welke
den stam der *Aminas* waren, en gevolgelijk spoe-
gedempt werd.

let meerdere bijzonderheden wordt in onderschei-
e geschriften gewag gemaakt van het springen van
Hollandsche fregat *de Alphen* (*). De korte in-
d komt hierop neder. In het jaar 1778 lag in
haven van dit eiland een Lands fregat van 36 stuk-
, genaamd *de Alphen*, onder bevel van den
itein VAN DER FELTZ. Door moedwil van den op-
konstabel kwam er, op den morgen van den 15den
ember, brand in de kardoezen, welke in de voor-
er stonden, en het vuur mededeelden aan de
dkamer, waardoor in een' oogenblik dood en ver-
sting in den omtrek verspreid werden. Een jon-
getuigde, dat hij den konstabel naar beneden zag
, en hem hoorde zeggen: « Voor den d.....
gaan allen in den hemel ontbijten!" — Waarop
jonge nog den scheepsschrijver waarschuwde, en
dezen door eene geschutspoort in het water
ng, en zijn leven redde.
ij de uitbarsting scheen de haven eensklaps in

J. H. HERING heeft in zijne beschrijving van *Curaçao* een ge-
hoofdstuk aan de mededeeling van deze ramp toegewijd, on-
den titel: *Bespiegelend verhaal wegens het ongeluk een
uds fregat de Alphen.*

nen. Het vuur van het in de lucht springende fregat deelde zich niet aan de zoo nabij liggende andere oorlogschepen mede, waardoor anders de verwoestingen van den grooten verdelger onder het beschaafde menschdom, het buskruid, niet binnen de opgenoemde grenzen zouden gebleven zijn.

In het tijdsverloop, dat boven verhaalde ongevallen het land troffen, vloeide echter de bron, waaruit *Curaçao* deszelfs welvaart trok, met gedurig toenemende kracht, en verdeelde zich in verscheidene takken, waarvan de eene minder de andere meer voordeel of rijkdom aanvoerde. Die bron was de koophandel.

Dewijl het openen dier bron de eigenlijke oorzaak van *Curaçao's* opkomst, het stoppen van dezelve zijn ondergang geweest is, is het wel der moeite waardig, hier eenige oogenblikken bij stil te staan.

Er is geen land in de wereld, dat meer in- en uitwendige hulpbronnen tot welvaart bezit dan *Spanje*. In *Europa* is het reeds een groot en vruchtbaar gedeelte der wereld, gelegen onder de schoonste luchtstreek, van natuur versterkt tegen uitwendige aanvallen, en gezegend met alle mogelijke voordeelen tot den akkerbouw en het fabrijkwezen, inzonderheid tot handel en zeevaart. Deszelfs inwoners zijn ook niet van natuur stiefmoederlijk bedeeld, het ontbreekt hen niet aan moed en geestdrift, in hunne ziel sluimeren nog de vonken dier deugden, welke eens de helden bezielden, die de dappere Arabieren bestreden en

overwonnen. In *Afrika* en *Azië* heeft het deszelfs bezittingen, maar in de nieuwe wereld strekte toenmaals deszelfs gebied zich uit over eene ontzettende hoeveelheid lands. Van de grenzen der Vereenigde Staten, ten noorden der evennachtslijn, tot aan de straat van *Magellaan*, ten zuiden dier lijn, liggen langs de gansche zijde der Stille Zuidzee de meestal schoone, vruchtbare en rijke landen, die, met de grootste eilanden uit den Amerikaanschen Archipel, aan den kroon van *Spanje* behoorden. En dat *Spanje*, waarover de hoorn des overvloeds zich zoo rijkelijk uitstortte, waaraan als met eene spilzieke hand, allerlei voorregten toegedeeld werden, was arm en magteloos, lag in vernedering en verachting gezonken, en beefde voor een' kleinen Staat in *Europa*.

Daarentegen verhief eene laag gelegene streek lands, deswegens *Nederland* genoemd, aan de zee ontworsteld, vijftien maal kleiner dan *Spanje*, beroofd van eene gunstige lands- en luchtsgesteldheid, verstoken van veilige kusten en goede havens, zich met reuzenstappen tot grootheid, en werd, ondanks de afgunst der magtige naburen, het rijkste land der aarde, en overal vertrouwd, geëerd en gevreesd.

Dat doet geen al te groote voorspoed, noch overmatige uitgestrektheid van bezittingen, want dan was *Engeland*, hetwelk met den eenen arm 80 millioenen Aziaten bedwingt, en den anderen dreigend tegen *Europa* en *Amerika* opheft, reeds lang gedaald, dan was *Holland* nimmer tot die magt en dien rijkdom geklommen, en lag nu reeds in het niet; maar dat doet verscheidenheid der staatkunde, de onderdrukking of de vrij-

heid der volken. Dat is het onderscheid van door FERDINAND's of door WILLEM's VAN ORANJE geregeerd te worden; van onder den dwang der Priesters te zitten, of, met het geopend Evangelie van CHRISTUS voor zich, vrijheid van denken en spreken te hebben. Zoo daarom de menschelijke reden niet meer geldt, zoo de regelen der menschenkennis bedriegelijk verklaard worden, en de vroegere geschiedenis der wereld verdraaid wordt, dan moge de tegenstelling van *Spanje* en *Nederland* doen zien, wat vrijheid, — niet de bloote klanken of de kwaadaardige leuzen van volksverleiders, maar de echte vrijheid, — van een volk vermag. Dan mogen de onrust en ellende van *Spanje*, en de tevredenheid en rijkdom van het oude *Holland* de zwartgallige staatslieden beschamen en bekeeren, die aan FERDINAND de hand reiken, en een stelsel bouwen, dat op domheid en steeds meerdere beperking van de regten en vrijheden der volken gegrond is.

Maar door de despotieke, bekrompene en dwaze staatkunde van het Spaansche bestuur kwijnde niet slechts het Moederland; maar ook die landen, welke het ongeluk hadden, door hetzelve geregeerd te worden, maakten geene vorderingen in bloei en welvaart, en bleven zelfs drie eeuwen lang genoegzaam op dezelfde hoogte staan.

Zoodra de onderscheidene streken der nieuwe wereld door COLUMBUS ontdekt, en door CORTEZ, PIZARRO, AMERICUS VESPUCCI en anderen aan de Spaansche kroon verbonden waren, werd de gemeenschap dier

bezittingen van de overige wereld, ja zelfs van het Moederland afgesneden. Alleen aan de stad *Sevilie*, — en met het jaar 1720 aan de stad *Cadix*, omdat de *Guadalquivir* toen voor groote vaartuigen onbruikbaar werd, — vergunde men eene marktplaats voor den Amerikaanschen handel. Verbeurd verklaring en dood dreigden de overtreders dier wet.

Hierdoor werden de begunstigde kooplieden dier stad met ontzettende rijkdommen overladen, waardoor zij weldra in staat waren, alle veranderingen, die gemaakt konden worden, tegen te werken. De hebzucht, welke reeds van natuur zoo zeer het menschelijk hart beheerscht, wordt heviger, naarmate dezelve gevoed wordt: de alleenhandelaars van *Sevilie* zochten zoo weinig vaartuigen als slechts mogelijk was naar *Amerika* te zenden, ten einde daardoor den prijs der goederen op eene ontzettende wijze te doen stijgen, en eene grootere hoeveelheid landsvoortbrengselen daardoor terug te ontvangen, welke laatsten zij weder naar willekeur waardeerden en verkochten (*).

Het getal vaartuigen, welke de uitgestrekte gedeelten der nieuwe wereld *Peru*, *Chili* en *Terra Firma* van Europesche en Indische goederen voorzien moesten, beliep zeven en twintig, en deze zeilden slechts eenmaal in het jaar naar *Porto-Bello*. Om *Mexico*,

---

(*) Zeker Spaansch schrijver D'ULLOA zegt, dat in *Zuid-Amerika* een pond ijzer voor vier en een' halven Engelschen schelling, en een pond staal voor zeven Engelsche schellingen verkocht werd, terwijl daarentegen de Varinas-tabak zevenmaal den prijs vermeerderde, welken dezelve in *Amerika* kostte.

Florida en de andere noordelijke provincien te voorzien, vertrok slechts eenmaal in drie jaren eene vloot van drie en twintig schepen naar *Vera-Crux*.

De bepalingen, welke nog bij dezen beperkten en tragen aanvoer plaats vonden, werden tot een uiterste gedreven, waarover de nakomeling verbaasd staat: het getal der vaartuigen, de tijd van derzelver vertrek, de hoeveelheid en de soorten der goederen, welke geladen mogten worden, alles werd geregeld naar het goeddunken van den eigenlijken alleenhandelaar, den koning, die daartoe zijne dienaars aanstelde, en met alle magt bekleedde. Op den uitvoer der goederen werd eene belasting van twintig ten honderd geheven, maar het regt op den invoer der coloniale voortbrengselen was onregelmatig, en werd bepaald naarmate tijden en omstandigheden het vorderden; en om dit alles met eene stipte naauwkeurigheid en strengheid te kunnen volbrengen, mogten deze vaartuigen, uitgaande en te huis komende, geene andere havens aandoen dan die dezelve aangewezen waren.

Nog gewelddadiger en drukkender dan in het Moederland, waren de banden, waaraan de handel in de volkplantingen gekluisterd lag. Met de uiterste gestrengheid werd alle gemeenschap en handel met vreemdelingen verboden; zelfs geene andere Spaansche vaartuigen dan die, welke tot de bovengenoemde vloten behoorden, mogten de kusten naderen. De bewoners der overzeesche bezittingen konden geen deel hebben in den handel op *Spanje;* zij mogten zelfs onder elkander niet handelen, bijvoorbeeld: *Peru* mogt geenen toevoer van *Mexico*, noch *Terra Firma*

echter van den slavenhandel tevens een' manufactuurhandel maakten, werd dezelve hun weder ontnomen, en op nieuw aan de bevoorregte Spaansche kooplieden opgedragen.

De nadeelen, die uit alle deze maatregelen ontstonden, waren onberekenbaar: het fabrijkwezen, de handel en scheepvaart vervielen telkens meer en meer; eenige gunstelingen werden wel met rijkdommen overladen, maar het algemeen verarmde; op de bezittingen werd allen ijver uitgeblusscht; de landbouw lag in een' vervallen' staat, en in zulke oorden, waar goud en zilver in den grond verborgen lag, of de bodem deed zien, met hoe veel schoonheid en vruchtbaarheid de Schepper den aardbol geformeerd heeft, leefden de menschen in armoede en verstoken van alle gerijfelijkheden des levens, en werden door de Priesters gehouden in eene aan den Aziatischen slaap grenzende domheid.

Een natuurlijk gevolg van deze handelwijze van het Spaansche kabinet was, dat andere volken hiervan voordeel zochten te trekken, en dat de bewoners dier streken zelven uitzagen, om deze monopolie te ontduiken, en uit vreemde landen de goederen te bekomen, welke zij aan de bevoorregte kooplieden zoo duur moesten betalen. Van hier dat de Portugezen bij *Rio de la Plata* met de Spaansche bezittingen den verboden handel dreven; dat de Deenen van *St Thomas* te *Porto-Rico*, en op de kust van *Cumana* smokkelgoederen invoerden; en dat de Engelschen zich van *Jamaica* bedienden, om langs de kust van *Panama* en aan de oevers van de *Magdalena* der Spaan-

zijne reizen, gedaan in 1681 en 1682: « Terwijl wij de kust van *Caracas* voorbij zeilden, vernamen wij, dat er zich op die kusten bevonden drie of vier groote schepen, ieder van dertig of veertig stukken (hetwelk echter overdreven is, dewijl de Curaçaosche kustvaarders niet zoo sterk gewapend waren), welke te *Curaçao* te huis behooren en in de kleine baaijen, op die kust gelegen, allerlei drooge goederen ter sluik invoeren, waarvoor zij eene rijkelijke betaling, voornamelijk in zilver en cacao, bekomen."

« De Spanjaarden echter hebben uitkijk- en bespiedplaatsen op de bergen, en borstweringen in de valleijen, en hunne zwarten zijn, ter bescherming der baaijen, en ter voorkoming van ongeoorloofden handel, met geweer voorzien."

« Het spijt mij, dat de Hollanders hier alleen handel drijven, en dat die kust voor ons Engelschen ongenaakbaar is."

Een ander Engelsch scheepsbevelhebber, HARRIS genaamd, laat zich daaromtrent op eene ongunstiger wijze uit: « De Hollanders," zegt hij, « zijn in een eeuwigdurend verbond met al wat gereed geld heet, het zij Engelsch, Fransch of Spaansch, gelijk klaar gebleken is bij onze expeditie tegen *Laguaïra* en *Porto-Cavello*, waar zij ons voorzagen van kabels, krijgsbehoeften, en zelfs van volk, om de Spanjaarden aan te vallen, aan wie zij te voren genoeg buskruid en lood hadden toegevoerd, om den aanval te doen mislukken, en, zonder de nabuurschap van deze Hollandsche volkplanting (*Curaçao*) zouden de Spaansche

vestingen, waarvan wij melding maakten, onfeilbaar overmeesterd en in onze handen zijn."

De verbodene handel van dit eiland met de genoemde kust is eens tot die hoogte geklommen, dat al deszelfs handel met *Spanje* stil stond, en dat er in vele jaren zelfs geene vaartuigen van de begunstigde vloten hier meer verschenen; want de Galjoenen vonden deze landstreek altijd van het noodige voorzien, konden hunne goederen niet meer verkoopen, of waren verpligt, dezelve voor zulk eenen prijs af te geven, die allen lust tot verderen handel benam. De voortbrengselen der vruchtbare provincie *Venezuela* gingen toen over dit eiland naar *Spanje*. Inzonderheid voorzagen Hollandsche vaartuigen eenen geruimen tijd de Spaansche markt van cacao en tabak, voorwerpen, welke van zulk eene goede hoedanigheid nergens dan in deze provincie gevonden worden: de eerste was nog daarenboven eene behoefte voor de Spanjaarden, doch de waarde der Varinas-tabak kenden zekerlijk de Hollanders beter.

Deze smokkelhandel schonk meer Caraccasche cacao aan *Spanje* dan vroeger, dewijl de landbouw in dit schoone gedeelte der aarde daardoor opgebeurd en aangemoedigd werd. Dezelve was dus eene weldaad, niet slechts voor *Holland* en de Provincie *Venezuela*, die er door begon te bloeijen, maar ook voor *Europa*, en zelfs voor *Spanje*. Het streed echter regelregt met het stelsel van het Spaansche bestuur, dat ook niet verzuimde, ernstige vertoogen bij de Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden in te leveren,

Doch eene der uitvlugten, waarmede zich eens het coloniaal bestuur verontschuldigde, was, dat *Curaçao* zelf een zeer vruchtbaar land was, voortbrengende een overvloed van de beste keerkringsproducten!! Van hier waarschijnlijk, dat men in vele boeken vindt gewag gemaakt, als of *Curaçao* eenige dier voortbrengselen zou opleveren, en dat men nog in *Nederland* boort spreken van den Curaçaoschen tabak, chocolade, indigo, enz. (*).

(*) De Heer MOLLIEN, bekend door zijne reize naar de bronnen van den *Senegal* en de *Gambia* in *Afrika*, zegt in zijne reize door *Columbia*: « *Dat de Hollanders voorheen* 10,000 *quintalen tabak uit* Varinas *trokken, en onder den naam van Hollandschen tabak verkochten.*" De Nederduitsche Vertaler van dit werk maakt in eene aanhaling hierop zijne aanmerking, en zegt, dat de Schrijver (MOLLIEN) hieromtrent geheel verkeerd onderrigt is, dewijl men in *Holland* een groot onderscheid maakt tusschen Hollandschen en Varinas-tabak.

De Vertaler kende waarschijnlijk de boven aangehaalde omstandigheden niet, anders zou hij den Schrijver beter begrepen hebben. De Heer MOLLIEN zal het toch niet daarvoor houden, dat de Hollanders, die als de beroemdste tabaksrookers der wereld bekend stonden, geen onderscheid tusschen den Amersfoorder en den Varinas wisten te maken. Maar *zij verkochten den Varinas onder den naam van Hollandschen tabak*, zij bragten denzelven met Hollandsche schepen aan, voerden denzelven weder met Hollandsche vaartuigen naar vreemde markten, zelfs op die van *Spanje*, even als ware het een voortbrengsel der Hollandsche bezittingen. Zoo toch de smaak en reuk-zenuwen het onderscheid tusschen den Amersfoortschen en den Varinas-tabak niet konden maken, dan zal de prijs zulks wel gedaan hebben.

Zoo herinner ik mij, in *Nederland* zijnde, dat zeker Tabaksverkooper mij vraagde, of ik hem geen Porto Rico-tabak van *Curaçao* kon zenden, want dat hij van zijnen vader wist, dat de beste Porto-Rico van *Curaçao* kwam.

vrijd blijft, zoo ging het toen ook met den smokkelhandel in *Zuid-Amerika*. Van den onderkoning tot den geringsten ambtenaar waren allen door omkooping in dezen handel betrokken. Het werd onder de geoorloofde middelen beschouwd, om zich te verrijken, omdat ieder er belang bij had, en ieder er deelgenoot van was. Zoo iemand verraden werd, en de wraak dezen dreigde, werd de straf afgekocht door tijdige en rijke geschenken aan gunstelingen, biechtvaders en minnaressen.

De Abt RAIJNAL verhaalt, dat zeker voornaam Spanjaard uit de nieuwe wereld, waar deze een aanzienlijk ambt bekleed had, terug gekomen zijnde, zich aan iemand beklaagde over de vooroordeelen, welke hij wegens de eerlijkheid van zijn bestuur verspreid vond. « *Indien men u lastert*," gaf zijn vriend hem tot antwoord, « *zijt gij onherstelbaar verloren, maar zoo men uwe knevelarijen niet vergroot, zult gij dee te veiliger zijn, door een gedeelte daarvan op te offeren, — het overige zult gij in vrede en zelfs met eere genieten kunnen.*"

Een ander middel, waarvan het Spaansch bestuur zich bediende, om deszelfs oogmerk te bereiken, was, om den vloek over de smokkelhandelaars te doen uitspreken, en deze van de gemeenschap der kerk uit te sluiten. Men wist de gereedheid der priesters, om met den banbliksem te werpen; men kende de wonderen, die daarmede eens in de oude wereld gedaan zijn; maar men begreep niet, dat zulks op de nieuwe van

winzucht op te wekken, want ieder Matroos had eene kleine hoeveelheid goederen aan boord, waarmede hij voor zich zelven handelen mogt. Zoodra het tot een gevecht met de Spaansche kustbewaarders kwam, streed hij niet voor de belangen van een' anderen, maar voor zijne eigene bezittingen. Hierbij kwam nog de vrees, om in handen der Spanjaarden te geraken, in welk geval de smokkelhandelaars een allerwreedst lot te wachten hadden. Hiervan waren enkele voorbeelden, die anderen tot waarschuwing strekten; nog zijn er inwoners op *Curaçao*, wier vader of grootvader zulk een ongeluk trof, en die weten te verhalen, welk een hard lot dezen te beurt viel, en hoe vele moeite en onkosten er moesten gedaan worden, en hoe veel tijd er verliep, eer men dezen vrij had.

Doch deze laatste omstandigheid was slechts in het nadeel der Spanjaarden, want de gewapende Curaçaosche kustvaarders ontwikkelden weldra eene kracht, die de Spaansche Cherbekken deed beven. Dikwijls ondervonden deze laatsten de proeven van den moed en de dapperheid der eersten. Het ontzag voor de Curaçaosche kustvaarders was weldra zoo groot, dat een Spaansch oorlogsvaartuig zich spoedig verwijderde, als het zulk een Hollandsch vaartuig zag. Niet dan met groote overmagt, durfden zij zoodanig een aanvallen, doch wachtten zich wel, om te enteren, dewijl als dan de wanhoop het Curaçaosche zeevolk wonderen van dapperheid deed verrigten. Zij vergenoegden zich daarom meestal, de smokkelhandelaars te beschieten, tot een' aftogt te dwingen, en al vechtende te vervolgen, tot dat deze onder eene

geene toepassing is, en dat aldaar de hebzucht heviger werkt dan de vrees voor den banvloek.

Men liet ook niet na, om middelen van geweld te baat te nemen; men plaatste gewapende vaartuigen langs d… …ilitaire posten op aan die baaijen, …ne handel het sterkst gedreve… …en, die hieraan besteed werden, …, en voorkwamen echter het … maakten, dat men meerdere l… …orzorgen aanwendde, en stelden …at, zich te overtuigen van eene … gedeelte der wereldgeschiede… …k, onderdrukking bij een volk allen lust en moed uitdooft, en hetzelve lafhartig en lui maakt, terwijl daarentegen eene betamelijke en wettige vrijheid de menschen tot ijver aanspoort, derzelver krachten ontwikkelt, en allen tegenstand doet overwinnen.

De Spaansche kustbewaarders kweten zich flaauw en traag van hunnen pligt, en zoo zij in een gevecht kwamen, gedroegen zij zich ten uiterste lafhartig; maar de Curaçaosche kustvaarders gingen met de grootste stoutmoedigheid voort, hunnen handel te drijven, en zoo zij in een gevecht gewikkeld werden, deden zij wonderen van dapperheid.

Het scheepsvolk van deze laatsten bestond uit de sterkste en moedigste der vrij Negers en Mulatten, die meestal van hunne jeugd gewoon waren, op deze kusten den smokkelhandel te drijven. Bij hunne physieke krachten wist men de drijfveren van eigenbelang en

winzucht op te wekken, want ieder Matroos had eene kleine hoeveelheid goederen aan boord, waarmede hij voor zich zelven handelen mogt. Zoodra het tot een gevecht met de Spaansche kustbewaarders kwam, streed hij niet voor de belangen van een' anderen, maar voor zijne eigene bezittingen. Hierbij kwam nog de vrees, om in handen der Spanjaarden te geraken, in welk geval de smokkelhandelaars een allerwreedst lot te wachten hadden. Hiervan waren enkele voorbeelden, die anderen tot waarschuwing strekten; nog zijn er inwoners op *Curaçao*, wier vader of grootvader zulk een ongeluk trof, en die weten te verhalen, welk een hard lot dezen te beurt viel, en hoe vele moeite en onkosten er moesten gedaan worden, en hoe veel tijd er verliep, eer men dezen vrij had.

Doch deze laatste omstandigheid was slechts in het nadeel der Spanjaarden, want de gewapende Curaçaosche kustvaarders ontwikkelden weldra eene kracht, die de Spaansche Cherbekken deed beven. Dikwijls ondervonden deze laatsten de proeven van den moed en de dapperheid der eersten. Het ontzag voor de Curaçaosche kustvaarders was weldra zoo groot, dat een Spaansch oorlogsvaartuig zich spoedig verwijderde, als het zulk een Hollandsch vaartuig zag. Niet dan met groote overmagt, durfden zij zoodanig een aanvallen, doch wachtten zich wel, om te enteren, dewijl als dan de wanhoop het Curaçaosche zeevolk wonderen van dapperheid deed verrigten. Zij vergenoegden zich daarom meestal, de smokkelhandelaars te beschieten, tot een' aflogt te dwingen, en al vechtende te vervolgen, tot dat deze onder eene

der forteressen van *Curaçao* in veiligheid waren. Dikwijls gebeurde het, dat verscheidene Spaansche Cherbekken zulk een' smokkelaar in eene der baaijen van de kust, terwijl hij bezig was met handelen, verraststen, en hem den terugtogt dachten af te snijden; doch zoodra deze het gevaar bespeurde, was alles tot den strijd gereed: men ligtte het anker, en sloeg door den overmagtigen vijand heen.

Om het getal van dit scheepsvolk te vermeerderen, week de regering des lands af van eene staatkunde, welke op andere landbouwende colonien in *West-Indië* met zoo veel belangstelling behartigd werd. Men werkte op de laatsten, namelijk, de vrijgeving der slaven tegen, door eene hooge belasting op den vrijbrief voor eenen slaaf te leggen, hooger dikwijls dan de waarde van den slaaf bedroeg, omdat vele vrij Negers voor den landbouw schadelijk geacht werden, in de meening, dat het onderscheid tusschen slaaf te wezen of vrij te zijn bestaat in het al of niet te werken. Doch op *Curaçao*, waar niet landbouw, maar handel de bron van welvaart was, werd de landsbelasting voor een' slaaf, die bij het leven of na den dood zijns meesters vrij gegeven werd, op 5 pesos gesteld, welke prijs echter, toen de omstandigheden veranderd waren, in het jaar 1806 op 300 pesos gebragt werd. Het is aan deze omstandigheid mede toe te schrijven, dat het getal der vrij Negers en gekleurden op dit eiland telkens grooter werd, en thans, naar evenredigheid der bevolking, grooter is dan op eenig ander eiland in *West-Indië*.

Maar het waren niet slechts zwarten en gekleurden,

die door de vereeniging hunner ligchaamskrachten en wilsneigingen zulke dappere daden verrigtten, ook de blanke inwoners van dit eiland toonden te dezen opzigte door hunne daden, dat geene bijzondere kleur der menschen, geen bijzonder volk, geene bijzondere luchtstreek de dapperheid of de lafhartigheid bepalen; en dat slechts de omstandigheden behoeven gunstig te zijn, en de drijfveren opgewekt te worden, om op elk gedeelte der aarde de menschelijke krachten te zien ontwikkelen, en het schijnbaar onmogelijke mogelijk te maken.

Deze blanke Curaçaosche inwoners, waren de bevelhebbers dier kustvaarders, en dikwijls derzelver eigenaars tevens. Zij waren menschen van kracht en moed, van beleid en dapperheid. De namen van hen, die zich het meest beroemd gemaakt hebben, leven nog op *Curaçao*, en dienen nog tot onderwerpen van gesprekken onder het volk, als men elkander verhaalt, hoe deze of gene de Spanjaarden wist te misleiden, te bedreigen, of in het gevecht door dapperheid te verslaan.

Onder alle deze bevelhebbers der kustvaarders, was er een van ongemeene stoutmoedigheid, COENTJE VISSCHER geheeten, doch bij de Spanjaarden bekend als C. PISCADOOR, — de eigenlijke overzetting in het Spaansch en ook in de Curaçaosche landtaal van het woord *vissche*r. — De schrik zijns naams was verspreid langs de kust van *Venezuela;* de Spaansche Cherbekken, die hij zoo dikwijls verslagen had, vloden, als zij hem zagen; hij dreef den smokkelhandel op eene onbeschaamde wijze. De Spanjaarden, geen middel wetende, om

ekt zich mijne magt uit) — naar wijzen raad, om van
t verbodstelsel af te gaan, en den handel eenige
jheid te vergunnen, ten einde den toestand zijner
natkist te verbeteren, en het land niet verder in
noede en verderf te storten.

Op het einde van de eerste helft der vorige eeuw,
d men — kleine en onbelangrijke veranderingen, die
eger gemaakt werden, niet mede gerekend — de eerste
ppen ter vernietiging van het verbodstelsel, door
ie vergunning aan de zoogenaamde registerschepen,
op 's Konings bezittingen in *Amerika* te varen.
ze registerschepen waren uitrustingen van bijzondere
sonen, en behoorden niet tot de vloten, welke op
ette tijden afvoeren. Eerst was het echter niet ge-
looft, uit eene andere haven dan die van *Ca-*
te zeilen; spoedig evenwel strekte zich deze ver-
ming ook tot andere havens uit. De belastingen
rden merkelijk veranderd en verminderd. Het jaar
i4 werd in de geschiedboeken van *Spanje* merk-
ardig, omdat men de gemeenschap tusschen het
ederland en de koloniën opende door Paketten,
lke van *Coruna* naar *Amerika* voeren. Ook werd
eene Caraccassche Maatschappij opgerigt, eerst on-
naauwe bepalingen, later met meerdere vrijheden.
ór de oprigting dier Maatschappij waren er 16 jaren
rbij gegaan, waarin geen enkel schip van daar in
anje was aangekomen, en in de laatste twintig ja-
zeilden slechts 5 schepen van *Spanje* derwaarts.

Doch door het oprigten dezer Caraccassche Maat-
appij werden de handel en zeevaart levendiger, en de
cerbouw aangemoedigd. *Spanje* verkreeg weder de

handel. De oudsten van het thans levende geslacht herinneren zich nog, hoe druk eens de handel met *St. Domingo* was, en welke voordeelen hier van denzelven getrokken werden.

Zelfs kwamen, in eenen oorlog tusschen de genoemde rijken, de Fransche kapers en oorlogsvaartuigen, ondanks den verren afstand van de bovenwinds eilanden *Martinique* en *Guadeloupe*, te *Curaçao*, om zich van het noodige te voorzien, omdat zij wisten, dat de markt aldaar een' rijken voorraad van alles bezat (*).

Doch de natuurlijke ligging van *Curaçao* deed hetzelve nog andere voordeelen te beurt vallen, en maakte het zelfs noodzakelijk voor de omliggende landen. Het eerst spreek ik van den handel in slaven.

De Lezer schrikt zeker op het hooren van dit woord, — het doet zijne beschaving, zijn menschelijk gevoel en zijnen christelijken zin eer aan, en hij heeft stoffe, om God te danken, dat hij in *Nederland* ge-

(*) De Abt RAYNAL zegt in zijne meermalen aangehaalde wijgeerige en staatkundige beschrijving der Europesche bezittingen in de beide *Indiën*, deel 4, blads. 349: « *Curaçao* is een groot pakhuis, waar de Spanjaarden hun goud, silver, vanille, cacao, cochenille, kina, huiden en muilezels verruilen tegen lijnwaden, zijden stoffen, Indische goederen, ijzeren gereedschappen, enz. Het is de spijskamer van de zuidelijke kust van *St. Domingo*, en de Fransche vaartuigen van dit eiland, zoo wel als van de eilanden boven den wind, zeilen in menigte naar *Curaçao*, dewijl zij daar alles in overvloed vinden; en ingeval van oorlog tusschen *Frankrijk* en *Engeland* gaan bijna alle voortbrengselen van de zuidelijke kust van *St. Domingo* over *Curaçao* naar *Europa*."

boren werd, en daar niet opgevoed is met zoodanige denkbeelden, waardoor men den slavenstand naauwelijks opmerkt, volstrekt niet verfoeijelijk vindt, en zelfs den handel in slaven regtvaardigt.

Het zou mij van het onderwerp, dat ik thans behandel, afbrengen, indien ik mijn gevoel hier verder liet werken. Alleen wil ik den Lezer, om den afkeer te verzachten, die op het woord *handel in menschen* bij hem ontstaan moest, herinneren, dat *Curaçao* in *West-Indië* lag, gelijk *Carthago* in *Afrika*, *Palestina* in *Asie*, en *Lijfland* in *Russisch Europa*.

Door de weinige uitgestrektheid, en de gezonde luchtgesteldheid van het eiland *Curaçao*, zoo wel als door den ligten arbeid en de goede behandeling, was men hier spoedig van de noodige slaven voorzien. Zij teelden hier voort, en vermenigvuldigden, gelijk met het menschelijk geslacht op aarde overal geschiedt, wanneer zulks door omstandigheden niet tegengewerkt wordt. De Neger-slaven, die van de Afrikaansche kust op dit eiland aangebragt werden, konden daarom weder naar elders gevoerd worden. Men ruilde dezelve op de naburige vaste kust en op de West-Indische eilanden tegen gouden en zilveren staven en landsvoortbrengselen. Er zijn voorbeelden dat men van hier van 1000 tot 1500 slaven te gelijk uitvoerde naar *Carthagena* en *Porto-Bello*. Deze handel echter eindigde hier reeds met het jaar 1778. Dezelve werd wel later gedreven door vaartuigen, welke in deze haven te huis behoorden, doch van eenen regtstreek-

schen handel weet men zich hier niet later te herinneren. Het laatste Hollandsche slavenschip, dat hier aankwam, was in 1778 van AART VAN DE KAMER.

Ik kan hier niet overslaan, eene bijzonderheid te verhalen, welke den slavenhandel op dit eiland vergezeld heeft. Er bestond, namelijk, eene landplaag, die aan menig inwoner de gezondheid en zelfs het leven benam. Het was eene huidworm, die, ter dikte eener wioolsnaar, en ter lengte van meer dan twee ellen, zich in het menschelijk ligchaam kronkelde, en daar groote pijn en zelfs de koorts veroorzaakte. Blanken, zoowel als zwarten, waren daaraan onderhevig. Behoedmiddelen waren er niet voor te nemen, want men wist niet hoe dezelve in het ligchaam kwam, en bespeurde dezelve niet eer, voor dat hij de huid doorbreken wilde. Met voorzigtigheid en langzaam moest deze worm uit het ligchaam gewonden worden. Zoo dezelve brak, moest zij er uit gesneden worden, en had zij dan de teedere deelen van het ligchaam doorkronkeld, dan was de lijder verloren.

Waarschijnlijk kwam deze worm van de kust van *Guinea*, en plantte zich door eijeren of door kleine insecten voort. Telkens als er een nieuw slavenschip binnen kwam, bespeurde men dezelve algemeener, doch toen de slavenhandel hier ophield, verdween ook deze ramp geheel.

Mogt zoo overal in de wereld de afschaffing van den menschenhandel, onder welken naam en met welke kleur van menschen dezelve ook gedreven wordt, met

afwending van gevaren en met zigtbare goede gevolgen bekroond worden!

Er bestond nog een andere tak van handel op *Curaçao*, die echter langer voortduurde en die ik zelf, in de twee eerste jaren van mijn verblijf aldaar, met mindere of meerdere levendigheid voeren zag.

De Curaçaosche vaartuigen, namelijk, voorzagen de eilanden *Jamaica* en *St. Domingo* jaarlijks van een groot aantal Muilezels. Deze Muilezels, die in deze gewesten, door hunne kracht en andere goede hoedanigheden, de paarden verre overtreffen, werden in de onafzienbare grasvlakten van *Zuid-Amerika* aangekweekt. Om dezelve van daar naar de genoemde eilanden te voeren, waar dezelve tot het werk in de suikermolens gebruikt, en zeer duur betaald worden, was de afstand te groot. Men was dus verpligt, de toevlugt tot *Curaçao* te nemen, zoowel wegens deszelfs gunstige ligging tot dat einde, als wegens de betrekkingen, waarin het tot de naburige kust stond.

De kooplieden van *Jamaica* en andere eilanden vervoegden zich daarom aan de handelaars op *Curaçao*, die, somtijds met toestemming van het Spaansche bestuur, en somtijds ter sluik, de Muilezels van de vaste kust haalden. Het vervoeren van deze dieren met vaartuigen is een zeer moeijelijk werk, en vordert eene groote oplettendheid. De Curaçaosche zeelieden stonden bekend als zulks meesterlijk te verstaan. Op zulke vaartuigen, waar men in de Middellandsche zee 20 of 30 Muilen vervoert, nam men hier meer

dan 100 aan boord. Met eenen bijzonderen slag wisten zij met deze dieren om te gaan, en dezelve in beweging te houden. Alleen bij windstilte en daardoor veroorzaakte lange reizen, verloor men er vele. Op *Curaçao* aankomende, voorzag men zich van voeder en versch water, en vertrok weder van daar naar de verdere bestemming.

De menschen, altijd rijk in het uitvinden van middelen, om zich voordeel te verschaffen, wisten van dezen Muilezel-handel gebruik te maken om te smokkelen, om Hollandsche jenever op de Engelsche eilanden, en drooge goederen op *St. Domingo* in te voeren.

Men verborg zulks tusschen het voeder voor de Muilen. Ook hadden de tolbedienden weinig lust, om vaartuigen te onderzoeken, welke boven en onder vol beesten stonden, die ongetemd uit de binnenlanden kwamen, en aanhoudend schopten en beten; en zoo er al op een streng onderzoek aangehouden werd, vertoonden de Matrozen water aan deze beesten, als of zij te drinken zouden krijgen, waarop de Muildieren zoo onrustig en woelig begonnen te worden, dat de tolbedienden verblijd waren, wanneer het onderzoek van vaartuigen, vol met zulke woeste en kwaadaardige reizigers, maar spoedig afgeloopen was.

Vele vreemde vaartuigen kwamen ook op *Curaçao*, — vooral in den tijd, waarin men op de naburige plaatsen orkanen verwachtte, — om vertimmerd te worden. De schoone en veilige haven, de goede scheepstimmerwerven, de geschiktheid der werklieden, de

matige prijs en de overvloed van scheepsmaterialen, dit alles lokte hun uit, hier heen te komen, en vermeerderde door de uitgaven, welke door het vertimmeren der vaartuigen, zoo wel als door de verteringen van het scheepsvolk, hier geschiedden, de bovengenoemde takken van welvaart, die rijkdom en overvloed op *Curaçao* deden heerschen.

Zonder eene medewerking en ondersteuning van het Moederland, en zonder eene zachte en verstandige regering, zouden echter alle de gunstige omstandigheden, waarin het eiland deelde, die gelukkige uitkomsten niet opgeleverd hebben. Maar wie kent niet den vrijen handelgeest der Nederlanders van vorige eeuwen, hun doorzigt en hunnen ondernemenden aard, hunne groote rijkdommen, waardoor de overvloedige kapitalen uitwegen moesten hebben, zouden deze niet nutteloos in de geldkisten opgesloten liggen. Dit waren de eerste oorzaken, waaruit de bron van welvaart op *Curaçao* de krachten en middelen verkreeg, om te kunnen stroomen, en zich in verschillende takken te verdeelen; zij moeten niet vergeten worden bij de herinnering aan de oorzaken der opkomst van dit eertijds welvarende eiland.

De coloniale regering werkte ter bereiking van het oogmerk des handels mede. De Gouverneurs zochten wel, door het zenden van groote geldsommen, zich bij de Bewindhebbers der West-Indische Compagnie bemind te maken, en verzuimden mogelijk wel eens daardoor aan de inwendige verbetering en verfraaijing der colonie te denken, maar zij trachtten toch den handel op alle wijzen te ondersteunen, en gemakke-

lijk te maken, en de inwoners het aanwezen der Regering naauwelijks meer te doen gevoelen dan door de bescherming en veiligheid, welke zij van dezelve ondervonden.

Slechts op den invoer van vreemde goederen, waren eenige belastingen gelegd, maar de inwoners, hunne personen, hunne vaste bezittingen, hunne slaven, hunne goederen waren geheel onbezwaard. De huishouding der Regering was ook ten hoogste eenvoudig en enkostbaar. Het getal der klerken op de Secretarie was in het tijdperk van den hoogsten bloei slechts drie, en in een' tijd van stilstand in den handel en van armoede, klom het tot 21. — De jaarlijksche uitgaven van het Gouvernement op deze colonie, onder de West-Indische Compagnie, bestonden slechts uit 20,000 Pesos.

Door zoo vele jaren van ongestoorden voorspoed en welvaart, klom dit eiland telkens hooger in bloei en rijkdom, tot dat het deszelfs toppunt bereikte in den Amerikaanschen oorlog tusschen 1775 en 1783.

Vele schepen voeren van *Holland* op deze colonie, en hadden toenmaals, door derzelver grootte, meer gelijkenis op de houthaalders in de Oostzee dan op de vaartuigen, welke men tegenwoordig hier henen zendt. Eens zelfs vertrokken er in dien tijd 53 zwaar geladene koopvaardijschepen, onder convooi, naar het Moederland. De haven was somtijds zoo vol met vaartuigen, dat de laatst inkomende verpligt was, in de monding der haven te ankeren.

Hoe groot en hoe vele de vaartuigen waren, welke van het Moederland hier heen voeren, zij waren naauwelijks toereikend, om de vereischte hoeveelheid Europesche goederen aan te voeren, en de hier op een g n weg te halen. De talrijke en langs de beide zijden der b zoo vol, dat de goederen onder nizen en in de kornalen liggen en, door de groote hoeveelheid, of in vaatjes gekuipt in de pakh waarde te zullen verliezen. De het verhaal dat de oude inwoners — — daarvan gegeven hebben, met Spaansche matten de gewone kinderspelen op de straat. Op dorre en onvruchtbare stukken gronds werden aanzienlijke huizen getimmerd, welke daar nog staan als beelden van hetgene eenmaal was, namelijk, van vorige welvaart. De gastvrijheid was ongemeen groot. De vreemdeling was spoedig overal te huis. Men vereenigde zich in gezelschappen, om de dagen, die men van de drukke werkzaamheden in de stad uitbreken kon, op het land in vrolijkheid door te brengen. Men behoefde zijne komst slechts aan te zeggen, en de paarden stonden spoedig gereed, om de gasten te halen, maar werden met traagheid en weerzin gezadeld, om hen weder weg te brengen. De vreugdebedrijven op bruiloften en andere feesttijden werden, even als in het oosten, vele dagen achter elkander gevierd. Ieder was er genoodigd; gul en hartelijk werd men ontvangen; vrij en ongedwongen was de verkeering; aangenaam een langdurig verblijf, zonder nogtans het

vertrek met geweld te verhinderen. Aardrijkskundigen van dien tijd, schreven te regt: « *Curaçao* is een klein Paradijs van aardschen overvloed." Doch het is niet slechts door schriftelijke overleveringen, dat ik dit zeg, of uit verschillende omstandigheden, dat ik zulks opmaak; maar er leven nog menschen, zoo wel op deze plaats als in *Nederland*, die nog van de bloeijende tijden getuigen waren; ik heb verscheidene van hen hier en daar gesproken, en ik houd mij verzekerd, dat zoo dit verhaal hun onder de oogen komt, zij mij hierin niet van overdrevenheid beschuldigen zullen.

En dit eertijds welvarende eiland nu ging, toen de handel ophield, in minder dan een vierde eeuw tijds geheel ten gronde, en daalde tot eene ongeloofelijke laagte van armoede en ellende. Die het in *Nederland* hoorde, kon zulks, gelijk het uit vele daadzaken gebleken is, niet gelooven; die het na eene afwezigheid van eenige jaren terug zag, herkende *Curaçao* niet meer dan aan de schoone haven, aanzienlijke huizen en den *goeden wil* der inwoners. Thans ligt het eiland daar als het toonbeeld van de onbestendigheid van aardschen voorspoed. Deszelfs bewoners zijn, eenige weinige uitgezonderd, zonder geld, zonder goederen van waarde, zonder middelen van bestaan. Huizen, waarvoor geene koopers meer zijn; landerijen, die het onderhoud voor de slaven niet opleveren; en de hoop op betere tijden is alles, wat hun met de herinnering aan gelukkige dagen overgebleven is.

Men verwondert zich misschien over dezen snellen

ondergang in zulk een kort tijdsbestek; men beroept zich mogelijk op het voorbeeld van *Nederland*, dat ook met het laatst der vorige eeuw de bron van deszelfs welvaart, den handel, zag opdrogen, dat daarna vers ondergaan heeft, en door vreen d werd, maar echter nog aanzi minst van alle volken van *Europ* heeft over ongeluk en armoede werp van afgunst der naburen

dat de rijkdommen, welke op durende het tijdperk van bloei slechts voor een klein gedeelte hier bleven. Niet slechts gingen er groote winsten uit den aard van den handel, welke er gedreven werd, naar *Holland*, maar ook vele personen, die hier rijk werden, vertrokken weder derwaarts, zoodra hun kapitaal groot genoeg was. *Curaçao* is nog niet alle namen vergeten van hen, die onbemiddeld hier gekomen waren, en na weinige jaren met eenen aanzienlijken rijkdom, welken men bij eenigen niet ver van een millioen guldens schatte, weder naar *Holland* terug keerden, het zij uit eene aangeborene zucht tot den geboorte-grond, het zij uit overtuiging, om daar langer en beter van het geld te kunnen leven, het zij, om onder de oude kennissen daar zich te doen gelden, en hoog te kunnen ophalen, of zich in de aan te leggene levenswijze gelijk te stellen met hen, die zij te voren zoo benijd hadden.

Maar daarenboven een land, welks grond de inwoners voeden en onderhouden kan, bestaat door zich

ren; wanneer het aan sommige voorwerpen tot verikking en veraangenaming des levens ontbreekt, ontvangt die van naburen, in verwisseling van ene voortbrengselen. Zoo in zulk een land eene estigde Maatschappij is, en er geen al te overvloee bevolking bestaat, leeft in hetzelve de eene van n anderen; er wordt eene keten gelegd van den l vermogenden, hoogbetitelden, schatrijken Heer, in zijnen statiewagen van zijn stadspaleis naar zijn dgoed rijdt, tot den handlanger, die den daghuurter dienste staat; zij hebben allen elkanders wekeerige hulp en diensten benoodigd, en het valt eijelijk te beslissen, onder welke hunner het meeste uk en tevredenheid genoten worden. Zulk een d moge voor eenigen tijd door rampen getroffen rden, het kan weder allengs herrijzen, zoo hetve door eenen wijzen en goeden vorst en naar ene wetten geregeerd wordt, en er volksvlijt en idragt heerschen. En zoo in zulk een land nog rendien groote rijkdommen gevonden worden, in eloopene eeuwen van buiten aangebragt, en door rvaders met zuinigheid bewaard en vermeerderd, n kunnen aldaar, zoo er geene dwaze stappen bein worden, waardoor het geld zich naar elders zoude nnen verspreiden, nog vele eeuwen pracht en elde heerschen, en ruime verteringen gemaakt worn, die door de verschillende standen heen, den nsten man nog brood verschaffen.

Maar *Curaçao* heeft het geluk niet van tot zulke iden te behooren. Uit de beschrijving, welke ik rvoren van hetzelve gegeven heb, heeft men ge-

zien, dat het door zich zelf niet bestaan kan, en dat het uitwendige hulpmiddelen noodig heeft, niet slechts tot welvaart, maar ook om in het leven, in de behoeften, en in het genoegen der menschen te voorzien. Toen de bron van welvaart ophield te stroomen, schoot den inwoneren, — ondanks hetgene van hier naar *Holland* gegaan was, — nog een ruime voorraad van weldaden over, die zij gedurende zoo vele jaren aangevoerd had. Deze zouden niet zoo spoedig verteerd zijn geworden, indien niet met den tijd, waarin de handel stil begon te staan, eene aaneenschakeling van rampen dit eiland getroffen, alle rijkdommen verteerd, en hetzelve eindelijk in den tegenwoordigen beklagelijken toestand gebragt had.

Heeft de Lezer geduld gehad, mij tot dus verre te volgen in het verhaal van hetgene op dit eiland voorgevallen is, gedurende den tijd van deszelfs opkomst, ik hoop, dat hij nog eenige oogenblikken besteden zal om deszelfs spoedigen ondergang te beschouwen, en te zien, door welk eenen zamenloop van treurige omstandigheden de val van dit eiland verhaast werd: en hoewel ik in een tijdvak treed, dat slechts een tafereel van ongelukken en jammeren ophangt, hoop ik, bij het algemeene nut, hetwelk ik in den aanvang zeide, dat deze geschiedenis voor ons hebben kon, achter den vaderlandschen Lezer nog in het bijzonder eenige merkwaardigheden onder de aandacht te brengen, en gebeurtenissen mede te deelen, welke op deze vaderlandsche bezitting zijn voorgevallen, meestal in eenen tijd, waarin deselve door den oorlog van de

gemeenschap met het Moederland afgescheiden was, en daardoor niet algemeen bekend werden.

In vele opzigten zijn de lotgevallen van dit eiland gelijk aan die van *Nederland:* het werd niet rijk door voortbrengselen van den eigenen bodem, noch door het bewerken van aangevoerde stoffen in eigene fabrijken, maar door handel en zeevaart, door eene stapelplaats van vreemde goederen op te rigten, en daarmede de naburige markten te voorzien. Gelijk *Nederland* bereikte ook deze plaats derzelver top van welvaart in het laatste gedeelte der vorige eeuw, en nog vóór deze geheel ten einde liep, droogde de bron van welvaart, de handel, op, en werd de doos van *Pandora* geopend, om allerlei rampen over hetzelve uit te storten.

De omwentelingen en de oorlogen, welke op het einde der 18de eeuw *Europa* begonnen te teisteren, strekten hare verderfelijke gevolgen ook tot *Amerika* uit. De staatkundige verandering van het Moederland werd wel op *Curaçao* ingevoerd, doch dit liep af zonder bloed vergieten, en zonder eenigen merkbaren invloed op de zaken; alleen werd aan de gevolgen daarvan een ander tot Gouverneur benoemd, en eenige weinige aanzienlijke personen met haat tegens elkander vervuld. Maar *Curaçao* werd op dit tijdstip geheel van het Moederland gescheiden, en dit was de grootste ramp, welke hetzelve bij de omstandigheden, waaronder het toen nog verkeerde, overkomen kon; want daardoor hield het op een middelpunt te wezen

van den Hollandschen handel op *West-Indië* en *Zuid-Amerika*, was van allen toevoer en hulp verstoken, en zag zich door vijandelijke aanvallen bedreigd. Evenwel begonnen, door hetgene in *Europa* voorgevallen was, op dien tijd reeds de gunstige omstandigheden in betrekking tot de naburige landen, waarin *Curacao* zoo vele jaren gedeeld had, te veranderen, en keerden daarna nooit terug.

De Fransche omwenteling had zich met al derzelver afgrijselijkheden naar *St. Domingo* overgeplant, en daar met nieuwe en ongehoorde gruwelen vermeerderd. Duizenden en tien duizenden menschen van verschillende kleuren vonden hier den dood. Velen werden dood gemarteld op eene wijze, om welke te beschrijven, men zich geweld zou moeten aandoen, en hetwelk slechts zou dienen, om te doen zien, dat menschen, die eenmaal aan zich zelven zijn overgelaten, en aan de woede der hartstogten den ruimen teugel vieren, van het eene kwaad tot het andere komen, van de eene wreedheid tot de andere overgaan, tot dat zij eindelijk wolven en tijgers tot zachtmoedige dieren maken.

Door deze omwenteling hield alle handel van *Curaçao* met dat eiland op, en in plaats van de voordeelen, welke het welaer daarvan getrokken had, ontving het nu onheilen, welke in het vervolg zullen beschreven worden.

Ook de Spaansche kust begon voor *Curaçao* derzelver waarde allengs meer en meer te verliezen: de zaden der omwenteling waren daar gestrooid, die weldra ontkiemden, kracht kregen, en opwiesen. Met de

voorvallen en gebeurtenissen, welke daar plaats vonden, verminderde ook telkens de reeds onbelangrijke handel, tot dat dezelve eindelijk geen voordeel meer opleverde; want deze kust werd door omwentelingen en oorlogen ontvolkt en verarmd; ook werden de markten aldaar, zoo door Europesche als Noord-Amerikaansche vaartuigen zoodanig met goederen overvoerd, dat men op *Curaçao* dikwijls van daar de goederen goedkooper verkreeg dan men dezelve van *Nederland* aanvoeren kon. Daarenboven werd nog door het bestuur der voormalige Spaansche kust op de vaartuigen, die van de naburige colonien kwamen, eene grootere belasting gelegd dan op die van *Europa* en het noordelijk *Amerika*.

Hierdoor werd de bron, die van huiten welvaart aanvoeren kon, geheel gestopt. Doch de overwinst van vroegere jaren zou dit eiland nog een' geruimen tijd voor armoede bewaard hebben, indien niet eene aaneenschakeling van rampen zamen liepen, om een voorbeeld te geven, dat een ongeluk zelden alleen komt, maar meestal een' nasleep van rampen heeft, die, deels de zijdelingsche gevolgen van het eene groote ongeluk zijn, deels als toevallige omstandigheden kunnen aangemerkt worden, die door derzelver gelijktijdige komst zoo veel te gevoeliger treffen.

Het eerste dier ongevallen was een opstand der Negerslaven, en veroorzaakte aan de inwoners des lands groote schade, zoo wel door het verwoesten en verbranden van woningen en voorraadschuren als door het verlies van slaven, die in de gevech-

ten omkwamen, of daarna tot straf hunner euveldaden ter dood gebragt werden.

Een kort verhaal van dezen opstand zal van de zijde der menschenkennis en der staatkundige veranderingen [illegible] nd der West-Indische volkplantingen [illegible] t het einde der vorige eeuw onderging, wel eenige opmerking verdienen.

Men kan eenen volksopstand vergelijken bij eene vlam, die niet slechts de woning vernielt, waarin dezelve losbreekt, maar ook de naburige gebouwen in een dadelijk gevaar brengt, en met eene gelijke verwoesting bedreigt.

De opstand der slaven op *St. Domingo* was in hoogste gevaarlijk voor de rust der naburige landen, deszelfs gevolgen werden dadelijk min of meer op alle West-Indische eilanden gevoeld, en duren als nog voort.

Inzonderheid op eene plaats als *Curaçao*, waar handel en zeevaart zijn, konden de gebeurtenissen van *St. Domingo* niet lang onder de slaven onbekend blijven. Ook waren vele Fransche Negers van daar naar *Curaçao* gevoerd, die de vonken van het vuur, dat op *St. Domingo* brandde, hier overbragten, en heimelijk aanstookten.

De slaven werden hierdoor merkelijk veranderd; zij betoonden meerdere minachting voor hunne meesters dan te voren, en gaven nu en dan blijken van onwilligheid. Om het smeulende oproersvuur in eene

volle vlam te doen uitbarsten, behoorde slechts eene mishandeling, een aangedaan onregt, of ook slechts eene onmenschkundige daad, die men als eene wettige reden voor den eersten stap tot eenen opstand aangeven kon. Zulks gebeurde op zekere Plantagie, *de Kaip* genoemd, in het westelijk gedeelte des eilands, waar men den slaven een gedeelte van hun wekelijksch onderhoud onthield, om daarmede zekere schulden af te betalen, die zij gemaakt hadden. Op den 17den Augustus 1795 weigerden zij, aan het werk te gaan, en toen men hen daartoe dwingen wilde, namen zij eene dreigende houding aan. Den volgenden dag verlieten zij gezamelijk, en zonder eenige buitensporigheden gepleegd te hebben, den tuin, en gaven voor, dat zij naar de stad gingen, om bij den Gouverneur over onregt te klagen. Doch de eerste stap tot eenen opstand was gedaan, de overige volgden gemakkelijker.

De mensch echter wordt niet op eenmaal een openbare boosdoener, maar trapsgewijze klimt hij van kwaad tot erger, en de omstandigheden bepalen voor een gedeelte de mate van het verderf, waarin hij zich stort, die de neigingen van zijn bedorven hart volgt.

Ook de anderszins stille en goedhartige Negers werden niet op eenmaal brandstichters, giftmengers en moordenaars; trapsgewijze klommen zij tot die hoogte. Verschillende omstandigheden werkten hiertoe mede, en zoo dezelve niet nog bij tijds gestuit waren, zouden de gruwelen eene hoogte bereikt hebben, gelijk aan de hevigheid der driften van ruwe en krachtig

openbreken van de Magazijnen en het slagten van eenig vee voor hun gebruik; doch op eenen tuin, *Hermanus* genaamd, komende, begonnen zij te plunderen; ook hielden zij twee blanke personen, wachters van een nabij gelegen fort, bij zich gevangen.

Het bekende ontzag voor de blanke kleur, dat hun van hunne jeugd af ingeprent was, en waarvan de invloed niet zoo spoedig verdwijnen kon, hield hen terug, eenige wraak aan hunne gevangenen uit te oefenen; doch weldra gebeurde er iets, dat hiervoor nadeelig was, den moed der opstandelingen vergrootte, en hen weder eenen stap verder bragt op den weg, dien zij eenmaal ingeslagen hadden.

De regering had namelijk de onvoorzigtigheid, om eene onbeduidende magt en wel grootendeels van personen, op welke niet te vertrouwen was, tegen de oproerigen, waarvan er eenige met schietgeweer gewapend en goede jagers waren, uit te zenden. Een Luitenant met 12 soldaten, benevens 30 vrije kleurlingen, moesten tegen de weerspanningen optrekken; doch zoodra zij in de nabijheid van deze kwamen, werden zij door zulk een aantal Negers omringd, dat de vrijlieden verschrikt hunne wapenen wegwierpen, en hun heil in de vlugt zochten. Ook de 12 soldaten moesten het zich tot een geluk rekenen, op dezelfde wijze te ontkomen, dewijl zij gevaar liepen, zoo het den opstandelingen ernst geweest ware, onder de steenen begraven te worden.

De zaak echter verkreeg hierdoor een nog ernstiger aanzien: de Negers werden stoutmoediger, omdat zij zegepraal over eene militaire magt behaald

vloed op zijne gemeente had, ten einde de oproerigen van dezelve tot bedaren te brengen, en van hunne heillooze plannen af te leiden. Toen hij bij hen kwam, werd hij naar het opperhoofd FORLA geleid, en door een groot aantal nieuwsgierigen omringd. Op de vraag, wat hen toch bewoog, om tegen het Gouvernement te rebelleren, antwoordde hem FORLA, dat de slaven hier zulk eene slechte behandeling ondergingen; dat de Fransche Negers thans vrij verklaard waren, en dat de Hollandsche Negers zulks ook moesten zijn, want dat *Holland* onder *Frankrijk* stond; dat zij zich zelven moesten vrij maken, dewijl men hen niet vrij geven wilde; en dat hun zulks wel gelukken zou, even gelijk dit op *St. Domingo* gelukt was. Pater SCHINK stelde hun voor, het onderscheid tusschen *St. Domingo* en *Curaçao*: het eene een groot en vruchtbaar land, vol hooge bergen, het andere een klein, dor en laag gelegen eiland; op het eene het getal der Negers groot, op het andere gering; op het eene kon dus de opstand gelukken, maar op het andere moest dezelve tot hun verderf uitloopen. Hij vermaande hen derhalve, dat zij zich zouden onderwerpen, in welk geval zij vergiffenis zouden krijgen; hij drong hen daartoe aan met de liefde, die hij voor hen had als hun herder en priester, doch zijne woorden vonden geen' ingang. Een Fransche Neger riep: « *Le curé vient ici pour nous coïonner!*" Men verwijderde hem echter van de Negers, en bragt hem in eene kamer, waar hij door Negerinnen gediend werd. Hij vreesde, dat men hem als Gijzelaar zou houden, doch hieraan hebben zij misschien niet ge-

lijks door het paardenvolk konden achterhaald worden. Een twaalftal echter werd er gevangen gemaakt, en de twee fortwachters, die door de Negers tot nu toe bewaard waren, bevrijd.

Na dit verlies werden de oproerigen, in plaats van bedaarder en toegefelijker, kwaadaardiger en wreeder: het scheen, dat zij wraak wilden nemen over den dood hunner medemakkers, en eene onderwerping nog onmogelijker zochten te maken. Zij staken den brand in verscheidene woningen van Plantagien, zochten de regenbakken te vergiftigen, en bragten een blank inwoner op eene gruwzame wijze om het leven. Deze namelijk was huisonderwijzer op zekeren tuin, *Santa Martha*, en bevond zich reeds in veiligheid; doch vreezende, dat men zijn achtergelaten goed mogt plunderen of verbranden, besloot hij terug te keeren, en het te halen. Men ried hem zulks sterk af, doch hij had de Negers nooit anders dan als zachtaardige lieden gekend, en vertrouwde op de goede verstandhouding, waarin hij met hen geleefd had. Op *Santa Martha* gekomen zijnde, waarschuwden hem de Negerinnen, toen zij vier der oproerigen te paard zagen aankomen; een oude Neger wilde hem nog verbergen, doch hij sprong te paard, en meende nog te kunnen ontvlugten, maar hij werd achterhaald en gevangen genomen. Men bond hem aan den staart van een paard, en sleepte hem drie uren lang over den ruwen en doornigen weg, — eerst den volgenden dag werd hij verder afgemaakt.

De vlugtelingen hadden zich grootendeels verzameld op een' moeijelijk te beklimmen berg, op een uur af-

stands van hunne vorige legerplaats, en zich daar achter groote steenhoopen verschanst.

De Kommandant VAN WESTENHOUT besloot hen, zoo spoedig mogelijk, ook uit deze voordeelige stelling te verdrijven, en liet tot dat einde twee veldstukken uit de stad komen. Vóór hij echter den aanval deed, liet hij den opstandelingen nogmaals vergiffenis aanbieden, met uitzondering echter van hunne opperhoofden. Doch TOUSSAINT, de naamgenoot van den vroeglijken man, die zich op *St. Domingo* in bloed gehaad heeft, antwoordde in aller naam: « *Nous, sommes ici pour vaincre ou mourir.*" Om den muitelingen te misleiden, hield men zich, als of de berg langs eenen zekeren gebaanden weg zou beklommen worden. Hier had men ook een veldstuk geplaatst en eenige cavallerie in reserve gehouden; doch onverwachts werd de berg aan die zijde bestegen, waar dezelve met *cactus* en dorenstruiken bewassen was. Dit was eene wel overlegde, doch bezwaarlijke onderneming, die niet dan met moeite ten uitvoer gebragt werd. De Heer BRUGMAN, een aanzienlijk burger, werd hier door een geweerschot gedood, en eenige soldaten gekwetst; doch zoodra de troepen op den van boven platten berg waren, gaven zij op de rebellen eene volle laag, die weder dezelfde gunstige uitwerking deed als bij den vroegeren aanval: de oproerlingen namen in allerijl de vlugt, en vlogen meer dan zij liepen over kloven en klippen, door struiken en doornen, zoodat bij deze gelegenheid geen hunner achterhaald kon worden.

De eerste aanvallen doen bij een' opstand onder heete luchtstreken meestal weinig af, en kunnen eer aangemerkt worden als middelen, die de muitelingen door den eersten hevigen schok heen brengen, en den oorlog in een' zekeren zin eerst doen beginnen. Die aanvallen moeten altijd, hoe ongelijk ook de magt zij, ten voordeele der geregelde troepen afloopen; daartoe werken te zamen het overgeblevene ontzag voor blanke menschen, de ongewoonheid eens geregelden aanvals, de ongekende kracht van het buskruid, en het treffende van onder hen dooden en gekwetsten te zien vallen. Doch de indruk van dit alles vermindert weldra; ook wordt het hun daardoor van zelf aangewezen, dat zij eenen geregelden aanval vermijden, en den oorlog slepende houden moeten, waartoe hun een sterk ligchaamsgestel, ontberingen van allerlei aard, lands- en luchtsgesteldheid de grootste voordeelen beloven. Als zij daarenboven merken, dat de krachten der Europesche krijgslieden na de eerste overwinningen verminderen, en deze weldra met ontelbare nadeelen te worstelen hebben, worden zij op hunne beurt de aanvallers, en wel met een beleid en moed, welke men vroeger bij hen niet zou verwacht hebben.

Zoo gaat het doorgaans in de keerkringslanden, maar zoo ging het niet op *Curaçao*, en wel om die redenen, welke de Pastoor SCHINK aan de oproerigen voorgehouden had. Hier zijn geene uitgestrekte vruchtbare streken, waar zij de wijk nemen en onderhoud vinden, geene rivieren of bosschen, die hun tot natuurlijke borstweringen dienen, geene hooge bergen,

die er plaats hadden; de spanning der gemoederen van de blanke inwoners zelven; en de strengheid der toenmalige lijfstraffelijke regtspleging waren de verontschuldigingen voor zoo vele en wreede doodstraffen.

Aan den [redacted] N WESTERHOLT, werd voor de belangrijke diensten, welke hij in deze hagchelijke omstandigheden aan de colonie bewezen had, door de burgers een degen met een gouden gevest vereerd.

De Regering liet nog eenigen tijd eene gewapende magt in het westelijk gedeelte des lands, en stelde de noodige wetten vast, om voor het vervolg te beletten, dat den slaven het onregt aangedaan wierd, hetwelk hen volgens hun voorgeven tot den opstand bewogen had.

Na dien tijd hebben de slaven op dit eiland geene poging tot eenen opstand gedaan, zelfs niet onder omstandigheden, die daartoe anders zeer gunstig waren.

Doch de gevaren, welke de omwenteling van *St. Domingo* in deze oorden verspreidde, eindigden voor dit land hier mede niet.

In het jaar 1799 werd er op *St. Domingo* het plan beraamd, om op het Engelsche eiland *Jamaica* eene omwenteling tot stand te brengen, en *égalité* en *liberté* ook daar in te voeren. Om hierin wel te slagen, wilde men het eiland *Curaçao* tot het middelpunt der werkzaamheden maken. Van tijd tot tijd kwamen in deze haven Fransche kapers met troepen en oorlogsbehoeften; men was verpligt, volgens het tractaat tusschen de Fransche en Bataafsche republieken, zulks toe te staan, en aan deze vaartuigen alle

bescherming te verleenen. Weldra verschenen ook de Adjudant-Generaal DEVAUX en de kommissaris SASPORTAS, die de hoofden dezer onderneming waren.

Om hun plan ten uitvoer te brengen, moesten zij den Batasschen Gouverneur, den Heer LAUFFER, in hun belang overhalen, vooral ook omdat zij gebrek aan geld hadden. Zij legden daarom vele bezoeken bij dezen af, bereidden hem langzaam voor, en kwamen eindelijk met het groote plan voor den dag. LAUFFER schrikte op het hooren hiervan. De opstand der Negers op dit eiland; de gruwelen, welke op *Jamaica* zouden gepleegd worden; de gevolgen, die bij de mislukking dezer onderneming voor *Curaçao* ontstaan moesten; de nadeelen die het wel gelukken van dezelve voor gansch *West-Indië* hebben zou; kwamen hem in de gedachte. Hij stelde daarom zwarigheden voor, raadde deze gewaagde onderneming af, en maakte verontschuldigingen, dat hij hierin geene hulp verleenen kon. De beide hoofden der onderneming hielden echter, zoo wel in persoon als schriftelijk, bij den Gouverneur LAUFFER dringend aan; zij noodigden hem ten sterkste uit, om den vijand der Franschen en der Bataven, het Engelsche volk, te bevechten; zij beloofden hem deelgenoot in den roem te zullen maken, die hierdoor behaald zou worden; zij boden hem honderd duizend dollars tot een geschenk; — doch de heer LAUFFER weigerde zulks stellig, en verklaarde nu met ronde woorden, dat hij in geene optogten met deze zaak iets te doen wilde hebben.

Dewijl men echter dit eiland, voor hetgene tot de

de haven. Aldus kwam *Curaçao* voor deze maal met den schrik vrij (*).

Om een staaltje te geven van den geest, welke de Fransche Jacobijnen bezielde, die eerst de omwenteling in *Frankrijk* bewerkt, daarna op *St. Domingo* overgebragt hadden, en vervolgens op de naburige landen zochten over te planten, zij het genoeg, den aanhef mede te deelen der Instructie, die, namens het Fransch Directoire, door deszelfs Agent te *St. Domingo*, ROUME, aan de bovengenoemde opperhoofden gegeven was, en die in handen van den Gouverneur LAUFFER geraakte.

« Gij burgers SASPORTAS en DEVAUX," — dus luidt de Instructie, — « gij, die de beschermgeest der revolutie tot uitverkorenen gemaakt heeft in den Amerikaanschen Archipel! Dewijl gij dit edel voornemen opgevat hebt, neemt te zamen uwe maatregelen; vermijdt een al te vroeg vertrouwen, maar mistrouwt nimmer uwe broeders. God zelf zal u beschermen, naardien gij de zaak der menschheid wreekt. Maakt

(*) Het is niet onbelangrijk, hier aan te merken, dat 23 jaren later, toen ik op *Curaçao* woonde, hier andermaal eene onderneming van een' gelijken aard verijdeld werd. Noord-Amerikaansche, Fransche en Duitsche geluksoekers wilden het Spaansche eiland *Porto-Rico* herscheppen in de Republiek *Boijaca*. De opperhoofden werden hier gevangen gezet; een vaartuig met wapenen en buskruid, dat valsche Hollandsche papieren bezat, verbeurd verklaard; en de andere vaartuigen vertrokken naar de Noord-Amerikaansche haven terug, waar zij uitgerust waren.

Ik heb hiervan een verhaal gegeven in het Mengelwerk der *Vaderlandsche Letteroefeningen* onder den titel: *De mislukte expeditie tegen Porto-Rico*, jaargang 1823, bladz. 689.

op *Jamaica* alle hoofden heet; ontvlamt alle harten der Afrikanen, met het heilige vuur der vrijheid; belooft, uit naam van den Agent van het Directoire te *St. Domingo*, dat, zoodra hij den opstand zal vernomen hebb[illegible] Fransche volk, de vrijheid van [illegible], de Jamaikanen, zal doen afkon[illegible] zijnentwege, als mede van wege [illegible]hef TOUSSAINT L'OUVERTURE, (die zi[illegible] wreker der nieuwe wereld) dat de s[illegible] hen zal gezonden worden in mar[illegible] en andere krijgsbehoeften, gevoerd[illegible] en blanke bevelhebbers, wier namen alleen de Engelschen zullen doen beven."

Hoewel door het voorgevallene op *Curaçao* de onderneming tegen *Jamaica* kon gezegd worden, verijdeld te zijn, dewijl de vaartuigen met troepen en wapenen met onverrigte zaken terug kwamen, en de Generaal DEVAUX, voor het mislukken der onderneming, naar *Frankrijk* werd opgezonden, zocht men echter op eene andere wijze de omwenteling aldaar tot stand te brengen. De bovengenoemde Commissaris SASPORTAS vertrok naar *Jamaica*, onder den dekmantel van koophandel te drijven, en werkte daar met de overige zaamgezworenen, om het plan tot rijpheid te brengen. Een bijzonder toeval echter verijdelde ook hier het booze opzet. SASPORTAS werd om zekere zaak gevat; een der hoofden van het eedgespan, de Kolonel DU BUISSON, meende, dat nu het plan ontdekt was, snelde, om zich zelven te redden, naar den Gouverneur, en maakte alles bekend. De hoofden van de zamenzwe-

ring werden gestraft; alle Fransche vlugtelingen, van deze zaak wetende of niet, van het eiland gebannen; en SASPORTAS werd ter galge gedoemd. Toen hij den ladder opklom, riep hij het verzamelde volk toe: *Vive la liberté! vive la republique!*

Curaçao achtte zich gelukkig over de afleiding van dit onweder, hetwelk, zoo het losgebarsten ware, niet slechts dit eiland en *Jamaica*, maar ook den ganschen Amerikaanschen Archipel in het lot van *St. Domingo* zou hebben doen deelen. Hoewel geheel van het Moederland afgescheiden, en in den oorlog gewikkeld met de magtige naburen, de Engelschen, bestond er echter nog eenige handel, die echter geene aanmerkelijke winsten meer aanbragt, omdat men de Europesche goederen uit vreemde havens ontvangen, en de keerkrings-voortbrengselen weder derwaarts verzenden moest. Ik heb bij het schrijven hiervan eene authentieke en specifieke opgave voor mij van maandelijksche in- en uitvoer der goederen, gedurende het jaar 1799, waaruit blijkt, dat de uitgevoerde voortbrengselen, die grootendeels naar de noordelijke havens van *Europa* en *Amerika* gingen, waren als volgt: 1,687,240 ℔ koffij; 318,312 ℔ suiker; 478,274 ℔ cacao; 22,338 ℔ indigo; 224,299 ℔ katoen; 2,225 canasters Varinastabak; 12,922 ℔ bladen tabak; 2,181,344 ℔ huiden; 1,039,856 ℔ Rio de la Hache-hout, 105,000 ℔ Brasilie-hout, enz.

Doch de gansche stilstand van den handel en de grootste rampen, die het land binnen weinige jaren in armoede dompelen zouden, waren voor de 19de eeuw

havenden toestand, dat men hetzelve met sloepen in de haven boegseren moest.

Eenigen tijd werd het onderhoud van 400 mannen equipagie, benevens dat van verscheidene reizigers, als van den Divisie-Generaal PUJLARDIJ, den Brigade-Generaal LE GRAND en anderen, zoowel als van het herstellen van het fregat, door de Agenten van het Fransche eiland *Guadeloupe*, die zich toen hier bevonden, bekostigd. Doch weldra weigerden deze het eene en het andere, waarop de scheepskapitein PITOT zich bij den Gouverneur LAUFFER vervoegde, hem biddende, om in zijne dringende behoeften te voorzien, hetwelk deze, tijden en omstandigheden in aanmerking nemende, beloofde te zullen doen.

Van deze gelegenheid dat het fregat *la Vengeance* te *Curaçao* lag, wilden de Fransche Republikeinen van *Guadeloupe* gebruik maken, om het eiland te overmeesteren. De Agent BRESSEAU verscheen met zes gewapende vaartuigen voor de haven van *Curaçao*. Zoodra men hier deze bespeurde, en merkte, dat er zwarte en gekleurde landtroepen aan boord waren, kwam men in groote verlegenheid, en spande nog bij tijds eenen ketting aan den ingang der haven. De Fransche vaartuigen wilden dien ketting door midden zeilen, doch toen zulks mislukte, kwamen zij vóór denzelven ten anker. Eerst gaven zij voor, dat zij slechts kwamen, om aan het fregat *la Vengeance* eenige versterking te brengen, doch weldra verschenen de Agent BRESSEAU en de Generaal der Divisie JEANNET, benevens een zwerm officieren van allerlei kleuren, aan wal, en begaven zich met de twee Fran-

schepen, dewijl er vele zieken onder hen waren. Zonder zich aan onmenschelijkheid schuldig te maken, kon men zulks niet weigeren. Men stond het verzoek met weerzin toe. Doch den volgenden dag reeds begonnen het fregat en de andere vaartuigen, waaronder er waren die 18 kanonnen voerden, in de haven bewegingen te maken, en zochten de voordeeligste stellingen te nemen, waarop terstond de Gouverneur hun liet zeggen, dat zoo zij niet op hunne plaatsen bleven liggen, hij hen als vijandelijke vaartuigen beschouwen, en in den grond schieten zou. Deze laatste bedreiging was van de bedoelde uitwerking.

Doch nu leverde de Agent BRESSEAU aan den Raad des eilands een geschrift in, waarin hij het eiland opeischte, en eene capitulatie aanbood, tevens inzendende een manifest van het consularische agentschap te *Guadeloupe* van den 28sten Messidor, het 8ste jaar der Fransche Republiek. Dit manifest behelsde eene reeks van klagten tegen het Curaçaosche Gouvernement, als: onregt gedaan te hebben aan verscheidene Fransche kapers; de Anglo-Amerikanen ten koste der Franschen te hebben bevoordeeld; toegelaten te hebben, dat de *Ministre de la secte Calviniste* een godsdienstig jaarfeest gehouden had, voor het verongelukken van de vloot des Franschen Maarschalks D'ESTRÉES, enz. enz., hetwelk alles aan eene stadhouderlijke factie op *Curaçao* en aan de Oranje's gezinde gevoelens van den Gouverneur toegeschreven werd, om welke redenen het Agentschap te *Guadeloupe* besloot, *Curaçao* in bezit te nemen, den Generaal JEANNET tot desselfs Gouverneur te benoemen, enz. enz.

Op denzelfden dag, waarop BRESSEAU dit geschrift inzond, dat den Gouverneur en den Raad bezig houden [illegible]n van de volle aandacht op andere zaken afleiden moest, besloot hij het Garnizoen des eilands te ov[illegible]neester van de stad en de hoo[illegible]och eene onverwachte gebeur[illegible]en dit verraad, maar verande[illegible]oestand van zaken.

De [illegible]ITOT, een braaf en moedig [illegible]urken, had reeds lang de booze[illegible]deloupsche vrijbuiters bemerkt; [illegible]AU hem aanzocht, om, op den dag van het inleveren der Capitulatie, den aanval op de stad mede te doen, sloeg hij dit rond uit met verachting af, en, zich herinnerende aan de goede behandeling, welke hij verscheidene maanden lang op *Curaçao* van regering en burgers genoten had, begaf hij zich naar den Gouverneur en maakte dezen bekend, welk een gevaarlijk onweder er boven het eiland hing.

BRESSEAU was woedend over het voorgevallene. Hij trachtte zich van PITOT meester te maken; doch toen zulks mislukte, verklaarde hij hem *vogelvrij*. PITOT, die wist, dat in de Fransche revolutie het woord *hors la loi* van een' Agent van dezelfde kracht was als in de middeleeuwen het *Anathema* (banvloek) van een' Bisschop, achtte zich zelven niet langer veilig. Hij kapte het ankertouw van zijn fregat, en zeilde des avonds de haven uit. Dit was een verrassend oogenblik voor *Curaçao*, en bragt de overige Franschen in groote verlegenheid.

Er waren verscheidene reizende officieren van hoogen rang achter gebleven, die hunne goederen aan boord hadden, en daarom den Gouverneur smeekten, om hen met een vaartuig naar het fregat te zenden. De Gouverneur deed zulks, doch dit vaartuig kwam den volgenden avond terug, zonder het fregat gezien te hebben, dat waarschijnelijk des nachts door den sterken stroom te ver afgedreven was (*).

BRESSRAU was door het plotselinge vertrek van het fregat van een gedeelte zijner krachten beroofd. Hij had wel meerdere manschappen dan de Gouverneur tot zijne dienst, doch zijne ligtere vaartuigen waren nu geheel in de magt van de forteressen. Hij nam daarom terstond een' geheel anderen toon aan, en zond aan den raad een geschrift, waarin hij onder beleefde uitdrukkingen te kennen gaf, dat hij wel weder naar *Guadeloupe* wilde terug keeren, indien men hem transportschepen voor zijne troepen gaf. Terstond stelde men vier vaartuigen ter zijner beschikking. Daarna zeide hij, dat zijn vertrek opgehouden werd

(*) Men zou hier aangaande het lot van dit fregat nooit iets vernomen hebben, indien men niet in *the Kingston Chronicle* van Nov. 1816 gelezen had: *A sketch of the naval life of the rear admiral Milne.* Hierin werd gemeld, dat het fregat *la Vengeance* na deszelfs vertrek van *Curaçao* genomen werd in de *Mona-Passage* (omtrent 3 dagreizen van het laatstgenoemde eiland) door het Engelsche fregat *la Seine* kap. MILNE. Er werd bijgevoegd, "dat *la Vengeance* het grootste fregat was, hetwelk *Frankrijk* bezat, en dat alle zeevaartkundigen, die van dit gevecht kennis droegen, eenpariglijk verzekeren, dat het een van de wanhopigste maar tevens met het meest beleid bestuurde zeegevechten was in den ganschen oorlog."

De toestand der Curaçaosche ingezetenen werd toen allertreurigst. Het was een dier jaren, waarin het hier niet geregend had. Het water in de regenbakken begon schaarsch te worden, en de waterputten van de nabij de stad gelegene tuinen waren door de Franschen bezet.

Door het fregat *la Vengeance* en de vaartuigen van BRESSEAU van levensmiddelen te voorzien, was de levensvoorraad grootendeels verteerd. Men bezat slechts voor 8 dagen brood, en alle aanvoer werd, zoowel te land als ter zee, door de Guadeloupsche vrijbuiters verhinderd. Met den krijgsvoorraad was het even slecht gesteld: de gansche schutterij bezat slechts 60 goede geweren; alle moeite, welke de Gouverneur gedaan had, om meerdere te bekomen, was vruchteloos geweest; eenig buskruid had men tegen zeer hoogen prijs nog aangekocht. Het garnizoen en de schutterij waren sedert twee maanden door eene gestrenge dienst merkelijk afgemat. Doch hoe treurig deze toestand ook ware, die door een akelig vooruitzigt nog verergerd werd, men getroostte zich denzelven bij het denkbeeld van in de handen van deze Franschen te vallen, en de tooneelen van *St. Domingo*, die de gansche *Antilles* met schrik en ijzing vervuld hadden, hier te zien hernieuwen. Werkelijk was er onder de troepen van BRESSEAU eene bende van *St. Domingo*, aan wier hoofd twee chefs de brigade stonden, wier namen in deze streken niet zonder ijzing uitgesproken werden wegens de gruwelen, die zij bedreven hadden.

Onder deze hagchelijke omstandigheden, bewees het opperhoofd des eilands, de Gouverneur J. R. LAUFFER, door zijne geestkracht, zijnen ijver en moed, aan de colonie de gewigtigste diensten. Achtenswaardige inwoners hebben mij dikwijls hiervan de verzekering gegeven. Hij werd in *Zwitserland* geboren, en leeft als een stille in den lande thans nog in eenen bijna tachtigjarigen ouderdom op deze plaats, waarvan hij meer dan eene halve eeuw inwoner was. Hij heeft mij eens verhaald, dat hij in verschillende betrekkingen alle rangen is doorgeloopen: in het krijgswezen werd hij van soldaat Generaal; in het burgerlijke klom hij op van adsistent-klerk tot Gouverneur der colonie, en in het kerkelijke is hij van lid der gemeente President-Ouderling van den kerkeraad geworden, en ik mag er bijvoegen, dat zulks alles geschiedde door eigene verdiensten.

Toen de nood het hoogst geklommen was, verscheen er eene redding, die, hoewel het gevaar niet geheel werende, echter den inwoneren vergunde, weder adem te scheppen. Er kwamen, namelijk, in het gezigt des eilands twee schepen onder Amerikaansche vlag, waarvan men het eene voor een oorlogsfregat herkende. Van deze had men eenigen bijstand te verwachten, want de Noord-Amerikanen waren in oorlog met de Franschen, en stonden in eene goede verstandhouding met *Curaçao*, dat hun vroeger belangrijke diensten bewezen had. Hun Consul op *Curaçao* zond daarom eene sloep naar het fregat, om van den ongelukkigen toestand des lands kennis te geven, en

om bijstand te vragen. Doch nu vernam men, dat het een Engelsch fregat was, genaamd *the Nereide* van 44 stukken, onder bevel van F. WATKINS, en het andere een daags te voren genomen prijs.

Kapi[illegible] Gouverneur aanzeggen, dat, h[illegible] voerde over een fregat van Zij[illegible]steit, welke thans in oorlog met[illegible] publiek was, hij echter geene [illegible]om, uit hoofde van den hagch[illegible]onie, den Gouverneur zoo veel [illegible]en was aan te bieden.

De [illegible]elde terstond den raad, en ga[illegible] voordragt. Lang heerschte er in den raad een treurig stilzwijgen. Het was een zeldzaam voorval! Franschen, Hollands bondgenooten, stonden daar als vijanden van de ergste soort; Engelschen, Hollands vijanden, bieden hulp ter redding aan.

De raad besloot om de toevlugt tot de laatsten te nemen, en volmagtigde den Gouverneur, om met kapt. WATKINS over de voorwaarden, waarop deze hulp verleenen zou, te onderhandelen. Men was het spoedig eens: *Curaçao* zou onder Britsche bescherming komen, en eene Britsche bezetting verkrijgen, maar deszelfs eigenen Gouverneur en administratie behouden.

Vóór de *Nereide* naar *Jamaica* afzeilde, om versterking te halen, bewees WATKINS aan het eiland wezenlijke diensten: hij leverde 50 goede geweren en ammunitie, en verdreef de Fransche kapers, die het eiland geblokkeerd hielden. Weldra kwamen daardoor

drie Amerikaansche vaartuigen met levensbehoeften binnen de haven.

Hierdoor, waarbij nog kwam, dat het op dien tijd voor het eerst in dit jaar begon te regenen, was er in den toestand der Curaçaosche inwoners wel eenige verbetering gekomen, doch het gevaar was nog nabij, en dreigde dood en verderf te zullen verspreiden, nog vóór er hulp van *Jamaica* kwam opdagen.

De Franschen bragten met behulp der Negerslaven eenige 18 ponders geschut aan wal, en rigtten nabij de stad eene schans op. Vóór echter met het schieten een aanvang gemaakt werd, deed BRESSEAU aan den Raad eene opeisching van de stad en de forteres; doch men gaf geen antwoord aan een man, die eer en deugd, regt en wet reeds zoo schaamteloos met voeten getreden had. BRESSEAU begon hierop de stad te beschieten, doch ziende, dat hij hiermede niet spoedig genoeg vorderde, en vreezende, dat er hulp zou komen opdagen, trok hij het binnenwater om, en wilde aan de andere zijde des nachts de stad overvallen; maar de Gouverneur, die steeds op zijne hoede was, verijdelde zulks door tijdige maatregelen.

Eindelijk op den 20sten van Herfstmaand sloeg voor *Curaçao* het uur der verlossing, doch het middel daartoe kwam niet van de zijde der Engelschen, maar van dien kant, van waar men het vroeger gehoopt had, namelijk van de Noord-Amerikanen. Twee hunner fregatten *de Marymak* en *Patapsco* verschenen voor de haven, waarvan het eene dadelijk binnen liep, en aan den Gouverneur eenige noodwendigheden en 50 geweren leverde.

Op de verschijning dezer Amerikaansche fregatten, ontstond er een *panische* schrik onder de roovers-benden van BRESSEAU. Zij vluchtten in overijling naar hunne vaartuigen, en scheepten zich des nachts van den 23sten September in. De drift, om zich te redden, — want zij meenden door de fregatten te zullen afgesneden worden, — was zoo groot, dat men elkander bij de inscheping verdrong, en in het water wierp, waardoor verscheidenen om het leven kwamen; de achterste troepen schoten op de voorste, om spoedig aan boord te kunnen komen; en een gedeelte der troepen liet men nog in den steek, waarvan sommigen zich met kano's naar de Spaansche kust redden en anderen zich als krijgsgevangenen overgaven.

Nog drie weken verliepen er, eer de beloofde hulp van *Jamaica* kwam opdagen. De Gouverneur van hetzelve had, om zijn eigen land niet te ontblooten, geweigerd, linietroepen naar *Curaçao* te zenden, waarop de Admiraal, Lord SEIJMOUR, zich verpligt vond, ten einde het verdrag met Kapitein WATKINS te vervullen, met eene aanzienlijke scheepsmagt naar *Curaçao* te komen, hetwelk hij bezette met 150 zeesoldaten, die hij uit de vaartuigen van zijn escader nam.

Zoodra men in *Holland* de tijding vernam van den schandelijken aanval der Franschen op *Curaçao*, liet het bestuur niet na, te *Parijs* hierover deszelfs klagten in te leveren, en op voldoening aan te dringen.

« Neen," schreef de Heer SCHIMMELPENNINCK aan den Franschen Minister van buitenlandsche zaken, « ik vorder niet meer de teruggave van eene door deze

verraderij verlorene colonie, doch in naam der schandelijk geschondene goede trouw; in naam der gruwelijk misbruikte gastvrijheid; in naam zelfs der schandelijk op het spel gezette eer van *Frankrijk*, vordere ik, dat de wel verdiende wraak het hoofd der schuldigen treffe, die zich met deze misdaden bezoedeld hebben, — misdaden, waarvan men in de geschiedboeken der volkeren geene wedergade vindt."

De Fransche Minister, die, volgens zijn zeggen, van dezen zonderlingen aanval niets wist, beloofde de zaak te zullen onderzoeken, en voldoening te geven.

Doch deze gansche voldoening bestond daarin, dat men de consularische Agenten te *Guadeloupe* van hunne posten afzette; verder kon men het niet brengen.

Van het einde des jaars 1800 tot in het begin van 1803, bij den vrede van *Amiens*, bleef het eiland in het bezit der Engelschen, die het verdrag, met WATKINS gemaakt, stiptelijk nakwamen, en zich niet met het inwendig bestuur des eilands, en zelfs niet met de gewapende burgermagt bemoeiden: over beiden bleef de Heer LAUFFER het opperbevel behouden. Deze laatste vertrok naar *Holland*, toen bij den vrede het eiland weder aan de Hollanders werd overgegeven. Hij regtvaardigde zich aldaar over zijn gehouden bestuur voor eenen krijgsraad, zoodat hij eervol en vrij van alle aanklagt verklaard werd. Ook bood men hem een pensioen aan, dewijl er reeds een ander tot Gouverneur voor *Curaçao* benoemd was; doch hij wees zulks, om voor hem vereerende redenen, van de hand.

Bevelhebber op *St. Domingo*, den Generaal FERRAND, een vaartuig, met verzoek om eenige hulp in krijgsbehoeften. Dit vaartuig viel ongelukkiglijk in handen van den Engelschen Kommandeur J. ELIOT, die de stad *St. Domingo* geblokkeerd hield.

De Engelsche Kommandeur, den zwakken toestand van *Curaçao* bemerkende, verscheen met zijn smaldeel voor de haven, en eischte den 31sten Januarij 1804 het eiland op; doch een weigerend antwoord bekomen hebbende, zette hij in eene der baaijen 120 matrozen en 70 zeesoldaten aan wal, en bragt vier stukken geschut op eene hoogte, van waar hij de stad begon te beschieten. Het was bij die gelegenheid, dat een gloeijende kogel het kerkgebouw der Luthersche gemeente trof, en hetzelve in de asch legde.

De Engelschen gingen nu en dan op strooppartijen uit, en voerden vee en goederen met zich. Eens werden zij echter door een korps Bataafsche troepen en burgers aangevallen, en op de vlugt gedreven, waardoor zij zagen, dat het eiland niet zoo geheel weerloos was, en besloten, zich weder in te schepen, na 26 dagen aan land geweest te zijn.

Na hun vertrek, kwamen er nu en dan Engelsche kruisers voor de haven, die veel hinder aan den handel deden, en dikwijls de Noord-Amerikaansche vaartuigen, die goederen en levensmiddelen aanbragten, prijs maakten. Doch grooter schade stichtten in dien tijd onze Fransche vrienden. Tegen openbare vijanden kan men zich nog in acht nemen en verdedigen, maar

wat kon men doen tegen de Fransche roovers, die men overal moest toelaten, en wien men de gelegenheid niet benemen kon, om kwaad te doen, uit vrees, dat de diepgezonkene en afhankelijke Bataafsche Republiek daarvoor zou moeten boeten. De rooverijen en de gewelddadigheden, die de Fransche kapers, op zee en in de baaijen, onder allerlei voorwendsels, aan onzijdige vaartuigen pleegden, waren zoo groot, dat men op *Curaçao*, zijns ondanks, dikwijls uitzag naar een' Engelschen kruiser, die deze zeeschuimers verwijderde.

Het jaar 1805 bragt nieuwe ellende over dit eiland. De Kommandeur MURRAIJ, een man, wiens naam men op *Curaçao* langen tijd niet dan met schrik en verachting noemen kon, verscheen met een smaldeel oorlogschepen voor deze haven. Hij zette in het westelijk gedeelte des lands troepen aan wal, die, gelijk eertijds de Barbarijsche kapers op de kusten van *Spanje* deden, alles plunderden en verbrandden. Wat in den opstand der Negerslaven in 1795 en bij den verraderlijken aanval der Guadeloupsche vrijbuiters in 1800 daar nog gespaard of vervolgens hersteld was, werd toen door de Engelschen verwoest, ten einde daardoor het land tot eene spoedige overgave te dwingen. Zij voerden het vee weg, knevelden de ingezetenen en bragten dezelve aan boord der oorlogschepen, en staken den brand zoo wel in de woningen der vreedzame burgers als in de schuren, waarin deze hunnen levensvoorraad bewaarden.

Een aanzienlijk Planter heeft mij eens verhaald, dat hij zijne eigendommen op de volgende wijze aan de

vernieling onttrokken heeft: toen hij zag, dat men in de nabuurschap met brandstichten bezig was, deed hij spoedig alle de pannen van zijn huis afnemen, waardoor de Engelschen, toen zij nabij kwamen, gelooften, dat hier de voorgenomene verwoesting reeds had plaats gevonden, en dus voorbij gingen.

Dewijl de Engelschen het voordeel hunner vaartuigen hadden, waarmede zij nu in het oostelijk dan in het westelijk gedeelte des lands vielen, kon men deze strooperijen moeijelijk tegengaan. Eens echter werd er eene gewapende magt naar den westkant gezonden, om de gedurige landingen tegen te gaan; doch deze werd op de Plantagie *Ascention*, bij gebrek aan waakzaamheid en voorzorg, door den vijand overrompeld en gevangen genomen (*).

Door het verbranden van den levensvoorraad en door het beletten van toevoer van buiten, dreigde er weldra een hongersnood op het eiland te zullen komen. De prijs van het meel was reeds tienmaal de gewone som te boven gegaan. Een Amerikaansch schip echter wist de waakzaamheid der kruisers te ontgaan, en kwam gelukkig met een' voorraad van meel binnen.

De Kommandeur MURRAY ziende, dat door rooven en branden het eiland niet in zijne magt kwam, en dat stroom en wind hem groote hinderpalen in het blokkeren der haven lagen, zocht een' vasten voet aan wal te krijgen, en besloot het kasteel, hetwelk de

(*) Over dit voorval heb ik gesproken in *het uitstapje naar het westelijk gedeelte van Curaçao*. Zie bladz. 173.

krijgskundige onderneming, en vreezende, van hunne vaartuigen te zullen afgesneden worden, verlieten in overhaasting den berg, en weken naar hunne schepen terug. De moedige burgers vervolgden den vlugtenden vijand, en bragten denzelven eenige dooden en gekwetsten toe. De 4 stukken geschut, andere krijgsbehoeften, en eenige gevangenen, benevens den roem der overwinning waren de vruchten dezer stoute onderneming. Terwijl daarentegen de Majoor SCHWANTS door den Gouverneur in zijne bediening geschorst, en naar *Holland* gezonden werd, om door een' krijgsraad over zijn gedrag geoordeeld te worden.

Weinige dagen na dit voorval, stierf plotseling de kommandeur MURRAU aan boord van zijn linieschip. Men meende, dat hij zich zelven vergiftigd had, uit spijt over het mislukken zijner blokkade, en over de vruchteloozе aanslagen tegen dit eiland. Zijn lijk werd op het bovenwinds gelegene *Klein-Curaçao* ter aarde besteld.

De Blokkade werd nog eenigen tijd voortgezet, verflaauwde allengs, en werd eindelijk geheel opgeheven. *Curaçao* verkreeg hierdoor eenige verademing.

Doch wat de Engelschen door beleg en uithongering, door aanvallen en strooperijen niet hadden kunnen bereiken, zochten zij nu door verrassing te doen, en dit gelukte hun, helaas! maar al te zeer.

Men leest in de gewijde schriften, dat de Joden door hunne vijanden veelal op den Sabbath werden aangevallen. Uit de nieuwe geschiedenis weet men, dat

duurden de vreugdebedrijven nog voort. Sommige danspartijen mogten geeindigd zijn, of door eenige vermoeiden verlaten worden, om rust te zoeken, het geraas der voetzoekers, en de vocale en instrumentale dansmuzijk der Negers duurden nog des morgens voort, en hielden nog alles in de bedwelming van den afgeloopen nacht.

Op dien tijd wilden de Engelschen zich van dit eiland meester maken. Den 27sten November verlieten met dit oogmerk vier fregatten, onder bevel van den Kommandeur CHARLES BRISBANE, het eiland *Jamaica*. Den 22sten December kwam reeds een dezer, vergezeld van twee brikken, voor de haven van *Curaçao*, en eischte hetzelve op, doch even als te voren, volgde een weigerend antwoord. In verscheidene dagen zag men toen geene vaartuigen, eerst op den 31sten December vertoonde zich eene Engelsche brik, die echter op denzelfden dag weder verdween.

Maar op den 1sten Januarij 1807 kwamen bij de eerste schemering des daags de vier fregatten met eene zuid-oostelijke koelte afzakken. Van de bovenwinds gelegene forteressen werden, op het zien derzelve, aanhoudende alarmschoten gedaan; doch men vernam dezelve niet in de stad door het gewoel en geraas, zoowel als door de zorgeloosheid en bedwelming, welke daar nog heerschten. De fregatten, zonder zich te storen aan de uitwerking, welke van deze alarmschoten te verwachten was, zeilden rustig voort, en liepen, het eene na het andere, stilzwijgend de haven binnen. Het fregat van den Kommandeur ging tusschen het Hollandsche fregat de *Kenau Hasselaar*

en de korvet *Surinaam* liggen; de drie andere ankerden voor de hoofdforteres, allen met losse zeilen, om des noods weder te kunnen ontkomen. De Matrozen stapten terstond aan wal, beklommen zonder eenigen tegenstand de wallen van de forteres, en namen de soldaten der bezetting gevangen, die, zonder te weten wat zij doen moesten, in verwarring door elkander liepen.

De Kommandant der bezetting PFEIFFER, die nog tijdig genoeg gewaarschuwd was, om de zaak te kunnen herstellen, was dronken van Bacchus en Morpheus, en niet tot rede te brengen. Hij werd eerst nuchter, toen de Engelschen in de forteres waren, en hem gevangen namen. Ook de bevelhebbers der Hollandsche oorlogvaartuigen kwamen aan boord, toen de Engelsche fregatten reeds binnen waren. Zij begonnen nog te vuren, doch eene volle laag met schroot, die aan een' dezer opperhoofden het leven kostte, was het kort en beslissend antwoord der Engelschen.

Een der officieren en eenige der manschappen uit de hoofdforteres redden zich nog, en begaven zich naar het fort, hetwelk bij het einde der haven op een' berg ligt. Van hier begon men op een der fregatten te vuren, waardoor eenige manschappen gedood en gekwetst werden, doch op de stellige order van den gevangenen Kommandant werd weldra het vuur gestaakt.

« Maar wie was de Gouverneur, en waar bevond deze zich op dit tijdstip?" De Gouverneur des eilands was de Advocaat P. J. CHANGUION. Hij had zich, om

den woeligen nieuwjaarsdag te ontvlugten, naar een aan het binnenwater gelegene buitenverblijf, op een uur afstands van de stad, begeven, en het bevel aan den Heer PFEIFFER overgelaten. Toen hij des morgens door kanonschoten uit den slaap gewekt werd, begaf hij zich terstond met zijne vrouw en kinderen in eene tentpont naar de stad, en liep daardoor den vijand in de armen.

Gelukkig was het toen voor dit eiland, dat de roem bij den overwinnaar meestal zwaarder weegt dan de zucht naar geld. De Kommandeur BRISBANE, verheugd over het wel gelukken der gewaagde onderneming, en over het bezit van een land, tot welks verovering zoo lang vergeefsche moeite gedaan was, onderteekende de gunstige capitulatie, welke hem voorgelegd werd; waartoe ook zekerlijk de vrees voor de laatst genoemde forteres, die nog niet over, en in staat was, veel kwaads te doen, merkelijken invloed zal gehad hebben.

De goederen en eigendommen der ingezetenen werden geëerbiedigd. De officieren en manschappen van het garnizoen en van de oorlogsvaartuigen vertrokken op hun woord van eer naar *Holland*, zelfs bood de overwinnaar den Heer CHANGUION aan, om in het bezit van het burgerlijk bestuur des eilands te blijven. Deze echter weigerde zulks, en vertrok insgelijks naar *Holland*, om zich over zijn gedrag te verantwoorden.

Hij werd, hoewel veel, zeer veel tot zijne verschooning bezittende, door de hooge militaire vierschaar in *'s Gravenhage* tot de straf van den kogel verwezen, doch ontving van den toenmaligen Koning van *Holland*, LOUIS BUONAPARTE, remissie van straf. De

en de korvet *Surinaine* liggen; de drie laatsten ankerden voor de hoofdforteres, allen met losse zeilen, om des noods weder te kunnen ontkomen. De Matroozen stapten terstond aan wal, beklommen zonder eenigen tegenstand de wallen van de forteres, en namen de soldaten der bezetting gevangen, die, zonder te weten wat zij doen moesten, in verwarring door elkander liepen.

De Kommandant der bezetting PYLIPPER, die nog tijdig genoeg gewaarschuwd was, om de zaak te kunnen herstellen, was dronken van Bacchus en Morpheus, en niet tot rede te brengen. Hij werd eerst nuchter, toen de Engelschen in de forteres waren, en hem gevangen namen. Ook de bevelhebbers der Hollandsche oorlogvaartuigen kwamen aan boord, toen de Engelsche fregatten reeds binnen waren. Zij begonnen nog te vuren, doch eene volle laag met schroot, die aan een' dezer opperhoofden het leven kostte, was het kort en beslissend antwoord der Engelschen.

Een der officieren en eenige der manschappen uit de hoofdforteres redden zich nog, en begaven zich naar het fort, hetwelk bij het einde der haven op een' berg ligt. Van hier begon men op een der fregatten te vuren, waardoor eenige manschappen gedood en gekwetst werden, doch op de stellige order van den gevangenen Kommandant werd weldra het vuur gestaakt.

« Maar wie was de Gouverneur, en waar bevond deze zich op dit tijdstip?" De Gouverneur des eilands was de Advocaat P. J. CHANOUION. Hij had zich, om

den woeligen nieuwjaarsdag te ontvlugten, naar een aan het binnenwater gelegene buitenverblijf, op een uur afstands van de stad, begeven, en het bevel aan den Heer PFEIFFER overgelaten. Toen hij des morgens door kanonschoten uit den slaap gewekt werd, begaf hij zich terstond met zijne vrouw en kinderen in eene tentpont naar de stad, en liep daardoor den vijand in de armen.

Gelukkig was het toen voor dit eiland, dat de roem bij den overwinnaar meestal zwaarder weegt dan de zucht naar geld. De Kommandeur BRISBANÉ, verheugd over het wel gelukken der gewaagde onderneming, en over het bezit van een land, tot welks verovering zoo lang vergeefsche moeite gedaan was, onderteekende de gunstige capitulatie, welke hem voorgelegd werd; waartoe ook zekerlijk de vrees voor de laatst genoemde forteres, die nog niet over, en in staat was, veel kwaads te doen, merkelijken invloed zal gehad hebben.

De goederen en eigendommen der ingezetenen werden geëerbiedigd. De officieren en manschappen van het garnizoen en van de oorlogsvaartuigen vertrokken op hun woord van eer naar *Holland*, zelfs bood de overwinnaar den Heer CHANGUION aan, om in het bezit van het burgerlijk bestuur des eilands te blijven. Deze echter weigerde zulks, en vertrok insgelijks naar *Holland*, om zich over zijn gedrag te verantwoorden.

Hij werd, hoewel veel, zeer veel tot zijne verschooning bezittende, door de hooge militaire vierschaar in *'s Gravenhage* tot de straf van den kogel verwezen, doch ontving van den toenmaligen Koning van *Holland*, LOUIS BUONAPARTE, remissie van straf. De

Kommandant PRINTZEN, die ook ter dood gevonnisd was, verkreeg insgelijks levens-genade, doch bleef tot cassatie veroordeeld.

Ik onthoud mij van alle aanmerkingen op bovengemelde gebeurtenis, die zeker het meest van alles, wat ooit op *Curaçao* geschiedde, in *Holland* bekend is: veel en omstandig heb ik daaromtrent van oog- en oorgetuigen hooren verhalen; ik heb in de gelegenheid geweest, vele papieren, vroeger en later geschreven en gedrukt, te lezen, en kan het gevoelen van sommigen, als of hier verraad had plaats gevonden, stellig en met zekerheid weêrspreken: pligtverzuim en wel van de ergste soort en van een aantal dienstdoende personen deed eene allerstoutste onderneming gelukken, die op verschillende wijzen, en met de geringste voorzorg kon verijdeld geworden zijn. Maar wat was er te verwachten van de oude Hollandsche waakzaamheid en moed op een' tijd, waarin het vaderland, vernederd en diep gedaald, van vreemden afhankelijk was, waarin, door het gemis van een in den waren zin des woords eigen volksbestaan en eigen vorst, alle nationaliteit verflaauwd was, en waarin nog, door onderlinge verdeeldheid der gemoederen, die eenheid en ijver ontbraken, welke bij hagchelijke omstandigheden zoo noodig zijn. Hieraan schrijve men toe het pligtverzuim, dat plaats had bij deze gebeurtenis, zoowel als bij vroegere voorvallen, welke ik in de laatste bladen dezer geschiedenis gemeld heb, en niet verzwijgen mogt, om niet eenzijdig te wezen, en niet het kwade zoowel als het goede, dat hier voorviel,

te verhalen. Dat het hieraan toe te schrijven is, moge bevestigd worden ook door de herinnering van dien gelukkigen tijd, toen *Nederland* herleefde, en onder het bestuur van het huis van Oranje terugkeerde. Op dien tijd immers kon men weder talrijke en welverdiende blijken uitdeelen voor *beleid*, *moed* en *trouw*.

Bij deze bezitneming door de Engelschen bleef dit eiland nog bestendig dien weg gaan, welken de 19de eeuw hetzelve aangewezen had, namelijk den weg, die het tot armoede en ellende voerde.

Door ruime verteringen van een talrijk garnizoen, en door de onbekrompene en gezellige levenswijze van vele Engelsche Ambtenaren en kooplieden, gevoelden echter de inwoners des lands hunnen teruggang minder dan wezenlijk plaats had. Het meeste geld is in dien tijd van het eiland geraakt, 's lands gebouwen en slaven, onder welke laatste vele ambachtslieden waren, werden verkocht, en het geld daarvan voerde men naar *Jamaica;* vele belastingen werden er gelegd, waarvan men te voren niets wist. Er bestond hier eene kleine bank van 3000 pesos, waarvoor papieren geld van eenen schelling in omloop gebragt werd, om daardoor te voorzien in het gebrek aan klein geld. De Engelschen echter maakten zich meester van dit geld, en begingen in het klein eene daad, gelijk de Fransche Maarschalk DAVOUST te *Hamburg* in het groot bedreef. — Men wilde het kerkgebouw der Hervormden verkoopen, doch de kerkeraad bewees dat het een eigendom der gemeente was.

Men zou verder gegaan zijn; want zoo het hoofd des bestuurs belangeloos is, dan zijn dikwijls de ondergeschikten zoo veel te hebzuchtiger. Men had reeds de hand gelegd op zeker fonds, genaamd de *Kaapvaartkas*, en op de gelden der Weeskamer, eene som van 151,995 pesos; doch de inwoners leverden hierop een verzoekschrift in aan den Opperbevelhebber van Zijns Brittannischen Majesteits zeemagt in *West-Indië*, waarin zij aantoonden, dat deze kaapvaartkas een fonds was, oertijds door de ingezetenen opgerigt, om elkander te waarborgen tegen de schade, welke de Spaansche kustbewaarders den Curaçaoschen handel aandeden, doch dat de inkomsten van dit fonds sedert 30 jaren, toen dezelve, helaas! tot het bedoelde einde niet meer behoefden gebruikt te worden, besteed zijn ter goedmaking van eenige huishoudelijke onkosten; dat insgelijks het fonds der weeskamer een bijzonder eigendom der ingezetenen is, en nooit aan de West-Indische Compagnie (waaronder dit eiland tot het jaar 1792 stond) noch aan eenig later bestuur behoord heeft; en dat de beide fondsen geheel op verbanden van huizen en tuinen waren uitgezet, welker opeisching eenen dadelijken en geheelen ondergang van het eiland zou ten gevolge hebben. In dit verzoekschrift legden de inwoners verder den waren toestand van het land bloot, en riepen, ter voorkoming der ellende, welke hen dreigde, de regtvaardigheid en edelmoedigheid in van den Engelschen Opperbevelhebber in *West-Indië*. Hierop werd een gunstig antwoord van wege het Engelsch gouvernement ontvangen: Z. Britt. Majesteit betuigde medelijden te hebben met de uitgeputte en verarmde co-

nie *Curaçao*, casseerde daarom de condemnatien van et admiraliteitshof te *Jamaica*, en beval, dat de invorderde gelden van de kaapvaartkas naar *Curaçao* ruggezonden, en de nog onbetaalde hijpotheken an de colonie gereëndosseerd moesten worden, alsede dat het kapitaal der weeskamer voor alle verere vervolgingen zou bevrijd blijven.

Gedurende dien tijd, waarin *Curaçao* onder het estuur van *Engeland* stond, brak er tusschen het atstgenoemde land en de Vereenigde Staten van *Noord-Amerika* een oorlog uit, welke drie jaren uurde. Dit was voor *Curaçao* weder een nieuwe genspoed: alle eilanden in *West-Indië* hebben toeer van levensmiddelen uit *Noord-Amerika* noodig, aar het onvruchtbare en al te volkrijke *Curaçao* an daar niet buiten, en zoo er bij gebrek aan dien evoer een misgewas van het voortbrengsel des lands, s mais, ontstaat, moet zulks treurige gevolgen na ch slepen. Dit echter gebeurde op den zoo even noemden tijd, waardoor eene duurte op het land atstond, welke den inwoneren groote zorgen en opferingen kostte.

Eindelijk in het jaar 1816 keerde dit eiland onder et bestuur van het Moederland terug. Den 4den aart werd de Nederlandsche vlag onder het gebuls des geschuts weder op de forteressen geheschen, aarop dezelve 160 jaren lang gewaaid had. Groot as de vreugde onder de inwoners, toen zij, na het oorworstelen van zoo vele gevaren, weder de vlag

wonen. Het behoort echter onder de middelen, die de behulpzame hand boden, om het eiland in armoede te dompelen. Ik moet daarom trachten, zulks met weinige regelen voor te stellen. C

Behalve de Spaansche gouden dubloenen (*) en derzelver onderdeelen, waren hier nog in omloop Portugesche gouden Johannissen van 9 engels en 8 azen, waarvan de waarde 8 Spaansche daalders bedroeg. Derzelver getal beliep hier op het einde der vorige eeuw nog 9000. In het jaar 1793 of 1794 werden door zeker handelhuis G. en C. omtrent duizend gouden Johannissen ingevoerd van gelijke grootte en gedaante, doch slechts van zes Spaansche daalders waarde. Het coloniaal bestuur besloot deze zoowel als de wigtige te doen stempelen, en voor dezelfde waarde van 8 daalders gangbaar te maken. Dit was eene groote onvoorzigtigheid, die in het vervolg vele moeite veroorzaakte, en eindelijk aan de colonie een aanzienlijk verlies ondergaan deed. De zware Johannissen werden daardoor grootendeels uit het land gevoerd, en vele ligtere in derzelver plaats gebragt, die telkens minder van gehalte werden, en eens een getal van 30,000 beliepen. Sedert den zoo even genoemden onvoorzigtigen stap zijn er op verschillende tijden van Gouvernementswege maatregelen genomen, om de zaak te verbeteren en te wijzigen, doch de poort stond eenmaal open, en het bedrog was niet meer te weren. Eindelijk besloot het bestuur in een der laatste

(*) Een gouden dubloen of quadrupel is 16 Spaansche daalders of omtrent *f* 40 Holl.

20 ten honderd gedreven, die vele ingezetenen ten gronde bragt. Anderen zagen daardoor wel hun kapitaal aanzienlijk vermeerderen, doch zulks geschiedde in ingebeelde waarde, namelijk in hijpotheken en obligatien, die, zoo dezelve thans gerealiseerd moesten worden, geen 25, ja wat zeg ik, geen 15 ten honderd zouden kunnen opbrengen, als men bedenkt, dat de fondsen van de weeskamer, kaapvaartkas, de kerkekas der Evangelische gemeente en der Joden eene som bezitten van omtrent 600,000 pesos aan hijpotheken, en bijzondere personen op dezelfde wijze een kapitaal hebben uitstaan, het bovengenoemde nog verre overtreffende, en dat het in omloop zijnde geld of de goederen van wezenlijke waarde in vergelijking daarvan slechts zeer gering zijn.

Ik kan hier niet voorbij gaan, aan te merken, dat onder de veelvuldige blijken van vaderlijke zorgen, waarmede onze geëerbiedigde Koning de belangen van dit eiland behartigt, — hetwelk, alle redelijke inwoners met dankbaarheid erkennen, en waarvan zelfs onder de zwarte en gekleurde bevolking met lof gesproken wordt, — ook als wijs en goed moet geprezen worden het besluit van Z. M., waarbij met den aanvang van 1827 het Nederlandsche muntstelsel op dit eiland ingevoerd, en de weinige hier nog in omloop zijnde andere geldsoorten daarmede in verhouding gebragt werden. Hierdoor werden eene vaste standpenning tot grondslag gelegd, hetwelk men tot dus verre hier miste; de berekening met pesos, eene ingebeelde geldsoort, die in de betrekkingen met het Moederland moeijelijkheden opleverde, vermeden; aan

Ik wil hier op nieuw geen akelig tafereel ophangen van de uitwerking, die deze aanhoudende droogte deed; ik heb in vroegere bladen van dit boek den toestand beschreven, waarin het land bij zulk eene verschijning gebragt wordt (*).

Gedurende dit tijdvak had er eene aanzienlijke volksverhuizing van de naburige vaste kust naar dit eiland plaats, toen door den veldslag bij *Carabobo* de lang geduurde oorlog ten voordeele van *Columbia* geeindigd werd. Zulks zou, bij andere omstandigheden, door de rijkdommen, die de vlugtelingen met zich voerden, veel bijgedragen hebben tot ondersteuning van *Curaçao*, doch nu moesten deze, zoowel als de 20,000 inwoners van *Curaçao* en onderhoorige eilanden bijna geheel door den toevoer van levensmiddelen uit de Vereenigde Staten van *Noord-Amerika* onderhouden worden.

Zulks gaf wel aanmerkelijke voordeelen aan de coloniale kas door de belastingen, welke op den invoer der goederen stonden; doch het putte den inwoneren ganschelijk uit; het onderste uit de beurs moest aangetast worden; het goud en zilver van velen, de erfenissen en het aandenken van ouders of bloedverwanten, gingen van het land, om levensvoorraad te verkrijgen; de spaarpot der kinderen kon niet onaangeroerd blijven. Nog bleef er onder deze slagen stof van dankbaarheid aan de Voorzienigheid over, ook voor den zegen van in eene gevestigde maatschappij

(*) Lees het uitstapje naar het westelijk gedeelte des lands, bladzijde 145 en vervolgens.

te wonen, waardoor het eene land bij gebrek aan levensonderhoud door het andere daarin voorzien wordt; en van te leven in een' tijd van rust en vrede, bij wiens gemis een verwoestende hongersnood niet te weren zoude geweest zijn. Het voorbeeld daarvan zag men op sommige plaatsen der vaste kust, inzonderheid op de landengte van *Paraguana*, waar zich de gemelde droogte insgelijks uitstrekte, en een gebrek deed ontstaan, dat werkelijk aan eenige menschen het leven kostte, en misschien meerdere slagtoffers zou gemaakt hebben, indien er niet eenige toevoer van levensonderhoud van *Curaçao* en *Aruba* gekomen was.

Die stof van dankbaarheid bestond eindelijk ook daarin, dat men onder het bestuur van eenen algemeen beminden Koning stond, die op onderscheidene wijzen zijne zorgen voor en belangstelling in dit eiland betoonde, en die niets onbeproefd liet, van hetgene dit eiland, zoo wel in deszelfs tegenwoordige omstandigheden als voor volgende tijden, eenige verbetering aanbrengen kon.

Ik heb hiermede mijn plan, om de opkomst en het verval van *Curaçao* te beschrijven, afgehandeld. Wij hebben met belangstelling de bezitneming van dit eiland door onze voorvaderen gezien, en hoe het onder vele moeijelijkheden tot eene aanzienlijke hoogte van bloei en welvaart klom. Wij verwonderden ons over het geluk en den rijkdom, die de koophandel eenmaal op dit klein en onvruchtbaar eiland deed heerschen. Maar wij werden met deelneming en droefheid gewaar, hoe het in weinige jaren ten gronde ging, en een zamenloop van treurige omstandigheden, de overwinst van vroegere jaren verteerde.

Ik hoop door de moeite hieraan besteed, geene ondienst aan den Nederlandschen lezer gedaan te hebben; ik vlei mij, hem eenig genoegen te hebben aangebragt met de mededeeling van de geschiedenis eener Nederlandsche colonie, die de volle belangstelling van het Moederland verdient, wegens de rijkdommen, die zij eenmaal hetzelve heeft aangebragt, wegens de ongehoorde rampen van allerlei aard, welke haar troffen, en wegens de hoop, welke haar op de toekomst overblijft. « Welk eene hoop, — vraagt de lezer, — blijft er in het vervolg van dit eiland te wachten?" Het antwoord hierop maakt het slot dezer geschiedenis uit.

Het eiland *Curaçao*, hoe zeer ook thans door de gebeurtenissen des tijds en door bijzondere rampen diep vernederd en verarmd, blijft door zijne ligging nabij de Zuid-Amerikaansche Staten en door het be-

uit eener goede haven, waaraan vele streken van dit vaste land gebrek hebben, met betrekking tot de staatkunde en den handel van *Europa*, van zeer veel gewigt. Dit is door staatkundigen van vroegeren tijd ingezien, en heeft hen tot het besluit gebragt, om aan de haven en de stad van *Curaçao* eene bevestiging van den eersten rang te geven. Reeds in den aanvang der vorige eeuw werd er door de Staten-Generaal eene commissie van Ingenieurs hierheen gezonden, om een plan ter versterking te maken, hetwelk echter door de hagchelijke omstandigheden, waarin toenmaals het Vaderland geraakte, niet ten uitvoer gebragt is. In het jaar 1734 kwam weder eene andere commissie onder zekeren HERTEL tot dit einde alhier aan, die werkelijk de uitvoering daarvan begon; doch de aannemer liet het werk reeds bij de eerste beginselen in den steek. Ook door den diepen vrede, waarin toenmaals de gansche wereld deelde, liet men het rusten tot het jaar 1786, waarin de Ingenieur HOTTINGER uitkwam, om een nieuw plan van bevestiging des eilands op te maken; doch de uitvoering daarvan werd door den oorlog verhinderd. Eindelijk werd het zoo dikwijls ontworpene plan door onzen geëerbiedigden Koning, die in ons Vaderland zoo menige zaak tot stand bragt, welke reeds in vroegere jaren had behooren volvoerd te worden, in werking gesteld. Met het jaar 1827 begon men dit werk (*), hetwelk bij de oogmerken, waarmede het

(*) Ik heb het den lezer door eene beschrijving voor de verbeelding gebragt op bldz. 106 en 107, en 114 en vervolgens.

gemaakt wordt, eene wezenlijke weldaad voor dit land was; in deze neringlooze tijden aan vele inwoners brood verschafte; en ten voordeele van het Moederland op geen beter tijdstip had kunnen volbragt worden dan op dit, waarop alle noodwendigheden daartoe op eene goedkooper wijze konden verkregen worden.

Curaçao is thans door de verwarring, ontvolking en verwoesting van *Zuid-Amerika* voor *Nederland* van weinig belang, maar als de Gemeenebesten, die op de landen rondom de golf van *Mexico* zich hebben beginnen te vestigen, toenemen in volkrijkheid, bloei en beschaving, dan zal dit eiland meerdere waarde verkrijgen. Als eens het groote werk, de vereeniging tusschen den Atlantischen Oceaan en de Stille Zuidzee, waaraan reeds lang gedacht is, waartoe reeds plannen gemaakt zijn en dat nog de aandacht van onzen Koning bezig houdt, volbragt zal zijn, wordt het van een nog grooter gewigt. En als eens de landen van *Zuid-Amerika*, die op dezelfde breedte liggen, waar *China* 200 millioenen menschen voedt, en de Indostan door 150 millioenen bewoond wordt, in staat worden, het hoofd aan *Europa* te bieden, dan kan dit thans onaanzienlijk eiland, een der belangrijkste punten op den aardbol worden, en in waarde gelijk komen aan *Gibraltar*, *Barmuda* en *Trinconomale*, welke de Engelschen thans in *Europa*, *Noord-Amerika* en *Azie* bezitten.

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.

R. BOSCH,
REIZEN
IN
ERIKA.
I.